

**T.C
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI
KENTLEŞME VE ÇEVRE SORUNLARI BİLİM DALI**

**KENT ÖLÇEĞİNDE ÇOCUK SUÇLULUĞU
ÇANKAYA ÖRNEK ARAŞTIRMASI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

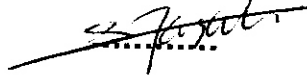
**Hazırlayan
Ali Kemal TERZİ**

**Tez Danışmanı
Yrd. Doç.Dr. İhsan KELEŞ**

Ankara-2007

ONAY

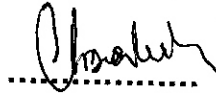
Ali Kemal TERZİ tarafından hazırlanan "KENT ÖLÇEĞİNDE ÇOCUK SUÇLULUĞU ÇANKAYA ÖRNEK ARAŞTIRMASI" başlıklı bu çalışma 04.07.2007 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliğiyle/oyçokluğuyla ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalında Kentleşme ve Çevre Sorunları Bilim Dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir

Doç.Dr. Suna BAŞAK (Başkan)

Doç.Dr. Hikmet KAVRUK (Üye)

Yrd.Doç.Dr. İhsan KELEŞ (Üye)

ÖNSÖZ

İlk akademik araştırma deneyimim olan bu çalışmada, bana büyük emeği geçen ve kıymetli tecrübelerinden faydalandığım Ağabeyime, tüm çalışma arkadaşlarıma ve manevi destekleriyle beni hiç bir zaman yalnız bırakmayan Aileme ve araştırmanın yüksek lisans tezi olarak bu biçimi almasına, danışmanım, Sayın Yrd.Doç.Dr. İhsan KELEŞ'e teşekkürü bir borç bilirim.

Ali Kemal TERZİ
05.07.2007

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	I
İÇİNDEKİLER.....	II
TABLolar.....	VI
ÇİZELGELER.....	VIII
KISALTMALAR.....	X
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM BİR KAVRAM OLARAK KENT

1. KENTLEŞME OLGUSU.....	6
1.1. Dünyada Kentleşme Süreci ve Sanayi Sonrası Kent.....	7
1.2. Kentleşmenin Nedenleri.....	9
1.2.1. Ekonomik Nedenler.....	9
1.2.2. Teknolojik Nedenler.....	11
1.2.3. Siyasal Nedenler.....	11
1.2.4. Sosyo-Psikolojik Nedenler.....	12
2. TÜRKİYE'DE KENTLEŞME.....	13
2.1. Türkiye'de Kentleşmenin Tarihsel Gelişimi.....	13
2.2. Türkiye'de Günümüz Kentlerinin Durumu.....	15
2.3. Ülkemizde Kentlileşme Bilinci.....	16
2.4. Kır-Kent Farklılıkları.....	17
2.5. Kente Göç ve İntibak.....	19
2.6. Kente İntibaksızlık.....	21
2.7. Büyük Kent Sorunları.....	26

İKİNCİ BÖLÜM KENTLEŞME VE SUÇLULUK

1. SUÇUN TANIMI.....	29
1.1. Suç ve Suçluluk İlişkisi.....	30
1.2. Suç Teorileri.....	31
1.2.1. Bireysel Teoriler.....	32
1.2.2. Biyolojik Teoriler.....	32
1.2.3. Psikolojik Teoriler.....	33
1.2.4. Sosyolojik Teoriler.....	34
1.2.4.1. Sosyal Yapı Teorileri.....	34
1.2.4.1.1. Anomi Teorisi.....	34
1.2.4.1.2. Gerilim Teorileri.....	35
1.2.4.1.2.1. Alt Kültür Teorileri.....	36
1.2.4.2. Sosyal Süreç Teorileri.....	37
1.2.4.2.1. Sosyal Öğrenme ve Davranış Teorileri.....	37

1.2.4.2.2. Sutherland'ın Farklılıkların Birleştirilmesi Teorisi.....	38
1.2.4.2.3. Etiketleme Teorisi.....	39
1.2.4.3. Kontrol Teorileri.....	40
1.2.4.3.1. Reckless'in Sınırlama Teorisi.....	40
1.2.4.3.2. Gottfredson ve Hirschi'nin Öz Kontrol Teorisi...	40
1.2.4.4. Sosyal Ekoloji Teorileri.....	41
1.2.4.4.1. Ekoloji Teorisi.....	41
1.2.4.4.2. Sosyal Organizasyonluk Görüşü.....	43
1.2.4.5. Sosyal Çatışma Teorileri.....	44
2. KENTLEŞMENİN ÇOCUK SUÇLULUĞUNA ETKİSİ.....	45
2.1. Kent ve Suç.....	46
2.2. Kent ve Çocuk Suçluluğu.....	48
2.2.1. Çocuk Suçluluğu Kavramı.....	49
2.2.1.1. Çocuk Suçluluğun Nedenleri.....	50
2.2.1.1.1. Bireysel Nedenler.....	52
2.2.1.1.1.1. Kişi Ve Kişiliğe Bağlı Nedenler.....	52
2.2.1.1.1.2. Zeka Seviyesi.....	53
2.2.1.1.2. Ailevi Nedenler.....	53
2.2.1.1.2.1. Aile İçi İlişkiler.....	54
2.2.1.1.2.2. Ailenin Dağılması.....	55
2.2.1.1.2.3. Aile Genişliği ve Konut Yetersizliği.....	57
2.2.1.1.2.4. Ailede Madde Bağımlısı ve Suçluların Bulunması.....	58
2.2.1.1.2.5. Ailenin Ekonomik ve Eğitim Durumu.....	60
2.2.1.1.3. Çevresel Nedenler.....	62
2.2.1.1.3.1. Okul Çevresi.....	63
2.2.1.1.3.2. Mahalle Çevresi.....	67
2.2.1.1.3.3. İş Çevresi.....	69
2.2.1.1.4. Kitle İletişim Araçları.....	71
2.2.2. Kentleşme ve Çocuk Suçluluğu.....	73
2.2.2.1. Kent Sorunlarının Çocuk Suçluluğuna Etkisi.....	76
2.2.2.1.1. Göç Sorunu ve Çocuk Suçluluğu.....	76
2.2.2.1.2. Gecekondu Sorunu ve Çocuk suçluluğu.....	79
2.2.2.1.2.1. Gecekondu Halkının Sosyo-Ekonomik Durumu.....	85
2.2.2.1.2.2. Eğitim ve Sosyal Durumu.....	86
2.2.2.1.2.3. Ekonomik Durumu.....	87

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ULUSLARARASI VE ULUSAL ALANDA ÇOCUK SUÇLULUĞU SORUNUNA

BİR BAKIŞ

1. ULUSLARARASI TEDBİRLER.....	99
1.1. 1959 Tarihli Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme.....	99
1.2. 20 Kasım 1989 Tarihli Çocuk Hakları Sözleşmesi.....	100
1.3. Çocuk Haklarının Kullanılmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi.....	102
1.4. 30 Eylül Tarihli Dünya Çocuk Zirvesi.....	104
1.5. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Bildirgesi.....	105
1.6. ILO.....	107
2. ULUSAL TEDBİRLER.....	110
2.1. Ulusal Alandaki Hukuki Düzenlemeler.....	110
2.1.1. Çocuk Mahkemeleri Kuruluşu, Görev ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun.....	110
2.1..2. Türk Ceza Kanunu.....	114
2.1..3. Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu.....	115
2.1..4. Polis Vazife ve Selahiyet Kanunu.....	116
2.1.2.5. Çocuk Esirgeme Kanunu.....	117
2.2. Ulusal Alandaki Koruyucu Kurumlar.....	124
2.2.1 Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu.....	124
2.2.1.1. Gençlik Merkezleri.....	126
2.2.2. Belediyeler.....	128
2.2.3. Ankara Emniyet Müdürlüğü Çocuk Şube Müdürlüğü...130	
2.2.3.1. İdari Büro Amirliği.....	134
2. 2.3.2. Sosyal Hizmet Büro Amirliği.....	134
2.2.3.3 Suçu Önleme Büro Amirliği.....	135
2.2.3. 4. Kayıp Çocuklar Büro Amirliği.....	136
2. 2.3.5. Adli İşlemler Büro Amirliği.....	137
2.2.4. Sivil Toplum Kuruluşları.....	137
2.2.4.1. Umut Çocukları Derneği.....	137
2.2.4.2. Sokak Çocukları Vakfı.....	138

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM**ÇANKAYA İLÇESİ ÇOCUK SUÇLULUĞU ARAŞTIRMASININ KAPSAM VE YÖNTEMİ**

1. ARAŞTIRMANIN ADI	140
2. ARAŞTIRMANIN KONUSU.....	140
3. ARAŞTIRMANIN EVRENİ.....	140
4. ARAŞTIRMANIN AMACI.....	140
5. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ.....	141
6. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ.....	142
7. ARAŞTIRMA SORULARI.....	142
8. ARAŞTIRMANIN KAPSAM VE SINIRLILIKLARI.....	143
9. VERİLERİN ANALİZ EDİLMESİ.....	144
II. ARAŞTIRMA BULGULARI.....	145
 SONUÇ VE ÖNERİLER.....	 164
KAYNAKLAR	169
Anket Soruları.....	186
ÖZGEÇMİŞ.....	188
ÖZET.....	189
ABSTRACT.....	191

TABLOLAR

Tablo	Sayfa
1. 2004 Yılında Adli İşlem Yapılan Çocukların Kiminle Yaşadıkları.....	57
2. 2004 Yılında Ankara İlinde Hırsızlık Suçlarından Şüphe Altında Bulunan Çocukların Bağımlılık Durumu.....	59
3. 2004 Yılında Çocukların Eğitim Durumu.....	62
4. Türkiye’de Gecekondu Nüfus Ve Kentsel Nüfustaki Payı.....	81
5. Ankara’da Gecekondu Nüfus ve Kentsel Nüfus İçindeki Oran.....	83
6. Ankara İlinin Yıllara Göre Nüfus Artış Hızı.....	84
7. 2004 Yılı Ankara Genelinde İşlenen Çocuk Suç Oranı ile Çankaya İlçesinde İşlenen Çocuk Suçlarının Karşılaştırılması.....	92
8. 2005 Yılı Ankara Genelinde İşlenen Çocuk Suç Oranı ile Çankaya İlçesinde İşlenen Çocuk Suçlarının Karşılaştırılması.....	92
9. 2003, 2004 ve 2005 Merkez İlçelerde İşlenen Çocuk Suçluluğu Oranları.....	93
10.2004 Yılı Çocuk Şube Müdürlüğündeki Çocukların İşledikleri Toplam 2537 Suçun Dağılımı.....	93

11.2003-2004-2005 yılı Çocukların İşledikleri Suçların Öldürme ve Yaralama Suçlarının Karşılaştırılması.....	94
12.2003-2004-2005 yılı Çocukların Madde Kullanım Oranlarının Karşılaştırılması.....	94
13.2003-2004-2005 yılı 0-12 Yaş Çocukların Madde Kullanım Oranlarının Karşılaştırılması.....	95
14.2003-2004-2005 yılı Çocukların Kiminle Yaşadıklarının Karşılaştırılması.....	95
15.2005 yılında Çocuk Şube Müdürlüğüne Gelen Çocukların Eğitim Durumu.....	96
16.2004 Yılı Ankara İli Merkez İlçelerine gelen Suç işlediği şüphesi altında bulunan Toplam 3459 çocuğun yaş durumu.....	96
17.2004 Yılı Ankara İli Merkez İlçeleri ve Çankaya İlçe Emniyet Müdürlüğü Çocuk Şubesinde Gasp Suçu İşleyen Çocukların Karşılaştırılması.....	97
18.2004 Yılı Ankara İli Merkez İlçeleri ve Çankaya İlçe Emniyet Müdürlüğü Çocuk Şubesinde Hırsızlık Suçu İşleyen Çocukların Karşılaştırılması.....	97

ÇİZELGELER

Çizelge	Sayfa
Çizelge 1.1. Ankete katılan vatandaşlarımızın cinsiyete göre dağılımı.....	145
Çizelge 1.2. Ankete katılan vatandaşlarımızın yaşa göre dağılımı.....	145
Çizelge 1.3. Ankete katılan vatandaşlarımızın eğitim durumu.....	146
Çizelge 1.4. Ankete katılan vatandaşlarımızın gelir durumu.....	147
Çizelge 1.5. Ankete katılan vatandaşlarımıza, kent ölçeğinde çocuk suçluluğunun artışının en önemli nedeni sorusu.....	148
Çizelge 1.6. Ankete katılan vatandaşlarımız, suçlu çocuklarla daha önce karşılaşp karşılaşmadıkları ile ilgili soru.....	150
Çizelge 1.7. Ankete katılan vatandaşlarımıza, bu çocukların topluma kazandırılabilceğı ile ilgili soru.....	151
Çizelge 1.8. Ankete katılan vatandaşlarımıza, çankaya ilçesindeki çocuk suçluluğunun kentleşmenin hangi nedenin daha etkin olduğı mevzuuyla alakalı sorduğumuz soru.....	152
Çizelge 1.9. Ankete katılan vatandaşlarımıza, çocuk suçluluğı sorununun çözümünde hangi meslek gruplarına daha çok ihtiyaç duyulmaktadır mevzuuyla ilgili soru.....	155
Çizelge 1.10. Ankete katılan vatandaşlarımıza, köyden kente göçün çocuk suçluluğına etkisi ile ilgili soru.....	157

Çizelge 1.11. Ankete katılan vatandaşlarımıza, ailelerin hangi özellikleri, çocuk suçluluğun ortaya çıkmasında daha etkilidir mevzuusuyla ilgili soru...**162**

Çizelge 1.12. Anketekatılan vatandaşlarımıza, gençlik merkezlerinin çocuk suçluluğunu azaltılması ve çocukların topluma kazandırılmasında faydalı olup olmadığı ile ilgili soru.....**159**

Çizelge 1.13. Ankete katılan vatandaşlarımıza, çocuk suçluluğunu önlemede mevcut olan “Yasal Düzenlemelerin” yeterli olup olmadığına dair sorduğumuz soru.....**161**

KISALTMALAR

Bu çalışmada kullanılmış bazı kısaltmalar, açıklamaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur.

Kısaltmalar	Açıklama
AEM.	:Ankara Emniyet Müdürlüğü
akt.	:Aktaran
bkz.	:Bakınız
BM.	:Birleşmiş Milletler
BMÇHB.	:Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Bildirgesi
BMÇHS.	:Birleşmiş Milletler Çocuk Haklar Söz.
ÇEK.	:Çocuk Esirgeme Kurumu
ÇHAS.	:Çocuk Hakları Avrupa Sözleşmesi
CMUK.	:Ceza Muhakemeleri Usulu Kanunu
ÇM.	:Çocuk Mahkemeleri
ÇMEK.	:Çıraklık Ve Mesleki Eğitim Kanunu
ÇŞM.	:Çocuk Şube Müdürlüğü
DİE.	:Devlet İstatistik Enstitüsü
ILO.	:Uluslararası Çalışma Örgütü
IPEC.	:Çocuk İşçiliğinin Ortadan Kaldırılması
İK.	:İş Kanunu
KKŞM.	:Küçükleri Koruma Şube Müdürlüğü
PVSK.	:Polis Vazife ve Selahiyet Kanunu
RG.	:Resmi Gazete

s.	:Sayfa
sa.	:Sayı
SHÇEK.	:Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu
TCK.	:Türk Ceza Kanunu
UÇHS.	:Uluslararası Çocuk Hakları Sözleşmesi

GİRİŞ

İlk kentsel yerleşimlerin, neolitik dönemle başladığını kabul ettiğimiz, Mezopotamya, Mısır, Hindistan ve Çin'de meydana geldiği ve bu yerleşimlerin günümüzün bugünkü metropollerine kadar uzanan geniş bir zamanı içerdiği görülmektedir.

Özellikle, sanayi devriminden bu yana teknik ve bilimsel yönde meydana gelen hızlı gelişmelerin, ekonomik etkinliklere uygulanması sonucu, toplumsal hayatta köklü değişimlere ve bunun yanı sıra bireylerin yaşam biçimleri üzerinde de önemli değişimlere neden olduğu görülmüştür. Çağımızda etkisini artarak hissettiğimiz bu gelişimler, genel itibariyle kentlerde gerçekleşmiştir.

Kentleşmeyi, Tolan (1991:161-164), hem kırsal bir toplumun kentsel bir topluma dönüşme süreci, hem de kentsel mekanın ve toplumsal pratiğin değişme ve evrimleşme süreci olarak görmektedir. Bu bakımdan kentleşme süreci, köyden-kente doğru bir hareket veya göç olarak, bugüne kadar görülmeyen bir sosyal değişim patlamasına neden olmuştur.

Ülkemizde yaşanan bu hızlı kentleşme ve göçün meydana getirdiği sosyal değişim patlaması ve dünya üzerinde sürekli artan nüfus ve gelişen teknoloji, hem bireyin kendisinde hem de sosyal alanda bir çok sorunları ortaya çıkarmıştır.

Sanayileşme ve kentleşme sürecinin birlikte etkilediği toplumsal sorun sadece, sanayileşme ve kentleşme sürecinde olan toplumların değil, sanayileşmiş ve kentleşmiş toplumlarında önemli bir sorundur (Kızılcı, 2002:3).

Ülkenin sosyal ve ekonomik yapısında meydana gelen bu değişimler sürecinde, kent merkezleri çevresinde gecekondu yapıları oluşmaya

başlamıştır. Farklı iki kültür etkisi altında kalarak şehirlere göç eden kır insanının “bir ara kültürü veya kendisine ait bir has kültürü oluşturduğu” bu mekan, kitlesel göç hareketlerin beraberinde getirdiği sarsıntıların en aza indiren bir mekanizma olarak görülmüştür (Gökçe, 1973:13).

Toplu göç hareketleri, kentlerde gecekondu oluşumunu hızlandıran en önemli problemlerden biridir. Aynı zamanda bu mekanlar, çocuklar için riskli ortamların oluşmasına da neden olmaktadır. Bu ortam, bir taraftan kimi gecekondu ailelerin çocuklarını sokak çocuğu yaparken kimi ailelerin çocukları ise suçla tanıştırabilmektedir. Bu oluşumun altında yatan temel nedenin, gecekondu bölgelerindeki yoksulluk kültürü olarak bilinmektedir. Bu yoksulluk kültürün de en çok etkilenen ya da zarar görenler ise, toplumun ve ailenin en küçük bireyi olan çocuklar olmaktadır.

Hızlı kentleşme ve toplumsal değişimin yarattığı dönüşümün etkilediği bir diğer sorun, ihtiyaç içerisindeki tüm gruplara çeşitli ve yeterli düzeyde hizmetin yapılamamasıdır. Bu değişime halkın uyumun sağlanması için sosyal ve kültürel imkanların artırılması gerekmektedir. Özellikle gençlik merkezleri bu alanda çok önemli bir rol oynamaktadır.

Avrupa Birliğine tam üyelik konusunda iradesini sergileyen Türkiye'nin bütünleşme (entegrasyon) sürecinde, bir çok alanda olduğu gibi güvenlik alanında da yapısal değişikliklerle organizasyonunu yeniden yapılandırması; personelini çağın gerektirdiği teknolojik ve sosyolojik değişikliklerle uyum içerisinde yönetmesi bir zorunluluk olarak ortaya çıkmaktadır.

Çocukları korumaya yönelik çıkartılan yasa düzenlemeler içerisinde ILO başta olmak üzere bir çok uluslararası ve ulusal yasa ve sözleşmeler mevcuttur. Bu yasa ve sözleşmeler, sosyal adaletin ve uluslararası insan haklarının iyileştirilmesi için önemli çalışmalar yapmaktadır. Ülkemizde, çocukların yüksek yararı doğrultusunda bu yasa ve sözleşmelerin dikkate alınması gerekmektedir.

Toplunun, suç hedefi olmasını önlemek için hem güvenlik kuvvetlerinin suç öncesi güvenlik uygulamalarına önem vermeleri gerektiği gibi konunun gelişmiş ülke örnekleriyle beraber bilimsel yönden incelenmesi de ayrıca önem kazanmaktadır. Bunun yanı sıra bir kısım suçların ise, konusunda uzman olan personel ile birlikte yürütülmesi gerekmektedir. Bu suçla mücadelelerin başında ise çocuk suçluluğu gelmektedir.

Bugüne kadar bir çok çalışmaya konu edildiğini bildiğimiz bu meselenin teorik duvarının inşa eden uzmanlar, çocuk suçluluğu sorununun tespitinde genel itibariyle “ Ekonomik Nedenleri” ön plana almaya çalışmışlardır. Lakin, bir çok araştırmacı sorunu bireylerin içindeki baskı ve dürtüleri daha önemli bir neden olarak görse de, baskı ve dürtülerin temel kaynağı ihtiyaçlar olup, bu ihtiyaçlar da bireyin sosyo-ekonomik durumuyla bağdaşık olduğunu görürüz.

Çalışmamız da, kentin tanımı ve tarihsel gelişimi anlatıldıktan sonra kentsel mekanda kent ve suç ilişkisi kurulacaktır. Bu kapsamda çocuk suçluluğuna değinilerek, kent ölçeğinde çocuk suçluluğunun temel nedenleri ortaya konulmaya çalışılacaktır. Bu amaçla;

Çalışmamızın 1. bölümünde, kent ve kentleşmenin tanımı yapılarak kentleşmenin nedenleri ortaya konulmaya çalışılacaktır. Bu noktada dünyada ve ülkemizde kentleşme olgusuna değinilerek ülkemizdeki kentlerin durumu anlatılmaya çalışılacaktır.

Çalışmamızın 2. bölümünde, kent ve suç ilişkisi kurularak çocuk suçluluğunun nedenleri açıklanmaya çalışılacaktır. Bunun yanı sıra kentsel sorunların göç ve gecekonduunun çocuk suçluluğuna etkileri irdelenmeye çalışılacaktır.

Çalışmamızın 3. bölümünde, uluslararası ve ulusal alanda çocuk suçluluğu sorununa değinilerek bu alanda uygulanan mevzuatlara ve kurumsal yapılara değinilecektir.

Çalışmamızın son bölümü olan 4. bölümde ise, Çankaya ilçesinde oturan vatandaşlara, suç işlemiş çocukların topluma kazandırılması ve kent ölçeğinde çocuk suçluluğun nedenleri hakkında düşüncelerini öğrenmek amacıyla bir anket yapılacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

BİR KAVRAM OLARAK KENT

Bir kavram olarak kenti açıklamadan önce kentin tarihsel gelişimini bilmek, bize kentin tanımını yapmamıza yardımcı olacaktır. Kent her ne kadar durağan bir kavram olsa da, içinde barındırdığı ve taşıdığı özellikleriyle kendisini sürekli değişken hale getiren gelişmelerin bileşkesinden meydana gelmektedir.

Kent kavramının ilk ortaya çıkışını, İlk kentsel yerleşimlerden biri olarak kabul edilen, Mezopotamya'da M.Ö.3500, Mısır'da M.Ö.3000, Hindistan ve Çin'de ise, M.Ö. 2500 civarındaki neolitik dönem adını verdiğimiz devirlerde ortaya çıktığını görmekteyiz (Aslanoğlu, 2000: 14).

Bu bağlamda, bugün üzerinde ortak bir fikir paydasında bulduğumuz "Kent" kavramını M.Ö. 3500'li yılından günümüzden bugünkü metropollerine kadar uzanan geniş bir alanı içerdiğini görürüz (Görmez, 1997:7-9). Kent ve kentleşme açısından bu zengin tarih mirasını, ülkemizin içinde yer aldığı ve yaşadığımız coğrafya olan Anadolu'nun, bir çok medeniyete ev sahipliği yaparak ispatladığına şahit oluruz.

Her bir coğrafya da yer alan kentlerin tarihsel gelişim süreçlerinin birbirinden farklılığının yanı sıra sahip olduğu kendine özgü özellikleri, kent kavramı üzerinde kabul edilen müşterek bir tanımın mevcut olmadığını bize gösterir.

Bu noktadan kent kavramı tanımını en sade ifadesiyle belirtirsek, kent, köy topluluğunun karşıtıdır diyebiliriz. Şehir tanımı ayrıca konunun uzmanları tarafından da dile getirilmiştir. İsbir, "Kent, insan ilişkileri açısından ancak belirli bir nüfusa sahip toplumlarda karşılanması mümkün olan ekonomik, fizyolojik, sosyal ve kültürel ihtiyaçlarını belirli boyutta karşılandığı; her ülkenin kendi özelliklerine

göre belirlendiği fiziki yerleşme alanı” (İsbir, 1991:5). olarak tanımlarken, Keleş, “kent, pek az kimsenin tarımsal uğraşlar içinde bulunduğu, sürekli toplumsal, sosyal ve ekonomik gelişme içinde bulunan ve toplumun, yerleşme, barınma, gidiş-geliş, çalışma, dinlenme, eğlenme gibi gereksinmelerinin büyük çoğunluğunun karşılandığı ve köylere göre nüfus yoğunluğu bakımından daha yoğun olan yerleşme birimi olarak (Keleş,2006:24) tanımlamıştır.

Yukarıda belirtilen kentin bütün bu tanımlamalarını zenginleştirerek müşterek bir tanımda ifadelendirmek istersek, kurumlaşmaların yoğunluk kazandığı, karmaşık insan ilişkilerinin bütün bir günlük yaşamı etkilediği ve sosyal hayatın mesleklere, işbölümüne ve farklı kültür gruplarına göre organize edildiği bir yerleşme merkezi olduğunu söyleyebiliriz (Keleş ve Ünsal,1982:2).

1. Kentleşme Olgusu

Kentleşme olgusu devamlı gelişen ve ilerleyen bir süreçtir. Kentleşme yalnız ülkemizin değil, diğer bütün ülkeleri alakadar eden önemli bir konudur. Bu olgunun, zaman içerisinde sürekli olarak önemini artırdığı ve konunun uzmanları tarafından bir çok kez dile getirildiği görülmüştür.

Birçok uzman, kentleşmeyi ana nedenlerine bağlı kalarak farklı tanımlamalarla ifade ettikleri görülmüştür. Bu tanımlamalardan bir kısmında kentleşme, itici, çekici ve iletici güçlerin etkisiyle ortaya çıkan bir nüfus hareketliliği süreci olarak görülürken (Keleş, 1996 :47) diğerlerinde ise, tarım dışı etkinliklerin özellikle sanayileşmenin gelişmesi sonucu nüfusun kentlerde toplanması ve kentsel alanların genişlemesi süreci olarak bahsedilmiştir. (İzkan, 1992: 18). Buradan yola çıkarak kentleşmeyi, “hem kırsal bir toplumun kentsel bir topluma dönüşme süreci, hem de kentsel mekanın ve toplumsal pratiğin değişme ve evrimleşme süreci” olarak tanımlayabiliriz (Tolan, 1991: 161-164).

Bu bağlamda kentleşme süreci yalnız, tarımdaki değişimler ve sanayileşmenin bir süreci olarak görülmemekte olup, toplumsal ve ekonomik değişimin ve gelişimin de bir süreci olarak görmekteyiz (Kongar, 1993:337). Kentleşmeyi yalnızca, kasaba ve kentlerde veya belirli bölgede yaşayan halkın nüfus oranındaki yükselme olarak görülmesinden ziyade, sanayileşmenin etkisiyle üretim ve hizmetlerin büyümesinin yeni işgücü taleplerin ortaya çıkmasını sağlayarak nüfusun kentlerde birikmesine ve bunun da kentte yaşayan birey sayısının artmasına neden olduğunu görmektedir.

Bu değişim sürecinin de, sadece bu geçişi yaşayanların değil toplumun bütün kesimini kapsayarak, başta ekonomik, sosyal ve siyasal davranış bilimleri açısından olmak üzere önemli ölçülerde farklılıklar ve değişimler meydana getirdiği görülmüş ve bu gelişim ve değişim de devletin üstlenmiş olduğu hizmetlerin yanında yeni bir takım görevleri de yerine getirmesini zorunlu kılmıştır (İsbir, 1982:7-8).

1.1. Dünyada Kentleşme Süreci ve Sanayi Sonrası Kent

Kentleşme sürecinin itici gücünü oluşturan ve 17. yüzyılın sonlarına doğru başlayan sanayi devrimi, kentlerin sanayi öncesi kent, sanayi kenti ve sanayi sonrası kent olmak üzere üçlü bir ayrım içerisinde değerlendirilmesinde önemli bir kilometre taşı olmuştur.

Sanayi öncesi ve sanayi kentlerini, tarihsel bütünlük ve gelişim bakımından konuları aydınlatma da her ne kadar bizim için önemli bir veri kaynağı olsa da, çalışmamız da daha çok sanayi sonrası gelişmeleri kapsayacaktır.

Sanayileşme ile birlikte kentlerin, bir bütün olarak toplumsal ilişkiler bağlamında önemli değişikliklere uğradığı görülmüştür. Bu değişimler, ülkeden ülkeye toplumdan topluma ve bölgeden bölgeye değişebilmektedir.

Aynı zamanda bu mekanlar da, ekonomik ve politik güçlerin toplandığı da görülmüştür. Ancak sanayileşme sonucu kentler de yaşanan bu gelişmelerin ötesinde, sanayi kentlerin bir takım önemli sorunların kaynağı haline gelmeye başladığı da görülmüştür (Eş ve Güloğlu, 2006:1).

Avrupa'da kentleşme olgusunun ana kaynağını sanayi devriminin verdiği görülürken, Türkiye'de batıdaki aksine II. Dünya savaşıdan sonra kendini göstermeye başladığını görürüz.

Bu bakımdan kentleşme süreci, modern çağda temel karakteristik yapısını sanayi devriminden almaktadır. Bu itici yapının en önemli özelliği, kentsel alanlara geniş işçi kitlelerini çekerek, kırsal alanlardan kentsel alanlara doğru hızlı bir göç ve nüfus akımını gerçekleştirmesine neden olmasıdır (Thedorson ve Thedorson'dan akt. Kızılcılık, 1991: 45).

Ülkemizdeki kentleşme süreci batıdaki aksine daha farklı bir yol izlemiştir. Bu yol batıda, gelişmenin, katılımcılığın, demokrasinin ve sanayi toplumunun birer göstergesi olurken, ülkemizde, genel haliyle bir nüfus birikimi şeklinde süren ve kente özgü olması gereken kentsel değer ve davranışların batıdaki gibi uzun bir süreçte hayat bulamadığı bir yapı olarak karşımıza çıkmıştır (Gültekin, 2006:55).

Sanayi toplumlarında teknolojik ilerleme ve sanayileşmeyle birlikte gelişen kentleşmenin çok önemli bir kilometre taşı olmasının nedeni, bu toplumlarda hızla gelişen haberleşme ve ulaşım vasıtaları sayesinde köy-şehir arasındaki farklılıkları ortadan kaldırarak toplumda ortak bir kültürün oluşturulmasına katkıda bulunmasıdır. İngiltere, bu gelişmenin güzel bir örneğidir (Yazıcı, 262-263: 2005).

Ülkemizdeki kentleşme sürecinde görülen köy-şehir yapısı ise, batıdaki aksine birbirlerinden farklı noktalarda gelişen ve birbirleriyle bütünleşmeyen yapılar olarak karşımıza çıkmıştır.

1.2. Kentleşmenin Nedenleri

Kentleşmenin nedenlerinin belirtilmesinde, her bir toplumun sosyal yapılarının farklılığı ile izlediği süreçler birbirinden farklı olduğunu unutmamak gerekir. Ancak, bu nedenler bir çok uzman tarafından genel haliyle, ekonomik, siyasal, teknolojik ve sosyo-psikolojik faktörler olarak ele alınmıştır.

1.1.1. Ekonomik nedenler

Kentleşmenin itici sebeplerinden biri olarak belirtilen ekonomik nedenlerin sebeplerini, özellikle az gelişmiş ülkelerde daha belirgin bir şekilde görmekteyiz. Bu nedenlerin her biri az gelişmiş ülkelerde aynı yoğunlukta olmasa da, hemen hemen yakın ekonomik programlarda seyrettiği görülmektedir. Bu minvalde, ülkemizde kentleşmenin ekonomik nedenlerini, bilhassa ya ülkenin ekonominin olumsuz yapısından ya da ekonomide meydana gelen hızlı değişimlerden kaynaklandığını görürüz.

Bu çerçevede kimi uzmanlar, kentleşmenin ekonomik nedenlerini ya kısımlara bölerek ya da tek bir çatı altında izah etmeye çalışmıştır. Kentleşmenin ekonomik nedenlerini tek bir çatı altında izah etmeye çalışan Tekeli, tarımsal gelirin yetersizliği, tarımda verimin azlığı, tarım topraklarının çok parçalanmış olması, toprak mülkiyetinin dengesiz dağılışı, sulama kanallarının yetersizliği, ekilebilir toprağın sınırına ulaşma, iklim koşulları, erozyon, tarımda makineleşme, insan ve hayvan gücünden yararlanmadan makine gücüne geçiş gibi bilhassa ekonomideki hızlı değişim ve gelişmelerin köylüye yansıyan ekonomik olumsuz yapıları üzerinde durmuştur. Esasen bütün bu ifadelerle Tekeli, daha az insanla üretimin yapıldığı tarıma geçildiğini ve bundan dolayı ekim için yeni toprak kullanma imkanı bulamayan köylünün kent kapısını bir çözüm yolu olarak gördüğünü belirtmiştir (Tekeli,1982:94).

Diğer taraftan, kentleşmenin ekonomik nedenlerini kısımlara bölerek izah etmeye çalışan kimi uzmanlar da vardır. Bu tahlilde, kentleşmenin ekonomik nedenlerden ilk kısmı, “köylü nüfusu köyünden iten, tarım kesiminin içinde bulunduğu koşullardır”. Tarım kesimini bu çekim merkezi yörüngesine sokan koşulların başında, tarımda çağdaş üretim araçlarının kullanılması, makinenin tarıma girmesi, tarımsal üretim sürecinin her aşamasında ilkel yöntemlerin terk edilmesi yer almaktadır (Keleş, 2004:27). Bu zeminde yer alan hususlar tarımda emek piyasasını oluşturan işgücünün azalmasına neden olması bakımından kentleşme sürecinin olumsuz itici güçleri arasında yer almaktadır.

Ekonomik nedenlerin ikinci kısmında, köyünde, gelecek açısından kendisine güvence bulamayan köy nüfusunun kent merkezlerine çeken bir takım olumlu faktörler açıklanmıştır. Bu faktörlerden bir kısmı, sanayileşme süreciyle birlikte kentlerdeki iş imkanlarının artması, kişi başına düşen gelirin artması ve kentler de yerine getirilen üretim hizmetlerinin köyler de yerine getirilen hizmetleri kapsayacak şekilde genişlemesi olarak dile getirilmiştir (Keleş, 2004:28).

Ekonomik nedenin üçüncü kısmı, ekonomik açıdan çeşitli üstün özellikleri olan bazı etkinliklerin belli bir kent merkezinde kümelenmesidir. “Ucuz ve kullanışlı bir ulaşım sistemi, işyeri yapmak için elverişli arsa ve arazi, çeşitli yardımcı hizmetler, araştırma ve eğitim kolaylıkları” olarak anlatılan bu üstünlükler örnek olarak sayılabilir. Son olarak, kentsel alanlarda yaşayan insanların, kırsal civarda yaşayan insanlara nazaran daha geniş olanaklara sahip olduğunu ve bunun ötesinde her türlü hizmete daha kolay eriştiğini belirtilmiştir (Keleş, 2004: 29). Bilhassa, bu son iki kısım kentin neden ekonomik yönden bir çekim merkezi olduğunu aynı zamanda açıklamaktadır.

1.1.2. Teknolojik nedenler

Kentleşme süreci içerisinde, kentleşmenin ana nedenlerinden biri olan teknolojik nedenler, kentleşmenin itici faktörleri içerisinde yer almaktadır. Hızla ilerleyen teknolojik bir gelişme, tarımsal emeğin üretimden çekilmesine neden olarak işsizliğin artmasına, diğer bir taraftan sanayiye bağlı yeni bir emek talebinin ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Ortaya çıkan bu talep kaydırıcı zemin, kır- kent çizgisinde bir göçe neden olarak kentsel alanlarda en başta dengesiz bir nüfus yapılanmasına sebep olmaktadır.

Teknolojinin İletici nedenlerini iletişim ve ulaşım alanındaki gelişmeler olduğunu belirten ve bilhassa bu gelişmelerin nüfusu harekete geçiren nedenler olarak gören Sencer, ulaşım ve iletişim alanındaki kolaylıkların, kentleşme sürecinde emeğin bir yerden bir yere kolayca taşınabilmesini sağlayabilme açısından en önemli bir itici güç olarak görmüştür (Sencer, 1979 :67).

Teknolojik gelişmeler üzerinde bilhassa ulaşım üzerinde dikkat edilmesini vurgulayan Özer, bu hususun kentleşmeyi iki boyuttan etkilediğini belirtmiştir. Birinci açıdan, taşıma araçları ve karayollarının gelişimini görürken, diğer açıdan ulaşımın ekonomik yönden pazara açılmayı daha da kolaylaştırarak hızlandırdığını belirtmiştir (Özer, 1983 :71). İletişim ve ulaşım alanındaki gelişmelerin hepsi, kırdaki nüfusu kente doğru hızlı bir şekilde akın etmesine yol açmıştır.

1.1.3. Siyasal nedenler

Kentleşmenin siyasal nedenleri, ülkenin yönetim ve hukuk yapısıyla doğrudan bağlantılı olan gelişmelerdir. Bu bakımdan siyasal nedenleri, kentleşme sürecinde kentleşmenin itici ve çekici etmenlerin oluşmasını kolaylaştıran veya zorlaştıran yönetsel kararlar olarak görmekteyiz

(Sencer,1979: 66). Bu kapsamda alınacak yönetimsel kararların doğru zamanda alınması ve uygulamaya geçirilmesi gerekmektedir.

Yönetimsel kararlarından bilhassa sanayileşmeye destek veren kalkınma planlarının uygulanması ve uygulanacak toprak reformları, kentleşmeyi hızlandıran önemli uygulamalar olarak bilinmektedir (Keleş, 1984:9).

Bununla birlikte, kentleşmeyi olumlu ya da olumsuz açılardan engel oluşturablecek bir takım siyasal uygulamalar da mevcut olabilmektedir. Bu uygulamalar, ülkenin siyasal rejiminin sınırlamalarından, toprak mülkiyetinin aksak yönlerinden ya da hukuk sisteminin tesis edemediği adalet duygusunun eksikliğinden kaynaklanan olumsuz etkenler olabilmektedir (Kızılçelik, 1991:60).

Bu noktada, yönetimsel hatalarının kentleşme politikalarına engel olunması istenmiyorsa, siyasi merkezde yer edinmiş uygulayıcıların en başta kamu yararı doğrultusunda sağlıklı politikalar üretmesi gerekmektedir.

1.1.4. Sosyo-Psikolojik Nedenler

Kentleşmenin sosyo-psikolojik nedenleri, bireylerin kentsel alanda kırsal alana göre yaşamayı tercih etmelerinin gerekçesini oluşturmaktadır. Aslında, bu gerekçenin odak noktasında kentin bireylerin ne kadar çekici gelip gelmediği hususu yatmaktadır.

Sosyo-psikolojik yönden bireyin kente yönelik gelme isteklerini hızlandıran nedenlerin başında, kentlerdeki toplumsal ve kültürel imkanların sayıca fazla olması ve kentte yerine getirilen hizmetlerin köylere nispeten daha geniş boyutta olması ve bunun paralelinde devam eden bir takım çekici unsurlar gelmektedir. Bütün bunlara, kentlerdeki eğlence kültürü ve zenginliğini de ilave edebiliriz (Kızılçelik, 1991:59).

Kentin sosyo-psikolojik nedenlerinin oluşturduğu çekici sebepleri dile getiren Tezcan, köye kıyasla kentte, iş imkanlarının ve kentlerdeki ücret yüksekliğinin fazla olduğunu, kentlerde yüksek eğitim kurumlarının bulunduğunu, sağlık, eğlence ve festival gibi kültürel faaliyetlerin yanında bilimsel çalışma ve toplantıların bulunduğunu örnek olarak göstermiştir (Tezcan,1995:195).

Genel olarak diyebiliriz ki, kentleşmenin ekonomik, siyasal, teknolojik ve sosyo-psikolojik nedenleri ile kentleşmeyi oluşturan her bir yapıyı birbirinden bağımsız olarak ele almamız mümkün değildir. Çünkü, kentleşmeyi oluşturan bütün oluşumlar birbirlerini etkileyen ve birbirlerinden etkilenen yapılardır.

2. Türkiye’de Kentleşme

Türkiye’deki kentleşme sürecini, tarihsel, kültürel, siyasal, sosyal ve ekonomik tahlillerini hesaba katmadan ele almak sağlıklı bir sonuç vermeyecektir. Bu analizlerin her birini kapsayan çalışmalar, ülkemizin kentleşme olgusunun, diğer ülkelerin kentleşme olgularından önemli ölçüde farklılıklar içerdiğini ortaya koymuştur. Bu bakımdan, ülkemizdeki kentleşme sürecinin farklılıklarının iyi anlaşılabilmesi öncelikle onun tarihsel gelişimini iyi analiz edilmesine bağlıdır.

2.1.Türkiye’de Kentleşmenin Tarihsel Gelişimi

Kentleşme süreci batının aksine, Ülkemizde sanayi devrimiyle değil de, II. Dünya Savaşı’ndan sonra etkisini göstermeye başladığından, yaşanan hızlı değişim toplumun katmanlarını oluşturan siyasal ve ekonomik yapılarını sağlıklı bir şekilde gelişmesine engel olmuştur.

Tarihsel süreç içerisinde, kentleşmenin toplumumuzda çok uzun bir zamana yayılmadığı görülür. Bu süreç uzmanlar tarafından genel itibariyle, 1950-1960 yılı arası ile 1960 yılı sonrası olarak değerlendirilmektedir.

1950-1960 yılı, Türkiye’de altyapı çalışmalarının, köklü sanayileşme atılımlarının gerçekleştirilmeye çalışıldığı, bunun ötesinde çok partili bir siyasi hayata geçiş denemeleri ve demokratikleşme konusunda da büyük gelişmelerin yaşandığı dönemlerden biri olmuştur (Gültekin, 2005:55).

Aynı zamanda 1960 öncesi bu dönem, ülkemizde gecekondu sorununun çözümüne yönelik (1948 tarihli 5218 sayılı yasa) ve konut yetersizliğini azaltmak amacıyla (1953 tarihli 6188 sayılı Bina yapımı Teşvik Yasası) çıkarılan ilk yasal düzenlemelerin yapıldığı bir dönem olarak bilinmektedir (Keleş, 2004: 573-574).

1960 sonrası, kentleşme sürecinde kalkınma politikalarının uygulandığı, aynı zamanda konut ve gecekondu sorununa daha geniş açılardan bakılan bir dönem olmuştur. Bugün hala uygulanmakta olan 775 sayılı gecekondu yasası kalkınma politikalarına her ne kadar uygun bir yasa olmasına rağmen, gecekondu sorununa yönelik çıkarılan af kanunlarından dolayı uzun vadede bir çözüm olamadığı görülmektedir (Keleş, 2004: 575-579).

Bu bakımdan, ülkemizdeki kentleşme; işlevsel değişim yaratmayan, çevreyi kalkınma sürecine sokmayan, toplumsal ve kültürel değişim meydana getirmeyen bir yapı olarak ortaya çıkmıştır. Ülkemizdeki kentleşmeyi, kentleşme hızını, kentleşmenin şeklini ve kentleşmeyi nedenleriyle birlikte ele aldığımızda düzensiz bir kentleşme biçimiyle karşı karşıya kaldığımızı görürüz. (Keleş, 1974:53).

Bu bakımdan TÜGİAD’ın 1998 yılı raporunda da belirtildiği gibi, ülkemizin gelişmiş ülkelerdeki kentleşmeden farklı olarak, tamamen azgelişmiş ülkelerin özelliklerine sahiptir (TÜGİAD,1998).

2.2. Türkiye'de Günümüz Kentlerinin Durumu

Yaşadığımız her toplumsal olay veya olgu içerisindeki yapıları açıklamak, her bir gelişmenin bilhassa sosyo-ekonomik olayların irdelenmesine bağlıdır. Bu toplumsal olaylardan biri de, ülkemizdeki kentsel yapılar içerisinde yer alan konutların durumudur.

Yirminci yüzyılın ikinci yarısından itibaren başlayan hızlı göç toplumumuzda sadece ulusal boyutta bir takım sosyal problemler getirmesinin yanı sıra, yerel boyutta da bir takım sorunlarına neden olmuştur. Bilhassa konut yetersizliği bu konuların başında gelmiştir.

Bu süreçte kontrolsüz ve dengesiz devam eden bu göçün faturası, aynı zamanda kentlerinin alt ve üst yapısını toplumun tüm bireylerine cevap veremeyecek duruma getirmiştir (Beritan, 2003:287).

Ülkemizde 1950'de nüfusun %19'u kentlerde yaşarken, 1990'larda kentlerde yaşayanların oranı %56'ya çıktığını görürüz (Buz, 2003: 155).

Oldukça sorunlu olarak gelişen toplumumuzdaki konut piyasasının sağlıklı bir yapıya kavuşması oldukça zor görünmektedir. Günümüzde konutun bir barınma ihtiyacından daha çok bir rant aracına dönüşmesi, Türkiye kentlerinin sorunlarının sadece geç sanayileşme ile bağlantılı olmadığını, bunun yanında pek çok olumsuz faktörün etkili olduğu yargısını doğrulamaktadır (Görmez, 2004:3). Bu olumsuz yargıyı destekleyen olgulardan biri halen devam eden göç akıntısıdır.

Ülkemizde, kentleşme hızının %7 olduğu ve önümüzdeki 25 yıl içerisinde nüfusun %85'i kentlerde yaşayacağı düşünülürse, toplumumuzu ilgilendiren ciddi problemlerin yaşanacağı yerlerin artık kentler olacağı aşikardır (Özer, 2004:118-119).

Bu bakımdan, ülkemizdeki sosyo-ekonomik açıdan yoksulluğun en önemli göstergeleri arasında, bilhassa 1980'li yıllardan itibaren artış gösteren iç göçlerin etkisi olmuştur. Bu bağlamda, kentlerin, yoksullara karşı barınma konusunda ürettiği en kolay çözüm ise gecekondulaşma olmuştur (Beritan, 2003:287).

Yoksulluğun göçe bağlı olarak yoğun bir şekilde yaşandığı kentlerimizden biri de Ankara'dır. Bu oluşum en başta ekonomik dengesizlikler ve yoksulluğun bir sonucu olarak meydana gelmiştir. Bu kapsamda, ülkemizdeki kentlerin durumunu belirlemede yoksulluk ve göç olgusunun daha etkili olduğu görülmektedir.

2.3. Ülkemizde Kentlileşme Bilinci

Sosyal kanunların bir gereği olarak, sosyal hayatta yaşayan bireylerin değişimleri hemen kabullenmekten öte değişimlere direnç gösterdiği bilinmektedir. Bu bakımdan her bir sosyal gelişmenin ve ilerlemenin birden değil de, sürece yayılarak geniş bir zaman kesitinde içerisinde yapılması gerekmektedir.

Bu bağlamda, toplumda yaşayan bireylerin kent kültürüne yabancı kalmasının arkasında sağlıklı ve hızlı bir kentleşmeyi görmekteyiz. Aynı zamanda bu değişim, bireylerdeki köy kültürünün kent kültürüyle örtüşmesinde de önemli bir engel olmuştur. Tabi ki bu süreç, kentte yaşayan bireylerin kentlileşme konusunda da ciddi sıkıntılar yaşamasına neden olmuştur.

Batıya nispeten kentlilik bilinci ve kent kültürünün ülkemizde neden daha farklı yaşandığı anlayabilmemiz için kentlileşme kavramının tanımlanması gerekmektedir. Keleş, bu kavramı "Kentleşme akımı sonucunda, toplumsal değişimin insanların davranışlarında ve ilişkilerinde, değer yargılarında,

tinsel ve özdeksel yaşam biçimlerinde değişiklikler yaratması süreci” olarak ifade eder (Bal, 1999: 34).

Kartal’a göre Kentlileşme , “ekonomik mekan” ve “sosyal mekan” da gerçekleşen etkinlikler olarak dile getirilmiştir. Bu çerçevede sosyal mekanı, bireyin benimsemiş olduğu “*üst yapı*” olarak gören ve ona bireyin sosyal değer ve davranışlarını belirleyen bir faktör olarak belirten Kartal, ekonomik mekanı da, bireyin tüm ekonomik ilişkilerin içinde yer aldığı “alt yapısını” belirleyen bir faktör olarak görmüştür (Kartal, 1992 :50-51).

Ülkemiz kent kültürü bakımından oldukça zengin bir ülke olmasına rağmen; sahip olduğumuz kentlilik bilincimiz batıya nazaran oldukça düşüktür. Bu bilincin düşük olmasının nedenleri arasında, toplumun örgütlenme düzeyi ve dayanışma biçimlerindeki katılığın, öğrenim görme konusundaki yanlışlıkların, bilgilenme biçimindeki yetersizliklerin ve toplumun ilerleme isteklerindeki sert direnişlerinin etkili olduğu görülmektedir. Bu sürece, toplumdaki mekansal yoksulluk ve eğitim yetersizliği problemi de ilave edilince, kentlilik bilinci ve kent kültürüne sahip olmak kent içerisinde daha da zorlaşmaktadır (Kartal, 1995:228).

2.4. Kır- Kent Farklılıkları

Köy ve kentler pek çok bakımdan birbirlerinden farklılıklar gösteren ve farklı özellikleri olan yerleşim yerleridir. İki yerleşim yeri açısından en belirgin fark olarak nüfus dikkati çekmektedir. Belli bir nüfusun altında olan yerleşim yerlerine köy denilirken, belli bir sayının üzerinde olan yerleşim merkezlerine de kent denilmektedir (Görmez, 1991: 9). Bunun yanında, köyün hayat tarzını oluşturan fiziki ve mekansal yapısı ve sosyo-kültürel yapısı, kentin hayat tarzını oluşturan fiziki ve mekansal yapısı ve sosyo-kültürel yapısından tamamen farklı özellikler gösterdiği de bilinmektedir.

Köyün fiziki ve mekan yapısı olarak Görmez (1991:10), demoğrafik yapı, yerleşme biçimi ve mesken üzerinde durmuştur. Köyün demoğrafik yapısına baktığımızda, şehirleşme ile birlikte köy nüfusunun giderek azaldığı görülmektedir. Bunun ilk başta gelen sebebi, büyük şehirlere doğru göçtür. Köy nüfusunun diğer özelliklerine bakıldığında, köyde doğurganlık nüfusunun yüksek olduğu ve kır nüfusunda kadın oranının erkeğe göre daha fazla olduğu dikkati çekmektedir (Görmez, 1991: 10-11). Şehir nüfusunda ise, kıra nazaran nüfus yoğunluğu daha fazladır.

Köy'ün yerleşme biçimine baktığımızda, genellikle elverişsiz dağlık bölgelerde kurulduğu bilinmektedir. Köyler, kuruldukları merkeze göre, toplu ve dağınık olarak yerleşmektedir. Ülkemizde tabiat ve coğrafi yapısı, toplu köy tipini zaruri kılmaktadır. Toplu köy tipinde, köylünün oturduğu yer ile köylünün geçimini sağladığı alan birbirinden ayrılmaktadır. Şehir, kıra nazaran daha toplu ve düzenlidir. Aynı zamanda, mesken yapımı biçimlerinde de köy ve kentlerde farklılık olduğu görülmektedir (Görmez, 1991: 12-24).

Köyün sosyo-kültürel yapısı, gelenek, görenek ve adetler, dini hayat, aile, iş ve meşguliyet alanları, sosyal müesseler, dayanışma ve sosyal kontrol mekanizmaları açısından kente göre daha homojendir. Köyde ilişkiler, akrabalık, aile grupları ve komşuluk grupları içinde geçerken, kentte ilişkiler, kısa süreli ve gayri şahsidir. Köylerde, münasebetler yakın aile gruplarında geçtiğinden, fertler daha yoğun bir dayanışma içinde bulunmaktadır. Kentte ise köye nazaran bu tür kontrol mekanizmaları işlememektedir. Daha çok resmi ve rasyonel kanunlar bulunmaktadır. Köye nazaran kentte aile küçülmüş, çekirdek aileye dönüşmüştür (Görmez, 1991:19-28).

Köyde aile bir üretim birimidir. Büyük şehirde ise, üretim faaliyetlerinin genişlemesi, ailenin işlerinin şehir hayatına göre değişmesine neden olmuştur. Dolayısıyla ailenin fonksiyonu da değişmiştir. Bunun yanında, kentte yaşayan aileler kırdaki yaşayan ailelere nazaran çocukların

yetişmesindeki görevlerinin büyük kısmını okul ve cemiyete bırakmıştır. Kentte aile, fertlerin bir araya geldiği bir yapı durumuna gelmiştir. Bununla birlikte kentteki iş ve meşguliyetler de farklı olup, köy zirai yapıya, kent ise, ticari ve sinai yapılar üzerinde oluşturulmuştur. Bununla birlikte, kent köye nazaran işbölümü, uzmanlık ve formel organizasyonların oluşturulduğu alanlar olarak karşımıza çıkmaktadır (Görmez, 1991:19-28).

2.5. Kente Göç ve İntibak

Köy ve şehrin, nüfusu, hayat tarzları, gelenek ve görenekleri, kültürleri, iş alanları, işbölümü bakımından birbirinden farklıdır. Şehir sürekli değişim içindedir. Köyden şehre göç edenler, eski davranış ve alışkanlıklarını kolay kolay bırakmamaktadır. Göç edenler, kültürlerini de beraberinde getirmektedir. Belirli zamanlarda kent kültürü ile kendi kültürlerini birleştiren yeni bir kültürel çevre oluşumu içerisinde kalabilmektedirler. Ülkemiz de, göç ve şehirleşme birbirlerini bütünleyen olaylar olmadığı görülmektedir. Göç sonucu şehirlileşme her zaman mümkün olmadığı gibi, göç edenlerin şehirlleşmesi de uzun zaman gerektirmektedir. Kente göçte ilk durak gecekondur olmasından dolayı, ortaya çıkan değişimler genelde bu yerleşim merkezlerinde olmaktadır (Görmez, 1991:29-30).

Bu yerleşim merkezlerine göç edenlerin maddi ve manevi kültür öğelerinde önemli değişimler olduğu görülmektedir. Maddi kültür öğelerindeki değişimlere baktığımızda, iş hayatı, gelir ve meskenle ilgili değişimler karşımıza çıkmaktadır (Akkayan, 1979:282-285).

Bu mekanda yaşayanların iş hayatı ve gelirle ilgili değişimlerinde, köye nazaran iş çeşitliliğinin arttığı, çalışanların birden fazla işte çalıştığı ve sürekli iş değiştirdiği görülmektedir. Bununla birlikte, kente göç edenlerin gelirlerinde gözle görülür bir artış olduğu görülmektedir. Kente göçle birlikte göç edenlerin mesken yapıları da değişmiştir. Kargir binalar şehir meskenlerin özelliği olmuştur. Evlerin alanı küçülmüş, oda başına düşen

nüfus artmış, ev eşyaların sayısı artmış ve kiracı ve ev sahipliği müessesesi ortaya çıkmıştır (Şenyapılı, 1978:88-91),

Kente göç edenlerin, manevi kültür öğelerinde de değişimler görülmüştür. Öncelikle, toplumda meydana gelen değişimler aileyi etkilemekte ve ailedeki değişimler de, diğer değişimlere kaynaklık etmektedir. Kente göçle birlikte ailede büyük değişiklikler gözlenmektedir. Göçle birlikte ailenin fonksiyonları yeniden şekillenmektedir. Başta ailede nüfus yapısındaki değişimler görülmeye başlanmış ve çekirdek aileye dönüşmüştür (Görmez, 1991: 34).

Bunun yanında, aile kentte, bir üretim birliği olmaktan çıkmıştır. Bununla birlikte, göç sonucu, kentlinin eski alışkanlıkları, gelenekleri, görenekleri, örf ve adetleri değişime uğramıştır. Göçün ilk yıllarında geleneksel aile değerlerine sıkı sıkı bağlı olan insanlar, zaman geçtikçe akrabalık sorumluluklarında değişme olmuştur. Şehirdeki işin ferdi ve uzakta olması, zamanla köy ilişkileri asgariye indirmiştir. Bu süreçte fert, şehir toplumuna intibakın yollarını aramıştır. Şehir toplumuna intibak için öncelikle maddi kültür öğelerini taklit ederek değiştirmeye başlar. Manevi kültür öğelerindeki değişimler, maddi kültür öğelerindeki değişimlere nazaran daha uzun bir süreçte gerçekleşmektedir (Görmez, 1991: 34-35).

Bunun yanında, yardımlaşma müessesesi göçle birlikte kaybolduğu ve bu sürecin daha çok resmi yollardan yürütüldüğü görülmektedir. Kenti köyden ayıran diğer bir fark ise, kentteki sosyal ve bürokratik teşkilatlardır. Sosyal ve kültürel değişimler sonucunda, şehirleşme hızına paralel olarak gelişen topluluklar, kısa zamanda ortaya çıkan sosyal, kültürel ve iktisadi meselelerin çözümü için sosyal teşekküller kurulmuştur. Bu sosyal değişim içerisinde cemiyet hayatının heteojen bir nitelik taşıması fertlerin bu teşekkülere katılmasını zorunlu kılmıştır (Kartal, 1983: 88-104).

Toplumsal değişme sonucunda insanlar ya şehirle bütünleşmek zorunda ya da şehire uygun davranışlar göstermek zorundadır. Bu noktada bütünleşme ve intibak kavramlarının birbirinden ayrılması gerekmektedir. Kente intibak, kente göç edenlerin, kentle sürekli bir ilişki kuracak kadar uzlaşma içerisinde olması gerektirirken, kentle bütünleşme, kent nüfusunun organik ilişkiler içinde olan bir şehir kültürünün oluşması olarak karşımıza çıkmaktadır (Görmez, 1991: 37-41).

Şehirle bütünleşme kısa bir süreçte gerçekleşmemektedir. Ülkemizde, şehirle bütünleşme süreci söz konusu değildir. Ülkemizde daha çok kente intibak söz konusudur. Ancak, ülkemizde kente intibakı engelleyen bir çok neden mevcuttur. Hızlı ve düzensiz şehirleşme, intibakı engelleyen en önemli neden olarak karşımıza çıkmaktadır. İntibakın ilk göstergesi ise, kente gelenlerin, kentten ayrılma eğilimi göstermeyecek biçimde kentle uzlaşmış olmalarıdır. Bunun yanında iyi bir mesken sahibi olması, iyi bir iş, gelir ve eğitim kente intibakı kurmada önemli bir etken olduğu görülmektedir (Görmez, 1991: 39-43).

2.6. Kente İntibaksızlık

Ülkemiz şehirlerinde bütünleşme şimdiye kadar az görülen bir olgudur. Ancak kente intibak ülkemizde daha sık görülmektedir. İntibakta kentlerde bir bütün olarak gerçekleşmemektedir. Yoğun göç karşısında, ülkemizde intibak çok küçük oranlarda kaldığı görülmektedir.

Ülkemizde kente intibakın çok küçük oranlarda kalmasının nedenlerin birincisi, kente göç edenlerin kültürünün intibaksızlığa neden olmasıdır. Ülkemizde, 1950'li yıllardan sonra sanayileşme süreci hızlanmış ve hızlı sosyo-kültürel değişim süreci içerisine girmiştir. Sosyo-kültürel değişme sürecinde, kentler giderek büyüyen kozmopolit bir yapı haline gelmiş ve kente gelenlerin kültürel yapıları şehir yapısına zıt ve bütünleşmekten uzak kalmıştır (Görmez, 1991:45).

Kültür, nesiller boyunca cemiyetin kazandığı hayat tecrübelerinin kazanımı ile oluşan bir üründür. Dinamik bir kavram ve sürekli olarak değişmektedir. Bu değişim köy ve kente göre değişmektedir. Farklı kültürlerin karşılaştığı yerleşim mekanlarında bütün kültürlerden farklı ve her birinin bir karışımı olan yeni bir kültürel yapı ortaya çıktığı görülmektedir (Şenyapılı, 1984:71-72).

Bizim toplumumuzda, özellikle büyük kentlerde giderek zıtlaşan iki gruplaşma süreci olduğu görülmektedir. Toplumun bir bölümü kültür ve değer sistemleri bakımından batılılaşırken, diğer bölümü geleneksel kültürünü muhafaza etmeye çalışmaktadır. Aynı yörelerden gelenler kentte aynı yerlere yerleşerek kent içerisinde birer kültür adacıkları oluşturmuştur. Bu süreçte kente intibakı engelleyen önemli süreçlerden biri olmaktadır (Görmez, 1991:48).

Bunun yanında, iktisadi yetersizliklerden kaynaklanan intibaksızlıkta kente göç eden nüfusun karşılaştığı en temel problemlerden biridir. Özellikle, geçim ve işsizlik sıkıntısı gecekondolu için kentte halledilmesi gereken en önemli konudur. Bu açıdan, köy kökenli kent nüfusu, kentteki imkanlardan, fırsatlardan ve hizmetlerden yararlanacak bir gelir elde edemediğinden şehirle bütünleşme ve intibak sağlanamamaktadır (Kıray, 1982:61-64).

Bununla birlikte eğitim düzeyinin düşüklüğü de kente intibakı engelleyen önemli bir durumdur. Ülkemizde sanayileşme ile birlikte, eğitim düzeyi yükselmiştir. Kentlerde nüfus artışına paralel olarak eğitim kurumları da artmıştır. Sanayileşmenin getirdiği yeni hizmet alanları, işbölümü ve uzmanlık gerektiren mesleklerde iyi bir eğitim almış kişileri gerektirmiştir. Ancak yapılan araştırmalarda zengin semtlerde oturanların eğitim düzeyinin yüksek olduğu, gecekondolu gibi düşük semtlerde oturanların ise eğitim düşük olduğu görülmüştür (Görmez, 1991:52).

Kent hayatı uzmanlaşmış insanlara iş imkanı vermektedir. Gecekondu kesimin mevcut eğitimi ile işe girmesi oldukça zor olup kente intibakı zor gerçekleşmektedir. Aynı zamanda göçedenlerin şehiriye karşı aşağılık duygusu da, kente intibakı engelleyen önemli nedenlerden biridir (Görmez, 1991:52).

Kente göçedenler, göçün ilk zamanlarında ilişkileri sadece akrabalarıyla sınırlı kalmaktadır. Kentte kalış zamanı arttığı zaman şehiriye tanımaya başlıyor. Ancak bu süreçte, ilk zamanlarda kendilerini köyle karşılaştıran yeni kentliler, sonraki yıllarda kendilerini daha üst gruplarla karşılaştırmaya başlamaktadır. Üst gelir grubuna karşı duyulan hayranlık ve o düzeye ulaşamama bir zaman sonra yerini aşağılık duygusuna bırakmaktadır (Görmez, 1991: 52-53).

Bu süreç yeni kentliyi, daha sonra onlardan kaçmaya ve çatışmaya götürmektedir Bunun yanında, Levis'in 1960'larda ortaya attığı "fakirlik kültürü"de kente intibakı engelleyen önemli nedenlerden biridir. Bir fakirlik kültürü çevresinde yaşayan çocuklar ise genel itibariyle dağılmış bir aile ve şiddet etrafında yaşamaktadır. Bu durum çocukların bir taraftan, eğitim şanslarını yitirmesine diğer bir taraftan küçük yaşlarda düşük ücretlerde işe başlamasına neden olmaktadır (Görmez, 1991: 53).

İkincisi, kentin alt yapısının ve normlarının intibaksızlığa yol açmasıdır. Bu yapıda, kentte intibaksızlığa neden olan konuların başında, kamu bürokrasisi, kent kültürüne katılmayı sağlayacak kurumların eksikliği ve kent mekanların yetersizliği başta gelmektedir.(Görmez, 1991: 54).

Kamu bürokrasisi bakımından, kente göç edenlerin bürokratik teşkilatları kullanma açısından bazı güçlüklerle karşılaştıkları ve bu kişilerin bürokratik konuları kullanma konusunda bilgisiz kaldıkları görülmektedir. Yeni kentlinin bu teşkilatları kullanabilmesi, bir takım değişiklikleri zorunlu

kılmaktadır. Bu değişim ise, yeni kentli açısından kentte pek gerçekleşmemektedir. (Görmez, 1991:54).

Bunun yanında, bürokratik teşkilatların kente göç edenlere karşı tavrı da kente intibakı engellemektedir. Gelişmekte olan ölkelerde kamuoyu ile toplum arasında önemli bir mesafe olduğu görölmektedir. Ancak son yıllarda, yeni kentli, resmi teşkilatları tanımaya başlamıştır. Buna rağmen, bürokratik teşkilatlar karşısında yeterince saygınlığı olmadığı ve aradaki mesafenin kapanılmadığı görölmektedir. Dolayısıyla yeni kentlinin şehirli ile intibakı pek sağlanamamaktadır (Heper, 1983:28-42).

Üçüncü olarak, kentin mevcut kültürel yapısının intibaka engel olmasıdır. Kent kültürünün karmaşıklığı ve kentte yaşanan değerler krizi mevcut kültürel yapıya intibakı engelleyen durumlardan biridir.

Sanayileşme-kentleşme sürecinde ölkemiz şehirleri soyo-kültürel değişmenin en hızlı olduğu yerler olmuştur. Bu süreçte, bireyler arasındaki ilişkilerin yönü de değişmiş ve fertler sadece çıkarlar için yan yana bulunur hale gelmiştir. Özellikle, akrabalık, dostluk ilişkilerin yerine kent toplumunda, para ve maddi menfaatler ön plana gelmiştir (Görmez, 1991:59-60).

Kentte yaşanan değerler krizi de, intibakı engelleyen durumlardan biridir. Şehirleşmenin çoğu zaman sosyal kontrol mekanizmalarını ortadan kaldırması, göçle birlikte akrabalık ilişkilerinin zayıflatması ve toplumsal dayanışma ve yardımlaşma gibi kavramların etkinliğinin yok etmesi, insanları toplumla bütünleştiren mekanizmaları ortadan kaldırması anlamına gelmektedir (Görmez, 1991:60-61).

Bunun sonucunda bireyler, toplumsal düzen içerisinde anomik davranışlara girmektedir. Mevcut şehir kültürü ile geleneksel kültürün karşılaşması sonucunda kentte, bazen kültürel bir kutuplaşma, bazen kültürel

bir gecikme ve kültürler çatışması, bazen ise bir kültür şoku yaşandığı görülmektedir (Tezcan, 1984:28-30).

Bunun yanında şehirde intibaksızlık sonucu yeni kültürel yapılar oluşmaktadır. Gecekondu kültürü, yoksulluk kültürü ve kültürel kimliksizlik bu yapıların başında gelmektedir. Gecekondu kültürü, şehir ve köy kültürü arasında kalan bir ara kültür örneği sergilemektedir. Yoksulluk kültürü, ülkemizde bir yan kültürdür. Ancak, ülkemizde yoksulluk kültürü davranışları gecekondu bölgelerin en düşük çevrelerinde bile devamlı olmamaktadır (Türkdoğan, 1982:50-53)

Ülkemiz gecekondu bölgelerinde bir yoksulluk vardır. Ancak bir yoksulluk kültürü mevcut değildir. Kültürel kimliksizlik denilen negatif kimlikte, geleneksel değerlerin kaybolması ve bu süreçte toplumda yeni değerlerin sahip olamama durumudur. Bunun sonucu olarak, toplumda büyük kargaşalar yaşandığı görülmektedir. Bu durum, büyük kent toplumlarında daha belirgindir (Görmez, 1991:59-69).

Kente intibakı engelleyen, aynı zamanda toplumsal çözümleri önleyen yeni oluşumlarda karşımıza çıkmaktadır. Ülkemizde kente intibak ve bütünleşmenin sağlanamadığı dönemlerde, intibaksız kesimlerin sosyal patlamalara yol açması gerekirken, buna rağmen ülkemizde sosyal patlama ve çözümlerin olmadığı görülmektedir (Kongar, 1982:27-30).

Dolayısıyla, ülkemizde, toplumsal değişme durumlarında geçici denge ve bütünlükleri sağlayan mekanizmalar mevcut olduğunu görülmektedir. Bu mekanizmaları ülkemizde, gecekondu, aile ve diğer mekanizmalar olarak görmekteyiz. Tampon bir kurum olarak gecekondu, kent hayatının baskılarına karşı, içerisinde yaşayan bireyleri korumakta ve onları fırsatlardan yararlanma imkanı vermektedir. Diğer bir tampon kurum olan aile ise, şehirleşme sürecinde az çok değişikliğe uğramıştır. Kente göç eden yeni kentli, kendine yeni iş buluncaya kadar sağlıklı aile ilişkilerini, akrabalık ve

hemşehrilik ilişkilerini devam ettirmektedir. Yapılan bir çok araştırmada da, ailenin oynadığı rolün ne kadar önemli olduğu belirtilmiştir. Diğer tampon mekanizmalar olarak, formel alanlarda iş bulamayan yeni kentli, yeni iş gücü türleriyle hayatlarını devam ettirmektedir (Görmez, 1991:71-73).

2.7. Büyük Kent Sorunları

Ülkemizde 1950'li yıllardan beri kentleşme hızı sanayileşme hızından daha yüksek bir seviyede gitmiştir. Kente intibakın ve bütünleşmenin çok uzun zaman alacağı pek çok araştırmacı tarafından kabul edilmektedir. Yapılan araştırmalardan da anlaşıldığı gibi, köyden kente gelenlerin intibakı sadece göç ve düzensiz şehirleşme değildir. Zaten bu süreci etkileyen bir çok neden yukarıda bahsedilmiştir. Çalışmamızda ise, daha çok göç ve şehirleşmenin ortaya çıkardığı sosyal problemler ele alınacaktır. Sosyal ve kültürel problemleri birbirinden ayırmakta mümkün olmamakla birlikte, ülkemizde, kentleşmenin anomi, suçluluk ve yabancılaşma kavramlarını üzerindeki etkisi incelenecektir.

Ülkemiz sanayileşme yolunda, köy-şehir toplumuna geçiş aşamasındadır. Bu aşamada, yerleşim birimlerinde kurlsız davranış bozukluğu, yabancılaşma hatta toplumsal bir çatışmaya kadar uzanan her türlü sorun yaşanabilmektedir (Görmez, 1991:76).

Anomi kavramı Ergil'e göre (1980:109), bireyin düzene yabancılaşması yerine, düzenin bireye yabancılaşması olarak tanımlanırken, Tolan, insanın topluma yabancılaşması olarak tanımlamaktadır (Tolan, 1983:185). Yabancılaşma kavramını ise Ergil (1980:109), "bireyin memmun olmadığı, sosyal çevresinden onu saran kurum ve ilişkilerden uzaklaşması, kopması, çevresinden onu saran kurum ve ilişkilerden uzaklaşması, kopması, onlara karşı kendini yabancı hissetmesi olarak" tanımlamaktadır.

Şehirleşmenin, anomiye ve yabancılaşmaya etkisine baktığımızda, anomi ve yabancılaşmanın kişileri ve toplumu olumsuz etkilediği görülmektedir.

Ülkemizde bu süreç biraz daha farklı bir yapı sergilemektedir. Ülkemizde kentler, göç edenlerin ihtiyaçlarına cevap verebilecek durumda değildir. Bunun yanı sıra, köyden gelenlerin isteklerini karşılamayan kentin, ayrıca onlara yeni beklentiler kazandırmakta olduğu görülmekte ve yeni kentlinin bu beklenti ve ihtiyaçlarını da karşılayamadığı görülmektedir (Görmez, 1991: 80-81).

Kente gelenler, şehrin gerektirdiği gerekli bilgi ve donanımına sahip olamaması, göç eden yeni kentliyi ciddi bir bunalıma sokmaktadır. Kente uyum ve bütünleşme gösteremeyen fertlerin, huzursuzlukların bir şekilde dışa vurdukları ve toplumda yer alan mevcut düzene karşı yabancı davranış kalıpları gösterdikleri görülmektedir. Dolayısıyla şehirleşme, yabancılaşmaya yol açmaktadır. Kır insanını da, bu yabancı kültürün etrafında veya bir kenarında garip kalmasına neden olmaktadır (Ergil, 1980:112-117).

Anomi ve yabancılaşmanın sonucu olarak, topluma başkaldırma ve devlet otoritesine başkaldırma görülmektedir. Bunun yanında, kentler büyüdükçe, kentlerde, kuralsızlık ve anominin yaygınlaştığı, ayyaşlık, çocuk suçluluğu, kadın ticareti suçlarının arttığı görülmüştür. Bunun ötesinde, kentlerde gelişen teknoloji ile birlikte işlenen suçların niteliği de artmaya başlamıştır (Görmez, 1991:82-83).

İKİNCİ BÖLÜM

KENTLEŞME VE SUÇLULUK

Suçluluk kavramı, her ne kadar insanlığın var oluşundan beri devam eden bir süreçtir. şehir kavramı da suçluluk kavramına nazaran, M.Ö. 3500'li yıllardan bugün üzerinde yaşadığımız metropollere kadar uzanan geniş bir zaman dilimine uzanmaktadır. Bu bağlamda insanlığının sürekli temas halinde olduğu bu iki konu arasındaki ilişki, günümüzden çok daha eski zamanlara kadar uzanmaktadır.

Kenti, medeniyetle eşanlamlı olarak görüp ondan “demokrasinin beşiği” olarak dile getiren Görmez (1990: 21), kentin sosyal hayata getirdiği asıl gayeyi açık bir biçimde belirtmiştir. Çünkü kent, insan hürriyetine, eşitlik duygusuna, farklı fikirlere ve hoşgörünün daha geniş alanlar sunulmasına imkan veren ve insanların demokratik düşünce tarzının tesis edilmesini sağlayan yegane bir araçtır. Suçluluk ta, bu doğrultuda toplumsal düzene ve topluma doğrultulmuş bir tehdittir.

Bu bağlamda, kent ve suçluluk ilişkisi bir sosyal olgu olarak günümüze kadar hala devam eden bir süreç olarak bilinmektedir. Bu süreç, günümüz kentlerinde olduğu kadar eski şehir medeniyetlerde mevcut düzene yönelik yapılan her türlü müdahaleyi suç olarak kabul etmiştir. Bu çerçevede, genelde topluma özelde ise bireye yönelik yapılan her türlü haksız eylem ve fiiller, toplumsal düzen içerisinde suç sayılarak cezalandırılmaya çalışılmıştır.

Bugün ise geçmişte olduğu gibi her toplum, adalet ve güvenlik hizmetlerine önem vermektedir. Şu an günümüze baktığımızda, hem toplumsal adaletin yeterli ölçüde yerine getirilmediği hem de suçluların etkili bir şekilde cezalandırılmadığı kentsel alanlarda, suç oranları büyük artış

gösterdiğini görürüz. Artış gösteren bu suç oranlarından biri çocuk suçluluğu mevzusudur.

1. Suç Kavramı

Suç, insanoğlunun var oluşundan günümüze kadar devam eden bir olgudur. Toplum ve birey ise bu değişim ekseninin merkezinde yer almakta olup birbirleriyle sürekli bir etkileşim halindedir. Fert, bu süreçte toplumdaki gelişmelere nazaran bir takım sapma davranışlar içine girebilmektedir. (Erkan, Bağlı, Sümer ve Ünver, 2002 : 53).

Bilhassa suç, toplumsal yapıda ortaya çıkan sosyal ilişkilerdeki çözümler nedeniyle ortaya çıkmaktadır. Bu çözümler sosyal sorunlar ve bunalımlar yaratarak toplumsal yapıdaki değerlerin değişmesine ve yeni davranış kurallarının oluşmasına neden olmaktadır (İzkan, 1992 :46). Bu durum da bize, suç ve suçluluk olgusunun sosyal yapının bir parçası olduğunu gösterir.

Bu yaklaşım çerçevesinde diyebiliriz ki, düzen, toplum yaşamının vazgeçilmez bir koşuludur. Düzenin devam ettirilmesi ise, toplumda var olan değer ve kurallara uyulmasına bağlıdır. Uyulması gereken kurallar, her toplumda değişiklik göstermesine rağmen, toplumsal normlara uyulmayan davranışlara suç ya da sapkın davranış denir (Erkan, Bağlı, Sümer ve Ünver, 2002 :52).

Suç farklı disiplinler içerisinde yer alması onu farklı tanımlamayı zorunlu kılmaktadır. Genel itibariyle suç, toplumun devamı ve bütünleşmesi açısından ona zarar veren davranış, “sosyo-kültürel bilimler” açısından da toplumda geçerli olarak kabul edilmiş kurallar bütününden sapma olarak tanımlanır (Tartar, 1993:3-4).

Kimi uzmanlar tarafından suç, farklı bir şekilde ifade edilmektedir. Alacakaptan, isnat yeteneğine sahip bir bireyin kusurlu iradesi ile oluşturduğu, kanunda yazılı tipe uygun, hukuka aykırı ve bir cezanın uygulanmasını gerektiren icmali ve ihmali bir hareket olarak tanımlamıştır (Alcakaptan, 1975: 10). İzkan, suç, “toplum halinde yaşama şartlarına yönelmiş her türlü saldırı olarak ifade etmiştir (izkan, 1992: 42). Yasal mevzuatta suç, yasanın cezalandırdığı fiil olarak tanımlanır.

1.1. Suç ve Suçluluk İlişkisi

Toplumların, cemaattan-cemiyete doğru akan bir süreç içerisinde bir yol takip etmesi, Tonnies’in , “cemaat” ve “cemiyet” kavramlarında anlamını bulmaktadır (Bal, 1999: 19-20), İnsanların sosyo-ekonomik, kültürel ve yüzyüze ilişkiler bakımından giderek farklılaşmasının temel odak noktasında bu kavram ilişkisi yer almaktadır.

Günümüzde ise bu süreç hala devam etmektedir. Bugün insanlar arasındaki dayanışma ve paylaşma duygusunu ortadan kaldıran yapının arkasında bu gelişim yatmaktadır. Bugün cemiyete giden toplumlarda, görülen toplumsal hastalıklardan biri, yalnızlık meselesidir. Yalnızlık içerisinde kalan ve bu sorundan çıkış arayan ferdin, zaman zaman sapma davranışlar içinde bulunduğu görülmektedir (izkan, 1992: 46).

Bununla birlikte, toplumsal yapı da çok önemlidir. Çünkü toplum, kimi zaman bireyin bütün ihtiyaçlarını karşılayan, kimi zaman ise bireyi suç işlemesine neden olan önemli bir faktördür. Sosyal ihtiyacını toplumda yerine getiren her birey gibi çocukta, sosyal süreç içerisinde yaşayarak öğrendiği kimi alt kültürel öğeleri (varoşlar/sokak çeteleri) ve örnek aldığı diğer modelleri benimsemeye çalışması onu potansiyel bir suçlu konumuna getirebilecektir (İçli’den Akt. Erkan, Bağlı, Sümer ve Ünver, 2002 :51).

Çocukların sosyal hayatta sapma davranışlara girmesini önlemek için; çocukların, fizyolojik ve psikolojik durumunu ve içinde yaşadığı toplumsal çevreyi katan bir yaklaşımın esas alınması gerekmektedir. Suç işleyen her bireyi, doğuştan suçlu kabul etmek, bütün suçların sebebinin ve suçu açıklamayı mümkün kılmamaktadır (Erkan, Bağlı, Sümer ve Ünver, 2002 : 51).

Yapılan bilimsel çalışmalar da, “Suçun Sosyal Bir Fenomen” olduğunu teyit etmiştir . Bu da, suç ve suçluluğa karşı mücadelenin, sosyal, kültürel ve ekonomik bir bütüncül yapı içerisinde ele alınmasını zorunlu kılmıştır (Urhal, 1992:53).

Bunun yanında, suçun önlenmesi veya en aza indirilmesi yönünde, dünyanın hemen hemen her yanında bilimsel yöntemlerle araştırmalar yaparak “nedensellik sürecini” açıklamaya çalışan uzman kuruluşlar vardır. Bu kuruluşlar, bilhassa, küçük yaştaki bireylerin eğilim gösterdikleri davranış sapmalarını küçüğün içindeki olumsuz koşullarla birlikte inceleyerek, suça eğilimin temel koşulları bulmaya çalışmaktadır. Aynı zamanda bu kuruluşlar çocukları topluma kazandırma ve çocuğun gelişimi meseleleri üzerinde fırsatlar ve imkanların oluşturulmasına çaba harcamaktadır (Tartar, 1993: 11).

1.2. Suç Teorileri

Suç olgusu ve suçluluk kavramlarını açıklayan bir çok teori bulunmasına rağmen, genel itibarıyla bütün teoriler bireysel ve sosyolojik temelde olmak üzere iki ana grupta toplanmıştır. Sosyolojik temelde açıklayanlar, suçu toplumsal koşulların bir nedeni olarak kabul ederken, bireysel temelde açıklayanlar, daha çok kişilik yapıları ve bireyin zekasını ön plana çıkartmıştır (Erkan, Bağlı, Sümer ve Ünver, 2002 : 54).

Bu bakış açısı itibariyle bireyleri suç işlemeye iten nedenleri genel olarak Bireysel, Psikolojik, Biyolojik ve Sosyolojik Teoriler olmak üzere dörde ayrılmaktadır. Bu çalışmada daha çok çocuk suçluluğunun sosyolojik analizi yapılması nedeniyle sosyolojik teorilere daha fazla ağırlık verilecektir.

1.2.1. Bireysel Teoriler

Bireysel teoriler ilk ortaya atılan teoriler olup, suçu tek nedenle açıklamaya çalışana teorilerdir. İlk teoriler, Klasik ekol, Neo klasik ekol, Pozitif ekol ve Coğrafik ekol olarak bilinmektedir. Klasik görüşe göre kişiler, suç işleme dahil her türlü davranışta bulanabilir. Bireylerin davranışları ancak ceza korkusu ile kontrol edilebileceği belirtilmiştir. Kişilerin ancak bu şekilde toplumunun düzenine ve kanunlara saygılı olabileceği belirtilmektedir. Neo klasik ekole göre, ceza suçluya değil suça uygun olmalıdır. Bu durumun bir sonucu olarak, klasikçilere ağır eleştiriler getirmişlerdir. Pozitif ekole göre, insan faaliyetleri fertlerin kontrolleri dışındaki güçler tarafından belirlendiği ve suçlu davranışın biyolojik, psikolojik ve sosyal faktörlerin bir sonucu olarak ortaya çıktığını belirtmişlerdir. Coğrafi ekole göre suç, sosyal koşulların ve içinde yaşanılan coğrafi etmenlerin suçlu davranışı üzerinde etkili olduğu görüşüne dayanır (Durmaz, 2005-24-26).

1.2.2. Biyolojik Teoriler

Biyolojik teoriler, suçluların biyolojik ve genetik bakımdan birbirinden farklı olduğunu ve bu yapıların farklılıklarının bireyleri suç işlemeye yatkın hale getirdiğini belirtmektedir. Biyolojik teorilerin ilk savunucusu Cesare Lombroso'ya göre, suçlular biyolojik bakımdan anormal ve doğuştan dejenere olan kişilerdir. Onları suç işlemeye iten nedenlere, fiziksel ve kalıtım yoluyla sahip olduklarını belirtmiştir. Lombroso'nun teorisi pek çok taraftar bulmasına rağmen bir takım eleştiriler de almıştır. Yapılan araştırmalarda, bazı grupların Lombroso'nun belirttiği gibi fiziksel suçlu tipinin varlığı ile ilgili bir sonuca varılmadığı görülmüştür (Durmaz, 2005-26-27).

1.2.3. Psikolojik Teoriler

Psikolojik teoriler, yirminci yüzyılın başlarında ortaya çıkan ve suçun nedenlerini fiziksel nedenlerde değil ruhi nedenlerde arayan teorilerdir. Bu teoriler genel itibariyle, akıl bozukluğu ve suç arasındaki ilişkileri açıklayan teorilerdir. Aynı zamanda, zeka eksikliği bu teoride önemli bir suç nedeni olarak görülmüştür. Bu teorileri ilk ortaya atan teorisyenler, suçluların zihinsel olarak kusurlu oldukları, akıl hastalığının doğuştan geçtiğine ve özellikle suçluların ruhsal bozukluklarının olduğu belirtmişlerdir (Durmaz, 2005-28).

Psikolojik teoriler incelenirken, psikonaliz ve psikonalitik psikoloji üzerinde önemli durulması gereken konulardan biridir. Bu çalışmalar, Sigmund Freud tarafından ilk ortaya atılmıştır. Psikonoaliz, insanın kişilik gelişimiyle birlikte bilinçaltı ve onun içerdiği etken güçleri açıklamaya çalışmaktadır. Bu bağlamda, Freud, zihni üçe ayırmıştır. Bunlar, bilinçli zihin, bilinç öncesi zihin ve bilinçsiz zihindir. Bilinçli zihin, insanların kavramlar ile ilgilenen bölümü, bilinç öncesi zihin, farkında olmadan ve herhangi bir anda akla gelen bölümü ve bilinçsiz zihin ise, cinsellik ve düşmanlık gibi insanların bilinç altlarında tuttukları bölümdür. Bunun yanında Freud, kişiliği de üçe ayırmıştır. Bunlar, alt benlik, benlik ve süper egodur. Alt benlik, insanların yaratılışı için gerekli olan ilk kısımdır. Yeme, içme ve cinsellik gibi ilk dürtülerdir. Benlik ise, yaşam süreci içerisinde her şeyin elde edilemeyeceğini ve bunu toplumsal standartlar çerçevesinde yerine getirmeye çalışan kısımdır (İçli,2001:46-49).

Psikonalitik görüş ise, suçluluk kavramını benlik ile üst benlik arasındaki orantısızlıktan kaynaklandığını belirtmiştir. Alt benliğin aşırı gelişmesi ve ihtiyaçlarının üst benlik tarafından karşılanmamasının, bireylerin suç işlemelerine neden olduğunu açıklayan bir görüştür (Durmaz, 2005-29-30).

1.2.4. Sosyolojik Teoriler

19.yüzyılın başlarından itibaren, suç kavramının sosyolojik yönden incelemesi yapılmaya başlanmıştır. Sosyolojik teoriler genel itibariyle, sosyal organizasyonlar, sosyal statü, sosyal değişme, sosyal süreçler, sosyal normlar ve sosyal çatışma ile birlikte bireyleri sapma davranışlara götüren ve bunların suç ile ilgisini ortaya çıkarmaya çalışan teorilerdir. Bu teoriye göre, suçlu sosyal ortamın bir ürünüdür ve esas suçlu toplumun kendisidir (İçli, 2001:65-66).

Kimi sosyolojik teoriler ise, suçu “sosyal değerler”, “sosyal yapılar” ve sosyal normlar” açısından açıklamaya çalışırken, kimi teoriler ise, suçluluğunun temelini kültür çatışması olduğunu belirtmişlerdir (Durmaz, 2005-30-31).

İçli (2005:513-514), suçun nedenlerini, doğasını ve yayılmasını açıklama açısından en kapsamlı teorilerin sosyolojik nitelikteki teoriler olduğunu belirtmiştir. Sosyolojik teoriler şu başlıklar altında incelenmiştir.

1.2.4.1. Sosyal Yapı Teorileri

Sosyal yapı teorileri suçun sosyal yapı ve toplum içerisindeki ilişkilerini inceler. Bu bağlamda suç, sosyal yapının özelliklerinden dolayı vardır. Sosyal yapı teorileri bazı noktalarda farklı olmalarına rağmen sosyal problemlerin kaynağı olan suç, bireyler değil toplum ortaya çıkarır temel görüşünü paylaşmaktadır (Balamir, 1999:47).

1.2.4.1.1. Anomi Teorisi

Bu teorinin en önemli ismi Durkheim’dir. Durkheim, temel varsayımı ise ,toplumu bağımsız ve kolektif bilince sahip olan bir varlık olarak görmüştür. Durkheim, suçun anormal olmadığını belirterek suçun evrensel bir olgu

olduğunu ve toplumun kültürünün bir parçası olduğunu belirtmiştir. Suçun toplumda yürürlükte olan normaların bir parçası olduğunu belirterek toplumların değişmesinde etkili olduğunu belirtmiştir (Balamir, 1999:48).

Durkheim'in en önemli katkısı ise, suçu normal olarak görmesi ve onu anomi kavramı ile açıklamasıdır. Ona göre, insan davranışlarının hatta insanların kötü davranışlar göstermesinin nedenini, bireylerde değil gruplarda ya da organizasyonlarda aramak gerektiğidir (Balamir, 1999:48).

Bu bağlamda, modern ve gelişmiş toplumlarda anomi kavramı daha sıklıkla görülmektedir. Çünkü, bu toplumlarda geleneksel normlar, yerlerine yeni normlar konulmadan bir kenara atılmaktadır. Dolayısıyla sosyal yaşamda, bireyleri yönlendirecek açık ve belirgin normlar oluşturulmadığından anomi olayı sıklıkla görülübilmektedir (Durmaz, 2005:33).

1.2.4.1.2. Gerilim Teorileri

Gerilim teorisi, belli değerler üzerinde toplumun homojenliğini kabul eder ve toplumu oluşturan nüfusun büyük çoğunluğunun sadece reklamlarla değil, aile, okul ve kitle iletişim araçlarıyla sosyalleştiğini kabul eder. Bu teoriyi savunanlar, yasaları ya da kuralları çiğneyen kişilerin kendi anormal ya da patolojik toplumsal koşullarına normal bir biçimde karşılık vermesidir. Bu çerçevede suçun nedenini, toplumun sosyal organizasyonuna bağlamışlardır (Balamir, 1999:48-49).

Gerilim teorisinin mimarı olan Robert K. Merton'a göre gerilim, normlar ile sosyal realitelerin çatışmasının bireyin davranışlarına yansımalarıdır. Merton'un teorisi önemli bir teoridir. Ancak, Merton'a göre, gerçek yaşamda şartlar ve durumlar bu şekilde değildir (Durmaz, 2005: 33). Merton, " Sosyal Yapı ve Anomi" adlı gerginlik teorisi yazısında da bu duruma işaret etmektedir. Gerginlik teorisi, insanların, kurallara itaat etmeyi isteme ya da

grup veya toplumun normlarını beynelmilel kılmalarından dolayı yaratılıştan ahlaklı olduğu varsayımıyla ortaya çıktığı belirtilmektedir (Korkmaz, 1988:36).

İçli'ye göre (2001:73), toplumdaki kültürel hedeflere ulaşmak için takip edilecek yollar arasında bir denge olmalıdır. Dengenin bozulması ya da sosyal yapı ile kültürel beklentiler arasında bir bütünleşmenin olmaması durumunda toplumsal yapıdaki normlar işlevlerini kaybetmektedir. Bu bağlamda, İnsanlar yasalara uyarken büyük bir baskıya veya gerilime maruz kaldıklarında suça yönelebilmektedir. Dolayısıyla suç probleminin ana kaynağı sosyal yapıdır.

1.2.4.1.2.1. Alt Kültür Teorileri

Anomi kavramından yola çıkılarak oluşturulan teorilere alt kültür teorileri denir. Alt kültür teorisi, herkesin neden suçlu olmadığını açıklama getirmek ister. Herkesin suçlu olmamasının nedenlerini ise, kaliteli bir eğitim, iyi bir arkadaş ve aile çevresi ve sağlam bir karakter olduğunu belirtir. Aynı zamanda, alt kültür kuramının temelini oluşturan çevrenin önemli bir neden olduğunu belirtilerek; iyi bir çevrenin kişinin toplumda iyi bir yer edinmesini sağladığını ve kötü bir çevreninde bireyi suçlu bir davranışa götürdüğünü belirtir (Balamir, 1999:49-50).

Alt kültür teorileri diğer bir taraftan alt sınıftan erkekler arasında genç suçluluğunu açıklamak amacıyla ortaya atılmıştır. Suçlu gençlik alt kültürü dediğimiz bu kesim, hakim kültürünün karşılaşmadığı bir takım özel problemlere tepki olarak ortaya çıkmıştır (İçli, 2001:77-78).

Bunun yanında, alt kültür kuramı çerçevesinde “Suçlu Çocuklar” konusunda Albert Cohen tarafından yeni bir yaklaşım getirilmiştir. Bu yaklaşımda suçların asıl sebebinin toplumdaki var olan uyumsuzluklar olduğu belirtilmiştir. Özellikle Cohen'e göre, alt sınıfa mensup ailelerin çocuklarının

sosyal yaşamda hayal kırıklığına uğramalarından dolayı çeteler gibi bazı alt kültürlere katıldıklarını belirtmiştir (Durmaz, 2005:36).

Sutherland'da alt kültür kuramını, alt kültür grupları ile etkileşime giren bazı bireylerin bu sosyal normları benimseyerek suçlu davranış içine girdiğini belirtmiştir. Dolayısıyla, bireylerin katıldığı grup, yasaların ihlal edilmesini kabul eden bir anlayışa sahip ise, ister istemez birey sapma davranışlar içine girebilmektedir (Balamir, 1999:50).

1.2.4.2. Sosyal Süreç Teorileri

Sosyal süreç teorileri içerisinde sırasıyla, sosyal öğrenme ve davranış teorileri, kontrol teorileri ve etiketleme teorisi ele alınacaktır.

1.2.4.2.1. Sosyal Öğrenme ve Davranış Teorileri

Sosyal öğrenme teorileri, Garbiel Tarde'nin "taklit" teorisine dayanır. Tarde, suçluların normal kişi oldukları ve suçu öğrendiklerini belirtmiştir. Kriminolojide davranış teorisinin en önemli açıklayıcı dalı, sosyal öğrenme ve davranış teorisidir (İçli, 1994:99-100).

Sosyal öğrenme teorileri, psikolojik ve biyolojik faktörlerin kişiyi şiddet içeren faaliyet içerisine götürebileceğini ancak, çevrenin rolünün daha etkili olduğunu belirten bir teoridir (Balamir, 1999:42-43).

Bunun yanında, Albert Bandura, sosyal öğrenme terimini ilk kullanan ve yine taklit etme temeline dayanan kuramcılarının başında gelmektedir. Ona göre, çevre insan davranışlarını etkilemesinin yanı sıra insan davranışlarının da çevreyi etkileyebileceğini belirtmiştir. Bandura bu ikili ilişkiye üçüncü bir neden eklemiştir. Bu bağlamda, kişiliği oluşturan faktörleri, insan davranışları, çevre ve kişinin psikolojik yapısı olarak ele almıştır (Durmaz, 2005:46-47).

Bununla birlikte, Bandura, bireylerin çevrelerindeki fertlerin davranışlarını sürekli gözlediklerini belirtmiştir. Bireylerin gözledikleri bu davranışlarını 4 temel süreçte anlatan Bandura, bu süreçleri, gözlem ve taklit edilme, hatırlama, yeniden üretme ve pekiştireç olarak belirtmiştir. Gözlem ve taklit edilme sürecinde, birey duygularıyla beraber tüm dikkatini beğendiği ve taklit etmek istediği davranışa yönelir. Hatırlama sürecinde, davranış belleğe görsel, sözel ya da sembolik olarak kodlanır. Yeniden üretme sürecinde, çevre şartları ve zaman gibi farklı nedenlerden dolayı model alınan davranış farklı bir şekilde üretilmesi söz konusu olabilir. Son olarak pekiştireç sürecinde, birey, taklit edilen davranışın meydana gelmesi için ödül beklentisi içinde olması gerektiğini belirtir (Durmaz, 2005:46-48).

1.2.4.2.2. Sutherland'ın Farklılıkların Birleştirilmesi Teorisi

Sutherland, farklılıkların birleştirilmesi teorisinde grup ilişkileriyle öğrenme olgusu içinde durmakta ve suç davranışını açıklarken kişilik ve çevresel faktörleri dikkate almaktadır. Sutherland'a göre, suçluluk davranışı ilk çocukluk döneminde gelişmektedir. Bu nedenle suç davranışının nedenlerini ve bunları önlemeye yönelik ilk adımları kişinin suç işlediği ilk yıllarında aramak gerektiğini belirtir (Durmaz, 2005:43-44).

Bu teori, suçun öğrenme fonksiyonunun bir sonucu olduğunu belirtir. Suçlu davranış sürecinin öğrenilmesini de yakın kişisel gruplar içinde gerçekleştiğini belirtir. Öğrenme süreci içinde bireyin aynı zamanda suç tekniklerini öğrendiğini belirtir. Dolayısıyla bu teori, suçun işlenme gerekçelerini sosyo-ekonomik ya da suçlunun bireysel özelliklerinde aramaz (Durmaz, 2005:46-48).

Bunun yanında, Sutherland farklılıkların birleştirilmesi teorisi, bir çok açıdan eleştiriye uğramıştır. Suçun biyolojik ve sosyo-ekonomik faktörlerini, mağdurun rolünü ve suçun çıkış noktasını göz önüne almaması ve sadece

suçu genel nitelikleriyle açıklaması bu teoriye getirilen önemli eleştirilerden birkaçı olmuştur (İçli, 1994:102-103).

1.2.4.2.3. Etiketleme Teorisi

Etiketleme teorisi, suçun sosyal etkileşiminin bir sonucu olduğunu göstermeye çalışan ve kısaca bireylerin suçlu olmaya iten gerekçelerini çevreleri tarafından bu şekilde görülmelerinden kaynaklandığını açıklamaya çalışan bir teoridir.

Akers'e göre (1999:99-100), toplum, bazı davranışları ya da kişileri sapkın ya da suçlu bir şekilde damgalayabilmektedir. Dolayısıyla, burada bireyin davranışı ikinci planda kalmakta, asıl önemli olan damgalamayı yapan kişinin bunu neden ve niçin yaptığı ön plana çıkmaktadır.

Bu teorisyenlere göre, toplumda onaylanmayan davranışta bulunan kimseler değersiz olarak etiketlenmektedir. Etiketleme teorisine göre hangi davranışların sapkın davranış ya da hangi kişilerin suçlu olarak etiketleneceğini toplumdaki hakim sınıf belirlemektedir. Ayrıca bu teoride kişinin ne yaptığına değil, toplumun hangi kesiminden geldiğine bakmaktadır. Bir kez suç işleyerek etiketlenen kimse, bu etiketlenmeye tepki olarak suç işlemeye devam edecektir (Durmaz, 2005:46-48).

Bunun yanında etiketleme teorisine getirilen bir takım eleştiriler de mevcuttur. Bu teori, etiket veren sosyal kontrol kurumları ile etiketlenen kişiler arasındaki ilişkiyi yüzyüze veya yakın ilişkiler içerisinde değerlendirmiştir. Ancak, suçun yakın ilişkiler içerisinde değerlendirilemediği sosyal yapılarda bu teori yetersiz kalmaktadır. Bununla birlikte bu teori, etiketlemeyi yapan organizasyonların rolleri üzerinde de yeterince durmamıştır (Balamir, 1999:46-47).

1.2.4.3. Kontrol Teorileri

Kontrol teorileri içerisinde, Reckless'in Sınırlama teorisi ile Goffredson ve Hirsch'in Öz Kontrol Teorisi ele alınacaktır.

1.2.4.3.1. Reckless'in Sınırlama Teorisi

Reckless'in sınırlama teorisi, suçun işlenmesini engelleyen iç ve dış sınırlamalar ile gençleri suç işlemeye iten "itici" ve "çekici" nedenler üzerinde durmuştur. Reckless'e göre, iç ve dış itici ve çekici nedenler iç ve dış sınırlamalarla engellenmezse çocuk suç işleyecektir (Durmaz, 2005:49).

Reckless, iç kontrolün suçlu davranışa yönelmede dış kontrollere göre daha etkili olduğunu belirtir. Ona göre, bir bireyde iyi benlik kavramı, güçlü ego ve hedefe odaklanma gibi içgüçlülüğün bir işareti olan değerler mevcutsa birey ya da genç daha az suç işleyecektir. Dış kontrol olarak ele aldığımız aile, okul ve kurumlar eğer birey üzerinde etkili değilse bireyin benlik anlayışı daha önem kazanmaktadır (Balamir, 1999:44-45).

İç kontrolün dış kontrolden daha etkili olduğunu ifadelendiren Haskell ve Yablonsky'de, eğer, dış sınırlamaların zayıf olduğu bir yerde yaşayan bir gencin iç sınırlamaları kuvvetliyse suçsuz kalabileceğini belirtmiştir (Durmaz, 2005:49-50).

1.2.4.3.2. Gottfredson ve Hirsch'in Öz Kontrol Teorisi

Bu teori, öz kontrolü düşük olan insanların öz kontrolü yüksek olan insanlara nazaran daha fazla suç işleme eğilimi içerisinde olduklarını açıklamaya çalışan bir teoridir.

Bu teori, insanların neden daha az düşük kontrole sahip olduklarını, ailelerin çocuklarını yetiştirmede eksiklik ve hatalara bağlamaktadır. Bu

bağlamda, bu teori çocukların öz kontrolünü düşük olduğunu normal dışı davranışlarda bulundukları zamanlarda ailelerin bu davranışları cezalandırmaları ve çocuğun öz kontrolünü sağlayacak yeni davranış modellerinin oluşturulmasına yardımcı olması gerektiğini belirten bir davranış modeli olarak karşımıza çıkar. Dolayısıyla bu teoride aile önemli bir rol oynamaktadır (Akers, 1990:90).

1.2.4.4. Sosyal Ekoloji Teorileri

Sosyal ekoloji teorileri içerisinde, ekoloji teorisi ile sosyal organizasyonluk teorisi ele alınacaktır.

1.2.4.4.1. Ekoloji Teorisi

Ekoloji kavramı, canlıların yaşadıkları çevre ile olan ilişkilerini ele alırken, insan ekolojisi ise insan ve çevre arasındaki ilişkiyi esas almaktadır. İnsan ekolojisi, hem zaman hem de yer açısından yerleşimin insan davranışı üzerindeki etkisiyle ilgilenmektedir. Dolayısıyla, insan ve çevre arasındaki ilişkiler bir rekabet ve seçimin bir ürünü olarak ortaya çıkmaktadır. Bu ürün de sürekli bir değişim içindedir (Durmaz, 2005:38-39).

Sosyal ekoloji teoriler, temelde insan, çevre ve suç arasındaki ilişkiyi incelemektedir. Çevre ve suç ilişkisi üzerine çalışanlarca suç, bu anlamda çevrenin değişimi ile ortaya çıkan toplumsal değişimlerin bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır (İçli, 2001:85-86).

Sosyal ekoloji teorilerinin başında Chicago okulu gelmektedir. Bu okul sosyologlarını kent çalışmalarına yönelmeye iten nedenlerin başında Chicago kentinde görülen yüksek kentleşme oranı, hızlı nüfus artışı, göç ve şehirdeki suç oranının yüksek olması gibi nedenler başı çekmektedir (Balamir, 1999:55-58).

Bu bağlamda, Chicago sosyologları tarafından geliştirilen ekolojik kuram, 1920'lerin ortalarından 1940'lara kadar geniş ve kuramsal bir çerçeve de kentin sosyal organizasyon çalışmasına temel teşkil etmiştir. Ekolojik kuram üzerinde şekillenen bu kent kuramının öncülüğünü, Park, Burgess ve Louis Wirth çekmiştir (Kurtz:1984:21-22).

Bu çerçevede, 1915 ve 1940 yılları arasında Chicago kentinde sapma üzerine yapılan ilk çalışmalarda sapma ve yaşanan bölge arasında ilişkilerin ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Yapılan araştırmalarda, en yüksek sapma oranlarının geçiş bölgelerinde olduğu tespit edilmiştir (Durmaz, 2005:38-39).

Ekolojik çalışmalar şehirlerin geçiş bölgelerinin farklı bir özelliği olduğu ortaya çıkmıştır. Bu bölgelerde yaşayanlarda sapma yüksek olmasının nedeni, sosyal çözülmenin bu geçiş bölgelerinde daha çok görülmesi, nüfusun sık hareketliliği, yüksek nüfus yoğunluğu, eğitim düşüklüğü ve fakirlikten kaynaklandığı belirtilmektedir (Durmaz, 2005:40).

Ekolojik yaklaşımı bununla birlikte, suçu, çevrenin değişimi ile birlikte ortaya çıkan toplumsal değişimin bir sonucu olarak görmektedir. Dolayısıyla ekoloji teorisi suçun temelinde çevreyi ve onun değişimi sonucunda ortaya çıkan toplumsal değişimi görmektedir (İçli, 2001:84-85).

Bu bağlamda, Chicago okuluna mensup araştırmacılar, çalışmalarında suç ve sapmayı anlamak için değişim üzerine yoğunlaştırmışlardır. Toplumsal değişimin bir sonucu olarak toplumda bir takım insanlar kazanılırken bir takım insanlar da kaybedilmektedir. Bu durumda toplumsal değişimin ne kadar önemli bir konu olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu okula mensup araştırmacılar, çalışmalarında suçun artmasının temelinde plansız ve hızlı değişimin olduğunu belirtmişlerdir. Bu sorunun çözümünü ise planlı bir değişim süreci olacağını belirtmişlerdir. Ekoloji teorisi, bununla birlikte bir çok farklı ülkede değişik ekollerde uygulandığı görülmüştür. Bu çalışmalarının

bir bölümünde şehirleşmenin suçluluk üzerinde etkili olduğu belirtilmiştir (Durmaz, 2005:40).

Bugün ülkemizde, yaşanan hızlı kentleşme, göç, gecekondulaşma ve bu sürecin beraberinde getirdiği bir çok sosyal problemler şehirde suç oranlarının kıra nazaran daha yüksek boyutta olduğunu göstermektedir. Diğer taraftan, Chicago okulunun suçu coğrafi mekanla ilişkilendirerek açıklamaya çalışması ve kent içinde suç oranlarının yüksek olmasının nedenini düzensiz yapılaşmaya bağlaması, son zamanlarda mekanların yeniden düzenlenmesine yönelik çalışmalarının hız kazanmasını sağlamıştır.

1.2.4.4.2. Sosyal Organizasyonluk Görüşü

Sosyal organizasyonluk kavramı, göç veya sosyal değişme sonucunda toplumsal ve kültürel değerlerde gözlemlenen değişimin toplumun sosyal yapısını değiştirmesi ve yeni kültürel değerlerin ortaya çıkmasıyla tüm fertlerin buna uyum sağlayamadığı görüşüne dayanmaktadır (Balamir, 1999:61).

Sosyal organizasyonluğun iki türü vardır. Bu gruplardan birincisi, grup üyeleri arasında var olan benzerliklerden ortaya çıkar. Bu üyeler küçük homojen, istikrarlı bir yapıya sahip olduğundan üyeler arasında güçlü bir dayanışma söz konusudur. Aynı zamanda grupların küçük olması, gruplararası ilişkilerde yakınlık oluşmasına yardımcı olmaktadır. Grup üyelerinin yakınlığı ve küçük olması, grup üyelerinde değişimin daha yavaş gerçekleşmesini sağlamaktadır. Bununla birlikte, grubun kendine benzemeyen gruplardan ayrılmış olması, suçluluğun bu gruplarda daha az görülmesine yol açmıştır (Balamir, 1999:62).

İkinci tür sosyal organizasyonda, birbirini tamamlayan grup üyeleri arasındaki sosyal organizasyonlarına dayanmaktadır. Bu gruplarda, kişiler arasındaki ilişkiler grubu bir araya getiren rollerin bağımlı oluşundan

kaynaklanmaktadır. Bu gruplar arasında geleneksel bağ grup üzerinde en az düzeyde etkilidir. Farklı fikir ve inançların gruba kolaylıkla girmesinden dolayı grup üyeleri birbirine yabancıdır. Şehir hayatı bu sosyal organizasyonun en tipik örneğidir (Balamir, 1999:62-63).

Toplum üyeleri ortak değerlerini kaybettiklerinde toplumda sosyal organizasyonsuzluğun görüleceğini söyleyen Wirth (1981:45-47), toplumda sosyal organizasyonsuzluğun olması için normaden sapmanın yanında bireysel farklılaşmanın görüldüğünü belirtmektedir. Bununla birlikte, sosyal organizasyonsuzluk, normlar arasındaki görülen çelişkilerle ifade edilmektedir. Buna örnek olarak, göç, kentleşme gibi farklı yapıdaki grupların norm çatışmasında sosyal problemleri ortaya çıkartabileceğini belirtmesidir. Bu çelişki ve çatışmalar ise daha çok şehirlerde görülmektedir.

1.2.4.5. Sosyal Çatışma Teorileri

Çatışma teorisi, suçu kültürel ve sınıfsal çatışmaların bir ürünü olarak görür. Çatışma kuramcılarının göre, 1960'ların son dönemlerinde toplumun birbirleriyle rekabet eden gruplara ayrıldığını ve dolayısıyla toplumda yer alan her bir grubun kendi çıkarlarını gerçekleştirmek için birbirleriyle mücadele içerisine girdiklerini belirtmiştir. Teori bu yönüyle Marksist düşünceden etkilenmiştir. Marx'a göre, burjuvazi toplumda hakim sınıftır. Üretim araçlarını elinde tutar ve işçi sınıfını sömürür (Balamir, 1999:73-74).

Çatışma teorileri belirlemede, çatışma kaynağını oluşturan toplumda rekabet eden sınıfların varlığı ya da toplumda hakim olan tek sınıfın olması durumuna göre farklılaşabilmektedir. Suç kavramı, toplumdaki hakim sınıfın kararlarına göre değişebilmektedir (İçli, 1994:122-123).

Sosyal çatışma teorilerine göre, sapmayı toplumda görülen eşitsizliklerin bir yansıması olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu sapma ise toplumdaki hakim sınıfların durumuna göre şekillenmektedir. Sosyal çatışma

teorisi, sapmayı üç değişik şekilde güç kavramına bağlamaktadır. Birincisi, toplumdaki normlar ve yasalar, zenginlerin ve güçlülerin elindedir ve onlara çıkarlarına göre işlemektedir. İkincisi, güçlüler, toplumsal norm ve değerlere aykırı ve sorunlu davranışlarda bulunsalar bile sapma etiketini önleyecek kaynaklara sahiptirler. Üçüncüsü ise, yasaların ya da normların iyi ve doğru olduğuna dair yaygın inanıştır. Bireyler, yasaların ya da normların eşitsiz bir şekilde uygulandığından bahsederken, aslında yasaların ya da normların doğru ya da yanlış olduklarını hiç sorgulamazlar (Durmaz, 2005:51-53).

Bu teorisyenlere göre, sosyal eşitsizlikler ve güç, tüm toplumların ortak özellikleri olarak belirtilmektedir. Güçlü ve zengin sınıfın ortaya çıkarmış olduğu sosyal eşitsizlik ve adaletsizlik sapmanın ve suçluluğun en büyük nedeni olarak görülmektedir. Bu duruma ilişkin olarak kapitalist sistemin temel varlığına işaret edilmekte ve kapitalist sistemi yasaları bir baskı aracı olarak gören ve güçlülerin ayrıcalıklı konumlarını devam ettirmelerini sağlayan bir araç görür (Durmaz, 2005:53-54).

Ancak bu süreç sürekli devam etmemektedir. Kapitalist sınıfın aşırıya kaçan ihlalleri, işçi sınıfının güçlü bir tepkisine neden olabilmektedir. Bunun sonucu olarak, hakim sınıfında zaman zaman cezalandırılması ve hakim sınıfın baskı ve ayrıcalıklı konumunu kaldırarak yasaların yeniden sorgulanabilmesi yolunu açabilecektir. Bu durum, eşitsizliğin temeli olan yasaların yeniden yapılandırılmasını sağlayacaktır.

2. KENTLEŞMENİN ÇOCUK SUÇLULUĞUNA ETKİSİ

Şehirleşmenin çocuk suçluluğuna etkisi incelenirken, ilk başta çocuk suçluluğu kavramı ve çocuk suçluluğunun nedenlerini incelenecek, ikinci aşamada, kentsel sorunlardan göç ve gecekonduun çocuk suçluluğu üzerindeki etkisi ele alınacaktır.

2.1. Kent ve Suç

Kentleşme ile birlikte suç oranlarında bir artış meydana gelmiştir. Ancak, ülkemizde yapılan araştırmalar da, kentleşmenin doğrudan suç üzerinde etkili olmadığını ortaya koymaktadır. Sanayi toplumu bir şehir toplumdur. Bu toplumda, heterojen bir nüfus yığılması ve pek çok kültürden bir araya gelen insan bir arada yaşamaktadır. Dolayısıyla, kentte geleneksel tutumlar ile yeni değerlere uyum sağlayamayan insanların bir araya geldiği yapı oluşmuş ve toplumda kurallar karmaşası ortaya çıkmaya başlamıştır. Şehirleşmenin suçluluğa tesiri bakımından, Tönnies ve Durkheim gibi bilim adamlarının şehirleşme ve suç ilişkisi araştırmasında, şehirleşmenin suç artırdığını belirtmiştir (Görmez, 1991:83-87).

Ülkemizde ise, köyden kente göçeden nüfusun kente intibaksızlığı, kültür ihtilafı, sosyal kontrol mekanizmaların zayıflaması, kentte menfaat çekişmelerine, çatışmalara yol açarak kentte suçun işlenmesine hazırlayıcı bir ortam sağladığı görülmektedir (Görmez, 1991:83-87).

Şehirleşme ile suç ve suçluluğun arttığını belirten Kıray (1983:265-273), kentlerde eski iş ve ticaret merkezlerine yakın yerlerde suç bölgeleri olduğunu ve suçluların bu bölgelerde toplandığını belirtmiştir.

Günümüzde, şehir ve köy arasındaki sosyal, ekonomik ve kültürel farklılıklar, kitle iletişim araçları sayesinde tamamen kalkmıştır. Bu farklılıkların kalkması suçlara da sirayet etmiş olup, onlar arasındaki ayrımı da ortadan kaldırmıştır.

Her ne kadar teknolojik gelişme ve toplumsal değişme, şehir ve köy arasındaki ayrımı ve ona bağlı olarak suç ayrımlarını ortadan kaldırırsa da, ülke nüfusun büyük çoğunluğu kentlerde yaşamaktadır. Şehirleşmenin, toplumsal değişme ve sanayileşmenin hızlı bir oluşumu olması, şehirleşme

ve suç ilişkisini, şehirleşmenin sosyolojik, psikolojik ve ekonomik faktörleri içerisinde değerlendirmeyi bir zaruret haline getirmektedir (Urhal, 1992:54).

Suçluluğun açıklanmasında ekonomik faktörlerin önemli bir yer tuttuğunubilmekteyiz. Yapılan araştırmalar da, ekonomik durum ile suç arasındaki ilişkiyi doğruluyarak, suçların büyük çoğunluğunun, fakirlik, işsizlik ve düşük ücrete sahip olan toplumun alt kesimlerinden geldiğini göstermiştir (Urhal, 1992:55-56). Yoksulluğun ise, suç üzerinde hem dolaylı hem doğrudan etkili olduğu anlaşılmıştır.

Bilhassa, kent ölçeğinde, şehir yerleşimlerinde iki temel psikolojik problemle karşı karşıya kalındığını görmekteyiz. Bu sorunlardan biri anomi iken, diğeri yabancılaşımadır. Bu sorunlar, hızlı sosyal değişim ve sosyal parçalanma sürecinde, hem birey hem de toplum düzeyinde olumlu sosyal roller, değerler ve kuralların yitirilmesine neden olmuştur (Frager, 96 :47).

Kentin, belirgin özelliklerini anomi ve yabancılaşıma kavramı üzerinde durarak ortaya koymaya çalışan Toffler'de, "Artık 12 yaşındaki çocuklar yaşlarının gerektirdiği gibi davranmıyorlar. Yoksul gibi davranan zenginler, LSD almadıkça kafası çalışmayan bilgisayar programcıları, çevremizde kirli gömlekleri içinde tutucular ve kurulu düzen yandaşı görünüşleri altında yaşayan anarşistler var. Evlenmiş rahipler, tanrıtanımaz papazlar, yahudi Zenbudister ve alabildiğince pop var" diyerek şehir hayatının kompleks yapısını bu düşünceleriyle açık bir şekilde izah ettiğini görürüz (Toffler'den akt.1999:15-16, Erkan, Bağlı, Sümer ve Ünver, 2002 : 68).

Bundan öte, kent yaşamında, köye nazaran suç oranlarının daha çok olmasının öteki nedenleri arasında, kentte norm kaybı ve bu alanların en zayıf yaşandığı mekanlar olmasının da etkili olduğu ifade edilmiştir (Erkan, Bağlı, Sümer ve Ünver, 2002 : 73).

Buna ilaveten, kente sonradan gelenlerin kırsal yaşama ait gelenek ve göreneklerin etkisinden kolaylıkla vazgeçememesi, kentte uzlaşmadan çok çatışma kültürünün yaşanmasına neden olmaktadır. Bu çatışma da kentte suç oranlarının yükselmesine neden olan diğer etkili sebeplerden biridir.

2.2. Kent ve Çocuk Suçluluğu

Şehirleşme ile birlikte, cemaatten cemiyete geçişte suçluluğun arttığı konusunda sosyologlar aynı fikirdedir. Cemiyet hayatında sosyal kontrolün azalması neticesinde büyük kentlerimizde çocuk suçluluğunda artış görülmeye başlanmıştır (Görmez, 1991:88-89).

Büyük kentlerimizde görülen hızlı toplumsal değişimler sonucunda, özellikle ekonomik ve sosyal alanlarda ortaya çıkan olumsuz faktörler, en başta aile kurumunu derinden sarsmaktadır. Aile yapısında yaşanan sorunlar çocuklara çok yönlü olarak yansımaktadır. Çocuk, ailenin içinde bulunduğu şartların odak noktasında yer almaktadır. Önce toplumu sarsan olumsuz koşullar, sonra aile ve aile bireylerini etkilemektedir (Sarpdağ, 2005:1,2).

Özellikle büyük kentlerde aile içi ilişkiler sistemi çözülmekte ve aileden çocuğa yansıyan olumsuz koşullar çocuğun sağlıklı bir şekilde gelişmesini engellemekte, çocuğun doğal ihtiyaçlarını karşılamasını zorlaştırarak, gelişim evrelerinde aksaklıklara neden olmaktadır. Olumsuz yaşam koşullarının sürekli hale gelmesi, çocuğun davranışlarında sapmaya yol açabileceği gibi, çocuğun suç işlemesine de neden olabilmektedir (Sarpdağ, 2005:1,2).

Büyük kentlerimizde, sosyal çevrenin olumsuz tesirini, bilhassa sokakta yaşayan çocuk görmektedir. Sokakta yaşayan çocuk göç, çarpık kentleşme, eğitimsizlik, yoksulluk, işsizlik gibi olumsuz müessirlerin toplu ya da en az birinden kesinlikle etkilenmektedir.

Bunun yanında, büyük şehirlerde, ailelerin sosyolojik yapısının bozukluğu, ihmali, istismarı veya sosyo-ekonomik durumlarının yetersizliği de, günlük hayatının tamamını sokakta mesken tutarak geçiren çocuğu, her türlü olumsuz davranışa açık bırakmaktadır. Bu durum, aile ve yasal yakınlarından uzak yaşayan ve nadiren de olsa uyarıcı ve uçucu madde kullanan çocuklarda daha sıklıkla görülmektedir (Sokakta Yaşayan ve Sokakta Çalıştırılan Çocukların Korunması Hizmet Modeli Değerlendirme Raporu, 2005:6).

Son yıllarda, büyük kentlerimizde, sokakta çalışan, dilencilik yapan ya da başı boş olan çocuk sayısı giderek artmaktadır. Saran (1968: 60-73), İstanbul'da onsekiz yaşından küçük çocukların suçluluğu üzerine yapmış olduğu bir araştırmada, genelde suç işleyen çocukların fakir aile çocuğu olduğu, kente sonradan gelen ve intibak sağlayamayan problemlili çocuklar olduğunu belirtmiştir (Görmez, 1991:89).

Bu bağlamda, büyük kentlerde çocukların köye nazaran daha çok suç işleme eğiliminde olduğu ve suç işlemiş oldukları görülmektedir.

2.2.1. Çocuk Suçluluğu Kavramı

Çocukluk kavramı, toplumdan topluma, zamandan zamana değişen dinamik bir kavramdır. Bugün bile herkesin üzerinde ortak bir karara vardığı, çocuğun kesin bir tanımı yapılabilmiş değildir (Polat, 1997:49). Çocukluk kavramı kimi uzmanlara göre farklı bir şekilde ifadelendirildiğini görmekteyiz.

Tüzün'e göre çocuk;

- iyiye ve kötüye açık doğasıyla,
- süreç içerisinde değişen
- çevresiyle etkileşen ve gelişen
- doğuştan “ne iyi, ne de kötü” bir karakter özelliğine sahip,

kişisel yaşantı ve eğitimin baskın unsur olarak belirleyici olduğu bir varlıktır (Tüzün, 1995). Yavuzer ise, çocuğu, anti- sosyal eğilimlerin yasa müdahalesi haline gelmesi olarak tanımlar (Yavuzer, 1990:31).

2.2.1.1. Çocuk Suçluluğun Nedenleri

Çocuk suçluluğunun nedenlerinin iyi tahlil edilerek ortaya dökülmesi gerekmektedir. Bu aşamayı müteakip çocuklar için özel bir statü yaratmanın gerekliliğini ortaya konulması gerekir. Bu noktadan sonra, suçlu çocukların yeniden topluma kazandırılmasını sağlama ve aynı zamanda uygulanacak bireysel tedbirlerin ihtiyaçlara cevap verecek biçimde saptanması gerekir. Her bir aşamanın başarılı bir şekilde ortaya konulması da çocuk suçluluğunu engelleyecek toplumsal politikaların açık ve uygulanabilir olmasına bağlıdır (Bıyıklı, 1972:760).

Bu çerçevede, çocuk suçluluğunun ön koşullarını oluşturan kalıtsal ve biyolojik etkenler ile insanın gelişim evrelerinin özelliklerini bilmemekten kaynaklanan eğitim yanlışlıkları; sosyal çevrenin koşullarını olumsuz etkileriyle bütünleşerek çocuğu suçlu davranışa iten en önemli nedenlerden biri olmaktadır (Yavuzer, 1994).

Bu kapsamda kimi uzmanlar, çocukları suç işlemeye yönelten nedenleri, ya maddi ve manevi ya dış ve iç ya da kişisel ve çevresel ayrım olarak sürekli iki temel grupta izah eder. Birbirine yakın manalar taşıyan bu tasnif biçimleri üzerinde suç kavramı üzerinde araştırma yapanların hemen hemen üzerinde birleştikleri temel nokta “bireysel ve çevresel nedenler” biçimindeki sistematik tasnif şeklidir (Şensoy, 1949:124).

Çocuğu suça iten nedenleri kişisel ve çevresel sebepler olarak ikiye ayırmak her ne kadar gelenek haline gelse de, bu sebeplerin birbirlerinden kesin çizgilerle ayrılamayacağını, kişisel sebeplerle çevresel sebeplerin çoğu

zaman bir arada bulunduğunu ve birbirlerini etkilediklerini ve etkilendiklerini unutmamak gerekir (Konanç, 1974:543).

Bu bağlamda, çocuk suçluluğunu oluşturan sebeplerin önceden tespit etmek, çocukların suçla tanışmasını önlemede oldukça önemlidir. Bunun için hem suç öncesi hem de sonrasını kapsayan sürecin tespit edilerek çözüme yönelik politikalar uygulanmalıdır. Bu yaklaşım, hem çocuğu topluma kazandırma hem de çocuğun muhtemel karşılaşabileceği olumsuzlukların azalması açısından önemli bir faktör olacaktır (Sarpdağ, 2005:23).

Sarpdağ ise bu durumu, “Çocuk suçluluğunun önüne geçilmesinde yetişkinlerden farklı olarak suçun ön plana çıkartılarak, karşılığında cezai müeyyidelerin uygulanması şeklinde değil de, kişinin öne çıkartılarak suçu oluşturan etmenlerin irdelenmesi ve ortadan kaldırılması olumsuz sonuçların yaşanmasını büyük ölçüde önleyecektir “ diyerek soruna yönelik farklı bir politika izlenmesini önermiştir (Sarpdağ, 2005:23).

Çocuk suçluluğu sorununa yönelik farklı politikalar toplumunun bütününe kapsayabileceği gibi, toplumun bir alt boyutu olan okul ya da aile gibi yerleri içererek uygulanması da mümkündür (Kepenekçi ve Özcan, 2002:255).

Çocuk suçluluğu sorunun da biz sadece buzdağının arkasındaki küçük bir kısmını görmekteyiz. Bu kısımdaki çocuklar genel itibariyle kanunlarla karşı karşıya gelen suç işlemiş çocuklardır. Toplumda meydana eden her olayın resmi kayıtlara girmemesi bunun açık bir delili olup, yapılan araştırmalar da göstermiştir ki, çocuk suçluluğu, resmi kayıtların bildirdiğinden çok daha fazladır (Kaner, 2002:79).

2.2.1.1.1. Bireysel Nedenler

Çocuk suçluluğunun bireysel nedenlerini, uzmanlar genel itibariyle, kişi ve kişiliğe bağlı nedenler ve zeka seviyesi olmak üzere iki durumda incelemektedir.

2.2.1.1.1.1. Kişi Ve Kişiliğe Bağlı Nedenler

Çocuk suçluluğunun bireysel nedenlerinden birini oluşturan kişi ve kişiliğe bağlı nedenler, genel itibariyle, bireyin fiziksel ve/veya psikolojik durumundan kaynaklanan etkenlerden oluştuğu bilinmektedir. Çocuğun fiziki veya psikolojik yapısında görülen zayıflıklar, her ne kadar çocuğu tek başına suça itmek için yeterli bir neden olmasa bile, onları suç işlemeye uygun bir ortam hazırlama açısından oldukça etkili olduğu bilinmektedir. Ancak, çocuklarda görülen bu zayıflıklar sadece kalıtım bozulduğundan değil sonradan da oluşabilmektedir (Konanç,1974:543).

Çocuk suçluluğunun önkoşullarını oluşturduğunu düşündüğümüz, kalıtımsal ve biyolojik etkenler ile çocuğun gelişim evrelerine ait özelliklerin bilinmemesinden kaynaklanan eğitim hatalarının, toplum ve çevre faktörlerinin etkisiyle birleşerek çocuğu suçlu davranışa iten önemli bir neden olduğunu görmekteyiz (Sarpdağ,2005:24-25).

Konanç, “Çocuk suçluluğunun kalıtımsal olmayan kişisel sebepleri arasında, annenin hamilelik sırasında yetersiz beslenmesi, ilaç, alkol ve uyuşturucu maddelerden zehirlenmesi, psikolojik veya fiziki şoklara maruz kalması, x ışınlarına tabi tutulması, cenine zarar veren düşük teşebbüsleri, çocuğun doğum sırasında sinir sisteminin veya kafatasının zedelenmesi, bebeklik ve gelişim çağında yetersiz beslenmesi ve ağır hastalıklar geçirmesi gibi sebeplerin” etkili olduğunu belirtmektedir (Konanç,1974:545).

Kişi ve kişiliğe bağlı nedenler olarak bahsettiğimiz bu nedenlerin çocuk üzerindeki tesirin en aza inebilmesi, kanımızca çocuğun biyolojik ve fiziki gelişim evresinin başladığı aile çevresinin eğitim düzeyi ile birlikte ailenin sosyal sorumluluk ve duyarlılık bilincine sahip olmasını gerektirmektedir.

2.2.1.1.1.2. Zeka Seviyesi

Çocuk suçluluğunun bireysel nedenlerinden diğeri, zeka seviyesidir. Çocuğun zeka seviyesi düşük olması yapılan bir çok bilimsel araştırmalarda suçun nedenlerinden biri olarak ortaya konulmuştur. Çocuk suçluluğu konusunda sadece çocuğun zeka seviyesinin kalıtsal olarak düşük olmasının ötesinde, akıl hastalığı, uyuşturucu madde ve alkol kullanımının da yapılan araştırmalar da, bireyleri suç işlemeye iten önemli nedenler olduğu görülmüştür. Genel itibariyle, araştırmacıların suçlu çocuklar üzerinde en çok durdukları konulardan biri, bu çocukların zeka seviyeleri ve kişilik özellikleri olmuştur (Konanç,1974:544).

Zeka seviyesinin kimi uzmanlar tarafından da suç nedenleri arasında gösterildiğini görmekteyiz. Sarpdağ, “Zeka azlığı, suç işlemede bazı potansiyel özelliklerde yatkınlık gösterdiğini” belirterek, bunların başında, etkilenmeyi kolaylaştırması ve uyum problemleri oluşturması bakımından, suç oranlarını artırdığını söylemektedir (Sarpdağ,2005:24).

2.2.1.1.2. Ailevi Nedenler

Çocuk suçluluğunu oluşturan ailevi nedenleri, genel itibariyle aile içi ilişkiler, ailenin dağılması, aile genişliği ve konut yetersizliği, ailede madde bağımlısı-ailede suçlu fertlerin bulunması ve ailenin ekonomik-eğitim durumundan oluştuğu görülmektedir.

Ailenin ergen suçu üzerindeki etkisi, son yıllarda yeniden ilgi çekmeye başlamıştır. Aile, pek çok çalışmada temel değişkenlerden biri olmuştur.

Kentleşmenin toplumsallaşma sürecinde ailelerin kontrol bağlılıklarının zayıflaması ve yetersiz kalmasıyla çocukların sosyalleşme sürecinde sorunlar yaşadığı görülmüştür. Aynı zamanda, etkili sosyal kontrol mekanizmalarının zayıflamasıyla, çocukların suç işlemeye daha yatkın hale geldiği görülmüştür (Kaner, 2002: 229).

2.2.1.1.2.1. Aile İçi İlişkiler

Aile içi ilişkiler sistemi, çocuk suçluluğunun bir taraftan azalmasını sağlarken diğer bir taraftan artmasına neden olabilmektedir. Bu durumu belirleyen temel nedeni uzmanlar, bireylerin sosyal düzene olan bağlılığı olarak açıklamaktadır

Bireyler, geleneksel düzene ne kadar bağlı iseler, suç işleme oranları da o kadar az olacaktır. Çocuğun en azından dolaylı kontrol yoluyla ailesine duyduğu sevgi, yakınlık ve onların düşüncülerine yakın olması suç işlemeyi azaltan önemli belirtiler olarak görülmektedir (Kaner, 2002:230-232).

Aile bir ilişkiler sistemi olarak, aynı zamanda çocuk suçluluğunun nedenlerinden biri olabilmektedir (Harmanlı, 2005). Konanç, “Çocuk ilk ve doğal çevresi olan aile çevresinden başlayarak temasta bulunduğu bütün çevrelerden etkilenir” diyerek çocukların kişiliklerini sağlıklı bir şekilde geliştirebilecekleri iyi bir aile ortamına sahip olmaları gerektiğini belirtmektedir. Bunun yanında, ailenin üzerine düşen görevleri en iyi bir şekilde yerine getirebilmesi ve evliliğin getireceği sorumlulukları yüklenmeye de hazır olmasına bağlıdır. (Konanç,1974:546-547).

Aile ortamında çocukları suça itecek en büyük risk faktörlerine baktığımızda, ailelerin eleştirici olması, çocuklarına yeterince zaman ayırmaması ve çocuklarına karşı istismar ve ihmal edici davranışlar içerisinde bulunmaları olduğunu görürüz (Kepenekçi ve Özcan, 2002:259).

Özellikle istismar ve ihmal edilen çocuklara yönelik suç önleme politikalarının geliştirilmesi, çocuk suçluluğu sorununun azalmasına yardımcı olacaktır.

Burada belirtilmesi ve düzeltilmesi gereken önemli bir hususta, çocuk suç işlediğinde veya çocuk yanlış bir davranışta bulunduğu zaman toplum bunu sadece çocuğun ailesinin bir sorunu olarak görmektedir. Her ne kadar, bu suçtan doğrudan etkilenenler, suç işleyen çocuk ve onun ailesi olmasına rağmen, suçluluğun faturasını bütün toplumun ödediğini görürüz (Kepenekçi ve Özcan, 2002:261).

Sosyal düzen içerisinde suçu önleyen sosyal bağları uzmanlar, “Bağlılık”, “Kendini Adama-Tahhütte Bulunma- Bağlanım”, “Katılım” ve “İnanç” olmak üzere dörde ayırmışlardır. “Bağlılık” kavramını, bireylerin ana-baba, arkadaş, öğretmen gibi yakın çevresine olan sevgi, duygu ve düşüncelerine olan bağlılığı olarak belirtirlerken, “Kendini Adama-Tahhütte Bulunma- Bağlanımı”, kişileri belli çizgideki davranışlara uymaya olan istekliliği olarak, “Katılımı”, kişilerin geleneksel faaliyetlere ne kadar katıldığını ve sonuncusu olan, “İnancı”, kişilerin toplumun geleneksel değerlerine kendisinin ne kadar sorumlu hissettiği olarak bahsetmişlerdir (Kaner, 2002:229).

Bu açıdan sosyal kontrol kuramları, bireyleri suç işlemeyi engellemede oldukça önemlidir. insanların doğası gereği daha çok antisosyal davranış eğiliminde olduğu için başta aile olmak üzere etkili sosyal kontrol mekanizmalara ihtiyaç olduğu görülmektedir.

2.2.1.1.2.2. Ailenin Dağılması

Aile çevresinin çocuk suçluluğu üzerindeki diğer önemli nedenlerinden biri de, parçalanmış ya da sağlıklı iletişimin kurulamadığı ailelerdir. Sağlıklı iletişimin kurulamadığı ailelerin, genellikle ailenin zorlaması veya kadının kaçırılması gibi sebeplerle tarafların rızası olmaksızın kurulan evlilikler olduğu görülmektedir. Bu evlilikler de, karşılıklı sevgi ve anlayışının eksik olması

çocukların kişiliklerinin sağlıklı bir şekilde gelişmesini engellemektedir. Ebeveynleriyle sağlıklı ilişkiler kuramayan ya da toplum tarafından kabul edilmeyen evlilik dışı birleşmelerden doğan çocukların, antisosyal davranışlara yönelmelerinin daha kolay olduğu görülmektedir (Konanç,1974:546-547).

Çocuk suçluluğunda, parçalanmış ailelerinde çocukların suça itilmesinde önemli bir neden olduğu görülmektedir. Ailelerin çocuklarının sosyalleşmesi ve çocuklarına uygun davranış ve değerleri kazandırdırmaları açısından önemliliği dikkate alındığında, parçalanmış ailelerin çocuklarının karşılaştığı durumların ne kadar ciddi boyutta olduğu ortaya çıkmaktadır. Parçalanmış ailelerin çocukları, yalnız olmanın yanı sıra eksik de yetişerek çevrenin onu yönlendirmesine açık olmaktadır (Ayanoğlu, 2002:53).

Parçalanmış ailelerin, genel itibariyle, çocuğun doğumu sırasında ana veya babasından biri veya her ikisinin ölümü, ana-baba arasında yaşanan sürekli çatışma veya ana babanın ayrı yaşamasını içerdiği görülmektedir. Bu aile yapılarının her birinin çocuk üzerinde etkilerinin de oldukça farklı olduğu görülmektedir. Yapılan bir araştırmada, 124 suçlu çocuktan %57'sinin parçalanmış aile olduğu, yine İstanbul üniversitesi Ceza Hukuku ve Kriminoloji Enstitüsünce gerçekleştirilen bir ankette de, 974 suçlu çocuğun %42.1'inin parçalanmış ailelerin çocukları olduğu anlaşılmıştır (Ayanoğlu, 2002:53).

Yapılan diğer bir araştırma da, beraberlikten doğan anlaşmazlık ve uyuşmazlıkların çocuklar üzerindeki olumsuz etkisinin, terk ve ayrılmalardan meydana gelen uyuşmazlıklardan daha büyük olduğunu ortaya koymuştur (Ulak, 1993:9).

Bu kapsamda, AEM'lüğü Çocuk Şube Müdürlüğünce, Ankara ilinde 2004 yılında adli işlem yapan çocukların kiminle yaşadıklarına dair alınan bir raporda şu veriler ortaya çıkmıştır. Adli işlem yapılan toplam 3459 çocuktan

3309'unun öz anne ve öz babasıyla birlikte kaldığı, öz anne-üvey baba ya da üvey anne- öz babasıyla beraber kalanların sadece 6 kişi olduğu, yakın akrabasıyla beraber kalanların 27 kişi olduğu, arkadaşlarıyla birlikte kalanların 16, sokakta kalanların 53 ve kurumda kalanların 48 kişi olduğu görülmüştür. Hakkında bir işlem yapılmış çocukların büyük çoğunluğunun öz anne ve babası ile beraber kalması, aileler arasındaki anlaşmazlık ve uyuşmazlıkların çocuklar üzerinde etkili olduğunu göstermekte olup, bahse konu yapılan araştırmaları da doğrulamaktadır.

Tablo-1. 2004 Yılında Adli İşlem Yapılan Çocukların Kiminle Yaşadıkları

	Kız	Erkek	Toplam
ÖZ ANNE – ÖZ BABA	299	3010	3309
ÖZ ANNE – ÜVEY BABA		5	5
ÜVEY ANNE - ÖZ BABA		1	1
YAKIN AKRABA	3	24	27
ARKADAŞ		16	16
SOKAKTA	3	50	53
KURUM	8	40	48
TOPLAM	313	3146	3459

(Kaynak: Çocuk Şube Müdürlüğü 2004 Yılı Veri İstatistikleri).

2.2.1.1.2.3. Aile Genişliği ve Konut Yetersizliği

Çocuk suçluluğu ile ailenin kalabalık olması, bir çok çalışma da ortaya konularak aralarındaki mevcut ilişki açıklanmak istenmiştir .

Aile kalabalıklığı ile işlenen suçlarının oranı arasındaki ilişkiyi incelediğimizde, suçlu gruplardan, %76'sı şahsa ilişkin suçlar, %86.8'inin ise mala ilişkin suçlar olduğu ve bunların beş kişilik aile ya da daha fazla kalabalık aile gruplarından işlendiği ortaya çıkmıştır. Ülkemizde, özellikle dar

gelirli ailelerin çocuk sayısının artması, ailelerin ekonomik durumlarının giderek bozulmasına ve ailelerin çocuklarının suça yönelmelerine artırıcı bir neden olduğu görülmektedir. Yapılan başka bir araştırmada, düşük aile geliri ile aile kalabalıklığının suçlulukla yakın ilişki içerisinde olduğu ortaya çıkarılmıştır (Ayanoğlu, 2002:54-58).

Kimi uzmanlar, "Kalabalık ailelerin çoğu zaman az gelirli olması, eğitim seviyelerinin düşük kimselerden oluşması, konut yetersizliği gibi etkenler suçlu çocukların büyük bir kısmının bu ailelerden gelmesi sonucunu doğurduğunu" belirtmiştir (Konanç, 1974:546-549).

Bunun yanı sıra çekirdek ya da kalabalık aile yapısında, çocuk üzerinde etkileri vardır (Ulak, 1993:9). Kalabalık aileler genel itibarıyla, ekonomik durumu iyi olmayan ailelerdir. Büyükbaba ve büyük anne ötesinde akrabaların yer aldığı bu aileler de, çocuklar yeterince ilgi görmemektedir. Bu durum, çocuğu kendi çevresinde serbest kalarak her türlü olumsuz yapıya açık kalmasına neden olmaktadır. Yapılan araştırmalardan anlaşıldığı gibi, sokak çocukların %93'ü beş veya beşten fazla kardeşe sahiptir. Bu araştırma kardeş sayısı ile sokak çocukluğu arasında doğrudan bir ilişkinin olduğunu aynı zamanda göstermektedir (Erkan, Bağlı, Sümer ve Ünver, 2002 : 74).

2.2.1.1.2.4. .Ailede Madde Bağımlısı ve Suçluların Bulunması

Çocukların suça iştiraklerini artırıcı diğer önemli bir ailesel sebep ise, ailede madde bağımlısı ve suçlu bireylerin bulunmasıdır. Ailede madde bağımlısı ve suçlu bireylerin olması, suç işlemeyen ya da uyuşturucu, uçucu veya alkol gibi maddeler kullanmayan bireyleri bunları kullanmaya teşvik eden en tehlikeli sebepler olarak görülmektedir.

Aile bireylerinin davranışları gözönüne alarak değerlendiren kimi uzmanlar, "Ailede madde/alkol kullanımı ve suçluluk örneğinin bulunması, suçluluğa

yönelme açısından en başta gelen olumsuzluklardan biri” olarak belirtmiştir (Akalın,1999:527).

Bu minvalde, aile de çocukları suç işlemeye iten nedenleri önleyebilmek için, bütün suç önlemeye politikaları uygulamaktan ziyade öncelikle bireylerin ailevi yaşantılarının mercek altına alınması ve suç işleme ihtimalini arttıran faktörlerin nedenlerine yönelik çalışmaların yapılması gerekmektedir. Bu aşamayı müteakip, sorunların boyutları ve çözüm yolları da, ülkeden ülkeye ve toplumdan topluma değişiklik gösterebileceğini dikkate alarak uygulanacak programların seçiminde de dikkatli olunması gerekmektedir . (Kepenekçi ve Özcan, 2002: 272).

Meseleyi aydınlatıcı olması bakımından, Tablo 2’de Ankara ilinde 2004 yılındaki sadece hırsızlık suçlarından şüphe altına alınan çocukların bağımlılık oranları ve sayılarını gösteren istatistik durumları ortaya dökülmüştür.

Tablo – 2. 2004 Yılında Ankara İlinde Hırsızlık Suçlarından Şüphe Altında Bulunan Çocukların Bağımlılık Durumu

Çocukların Bağımlılık Durumları	Bağımlılık Oranı ve Sayısı
Yapıştırıcı	33- %1
Uyuşturucu	35-%1
Sigara	1813- %51
Çözücü	0-%0
Alkol	480- %13
Hap	15- %1
Kullanmıyor	1103- %32

(Kaynak: Çocuk Şube Müdürlüğü 2004 Yılı Veri İstatistikleri).

Yukarıdaki tablodan, 2004 yılında Çocuk Şubesine getirilen suçlu çocukların yarısı sigara içmekte, %13'ü ise alkol almaktadır. Uyuşturucu, yapıştırıcı ve hap kullananlar %1 dolayında olduğu anlaşılmaktadır. Getirilen suçlu çocukların %32'si ise, herhangi bir şey kullanmamaktadır. Sadece sigara ve alkol kullanan şüpheli altındaki çocukların sayısı yarıdan fazladır

2.2.1.1.2.5. Ailenin Ekonomik ve Eğitim Durumu

Kent ölçeğinde bir çok araştırmada ortaya konulan suç ve yoksulluk ilişkisinin de, önemli bir denge unsuru olan ailenin ekonomik ve eğitim durumu, çocuk suçluluğunun işleme gerekçesinin temel dayanaklarından biri olmuştur.

Ailenin sosyo-ekonomik düzeyi ve suçluluk arasındaki ilişkiyi bir çok faktör belirleyebilmektedir. Bunların başında, ailenin sosyo-ekonomik koşulları ve aile hayatının ruh sağlığı gibi durumlar dikkati çekmektedir. Ailenin sosyo- ekonomik düzeyinin yetersizliği denilince, ikamet şartları, beslenme ve sağlık şartları ile eğitim yetersizliği gibi durumların olduğunu belirten uzmanlar, "Gelir seviyesi düşük olan kişilerin ekonomik suçları, gelir seviyesi yüksek olanların ise sosyal suçları işlediklerini" belirtmişlerdir (Sarpdağ,2005:31-32).

Bu kapsamda yoksulluğun genel bir suç nedeni olacağını belirten uzmanlar, yoksulluğun sebep olduğu sosyal olayların özellikle çocuk suçluluğunda güçlü bir neden olacağını belirtmişlerdir. Aile hayatının ruh sağlığının olumsuz etkisini ise, çocuğun kişiliğinin gelişimini engelleyen önemli bir neden olarak gören uzmanlar, çocuğu anti-sosyal davranışlara iten önemli gerekçelerden biri olarak belirtmişlerdir (Sarpdağ,2005:31-32).

Bu bağlamda, ailelerin sosyo-ekonomik durumlarının kötü olması, ailelerin çocuklarına sunabileceği eğitim şartlarının yetersiz olmasında göze çarpan ilk olumsuz etkilerden biri olarak görülür. Bunun yanında, ailenin

eğitim durumu da, çocuğun suça itilmesinde önemli bir faktördür. Bu çerçevede, hem ekonomik düzeyi düşük hem de eğitimsiz bir ailenin, çocukları suç işlemeye akranlarına göre daha yakındır (Ulak, 1993:9).

Sosyo-ekonomik düzeyin düşük olduğu koşullar altında yetişen bu çocukların, ya ailelerince küçük yaşta çalışmaya zorlandıklarını ya da kendilerinin ailelere maddi destek sağlayabilmek için çalışmaya başladıklarını görürüz. Bu minvalde, çocukların kişilik gelişimlerinin en önemli bir dönemi olan aile kontrolünden çıktıkları bu süreç onların suçlu çocuklarla tanışmalarına açık bir kapı bırakmaktadır. Bundan öte, sokakta çalışan çocuk, kendi kişiliğini geliştirecek özgür ortamlara da sahip olamadığından, çocuğun, bedensel, duygusal ve toplumsal gelişimi üzerindeki olumsuz etkisi de büyük olmaktadır (Ayanoğlu, 2002:54-55).

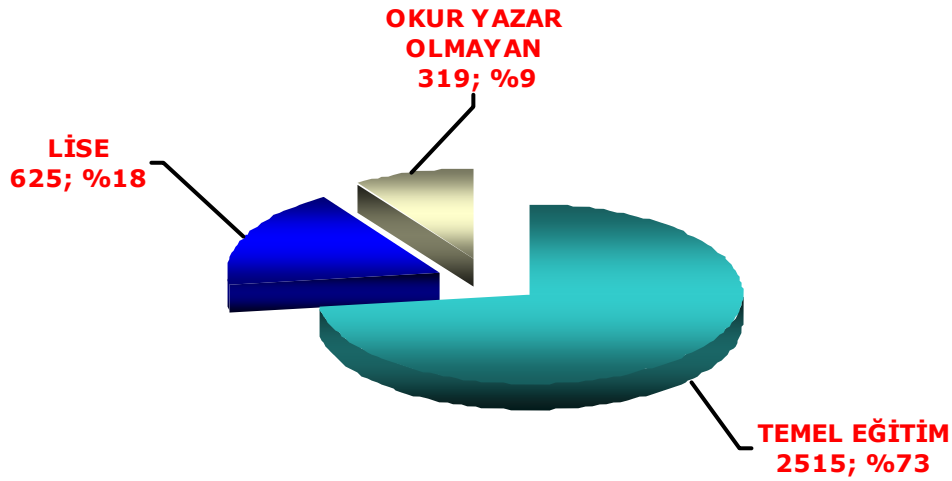
Çocuğun gerekli ve yeterli eğitimi alamadığı ve bunun suç üzerindeki etkisi, Yavuz'er'in yapmış olduğu bir araştırma da ortaya konulmuştur. Araştırmada, suçlu çocukların ailelerin eğitim durumlarını incelenmiş, suçlu çocukların annelerinin %76.6'sı, babalarında %40.7'si okuma yazma bilmediği saptanmıştır. DİE'de yapmış olduğu bir araştırmasında, annelerin %73.7'si, babalarında %39'un okuma yazma bilmediğini ortaya koymuştur (Ayanoğlu, 2002:54-55).

Bunun yanında, suçlu çocuklarla ilgili yapılan diğer bir araştırmada çocukların suç işleme yaş oranları üzerinde durulmuştur. Genel itibariyle yapılan araştırmalar göstermiştir ki, suç işleme yaşı, 14-15 yaş arasındaki çocuklarda daha çok yoğunlaştığı görülmüştür. İngiltere'de ise yapılan bir araştırmada 15 yaşındaki çocukların suç işleyenlerin %76'sını oluşturduğu görülmüştür (Erkan, Bağlı, Sümer ve Ünver, 2002 : 58).

Bu kapsamda, 2004 Yılı Ankara Emniyet Müdürlüğü Çocuk Şubesinden aldığımız verilerle, suç İşlediği şüphesi altında bulunan Ankara

Merkez İlçelerindeki toplam 3459 çocuğun eğitim durumlarını inceleyerek bunun suç oranları üzerinde değerlendirdiğimizde,

TABLO-3. Çocukların Eğitim Durumu

(Ankara Emniyet Müdürlüğü Çocuk Şube Müdürlüğü, 2005)

2004 yılında, Ankara merkez ilçelerine, 3459 çocuk suç şüphesi ile karakol ve çocuk şubelerine getirilmiştir. Bu çocukların, %73 gibi büyük bir oranın temel eğitim aldığı, %18'inin lise mezunu olduğu ve %9'unun ise, okur yazar olmadığını görürüz. Bu itibarla diyebiliriz ki, suç işleyen çocukların büyük bir kısmı temel eğitimini alan çocuklardır. Çocuğun aileden sonraki gelişimi açısından en önemli çevreden biri olan okulun ilk eğitim dönemi, çocuk suçluluğu hususunda etkili değildir. Okul yönetimi ve öğretmenlerin, bu konuda ivedi tedbirleri alması gerekmektedir ayrıca, uzmanlar, okul yönetimi ve öğretmenler tarafından oluşturulacak bir kurul çerçevesinde suç önleme politikaları geliştirmesi gerekmektedir.

2.2.1.1.3. Çevresel Nedenler

Çevresel nedenler, çocuğun ailesinden sonra zamanının büyük bir bölümünü geçirdiği zaman dilimidir. Bu çevre, okul çevresi, mahalle çevresi, iş çevresi ve kitle iletişim araçlarını kapsamaktadır. Bu çevre içerisinde, okul çevresi çocukların suç işlemeyi önleme görevi açısından öteki çevresel

nedenlere nazaran daha önemlidir. Çünkü, okulun vereceği eğitim hizmeti yanında uygulayacağı suç önleme stratejileri sayesinde çocuk suçluluğunu azaltma konusunda büyük katkılar sağlayacağı düşünülmektedir. Bunun ötesinde, çocuğun arkadaş, iş ve boş zamanlarını geçirdiği çevrede göz ardı edilmemelidir.

2.2.1.1.3.1. Okul Çevresi

Okul çevresi, çocuğun toplumsallaşma sürecinin ilk adımı olmasından dolayı önemlidir. Çocuk bu evrede, aileden sonra yüz yüze ilişkiler kuracağı doğal ve ilkel bir grup olan oyun gruplarına katılır. Bu minvalde, oyun grupları çocuk için bir sosyalleşme aracı olmakta ve çocuğun kişiliğin gelişmesine yardımcı olmaktadır (Sarpdağ,2005:39). Aynı zamanda çocuğun yeni başladığı bu çevrede, kendini geliştirmesi, öğretmeni ve arkadaşlarıyla iyi ilişkiler içinde olması ve ailesinin öğretmenlerle iyi diyaloglar kurabilmesi de önemlidir (Konanç,1974:557).

Zaten, okulu terk eden çocuk ile çocuk suçluluğu arasındaki ilişki tüm toplumlarca kabul edilmektedir (Sarpdağ,2005:35). Bunun kabul edilmesinin nedeni, çocuğun kötü çevrelerle ilişki içerisine girmesini daha da kolaylaştırmasıdır.

Bunu müteakip, okulların suç önlemede potansiyel bir kale vazifesi yaptığı görülmektedir. Victor Hugo, "Bir okulun yapılması bir hapishanenin kapanması demektir" diyerek bu mevzunun ne kadar önemli olduğunu anlatmıştır (Yavuzer'den akt. Kepenekçi ve Özcan, 2002:262). Bu açıdan, okulların, öğrencilerin sağlıklı, mutlu ve üretken davranışlar göstermeleri ile toplumsallaşmalarına yardımcı oldukları görülmektedir

Bu çerçevede, eğer öğrenciler okulun olumlu etkisinden istifade edemezlerse, okulda da suç işleyebildiği görülmektedir. Bilhassa, okulda, öğrenci ve öğretmen arasında sevgi ve saygıya dayalı iletişim başta gelmek

üzere, bilhassa ortaokul ve liselerde rehber öğretmenlerin yanında, sosyal hizmet uzmanı ve psikolog gibi görevlilerin de görev alarak, çocuğun en tehlikeli zamanlarını en zararsız bir biçimde atlatmasına yardımcı olmalıdır (Ayanoğlu, 2002:61).

Bugün ise, ülkemizdeki okullardan beklenen temel görev, çocuğun toplumsallaşması sürecini temin ederek iyi bir eğitim vermek olmalıdır. Bu eğitim hizmetinin etkin bir yapıya kavuşması için, öncelikle öğrenci nüfusuna düşen fazlalığın, okul ve öğretmen sayısı artırılarak giderilmesi gerekir. Bunu müteakip, öğretmenlerin öğrencilerine yönelik psiko-sosyal ağırlıklı eğitim uygulamalarını artırmaları gerekir.

Yapılması gereken bu çalışmaların ötesinde, okul içerisinde öğretmenin yerine getireceği rol da oldukça önemlidir. Klasik anlamda bu rol genel itibarıyla öğrenci-öğretmen ilişkisi biçimindedir. Zira, öğrenci- öğretmen arasındaki bu ilişkinin bilgi alışverişi şeklinde değil de, çocuğun kendini ve kişiliğini geliştireceği ve benimseyeceği değer yargılarını kapsayacağı bir bilgi alışverişi şeklinde olmalıdır (Konaç,1974:557).

Kimi uzmanlar tarafından da belirtildiği gibi, “Suçlu çocukların büyük bir kısmının okulda uyumsuzluk gösterdiği ve başarısız olduğu, ileride suç işleyecek çocukların en erken öğretmen tarafından teşhis edileceği düşünülürse, öğretmenin iyi formasyon almasının ve okullarda rehberlik hizmetlerinin gereği gibi yürütülmesinin önemi daha iyi anlaşılması” ifadesi de mevzunun önemini daha net bir şekilde ortaya koymaktadır (Konaç,1974:557).

Bu çerçevede, okulda öğretmenlere önemli sorumluluklar düşmektedir. Okulda, öğretmenler tarafından öğrencilerin aşağıda belirtilen şiddete yönelik hareket belirtilerinin önceden bilinmesi, okulda çocuk suçluluğunun önüne geçilmesinde oldukça önemlidir. Aşağıda bahsettiğimiz belirtileri gösteren (Kepenekçi ve Özcan, 2002:261);

- “İçine kapanma
- Sürekli yalnız olma ve terk edilme duygusu
- Şiddetli reddedilme duygusu
- Şiddete maruz kalmış olmak
- Aşağılanma duygusu ve günah keçisi olduğunu düşünmek
- Düşük akademik başarı ve derslere ilgi azlığı
- Yazılarında veya resimlerinde şiddeti işlemek
- Öfkesini kontrol edememe
- Sürekli başkalarını vurma, aşağılama ve rahatsız etme davranışı
- Geçmişte disiplin sorunları yaşayan, şiddete başvuran ve saldırgan davranış gösteren öğrenciler
- Höşgörüslük ve ön yargılı olma
- Ateşli silaha sahip olma”

öğrenci veya çocuklara yönelik bireysel ve örgütsel stratejiler geliştirebilir. Zira, unutulmaması gereken bir husus ise; bu stratejiler geliştirilmeden önce okul yöneticileri ve sorumluları tarafından başta okulun fiziksel güvenlik imkanı sağlanmalıdır. Okulun fiziksel şartlarının uygun hale getirilmesi de, okuldaki suç olaylarını azaltmasında önemli rol oynayacaktır. (Kepenekçi ve Özcan, 2002:263-266). İzah edilen bu örgütsel ve bireysel stratejiler ise;

Örgütsel Stratejiler;

- a. “Okul ve sınıf havasının iyileştirilmesi
- b. Takım çalışmasının yapılması
- c. Uyulması gereken kuralların belirlenmesi
- d. Sınıf yönetimi
- e. Tek tip giysi ile okula gelinmesi
- f. Öğrencilerin yeniden gruplandırılması
- g. Alternatifler okullar
- h. Hukuk ilintili eğitim”

Bireysel Stratejiler;

- a. “Öğrencilerin Yönlendirilmesi
- b. Genel sağlık ve güvenlik
- c. Uyuşturucu,alkol ve sigara hakkında genel bilgi ve kullanımında ortaya çıkabilecek sorunlar
- d. Şiddet önleme
- e. Kişilik ve ahlak gelişimi
- f. Hukuk
- g. Yanlış davranışların toplumsal sonuçları
- h. Sorun çözme süreci
 - i. Stres yönetimi
- i. Davranış Değiştirme
- j. Alkol ve Uyuşturucu Kullanımının Önlenmesi
- k. Akran/Arkadaş Programlarının sunulması
- l. Rehberlik Hizmetinin Sağlanması
- m. Bireysel gelişmeyi, dinlenmeyi ve eğlenmeyi sağlayan etkinliklerin kullanılması”

yukarıdaki temas ettiğimiz bölümlerden oluşmaktadır. Bu suç önleme stratejilerinin, tek bir program kapsamında değil de, her bir programın kendi işlevini yerine getirecek biçimde bir bütün halinde de uygulanması da mümkündür. Bu stratejilerin uygulanması, okullar da çocuk suçluluğunun önlenmesinde oldukça etkili olacaktır.

Bu mevzuda, ABD’de, 1980’li yılların başında, “The Office of Juvenile Justice and Delinquency Prevention” (OJJDP) ünitesi, 15 şehirde, 18 farklı çocuk suçluluğu önleme projesi geliştirmiştir. Yine ABD’de “Life Skills Training” isimli bir program ile de 6. ve 7. sınıf öğrencilerine mahsus sorun çözme, karar verme, iletişim ve uyuşturucu gibi konular hakkında bilgilendirme çalışmaları yapılmıştır. Kennedy ve Waton’un da “Reducing Fear in the Schools” programı da okulda korkunun azaltılması yönünde

alışmalar yapmış ve okul güvenliğini sağlamada öğrencilere yetki verilmesi gerektiğini dile getirmiştir (Kepenekçi ve zcan, 2002: 272-274).

2.2.1.1.3.2. Mahalle evresi

Mahalle, ocuğun suç işlemesine yardımcı olan önemli çevresel nedenlerden biridir. Bu çevrede, ocuk daha çok mahalle çetelerine katılarak kendini göstermektedir. Bu dönem daha çok çocuğun ergenlik dönemi olarak bilinip, çocukluktan geişkinliğe geçiş dönemini kapsamaktadır (Yılmaz, 2002:119).

Gençlik ağı ise, toplumsal bilincinin hızla geliştiği son çocukluk ağı adını verdiğimiz dönemdir. Bu dönemde, çocukta hızlı ve pek çok değişim beraberinde gelmektedir. Bu değişimler, yaşamın tüm alanını kapsayacak şekilde, çocuğun fiziksel sosyal, duygusal ve bilişsel bütün alanlarda gerçekleşmektedir (Yılmaz, 2002:119).

Bu değişimler de ocuk, genellikle mahalle çevresindeki akranlarından etkilenmektedir. Bu etkilenme, gençlik çetelerine katılma ya da farklı rol ve davranışlar arayarak bir kimlik modeli arayışı içinde olmaktadır.

Ülkemizde kentsel yerleşim birimlerinde, ocuk zamanının büyük çoğunluğunu aileden çok akranlarıyla beraber geçirmektedir. Yapılan araştırmalar, suçlu çocukların bir çoğunun boş zamanlarını daha çok organize olmamış illegal faaliyetler ile geçirmelerinin nedenini, ailelelerin çocukları için boş zamanlarını iyi değerlendirebilecek bir ortamı oluşturamamasından kaynaklandığını göstermiştir. Bu nedenle ocuk ailesinden göremediği sevgi ve ilgiyi kaybetmemek, macera hevesini tatmin etmek ya da çeteye bağlılığını kanıtlamak için suç işleyebilmektedir. (Konanç,1974:566).

Zaten yapılan araştırmalar da, küçük çocukların macera heveslerini tatmin edebilmek için küçük çeteler halinde birleştiklerini göstermiştir. Yapılan bir ankette de, suç işleyen çocukların %30.3'ünün suçları iştirak halinde işlediğini göstermiştir (Ayanoğlu, 2002:65).

Bu bağlamda, mahalle çevresinde kendisini gösteren gençlik grupları, daha çok geniş kent alanlarında kendilerine mesken edinmektedir. Gençlik grupları, farklı amaç ve ihtiyaçlarla bir araya gelebilmektedir. Bu gruplar rastgele bir araya gelen gruplar değildir. Bu grupların her ne kadar yazılı kuralları olmasa da, grupta değişik roller almış bireylerden oluşan toplumsal birimlerden oluşmuştur (Duman, 2002:162).

Mahalle çevresinde toplumsal birim adını verdiğimiz bu gençlik grupları, ilk olarak, ABD'de 1980'li yıllarda ortaya çıkmıştır. Bu gençlik çeteleri, daha çok kentlerin yoksul bölgelerinde yaşayan azınlık nüfustur. Bu gençlerde, özellikle, şiddet suçları ile uyuşturucu bağımlılığı fazla oluşu dikkati çeken hususlar olmuştur (Duman, 2002:164).

Bu konuda araştırma yapan William Gladden Foundation ise, gençlik çetelerin dört nedene bağlı olarak oluştuğunu belirtmiştir (Duman, 2002:165). Bu nedenler;

- a. "Aile ve okul gibi geleneksel yapıların zayıflamasıyla kendilerini güçsüz ve zayıf hisseden gençlerin bu kurumlar dışında yeni destek grupları aramaları,
- b. Çetenin, üyelerine güç, kontrol, kimlik ve ait olma olması duygusunu vermesi,
- c. Çetenin ihtiyaçlarının sağlanabilmesi için bir çok kişi istekli ya da isteksiz olsun çeteye sürüklenerek genişlenilmeye çalışılması,
- d. Çete üyelerinin kendilerini güvenli ve güçlü hissedebilmeleri için belli bölgeleri kontrol altında tutmaları",

Belirtilen konular çerçevesinde sıralanmakta olup, bilhassa çeteye girmeye eğilimli gençlerin çoğunluğunun yaşamlarında kabul görmeyen ve aitlik duygusunu sahip olmayan gençler olduğunu belirtir. Bundan öte, çetenin belirli bölgeleri kontrol altında tutmak için ya da bir çok kişinin çetenin ihtiyaçlarını karşılamak için çetelere sürüklenmeye çalışmasını da düşük bir neden olsa da olabileceğini belirtmiştir.

Bu anlamda, çocuğun ruhsal olgunluğunun en önemli belirleyicisi olan arkadaşlık ilişkisinin önemi çok büyük olup (Tüzün, 1995:26), bu konuda aileye büyük sorumluluklar düşmektedir. Aile, çocuğun kendisine uygun arkadaş seçimine bilhassa dikkat etmesi gerekmektedir. Zira, bu kontrol tamamen ailenin tekelinde değildir. Çocuk, arkadaş seçimini bazen yaşam sürecinde deneyerek de bulma imkanına sahiptir.

2.2.1.1.3.3. İş Çevresi

Çocukların iş hayatı, onları suça itebilecek çevresel nedenlerden bir diğeridir. Bu çevreye katılan çocuklar genel itibariyle ailelerin ekonomik sıkıntı içinde olan çocuklardır.

Özellikle, küçük yaştan itibaren, ailenin ekonomik yetersizliğinden dolayı onlara mali yönden destek olabilmek amacıyla, çocukların kişisel kabiliyet ve beklentilerine uygun olmayan işlerde çalışmak zorunda kaldıklarını görmekteyiz (Konanç,1974:561).

Öte yandan ILO'nun yaptığı araştırmalar da, çocuğun ailesinin içinde yaşamış olduğu fakirlik durumundan kurtarmak, kendisinin aile içinde oluşturmuş olduğu yükü azaltmak ve ailesinin geçimini sağlamak veya hiç değilse paylaşmak gibi ekonomik nedenlerle çalıştığını göstermiştir (Sarpdağ, 2005:36).

İş hayatına atılan çocuk, her ne kadar ekonomik özgürlük kazansa da, beden ve ruh sağlığını kaybetmektedir. Bununla birlikte, çocuk, bağımsızlık arzusuna daha fazla kapılarak ailenin kontrolünden kurtulmak için her türlü çareye başvurmaktadır (Konanç,1974:561). Bilhassa, aile denetimden uzakta bir işte ve sokakta çalışan çocuklar, çevreden gelen olumsuzluklara açık olup, uyuşturucu, uçucu madde, alkol ve suç gibi sapma davranışlara karşı kolayca korumasız kalabilmektedir.

Zaten, kente, eğlence, macera, şöhret ve zenginlik beklentisiyle, ailesiyle birlikte ya da tek başına gelen çocuk, istediği iş ve geleceği elde edemeyince bu beklentisini suça yönelerek daha kolay gerçekleştirebileceği duygusuna kendini kaptırmaktadır (Hancı, 2005).

Bununla birlikte, çalışma hayatındaki olumsuz şartlar da, çocukların psikolojik ve fizyolojik yapılarını olumsuz etkileyen diğer sorunlardır. Türk hukuk sistemi, çalışan çocukların korunmasına yönelik, İK (İş Kanunu), Çıraklık ve Mesleki Eğitim Kanunu (ÇMEK) ve PVSK (Polis ve Vazife ve Selahiyet Kanunu) gibi çeşitli yasal düzenlemeleri çıkarmıştır (İlci, 2002:23). Zira, kanunlar, çocukları korumaya yönelik mühim hükümler içermesine rağmen ilgili kurum ve kuruluşların uygulama mevzusunda önemli sıkıntılar yaşaması, yasalardan beklenen neticenin oluşmasını engellemektedir.

Konuyla ilgili olarak, Uluslararası Çocuk Haklarına dair sözleşmenin 32. maddesi de; “Taraflar devletler, çocuğun ekonomik sömürüye ve her türlü tehlikeli işte ya da eğitime zarar verecek ya da sağlığı veya bedensel, zihinsel, ruhsal, ahlaksal ya da toplumsal gelişmesi için zararlı olabilecek nitelikte çalıştırılmasına karşı koruma hakkını kabul ederler” diyerek çocukların uluslararası boyutta korunmasını tesis ederek bunu güvence altına almıştır.

2.2.1.1.4. Kitle İletişim Araçları

Modernitenin yeni ürünü olan kitle iletişim araçları, bugün sosyal hayatın her kesimini bilhassa çocukları, her geçen gün giderek daha fazla etkileyen hatta sosyal olayların gidişatına yön veren olguların başında gelmektedir.

Kitle iletişim araçların iyi kullanılması aynı zamanda demokratik toplum olmanın ön koşuludur. Çünkü kamuoyu demokrasinin temelidir. Zamanla, bu iletişim araçlarının toplum ve birey üzerindeki etkileri giderek daha fazla artmakta ve milyonlarca insanın bütün yaşamını etkilediği görülmektedir (Keleş,1997:66).

Bu olgu, kültürel, toplumsal ve ekonomik alanlarda bir eğitim aracı olarak karşımıza çıkmamış (İlci, 2002: 24), aksine, günümüzde, bir eğlence aracı ve boş zamanların verimsiz alanlarda tüketildiği bir alan olarak karşımıza çıkmıştır. Bu açıdan kitle iletişim araçları günümüzde beklenen düzeyde değildir.

Ülkemizde yetişkinlerin ve özellikle çocukların boş zamanlarının büyük bir bölümünü, kitle iletişim araçlarının kapsadığı görülmüştür. Kitle iletişim araçları genel itibariyle, gazete, kitap, dergi, televizyon, bilgisayar ve sinema gibi öğelerden meydana gelmektedir. Yapılan araştırma sonuçları bu öğelerin, seyirciye, dinleyiciye ve okuyucuya daha çok şiddet ve eğlence hizmeti sunduğunu göstermiştir (Sarpdağ,2005:41). Bilhassa, çocukların kişilik yapılarında saldırgan tutum ve davranışlar içine girmesinde de bu öğelerin etkili olduğu görülmüştür.

Bunun yanında, günümüzde çocukları toplumdan soyutlayan ve saatlerce kendisine kilitleyen bilgisayar oyunları, televizyondaki eğlence programları ve şiddet ağırlıklı filmler, çocukların bazılarında nefret ya da suçluluk duygusunun oluşumuna, bazılarında ise cinsel suç işlemesine ya da

normalden sapan bir davranışa sebep olduğu görülmektedir (Yavuzer,2002:226).

Bu husus, çocukların bedeni ve ruhi gelişimini sadece olumsuz yönde etkilemekle kalmayıp, yanlış modeller benimsemesine neden olarak milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlere karşı yabancılaşmasına da neden olmaktadır (Öztürk,1999:221).

Bu açıdan yapılması gereken öncelik, kitle iletişim araçlarının denetime tabi tutulmasından ziyade, yayın hizmetini veren kurumların sosyal sorumluluk bilincine sahip olmasını gerektirmektedir. Bu bağlamda, yayın tekeli elinde bulunduran kurumların, topluma sundukları eğlence faaliyetleriyle çocuklar ve gençler üzerinde kişiliği tahrip edici etkiler yaratacak ya da şiddet ve adam öldürme görüntüleriyle şiddete teşvik edecek yayınları ekranlardan uzak tutmaları gerekmektedir.

Buna müteakip, sağlıklı ve eğlence bir faaliyet programı ise, çocuklar üzerinde suçluluğu önleyici etkilerde bulunmaktadır (Öztürk,1999:221). Zaten, Çocuk Hakları Sözleşmesinin 17. maddesi, “Taraflar devletler, kitle iletişim araçlarının önemini kabul ederek çocuğun; özellikle toplumsal, ruhsal ve ahlaki esenliği ile bedensel ve zihinsel sağlığını geliştirmeye yönelik çeşitli ulusal ve uluslararası kaynaklardan bilgi ve belge edinmesini sağlarlar” diyerek taraflar devletlere yükümlülükler koyarak sağlıklı ve kültürel yayınları teşvik ettiğini görürüz.

2.2.2. Kentleşme ve Çocuk Suçluluğu

Kent kültürünün temel taşı cemaatler değil, atomize bireyler oluşturmaktadırlar. Bu bakımdan kentlilik bir hayat tarzıdır. Yeni kültürel kodların ve davranış biçimlerinin kabul edilme sürecidir (Işık,1996:782-783).

Cemaat hayatından cemiyet hayatına geçilen büyük yerleşim merkezlerinde, toplum, aile ve arkadaşlık ve akrabalık bağları üzerine kurulmuş teşkilatlanma anlayışı terkedilmiştir. Bunun yerine, büyük yerleşim merkezlerimizde yeni bir teşkilatlanma tipi kabul edilmiştir. Bu teşkilatlanma tipi, uzmanlaşmaya dayalı teşkilatlanma tipidir (Görmez, 1991:85-89).

Bunun yanında, gerçekleştirilen teşkilatlanma biçimi, ülkelerin sanayileşmeyi ve şehirleşmeyi dengeli ve düzenli bir şekilde gerçekleştirip gerçekleştiremediklerine göre de değişebilmektedir. Dengeli ve düzenli bir şekilde kalkınmayı ve gelişmeyi sağlayan şehirlerin teşkilatlanma biçimleri, dengeli ve düzenli bir şekilde kalkınmayı ve gelişmeyi sağlayamayan toplumların aksine, daha sağlıklı ve düzenli bir şekilde olduğunu görürüz. Bunun ötesinde, düzenli ve dengeli gelişen ve sağlıklı bir teşkilatlanma yapılarına sahip olan şehirlerde suç oranlarının diğer şehirlere nazaran daha az olduğu görülmektedir (Görmez, 1991:85).

Yabancılaşma, anomi, heteorojen bir nüfus yığılması, kültür çatışmaları, geleneksel değerlerin zayıflaması, kalabalık ailenin yerini çekirdek aileye bırakması, göç, gecekordu kültürü, toplumda görülen kurallar karmaşası, sosyal kontrol mekanizmaların zayıflaması ve ortaya çıkan yan kültürler, şehir hayatına özgü yeni durumlar ve sorunlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

Şehirleşme ile birlikte, geleneksel yapı değişmekte ve sosyal kontrol mekanizması işlerliğini kaybetmektedir. Geleneksel yapının değişmesi en çok aile üzerinde etkili olmaktadır. Özellikle kırdan kente gelen bu yapı, şehir toplumunda değişik kültür çatışmaları içerisinde kalmaktadır. Dolayısıyla bu yapıda göç eden aileler bir kültürel intibaksızlık durumuyla karşı karşıya kalmaktadırlar (Görmez, 1991:88-90).

Büyük yerleşim merkezlerinde suçluluğu artıran bu durumlar, diğer bir taraftan diğer suç türlerine de sirayet etmiş ve onlarında artmasına neden olmuştur. Bu durumun başında çocuk suçluluğu gelmektedir.

21. yüzyılda yaşanabilir bir kent istiyorsak, “Suç İşlemeye Eğilimli Çocukların” topluma kazandırılması yapılması gereken en önemli çalışma olması gerekir. “Suç İşlemeye Eğilimli Çocukların” durumu, topluma uyum açısından, eğitim, kişiliğin olumlu yönde gelişmesi ve rehberlik açısından yeterli bir durumda olmadığından, bu çocuklara yönelik gerekli önlemler şimdi veya gelecekte alınmazsa;

- a. “Verim kaybı
- b. Toplumsal İntibaksızlık
- c. Yaygın (Terör) ve Ferdi (Adi) Suçların” sayısı giderek artacaktır (Açıkgözoğlu, 96: 41-42).

Yaşanacak bu gelişmeye müteakip, kent sokaklarında çalışan çocuk sayısının giderek artışı, farklı sosyal problemlerin de ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Bu sorunları, fiziki veya polisiye tedbirlerle engellemek mümkün değildir. Aynı zamanda, bilimsel bilgi yaklaşımı çerçevesinde, çocuğa danışmanlık ve rehabilitasyon işlemlerinin de yerine getirilmesi gerekmektedir (Güngör,2003:296).

Bir başka açıdan bakıldığında, kent mekanlarında çocuğun sosyal bir varlığa dönüşerek sosyalleşmesi karmaşık ve zor bir süreçtir. Bu süreçte,

insanın ailesinin, akrabasının, komşuluk gruplarının, köy, kent ve yerleşme birimlerinin büyük etkisi vardır (Erkan, Bağlı, Sümer ve Ünver, 2002 : 54). Bilhassa, göç ve gecekondu yapıları çocuğun sosyalleşme sürecini daha da zorlaştırmaktadır.

Devletin de, hem çocuğun sosyalleşme sürecini sağlama hem de topluma kazandırma hizmetlerinde yerine getirmiş olduğu, nüfus politikası, göç politikası ve yoksulluğu azaltıcı önlemlerin soruna geçici çözüm getirmemelidir. Buna karşın, soruna kalıcı çözümler getirerek bunu süreklilik kazandırması gerekmektedir (Beritan, 2003:288).

Çocuklara yönelik barınma ve eğitim hizmetlerinin verilmesi “Yurt Modeli” olarak bildiğimiz yaklaşım, yaygın ve etkili bir çözüm değildir. Bu kurumlarda çocuğun kişiliğinin gelişmesi ve topluma uyumun sağlanmasında yeterli sevgi ve ilginin verilmediği görülmektedir (Açıkgözoğlu, 96: 42). Yapılan çalışmalardan anlaşıldığı kadarıyla, bu kurumlardan kaçan çocuklarında suç işleyebildiği görülmektedir.

Çocuk suçluluğunun azaltılmasında sadece kurumların değil her ortamın bilhassa aile ve okul çevresinin, hem eğitim hem de sevgi yumağıyla donatılmış bir ortama sahip olması gerekir. Bu ortam, bizlere hem yaşanabilir bir kent fırsatı vermesi açısından hem de çocukların kişiliğinin oluşturulması ve toplumun uyumun sağlanmasında etkili olacağını göstermektedir.

Bu çerçevede, kentleşme süreci ile yeni bir döneme girilmiştir. Bu dönemde, toplumun değişik dinamiklerine cevap verecek yeni kurumlara ve yeni yasal düzenlemelere olan gereksinim, kendini daha güçlü bir şekilde hissettirdiği görülmektedir (Işık, 1996:783).

2.2.2.1. Kent Sorunların Çocuk suçluluğuna Etkisi

Günümüzde kentsel sorunlar, giderek artmakta ve bu artış da bir çok sebepten kaynaklanmaktadır. Araştırmalar da, çocuk suçluluğu sorununu tek bir nedene indirgeyerek izah etmenin mümkün olmadığını göstermiştir. Zira, şehir meseleleri içerisinde sosyo-ekonomik yapıların çocuk suçluluğu hususunda daha etkin olduğu görülmüştür.

2.2.2.1.1. Göç Sorunu ve Çocuk Suçluluğu

Sosyal hayatın mütemadiyen gelişimiyle, sosyo-ekonomik yapılar bir değişim rüzgarına girmiştir. Bu dönüşüm sürecinde en önemli yapılar olarak karşımıza, göç ve gecekondula olgu çıkmıştır.

Göç olgusu sürekli devam eden bir yer değişim süreci olup, insanların kendilerine özgü sebeplerle yaşadıkları mekanlardan başka mekanlara doğru yer değiştirmesi olarak bilinmektedir.

Ülkemizdeki bu olguyu, genel itibariyle sosyal-politik ve ekonomik nedenlerden dolayı yapıldığını görürüz. Türkiye açısından bu durumun temel niteliklerini, 21. yüzyılın ikinci yarısından itibaren hızlı bir şekilde gelişen toplumsal ve ekonomik dönüşümde görürüz (Buz, 2003:155).

Kimi uzmanlar tarafından göç kavramı, kişilerin gelecekteki hayatlarının bir kısmının veya tamamını sürdürecekleri geçici bir yerleşim merkezinden, yerleşmek niyetiyle diğer mekana yaptığı coğrafi yer değiştirme olayı olarak tanımlanırken (Akkayan, 1979:21), bir başka ifade de, İnsanların bulundukları alanları uzun süreli veya tamamen terk ederek diğer yerleşim birimlerine yerleşmek amacıyla yaptıkları yer değiştirme olarak ifade edilmiştir (Bayhan, 1997:178).

Kişinin mekanda yer değiştirmesi olarak tabir edilebilen göç olgusu, coğrafi mekanda sosyal, ekonomik, kültürel ve siyasi yönleriyle toplum yapısında bir nüfus hareketi olarak görülür. Bu olay da, kırsal alanların itici, kentsel alanların çekici etkileri görülmektedir (Bayhan, 1997:178). Bu süreçte, şehirlerin, kırsal alanlardan göç alan yerleşim alanları olduğu bir gerçektir (İlsbir,1986:73).

Bireylerin şehre göç ederken, bir taraftan kentin sosyal ve ekonomik durumundan, diğer bir taraftan kişilerin psikolojik ve aile durumu gibi faktörlerin etkisi altında kalarak göç edip etmemeye karar verdiklerini görürüz (Buz, 2003:153-154). Ayrıca, bireylerin, göçe karar verme nedenleri içerisinde, kendi ülkesinin itici ve gidilecek yerin çekici özelliklerinin de etkili olduğu görülmektedir.

Bunun yanı sıra, göç hareketinin, politik, ekonomik, etnik, sosyal olarak pek çok sebebi vardır. Yoksulluk sorunu bu sebepler içerisinde en önemlilerden biridir. Daha iyi bir yaşam umudu ve yoksulluğun getirmiş olduğu sıkıntıları yaşamamak amacıyla bireylerin göç ettiklerine tanık oluruz (Buz, 2003:150-151).

Ancak, yoksulluğu biz sadece göçün bir nedeni olarak değil, aynı zamanda göç edilen mekana da bir sorun getirdiğini görürüz. Bilhassa, getirilen bu sorun, kentlerde yeni bir yoksulluk kültürüne neden olan gecekondü oluşumdur.

Göçle ilgili yapılan araştırmalar, özellikle zorunlu göçlerin fertler üzerinde sosyo-psikolojik açılarından olumsuz etkileri olduğunu göstermiştir. Bu olumsuz etkilerden biri olarak, kırdan kente göç edenlerin yıllar geçmesine rağmen hala köy ilişkilerini sürdürmeleridir. Bundan öte, göç edenlerin ekonomik olarak güvencesiz kaldıkları ve psikolojik anlamda önemli sıkıntılar yaşadıkları görülmektedir (Elmacı ve Özelçi, 2003:353).

Bu sıkıntılar içerisinde yaşayan ferde, bir de işsizlik ve yoksulluk sorunu eklenince, bireyin içinde yer aldığı geleneksel aile yapısı da bu durumdan olumsuz etkilenmektedir. Bu sürecin devam ederek yoksulluğun daha da şiddetlenmesi, bir çok aile açısından yaşamlarını devam ettirme durumu daha ciddi bir tehlike içine girmektedir. Bu durumdan en çok etkilenenler ise çocuklar olmaktadır (Güngör, 2003:291-292).

Yapılan araştırmalar, göç ile birlikte ortaya çıkan büyük kentlerdeki yoksulluk kavramının, en çok 5-15 yaş arasındaki genç gruplarını etkilediği göstermiştir. Bilhassa kentlerde, sokakta çalışan ve sokak çocukların sayısı her geçen gün artmaktadır.

Zaten, aşırı yoksulluk, çocukların sosyalleşmelerini sağlayacak eğitimi almalarına imkan vermemekte olup, onların sosyalleşmelerini kent sokaklarında simit veya mendil satarak yerine getirmelerine neden olmaktadır. Bu durum ise, onları marjinal suç ve marjinal yaşam çarkının bir parçasına haline getirmektedir (Beritan, 2003:287).

Göç edenlerin işsizlik, konut, çevre gibi sorunlarla birlikte, yeni bir hayat tarzından kaynaklanan uyumsuzluk sorunları, “sokaktaki yoksul çocuklar ile sokağın yoksul çocuklarının” yüksek oranlara ulaşmasına neden olmaktadır (Beritan, 2003: 279).

Sokaktaki yoksul çocuklar, hayatlarının büyük bir çoğunluğunu ev yerine sokakta sakız, sigara ve simit satarak geçiren ve aile bağları giderek zayıflayan çocuklardır. Zira, bu çocuklar her ne kadar aile ilişkileri zayıflasa da günün bir saatinde evlerine dönen çocuklardır. Buna karşın, sokağın yoksul çocukları ise, hayatta yalnız yaşayan ve sokakta tek başına mücadele etmeye çalışan çocuklardır (Beritan, 2003:280). Bu itibarla, sokağın yoksul çocukları, sokaktaki yoksul çocuklarına nazaran aileleriyle olan ilişkilerini tamamen koparmamaktadır .

Bu çerçevede, sosyal çevrenin sokak çocukluğuna ve çocuk suçluluğuna etkisine dair, Diyarbakır örneğinde yapılan bir araştırmada göçün, sokak çocukluğunu oluşturan en önemli faktör olduğu ortaya konulmuştur (Erkan, Bağlı, Sümer ve Ünver, 2002 : 73).

Göçün, çocuk suçluluğu konusunda önemli bir neden olarak kabul edilmesinde, çocuğun sokağa itilmesi ve sokağın marjinal çevreleriyle buluşmasını sağlayarak suç işlemeyi kolaylaştırması önemli bir neden olarak görülmektedir.

2.2.2.1.2. Gecekondu Sorunu ve Çocuk suçluluğu

Bugün, sosyal hayatımızın en önemli meselelerinden biri haline gelen gecekondu sorunu, bilhassa büyük kentlerimizde yoğun olarak görülmektedir. Bu yoğunluk, göçün getirdiği hızlı nüfus artışıyla daha da hızlanmış olup, şehirlerde bir konut yetersizliğine neden olmuştur. Bu mesele, ülkemizde genel itibarıyla yasal olmayan yollardan yapılan konutlarla giderilmeye çalışılmıştır.

Gecekondu kavramı, bir kavram olarak bir çok uzman tarafından ifade edilmiştir. Demir (1993:41), sanayileşmekte olan ülkelerin kırsal yerleşim bölgelerinden kentsel alanlarına doğru göç eden bireylerin izinsiz bir şekilde derme-çatma olarak kurdukları evler olarak ifade ederken Tekeli (1976: 228), “Toplumsal tesbit ettiği normlar ya da standartlar içinde konut problemini çözemeyen düşük gelirli grupların, olup bittilerle meydana getirdiği konut ihtiyacını karşılama yolu olarak” tanımlamıştır.

Buna karşın, gecekondu kavramının bir ihtiyaç ya da çözüm olarak gören ifadelerin olduğunu görürüz. Bu anlamda, Şenyapılı (1978: 55), gecekonduyu, geliri yeterli olmayanlarca, kent çevresindeki ya da kente yakın ve henüz kentleşmiş topraklar üzerinde barınma gereksinimlerini gidermek amacıyla kendi olanaklarıyla kurdukları konutlar olarak ifadelendirirken,

Doğan (1980:49), “Gerçekte ülkedeki konut probleminin bir çözümü olarak” görmüştür.

Yasal mevzuatta (775 sayılı Gecekondu kanunu), gecekonduyu, “İmar ve yapı işlerini düzenleyen mevzuata ve genel hükümlere bağlı kalmaksızın, kendisine ait olmayan arazi veya arsalar üzerinde, sahibinin rızası olmadan yapılan izinsiz yapılar “ olarak tanımlamıştır.

Bunun yanı sıra gecekondu kavramı, her bir ülke de farklı isimlerle kullanıldığını görürüz. Örneğin, Brezilya’da “Mocambo”, Arjantin’de “Favela”, Meksika’da “Jacale” ve Tunus’ta “Gourbeville” gibi adlarla belirtilmektedir (Keleş, 1984:351). Fakat gecekondu kavramı ülkeler arasında yalnızca ad olarak farklılık gösterse de, gecekondu problemi sadece ülkemizde değil bütün gelişmekte ülkelerde toplumsal bir olgudur (Uğur,1986:13).

Ancak bu olgu, ülkelerin başta tarihsel gelişimi olmak üzere sosyo-ekonomik durumları, gelişim düzeyleri ve yaşam biçimlerindeki farklılıkların da dikkate alınmasını gerektirmektedir.

Genel itibariyle gecekonduyun tarihsel gelişimi, sanayileşmekte olan ülkelerin, kırdan kente yönelik göçlerin başladığı tarihlerle; büyük kentlerin çevresini saran gecekonduların ortaya çıkışıyla başladığını görürüz (Kızılçelik,1991: 92).

Bu bağlamda, gecekonduyun tarihsel gelişimi hakkında, tarımda pazara yönelik üretime geçişin göreceli olarak hızlandığı ve kentteki nüfus yığılmasının hızla artmasına karşılık, çok yavaş bir sanayileşmenin gerçekleştiği toplumlarda ortaya çıktığını söyleyebiliriz (Kıray, 1982a :339).

Gecekondu ülkemizde ortaya çıkışı ise, II. Dünya savaşı yılları arasına rastlayan bir olgudur. Bu yıllarda büyük kentlere artan göçle birlikte gecekondu sayısı hızla artmaya başlamıştır. Buna karşın, devlet gecekondu

yapımı yasaklamaya çalışsa da sorunların üstesinden gelemeyerek çıkarttığı af yasaları ile sorunu kabullenmek durumunda kalmıştır.

Ülkemizde çıkartılan afların getirdiği durum, gecekonduların sayılarının da hızla bir şekilde artmasına neden olmuştur. 1948 yılında gecekondular sayısı büyük kentlerimizde 25-30 bin iken bu sayı, 1953 yılında 80 bine ulaşmıştır. Bu sayı 1960 yılına gelindiğinde, 240 bine, 1983 yılında ise, 1.5 milyona yükselmiştir. Bugün ise, bu sayının 2.000.000 üstünde olduğu görülmektedir. 1948 yılından günümüze kadar devam eden bu süreçte gecekondular sayısı yaklaşık 100 kat artmıştır (Keleş, 2004:561).

Tablo-4'te, ülkemizde 1955 yılından itibaren gecekondular nüfusunu ve bunun kentsel nüfus içindeki oranı verilmiştir.

Tablo-4. Türkiye’de Gecekondular Nüfus Ve Kentsel Nüfustaki Payı

Yıllar	Gecekondular	Gecekondular Nüfus	Kentsel Nüfustaki Payı
1955	50.000	250.000	4.7
1960	240.000	1.200.000	16.4
1965	430.000	2.150.000	22.9
1970	600.000	3.000.000	23.6
1980	1.150.000	5.750.000	26.1
1990	1.750.000	8.750.000	33.9
1995	2.000.000	10.000.000	35.0
2002	2.200.000	11.000.000	27.0

(Kaynak: Keleş, 2004:561).

Verilere göre, ülkemizdeki gecekondular problemi 1995 yılına kadar sürekli bir artış seyri izlediği görülmüş, sadece 2002 yılında bir düşüş yaşadığı görülmüştür. Zira, gecekondular sayısı ve gecekondular nüfus sürekli artmıştır.

Bununla birlikte, 1980'li yılların başlarında itibaren gecekondu yapımında bir duraklama dönemi geçirildiğini görsek de, 1970'li yıllardan itibaren daha hızlı bir artış süreci içerisine girmiştir. Bundan öte, bu dönemler de aynı zamanda gecekondunun hizmet anlayışı da değişmiştir. 1980'li yılları öncesinde düşük gelire hizmet eden gecekondu anlayışı bu esnekliğini kaybederek, bu dönemde hızlı bir spekülasyon aracına dönüşmüştür (Özer,2004:117-118).

Bu açıdan ülkemizde kentleşme sürecinde gecekondu olgusunun yalnız yapı ve kullanım tarzından ziyade, iki farklı aşamada gelişen bir sürecin olduğunu görürüz.

Buna ilaveten, 1980'li yılların sonlarına doğru, köyden kente göçün niteliğinde de belirgin bir değişme olmuştur. Bu değişme, 1990'lı yılların kentlerinde silinmez izler bırakan doğu ve güneydoğu bölgesindeki zorunlu göç sürecidir. Bu süreç, kendi isteği dışında göç etmek zorunda kalan ve kırsal kesimdeki tüm malvarlığını bırakan bir kitlenin göçüdür. Bu sosyal değişim, 1990 yılına kadar ekonomik ve sosyal bir takım nedenlerle kente göç eden bireyler arasında oluşan hemşehrilik ilişkisinin aksine, kentlere kapalı, küskün ve gelecekte hiç umudu olmayan bir göç olayı olmuştur (Özer, 2004:118-119).

Bu açıdan, hem 1980'li yıllardaki gecekondunun spekülasyon aracına dönüşmesi hem de kültürel ve dini boyutlarda oluşan bu farklılaşmalar, Türkiye kentlerinde karmaşık ve ayrışık bir yapının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Ortaya çıkan bu karmaşık ve ayrışık yapı kentlerde çatışmaların artmasına ve de toplumdaki geleneklerin kırılarak suçların daha kolay işlenmesine neden olmuştur.

Bunun yanı sıra, gecekondu'daki yoksulluk kültürü de çocuk suçluluğu üzerinde etkilidir. Yoksulluk, insanların hayatlarını idame ettirebilmeleri için temel ihtiyaçlarını karşılayamama durumudur. Zaten, Birleşmiş Milletler

Örgütünce dünyadaki en önemli 12 sorundan birisi olarak kabul edilmiştir (Yardımcı,Uygur, Alıcı, Levent ve Ekni, 2003:408-409) .

Yoksulluk, aynı zamanda bir ülkenin gelişmişlik düzeyi ile de yakından ilgilidir. Yoksulluk oranları, bu kapsamda ülkelerin gelişmişlik durumlarına göre değişmektedir. Bu bakımdan, az gelişmiş ülkelerde yoksulluk oranı %40 ile %80 arasında değişirken, gelişmekte olan ülkelerde bu oran %40'ın altındadır (Yardımcı,Uygur, Alıcı, Levent ve Ekni, 2003:408-409) .

Ülkemizdeki gecekondulu yoksul nüfus, bilhassa Ankara, İstanbul, İzmir ve Adana gibi şehirlerimizde yaşamakta olup; ayrıca bu illerde nüfusun önemli bir kesimini oluşturmaktadır. Tablo 5'te, Ankara ilindeki gecekondulu nüfusu ve bunun genel nüfusa oranı gösterilmiştir (Keleş, 2004:562).

Tablo-5. Ankara'da Gecekondulu Nüfus ve Kentsel Nüfus İçindeki Oranı

Yıllar	Gecekondulu	Gecekondulu Nüfus	Kentsel Nüfus
1955	12.000	62.400	21.8
1960	70.000	364.000	56.0
1966	100.000	520.000	57.4
1970	144.000	748.000	60.6
1975	202.000	1.156.000	64.9
1978	240.000	1.300.000	68.4
1980	275.000	1.450.000	72.4
1990	350.000	1.750.000	58.3
1995	450.000	2.250.000	65.0
2002	500.000	2.500.000	62.5

(Kaynak: Keleş, 2004:562)

Verilere göre, ülkemizde 1955 yılında, 65.000 bin olan gecekondulu nüfusu, 2002 yılında 2.500.000 milyona ulaşmıştır. Bu veriye göre, Ankara il

nüfusunun yaklaşık %62 gecekonduarda yaşamaktadır. Bu durum ise, gelişmekte olan bir ülkedeki yoksulluk oranının çok üzerindedir.

Bu bağlamda, ülkemizdeki gecekondu profilini “Yoksulluk Kuşağı” olarak tesbit eden Keleş (1982:49), çarpık ve sağlık kurallarına aykırı şehirleşmelerin temel nedeninin gecekondu olduğunu belirtmiştir

Bununla birlikte, Ankara ilinin 1927 yılından günümüze kadar devam eden nüfus artış süreci de aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo-6. Ankara İlinin Yıllara Göre Nüfus Artış Hızı

Yıllar	Nüfus Miktarı	Nüfus Artış
1927	404.581	-
1940	620.965	24,28
1950	819.693	32,85
1960	1.321.380	32,92
1970	2.041.658	43,29
1980	2.854.689	19,82
1985	3.306.327	29,38
1990	3.236.378	21,28
1997	3.631.612	18,58
2000	4.007.860	21,37

(Kaynak: www.ankara.rehberi.com)

Verilere göre, Ankara ilinin 1927 yılı nüfus sayımından 2000 yılı nüfus sayımına kadar nüfusu yaklaşık 10 kat artmıştır. Ancak yıllık nüfus artış hızı 1927-1935 yılları arasında %34.7 iken, 1990-2000 yılları arasında %24.4 ‘e düşmüştür (www.ankararehberi.com, 2006).

İki veriyi birlikte ele aldığımızda, 1990 yılında Ankara il nüfusu, 3.236.378 iken, gecekondu nüfusu 1.750.000 kişidir. Bu durum, kentlerde gecekondu nüfusunun %50’den fazla olduğunu göstermektedir.

Ülkemizdeki gecekondu sayısının bu kadar hızlı artmasını Özer (2004:117-118), gecekondunun, kitlesel göç hareketlerin beraberinde getirdiği sarsıntıların en aza indiren bir mekanizma olarak görmüştür.

Bu kitlesel göç hareketlerinin gecekondulaşma açısından getirdiği en önemli problemlerden biri de, çocuklar için riskli ortamların oluşmasıdır. Bu ortam, yukarıda da belirtildiği gibi gecekondu bölgelerindeki yoksulluk kültürüdür. Bu yoksulluk kültüründen en çok etkilenen ya da zarar görenler toplumun ve ailenin en küçük bireyi olan çocuklardır (Güngör, 2003: 290). Çünkü, yoksulluk sorunu çocuğun varlığını her yönden etkileyebilen bir olgudur.

2.2.2.1.2.1. Gecekondu Halkının Sosyo-Ekonomik Durumu

Gecekondu da yaşayan birey ya da ailelerin sosyo-ekonomik durumu, genel itibariyle bir yoksulluk kuşağı etkisinde gelişmektedir. Bu etki, aynı zamanda gecekondu da oturan halkın sosyo-ekonomik yapısının gelişim sürecinin ilk çıkış noktasıdır.

Gecekonduya yerleşen ve burayı kendine mesken edinenler, ilk önce kırsal kesimde oturan vatandaşlar olmaktadır. Burada yaşayan insanların geldikleri kırsal kesim ile olan bağları öncelikle kuvvetlidir (Şenyapılı, 1978:22). Eğer, bu bağ koptuğu, kesildiği ya da düzeni bozulduğu zaman gideceği ilk yer ise, yine kendi hemşehrileri olacaktır.

Bu aşamayı müteakip, kente yeni gelen birey ya da aile, düzenini sağladıktan sonra geçimini sağlayacak iyi bir işe sahip olmaya çalışacaktır. Elde edeceği bu fırsat, onu yaşam koşulları daha iyi olan bir mahalleye gitmesini sağlayacaktır. Genel itibariyle yerleşecekleri mahallelerdeki konutlar apartman şeklinde olmasına rağmen sağlıklı bir şekilde oluşturulmayan konutlar olacaktır (Kıray, 1984b :70).

Devam eden bu süreç, aynı zamanda gecekondu halkının sosyal ve ekonomik durumunun da değişmesine neden olacaktır. Lakin, sürekli ve hızlı bir değişime hazır olamayan bu mekanda yaşayan birey ya da aileler, bazen sapma davranışlara içine girebilecektir. Bu noktada en çok etkilenenler ise ailelerin çocukları olacaktır.

2.2.2.1.2.2. Eğitim ve Sosyal Durumu

Gecekondu semtlerinde ikamet edenlerin eğitim ve sosyal durumu, her şeyden önce bireylerin köy gelenek ve göreneklerine bağlılıklarının yanında kent kültürüne ne ölçüde hakim olmaya başladıklarıyla yakından alakalı bir durumdur.

Bu yaklaşım doğrultusunda, farklı iki kültür etkisi altında kalarak şehirlere göç eden kır insanlarının “bir ara kültürü veya kendisine ait bir has kültürü oluşturduğu” görülmektedir (Gökçe, 1973:13). Bununla birlikte, gecekonduların özellikle eğitim, yaşam tarzı ve meslek grupları yönünden bulundukları şehirlerle bütünleşemedikleri, dolayısıyla kendi çevrelerinde bir yoksulluk kültürü oluşturarak, ulusal kültürden uzaklaştıkları görülmektedir (Uğur, 1986:19).

Bu açıdan gecekondu ailesi, iki kültür arasında kalarak ne köylü ne de kentli olabilmektedir. Diğer bir ifadeyle, hem kente özgü hem de kırsal kesime ait kültürel özellikleri taşımakta olup birbiriyle örtüşmeyen farklı bir kültür örneği göstermektedir (Kızılçelik, 1991: 95).

Bütün bu gelişmelerle birlikte, gecekondu ailesinin aile yapısı da değişmektedir. Özellikle teknolojik gelişmeler içerisinde yer alan iletişim araçlarından olan kitle iletişim araçlarının etkisiyle, ailede büyük sosyal değişimler yaşanmaktadır. Bu gelişmeler bilhassa, ailenin eğitim, sosyal ve ekonomik durumlarında da önemli değişimlere neden olmaktadır (Aziz, 1984:216).

Özetle diyebiliriz ki, gecekondu halkı kentsel ve kırsal çevrenin ortasında bir ara kültür örneği sergilemektedir. Gösterilen bu olgu, birey ve ailelerin hem eğitim hem de sosyal yönünü belirleyen temel gelişme olmaktadır.

2.2.2.1.2.3. Ekonomik Durumu

Kent hayatının bireylere sunduğu imkanlar ve bunun ötesinde ekonomik imkanların kırsal alana göre daha fazla olması; kırdan kente göç ederek gecekonduyu yaşamına katılan ailelerin yapılarında köklü değişimlere neden olmuştur.

Gecekondu aileleri, bu süreçte bir geçiş dönemi yaşamaktadır. Bu yapısal değişim içerisinde aileleri, büyük ekonomik zorluklar beklemektedir. Bu zorluk, bir taraftan kimi gecekondu ailelerin çocuklarını sokak çocuğu yaparken kimi ailelerin çocuklarını ise suçla tanıştırmaktadır (Beritan, 2003: 280-281).

Bunun yanı sıra, ailelerin sosyo-ekonomik koşulları da, aile üyelerinin ruh sağlığını etkileyerek çocuğun kişiliğini etkilemektedir. Bu kapsamda, ailenin ekonomik durumu ve çocuk suçluluğu ile ilgili Glueck'ların 2000 suçlu çocuk üzerinde yapmış olduğu bir araştırma, ailelerin %76'sının ekonomik yardıma muhtaç olduğunu ortaya koymuştur (Erkan, Bağlı, Sümer ve Ünver, 2002 : 71).

İzah edilen bütün bu gelişmeler, gecekondu ailesinin ekonomik durumunun, bilhassa çocukların üzerinde hem doğrudan hem de dolaylı yoldan etkili olduğunu göstermektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ULUSLARARASI VE ULUSAL ALANDA ÇOCUK SUÇLULUĞU SORUNUNA BİR BAKIŞ

19. yüzyılın başlarından itibaren sanayileşme süreciyle birlikte ortaya çıkan sınıflaşma, I. ve II.dünya savaşlarının getirmiş olduğu toplumsal yıkım, çocuk emeğinin işgücüne katılması ve geleneksel ailelerin yerine çekirdek ailelerin almasıyla birlikte, çocuk suçluluğu oranında bir patlama yaşandığı görülmüştür.

Bu açıdan, hızlı bir artış gösteren çocuk suçluluğu oranı, Fransa'da 1975 ile 1995 yılları arası dört kat artarken, Federal Almanya'da bu oran polis tarafından yakalanan 1.301.471 sanığın %11.3 olmuş ve 1974 yılına gelindiğinde bu oran ise 1.062.199 sanığın %20.1'ine yükselmiştir (Kart, 2003 :32).

Avrupa genelinde ise, 1980'lerin ortalarından başlamak üzere çocukların işlediği şiddet suçları giderek arttığı görülmüştür. Avrupa'da meydana gelen gelişmelere benzer biçimde ABD'de 1980'lerden itibaren çocuk suçluluğu oranı hızlı bir şekilde yükselmeye başlamıştır. ABD'de, bilhassa 1985-1991 yılları arasında, 15-19 yaş arasındaki çocukların adam öldürme suçu işleyerek mahkum edilme sayılarında %154 oranında artış olduğu görülmüştür (Atasoy ve Ziyalar, 2002: 214-215).

Genel itibariyle, Avrupa'da bazı ülkelerin suç işleyen çocukların resmi sayılarında, %50 ile %100'e varan oranlar arasında artışlar olduğu görülmüştür. Bu gelişmelere örnek olarak, İngiltere'de 1986 yılında, 14-16 yaş arası her 100.000 bin gencin yaklaşık 360'sı, şiddet suçu isnadıyla karakola gelmiş, getirilmiş ya da mahkum edilmiştir. 1994 yılında bu oran her 100.000'de 580'e yükselmiştir. Mamafih, Almanya'da, şiddet suç isnadı karakola getirilen çocuk vakaları, İngiltere'ye nazaran çok daha hızlı bir artış

göstermiştir. 1984 yılında, salt Batı Almanya'da 14-18 yaş arasındaki suç işleyen gençlerin, suç isnadıyla karakola getirilmesi her 100.000'de 300 iken, bu sayı 1995 yılında her 100.000'de 760'a yükselmiştir. Doğu Almanya'daki gerçekleşen olaylar ise, Batı Almanya'ya göre çok daha yüksektir (Atasoy ve Ziyalar, 2002: 214-215).

Avrupa Birliği süreci içerisinde, hem üye ülkeler hem de aday ülkeler de bu durum, ciddi bir sorun olarak karşımızda durur. Özellikle, Almanya'daki durum ve yapılan araştırmalarda ortaya çıkan sonuçlar, gençliğin yaklaşık %20'sinin şiddet içeren suçlara katıldığı ve mala karşı işlenen suçların üçte birinin de gençler tarafından işlendiğini ortaya çıkarmıştır (Polat, 2005).

Son 20 yıldır, Avrupa ülkelerinin büyük bir kısmında, yetişkinler tarafından işlenen suçların oranı çok fazla bir değişiklik göstermemektedir. Hiç bir ülkede, yetişkinler tarafından işlenen suçların artış oranı, gençlerin işlediği suçların artış oranıyla bir paralellik göstermediği görülmüştür (Atasoy ve Ziyalar, 2002: 214).

Bunun ötesinde, çocuk suçluluğunun artışı, Birleşmiş Milletlerin Riyad yönergesinde de dile getirilmiştir (Atasoy ve Ziyalar, 2002: 215). En açık ve özgür sosyal yardım programına sahip olan İsveç'te bile suçlulukla ilgili yapılan araştırmalarda, çocuk suçluluğu oranında bir yükselme olduğu görülmüştür.

Bütün dünya ülkelerinde olduğu gibi ülkemizde de, çocuk suçluluğu yıldan yıla devamlı bir artış göstermektedir. Ülkemiz kırsal kesiminde yaşayan ailelerde, üretim işlevi sosyalleşme işlevinden önde gelmektedir. Çocuk, bir sosyalleşme konusu olmaktan çok bir işgücü olarak değer taşımaktadır (Germeç, 2002:24).

Kentte yaşamındaki aile, çocukların erginleşecekleri çağa kadar bilgi ve beceri edinmeleri ve sosyalleşmeleri işlevini üstlenmiş bir yapıya

dönüşmüştür. Türk toplumunda, aile tarafından verilen eğitim, çocuğa bağımsız bir kişilik kazandırıp, bireyselleştirmekten çok; genel modele uygun bir tip olarak yetiştirmek amacındadır (Germeç, 2002:24).

Ülkemizdeki suç oranları, batı ülkelerindeki gibi olmasa da, istatistiksel anlamda kayıt altında olmayan diğer bir ifadeyle “gizli suçluluk”, ile gerçek suçluluk oranı ülkemizde oldukça fazla olduğu bilinmektedir (Kart, 2003: 33).

Bu çerçevede, ülkemizdeki çocuk suçluluğu sorununun genel olarak baktığımızda;

- 2004 yılı Türkiye genelinde toplam 96 988 çocuk hakkında işlem yapılmıştır.
- Bu oran Ankara genelinde toplam 4481 olarak görülmüştür.
- Bu oran cinsiyet dağılımına göre istismar edilen çocuklara bakıldığında ise,
- Kız çocukların %38'i
- Erkek çocukların ise %62'si mağdur olmuştur (Not: dış ilçeler dahildir).
- 2005 yılında bu oran, Ankara genelinde 9766 olarak görülmüştür

Devlet İstatistik Enstitüsü'nün, 27 ilimizdeki güvenlik birimlerine gelen veya getirilen çocuklar ile ilgili istatistiksel verileri, ülkemizdeki çocuk suçluluğunun ulaştığı boyutlar hakkında bilgi vermektedir (DİE, 2001):

- 1999 yılında 36.618
- 2000 yılında 37.685
- 2001 yılında 39.447
- 2002 yılında 52.064
- 2003 yılında 60.579

Rakamına ulaşarak, yıllara göre periyodik bir artışın olduğu görülmektedir.

Emniyet Genel Müdürlüğünün Yıllara Göre Suçlu Çocuk Verileri;

EGM AKKM Dairesi İstatistik verilerine göre (Sarpdağ, 2005:2-3);

- I. 2001 yılında 43.808 çocuğun asayiş suçu işlemesine karşın,
- II. 2002 yılında 52.419 çocuk asayiş suçu işlemiştir.
 - a. Bu oran işlenen tüm suçların %18'ini oluşturmaktadır.
- III. 2003 yılında Türk ve yabancı uyruklu olmak üzere toplam 48.375
- IV. 2004 yılında ise toplam 51.916 çocuk asayiş suçu işlemiştir.
 - a. Çocuk suçlarının işlenen tüm suçlar içindeki oranı da %17 olarak gerçekleşmiştir.

EGM Asayiş Daire Başkanlığı 2003-2004 İstatistik Verilerine Göre

2003 yılında meydana gelen;

- I. Gasp suçunun %23'ü,
- II. Hırsızlık suçunun %47'si,
- III. Kasten adam öldürme suçunun %11'i,
- IV. Müessir fiili suçunun %16'sı *çocuklar tarafından* işlenmiştir.

2004 yılında meydana gelen;

- I. Gasp suçunun %32'si,
- II. Hırsızlık suçunun %50'si,
- III. Kasten adam öldürme suçunun %12'si,
- IV. Müessir fiili suçunun %13'ü *çocuklar tarafından* işlenmiştir.

Bu verilerden anlaşılmaktadır ki, 2004 yılında, genel olarak çocukların işledikleri suç oranları önceki yıllara nazaran hemen hemen aynı olmasına rağmen, mala karşı işlenen suçlarda çocukların suç işleme oranı geçmiş yıllara oranla belirgin bir artış gösterdiği görülmektedir. Bununla beraber suç sayısındaki artış suçlu sayısındaki artıştan daha fazla olmakta bu da kişi başına düşen suç miktarının artma eğilimi izlediğini göstermektedir.

Bunun yanı sıra, çocuk suçluluğu oranının Ankara ili ve Çankaya ilçesi içerisinde ele alarak bakıldığında (Çocuk Şube Müdürlüğü istatistik verileri, 2004-2005).

Tablo- 7. 2004 Yılı Ankara Genelinde İşlenen Çocuk Suç Oranı ile Çankaya İlçesinde İşlenen Çocuk Suçlarının Karşılaştırılması

	Çocuk Suçluluğu Sayısı	Yüzdelik Oran
Ankara İli	3459	%63.2
Çankaya İlçesi	1241	%37.8

(Dış ilçeler dahil değildir)

Bu verilerden, 2004 yılında Ankara genelinde çocukların işlediği suçların oranı, Çankaya ilçesinde işlenen suçların yaklaşık 3 katı olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo- 8. 2005 Yılı Ankara Genelinde İşlenen Çocuk Suç Oranı ile Çankaya İlçesinde İşlenen Çocuk Suçlarının Karşılaştırılması

	Çocuk Suçluluğu Sayısı	Yüzdelik Oran
Ankara İli	3238	%65.85
Çankaya İlçesi	1106	%34.15

2005 yılında da, Çankaya İlçesinde işlenen suçlar, Ankara genelinde işlenen suçlardan %34.15'i olduğu görülmektedir.

Aşağıda, Ankara ilinin 6 (altı) ilçesindeki suç isnadı altında bulunan çocukların oranların 2003,2004 ve 2005 yılı verileri verilmiştir (ÇŞM'lüğü istatistik verileri, 2003,2004 ve 2005).

Tablo-9. 2003, 2004 ve 2005 Merkez İlçelerde İşlenen Çocuk Suçluluğu Oranları

Merkez ilçeler	<u>2003</u>	<u>2004</u>	<u>2005</u>
Altındağ İlçesi	465	695	723
Çankaya İlçesi	681	1251	1106
Keçiören İlçesi	573	510	534
Mamak İlçesi	466	469	425
Yenimahalle İlçesi	378	461	442
Etimesgut İlçesi	80	70	8
Toplam	2525	3459	3238

Verilere göre, 2003-2004-2005 yılları arasında, Altındağ İlçesi ve Çankaya İlçesi bölgelerinde çocuk suç oranlarının oldukça yüksek oranda olduğu görülmektedir.

Tablo-10. 2004 Yılı Çocuk Şube Müdürlüğündeki Çocukların İşledikleri Toplam 2537 Suçun Dağılımı

Çocukların İşledikleri Suçlar	Adam Öldürme	Darp-Yaralama	Izrar	Trafik Suçları	Gasp	Hırsızlık	Diğerleri
Sayısı	14	648	80	72	68	857	798
Yüzdelik	%1	%26	%3	%3	%3	%33	%31

(Kaynak, Çocuk Şube Müdürlüğü 2004 verileri)

Verilere göre, ülkemizde, 2004 yılında çocuklar tarafından işlenen 2537 suçun dağılımına baktığımızda; suç işleyen çocukların %33'ünün hırsızlık, %26'sının darp-yaralama, %14'ünün adam öldürme, %9'unun da gasp, trafik suçları ve ızzar suçlarını eşit bir oranda işlediklerini görülmüştür. Geriye kalan diğer suçları işleyenlerin oranı ise %31 olarak belirtilmiştir. Genel itibariyle, 2004 yılında suç işleyenlerin yarıdan fazlası hırsızlık ve darp yaralama suçlarını işlemiştir.

Tablo-11. 2003-2004-2005 yılı Çocukların İşledikleri Suçların Öldürme ve Yaralama Suçlarının Karşılaştırılması.

Yıl	Öldürme	Yaralama
2003	5	808
2004	17	830
2005	29	963

(Çocuk Şube Müdürlüğü istatistik verileri, 2003, 2004-2005)

Yıllara göre bakıldığında çocukların işlemiş oldukları öldürme ve yaralama suçlarının periyodik olarak arttığı görülmektedir.

Tablo-12. 2003-2004-2005 yılı Çocukların Madde Kullanım Oranlarının Karşılaştırılması.

Madde Kullanımı	2003	2004	2005
Sigara	1103	1813	1490
Alkol	81	480	153
Çözücü	0	0	0
Yapıştırıcı	80	33	35
Uyuşturucu	1	15	8
Hap	5	15	9
Hiçbir madde kullanmıyor	1255	1103	1543
TOPLAM	2525	3459	3238

(Çocuk Şube Müdürlüğü istatistik verileri, 2003, 2004-2005).

Yıllara göre yapılan veriler de, çocukların en çok sigara ve alkol maddelerini kullandıkları görülmektedir.

Tablo-13. 2003-2004-2005 yılı 0-12 Yaş Çocukların Madde Kullanım Oranlarının Karşılaştırılması

Madde Kullanımı	2003 0-12 yaş	2004 0-12 yaş	2005 0-12 yaş
Sigara	1	0	12
Alkol	0	0	0
Çözücü	0	0	0
Yapıştırıcı	0	0	0
Uyuşturucu	0	0	0
Hap	0	0	0
Hiçbir madde kullanmıyor	66	101	162
TOPLAM	67	101	174

(Çocuk Şube Müdürlüğü istatistik verileri, 2003, 2004-2005).

Madde kullanımının yıllara göre özellikle 0-12 yaş oranına göre elde ettiğimiz verilere göre, bu yaş aralığındaki çocukların geneli hiç bir madde kullanmamaktadır.

Tablo-14. 2003-2004-2005 yılı Çocukların Kiminle Yaşadıklarının Karşılaştırılması

Kiminle Yaşadığı	2003	2004	2005
Öz Anne-Öz Baba	2306	3309	3062
Öz anne-Üvey baba	32	5	55
Üvey Anne-Öz baba	21	1	11
Kardeş	17	0	3
Yakın akraba	61	27	15
Arkadaş	17	16	15
Sokakta	32	53	39
Kurumda	39	48	38
TOPLAM	2525	3459	3238

(Çocuk Şube Müdürlüğü istatistik verileri, 2003, 2004-2005).

Yıllara göre çocukların kimlerle yaşadığına dair elde ettiğimiz verilere göre, büyük kısmı Öz Anne- Öz Babasıyla birlikte yaşamaktadır. Bunu müteakip olarak Öz Anne ve Üvey Baba takip etmektedir.

Tablo-15. 2005 yılında Çocuk Şube Müdürlüğüne Gelen Çocukların Eğitim Durumu

Eğitim Durumu	0-12 yaş	13-15 yaş	16-18 yaş
Okur-Yazar Değil	150	142	182
Temel Eğitim	24	396	1441
Lise	0	66	837
Toplam	174	604	2460

(Kaynak Çocuk Şube Müdürlüğü 2005 yılı İstatistik verileri).

2005 yılında Çocuk Şube Müdürlüğünden elde edilen verilere göre, suç işleyen çocukların 13-15 ve 16-18 yaş aralığındakilerin büyük çoğunluğunun temel eğitim aldığı görülmektedir.

Tablo-16. 2004 Yılı Ankara İli Merkez İlçelerine gelen Suç işlediği şüphesi altında bulunan Toplam 3459 çocuğun yaş durumuna baktığımızda;

Suç İşleyen Çocukların Yaş Durumu	0-11 yaş	12-15 yaş	16-18 yaş
Yüzdelik Dilim	%3	%15	%82
Çocuk Sayısı	101 çocuk	502 çocuk	2856 çocuk

(ÇŞM'lüğü istatistik verileri, 2004).

Verilere göre, Ankara merkez ilçelerindeki 3459 çocuktan 2856'sının 15-18 yaş dilimi arasında yer aldığı, 12-15 yaş dilimini oluşturan 502 çocuğun ise %15'lik dilimi oluşturduğu ve bunun yanı sıra, 0-11 yaş dilimini oluşturan 101 çocuğun ise %3'lük dilimi oluşturdukları görülmektedir. Kanımızca, ülkemizde çocukların ergenliğe ilk adımı atacakları döneme bilhassa sorunlu olarak girdikleri görülmektedir.

Tablo-17. 2004 Yılında Ankara Merkez İlçelerinde Yetişkinler Tarafından İşlenen Gasp Suçu İle Ankara Emniyet Müdürlüğü Çocuk Şubesinde Gasp Suçu İşleyen Çocukların Karşılaştırılması

Gasp Suçu	Ankara İli	Çankaya İlçesi
İşlenen Suç Sayısı	244	68
Yüzdelik Oran	%78	%22

(ÇŞM'lüğü istatistik verileri, 2004).

Bunun yanı sıra Ankara'da işlenen gasp suçları ele alındığında, toplam suçların %22'si çocuklar tarafında işlendiği görülmektedir (ÇŞM'lüğü istatistik verileri, 2005).

Tablo-18. 2004 Yılında Ankara Merkez İlçelerinde Yetişkinlerin İşlediği Hırsızlık Suçu İle Ankara Emniyet Müdürlüğü Çocuk Şubesinde Hırsızlık Suçu İşleyenlerin Karşılaştırılması

Verilere göre, 2004 yılı Ankara Merkez İlçelerinde yetişkinler tarafından işlenen hırsızlık suçlarının oranı %93 ve suç işleyenlerin sayısı 10539 kişi iken, çocuklar tarafından işlenen hırsızlık suçlarının oranı %7, suç işleyenlerin sayısı ise 857'dir.

Ülkemiz açısından hem irdelediğimiz veriler hem de teorik bilgiler, bu meselenin salt ülkemizde değil, bugün Avrupa birliğinde de toplumsal bir sorun olarak karşımızda durduğunu göstermektedir. Bu bakımdan, bu hedef kitle, üye ülkelerde uygulanmakta olan çözüm önerileri ve modeller doğrultusunda önümüzde çözülmesi gereken acil bir problem olarak durmaktadır.

İlk olarak İngiltere’de, 1970’li yıllar boyunca çocuk suçluluğu artışı üzerine polislerin rolleri üzerinde yeni bir tanımlamaya gidilmiştir. İngiltere’deki Northamptonshire polisinin seçtiği uygulama modelinde, polis memurları, kurumlar arası ekiplerin bir parçası olarak suça yönelen çocuklara doğrudan hizmet sağlamaya başlamıştır. Bu modelde, polis merkezinde; gözetim bölümü, sosyal hizmetler bölümü ve eğitim kurumu olması önerilmiştir, ayrıca İlk defa bu modelde, polisin, çocuğun yararına olmak üzere diğer kuruluşlarla işbirliği yapılması kabul edilmiştir (Cankurtaran Öntaş, 2005 :20).

Ayrıca, yapılan bilimsel araştırmalar da, çocukların ifadesi alınmasının büyüklerin ifadelerin alınmasından çok daha farklı olması gerektiğini göstermiştir. Özellikle çocukların yaşları ve gelişim düzeyleri onları doğrudan etkilediğinden, bu gelişim basamakların çok iyi bilinmesi ve uygun görüşme tekniğinin uygulanması gerektirmektedir (Atasoy ve Ziyalar, 2002: 221).

Dünyadaki uygulamalara bakıldığında, çocukların ifade alımları sırasında bazı ülke polisleri tarafından, çocuklar için özel olarak hazırlanmış görüşme protokolleri kullanılmıştır. Bu prokollerden en önemlisi, ingiliz teşkilatında kullanılan “The Memorandum of Good Practice” ve Amerika Birleşik

Devletlerinde kullanılan “ APSAC” (American Professional Society on The Abuse of Children tarafından geliştirilmiş olan “Investigate Protocol”dur (Atasoy ve Ziyalar, 2002: 227).

Ülkemizde ise, bu konuda var olan eksikliği giderebilmek için Türkiye’de ilk kez İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü tarafından çocuklarla yönelik kriminolojik görüşme teknikleri konusunda eğitim programı düzenlenmiştir (Atasoy ve Ziyalar, 2002: 227).

Özetle, dünyada ve ülkemizde suç işleyen çocuk sayısı sürekli artmaktadır. Bilhassa toplumumuzda çocuk suçluluğu sorunu, ülkemiz bakımından toplumsal, ekonomik, kültürel yapımızdan ayrılması olanaksız, yılların biriktirdiği gelenekselliklerle birleşerek daha da önem kazanmış görülmektedir (Germeç, 2002:24).

1. ULUSLARARASI TEDBİRLER

Çocuk suçluluğu sorunu, bütün toplumları ilgilendiren genel bir sorun olması münasebetiyle, uluslar arası düzeyde çocukları korumaya yönelik düzenlemelere gidildiğini görmekteyiz. Bu düzenlemelerin başında ise,1959 tarihli Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme yer almaktadır.

1.1. Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından, çocukların işlevlerini, aile ve toplum içerisinde evrensel boyutta korunmalarının sağlanması ve bunların sürdürülmesini sağlamak için 30 Kasım 1999 tarihinde, Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına dair Sözleşme kabul edilmiştir (Keklikkiran, 1999: 42).

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi, çocukların korunmasına yönelik önemli hükümlerin yer aldığı uluslararası bir sözleşmedir. Bu sözleşmenin 40. maddesinin 3 fıkrasının b bendinde (Birleşmiş Milletler

Çocuk Hakları Sözleşmesi), “Uygun bulunduğu ve istenilir olduğu takdirde insan hakları ve yasal güvencelere tam saygı gösterilmesi koşulu ile bu tür çocuklar için adli kovuşturma olmaksızın önlemlerin alınmasından” bahsetmiştir.

Aynı maddenin 4. fıkrası ise (BMÇH Sözleşmesi), “Koruma tedbiri, yönlendirme ve gözetim kararları, danışmanlık, şartlı salıverme, bakım için yerleştirme, eğitim ve meslek öğretme programları ve diğer kurumsal akım seçenekleri gibi çeşitli düzenlemelerin uygulanmasında, çocuklara durumları ve suçları ile orantılı ve kendi esenliklerine olacak biçimde muamele uygulanması sağlanacağından” bahsetmiştir.

1.2. 20 Kasım 1989 Tarihli Çocuk Hakları Sözleşmesi

Çocuk haklarıyla ilgili bildiriler ve sözleşmeler, 21. yüzyılın ilk yarısından itibaren ortaya çıkmaya başlamıştır. Bu çerçevede çocuk haklarına yönelik ilk bildirge, 1924 tarihinde Birleşmiş Milletler Cemiyeti tarafından, ikinci bildirge ise, 1959 yılında Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda kabul edilmiştir. Çocuk hakları sözleşmesi her ne kadar 1979 yılında hazırlanmaya başlanmışsa da, ancak 1990 yılında yürürlüğe girebilmiştir.

Çocuk hakları sözleşmesinin 40. maddesinde, suça itilmiş çocukların yargılanması ile ilgili hükümler yer almaktadır (Ç.H.Sözleşmesi, 1989). Bu hükümler;

1.bendi, “Taraflar Devletler, hakkında ceza yasasını ihlâl ettiği iddia edilen ve bu nedenle itham edilen ya da ihlâl ettiği kabul edilen her çocuğun; çocuğun yaşı ve yeniden topluma kazandırılmasının ve toplumda yapıcı rol üstlenmesinin arzu edilir olduğu hususları gözönünde bulundurularak, taşıdığı saygınlık ve değer duygusunu geliştirecek ve başkalarının da insan haklarına ve temel özgürlüklerine saygı duymasını pekiştirecek nitelikte muamele görme hakkını kabul edeceğini belirtmiştir”

2 bendi, “Bu amaçla ve uluslararası belgelerin ilgili hükümleri göz önünde tutularak Taraflar Devletler özellikle şunları sağlarlar.

a) “Suç işlendiği zaman ulusal ya da uluslararası hukukça yasaklanmamış bir eylem ya da ihmâl nedeniyle hiçbir çocuk hakkında ceza yasasını ihlâl ettiği iddiası ya da ithamı öne sürülemeyeceği gibi böyle bir ihlâlde bulunduğu da kabul edilmeyecektir”.

b) “Hakkında ceza kanununu ihlâl iddiası veya ithamı bulunan her çocuk aşağıdaki asgari güvencelere sahiptir”.

i) “Haklarındaki suçlama yasal olarak sabit oluncaya kadar masum sayılmak;

ii) Haklarındaki suçlamalardan kendilerinin hemen ve doğrudan doğruya; ya da uygun düşen durumlarda ana-babaları ya da yasal vasileri kanalı ile haberli kılınmak ve savunmalarının hazırlanıp sunulmasında gerekli yasal ya da uygun olan başka yardımdan yararlanmak;

iii) Yetkili, bağımsız ve yansız bir makam ya da mahkeme önünde adli ya da başkaca uygun yardımdan yararlanarak ve özellikle çocuğun yaşı ve durumu gözönüne alınmak suretiyle kendisinin yüksek yararına aykırı olduğu saptanma-dığı sürece, ana-babası veya yasal vasisi de hazır bulundurularak yasaya uygun biçimde adil bir duruşma ile konunun gecikmeksizin karara bağlanmasının sağlanması;

iv) Tanıklık etmek ya da suç ikrarında bulunmak için zorlanmamak; aleyhine olan tanıkları sorguya çekmek veya sorguya çekmiş olmak ve lehine olan tanıkların hazır bulunmasının ve sorgulanmasının eşit koşullarda sağlanması;

v) Ceza yasasını ihlâl ettiği sonucuna varılması halinde, bu kararın ve bunun sonucu olarak alınan önlemlerin daha yüksek yetkili, bağımsız ve yansız bir makam ya da mahkeme önünde yasaya uygun olarak incelenmesi;

vi) Kullanılan dili anlamaması veya konuşamaması halinde çocuğun parasız çevirmen yardımından yararlanması;

vii) Kovuşturmanın her aşamasında özel hayatının gizliliğine tam saygı gösterilmesine hakkı olmak;

3. bendi, Taraf Devletler, hakkında ceza yasasını ihlâl ettiği iddiası ileri sürülen, bununla itham edilen ya da ihlâl ettiği kabul olunan çocuk bakımından, yalnızca ona uygulanabilir yasaların, usullerin, onunla ilgili makam ve kuruluşların oluşturulmasını teşvik edecek ve özellikle konu konulara çaba göstereceklerdir:

a) Ceza Yasasını ihlâl konusunda asgari bir yaş sınırı belirleyerek, bu yaş sınırının altındaki çocuğun ceza ehliyetinin olmadığı kabulü;

b) Uygun bulunduğu ve istenilir olduğu takdirde, insan hakları ve yasal güvencelere tam saygı gösterilmesi koşulu ile bu tür çocuklar için adli kovuşturma olmaksızın önlemlerin alınması.

4.bendi, Koruma tedbiri, yönlendirme ve gözetim kararları, danışmanlık, şartlı salıverme, bakım için yerleştirme, eğitim ve meslek öğretme programları ve diğer kurumsal bakım seçenekleri gibi çeşitli düzenlemelerin uygulanmasında, çocuklara durumları ve suçları ile orantılı ve kendi esenliklerine olacak biçimde muamele edilmesi sağlanacaktır.”

1.3. Çocuk Haklarının Kullanılmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi

Ülkemiz, Çocuk Hakları Sözleşmesini, 14.09.1990 tarihinde imzalamıştır. Bu sözleşme, 9 Aralık 1994 tarihinde 4058 sayılı kanunla uygun bulunarak Bakanlar kurulu tarafından 23 aralık 1994 tarihinde 1994/6423 sayılı kararla onaylanmış ve 27 Ocak 1995 gün 22184 sayılı resmi gazetede yayınlarak yürürlüğe girmiştir (Saldırım, 2002: 280 sayfa dipnot 2).

Çocuk Hakları Avrupa Sözleşmesi, BMÇH Sözleşmesinin 4. maddesindeki hükmü çerçevesinde, çocukların yüksek çıkarlarının korunması ve geliştirilmesi gerektiğinin önemini vurgulamıştır. Bu kapsamda, BMÇHS'nin 4.

maddesi, “Tarağ Devletler, bu Sözleşmede tanınan hakların uygulanması amacıyla gereken her türlü yasal, idari ve diğler önlemleri alırlar. Ekonomik, sosyal ve kültürel haklara ilişkin olarak, Tarağ Devletler eldeki kaynaklarını olabildiğince geniş tutarak, gerekirse uluslararası işbirliğı çerçevesinde bu tür önlemler” alabileceğini belirtmiştir (BMÇHS, 2006).

Bu bağlamda, ÇHIABS’nin, BMÇH Sözleşmesinin 4. maddesini itibar ederek, çocuk haklarının ve çocukların yüksek çıkarlarının geliştirilmesi gerektiğine ve bu vesileyle de, çocukların bilhassa kendilerini ilgilendiren ailevi meselelerde sahip oldukları hakları kullanabileceklerini belirtmiştir. Bununla birlikte, çocukların ifadelerinin usulüne uygun şekilde yapılmasını ve ailelerin, çocuklarının hakları ile yüksek çıkarlarının korunmasında ve geliştirilmesindeki rolünün önemli olduğunu vurgulamaya çalışmıştır (ÇHIABS,2006).

Bundan öte, gerekli hallerde devletlerin koruma ve geliştirmeye katılmaları gerektiğini; anlaşmazlık söz konusu olması durumunda, ailelerin sorunu adli bir birim önüne getirmeden çözüm bulmaları gerektiğini belirtmiştir.

Bunun yanı sıra ÇHAS’nin 31. maddesinin 1. bendi ile BMÇHS’nin 6.’ıncı bentlerinde de, aile ve tarağ devletlerinin yükümlölüklerini içeren maddeler yer almaktadır (ÇHAS’nin 31 maddesi). Bu maddeler;

1. “Tarağ Devletler çocuğun dinlenme, boş zaman değlerlendirme, oynama ve yaşına uygun eğlence (etkinliklerinde) bulunma ve kültürel ve sanatsal yaşama serbestçe katılma hakkını tanırlar”.

2. “Tarağ Devletler, çocuğun kültürel ve sanatsal yaşama tam olarak katılma hakkını saygı duyarak tanırlar ve özendirirler ve çocuklar için, boş zamanı değlerlendirmeye,

dinlenmeye, sanata ve kültüre ilişkin (etkinlikler) konusunda uygun ve eşit fırsatların sağlanmasını teşvik ederler” (BMÇHS, 2006).

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Bildirgesinin 6. İlkesinde, “Çocuğun, kişiliğini geliştirmesi için anlayış ve sevgiye gereksinimi vardır. Anne ve babasının bakımı ve sorumluluğu altında her durumda bir sevgi ve güvenlik ortamında yetişmesi” gerektiğinden bahseder. Yine aynı madde, “Küçük yaşlarda çocuğu annesinden ayırmamak için bütün olanaklar kullanılmalıdır. Ailesi ve yeterli maddi desteği olmayan çocuklara özel bakım sağlamak toplumun ve kurumların görevidir. Çocuk sayısı fazla olan ailelere devlet yardımı yapılması” gerektiğinden bahseder (BMÇHS, 2006).

1.4. 30 Eylül 1990 Tarihli Dünya Çocuk Zirvesi

29-30 Eylül 1990 tarihinde New York'ta, Birleşmiş Milletler Genel Merkezinde “Çocuklar İçin Dünya Zirvesi” gündemi 71 ülkede gerçekleştirilmiştir. Bu zirve, Çocuk Haklarına dair sözleşmenin Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda kabûlünden 1 yıl sonrasına tekabül etmiştir. Zirvede “Çocukların Yaşatılmaları Korunmaları ve Geliştirilmelerine İlişkin Dünya Bildirgesi ile Dünya Bildirgesinin Uygulanması için Faaliyet Planı” kabul edilmiştir. Türkiye ise, 1993 yılında, “Çocuklara Yönelik Ulusal Faaliyet Programı”nı hazırlamış ve bu faaliyet ulusal düzeyde uygulanmaya başlamıştır (Ayanoğlu, 2002:89).

Ayrıca, çocuklar için Dünya Zirvesi bildirgesinde, her ülkenin, uluslararası kuruluşlarına ve toplumun bütün kesimlerine yönelik olarak faaliyet planı hazırlandığını görürüz (Ayanoğlu, 2002:89-90).

Buna ilaveten, planda ayrıntılı sektörel hedeflerle birlikte, çocukları yaşatma, koruma ve geliştirme faaliyetleri ve bunların etkili bir biçimde uygulanabilmesi için izleme faaliyetleri ve gözleme ilişkin konular yer aldığını görürüz.

1.5. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Bildirgesi

Uluslararası alanda çocuk haklarını koruyucu düzenlemelerden biri olan BMÇHB’de, çocukların her türlü istismar, ihmal ve sömürüye karşı korunması gerektiğinden bahsederek, çocukların asgari bir yaşın altında çalışmasını yasaklar. Bu durumu, Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Bildirgesinin 9. ilkesi net bir şekilde ifade etmektedir.

Bu ilkeye göre, “Çocuklar, her türlü istismar, ihmal, ve sömürüye karşı korunmalı ve hiçbir şekilde ticaret konusu olmamalıdır. Çocuk uygun bir asgari yaştan önce çalıştırılmayacak, sağlığını ve eğitimini tehlikeye sokacak fiziksel, zihinsel ve ahlaki gelişmesini engelleyecek bir işe girmeye zorlanmayacak ve izin verilmeyeceğini” belirtmiştir (BMÇHB, 2006).

Bunun ötesinde, Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesinin 28. Maddesinin 1. bendi de; “Taraf Devletler, çocuğun eğitim hakkını kabul ederler ve bu hakkın fırsat eşitliği temeli üzerinde tedricen” gerçekleşmesi gerektiğini belirtmiştir. Bu çerçevede yer alan diğer ilkeler de çocukları yönelik önemli hususları içermektedir (BMÇHS, 2006). Bu ilkeler aşağıda belirtilmiştir.

1. İlke: Tüm dünya çocukları; bu bildirgedeki haklardan din, dil, ırk, renk, cinsiyet, milliyet, mülkiyet, siyasi, sosyal sınıf ayırımı yapılmaksızın yararlanmalıdır.

2. İlke : Çocuklar; özel olarak korunmalı, yasa ve gerekli kurumların yardımı ile fiziksel, zihinsel, ahlaki, ruhsal ve toplumsal olarak sağlıklı normal koşullar altında özgür ve onurunun zedelenmeyecek şekilde yetişmesi sağlanmalıdır. Bu amaçla çıkarılacak yasalarda çocuğun en yüksek çıkarları gözetilmelidir

3. İlke: Her çocuğun, doğduğu anda bir adı ve bir devletin vatandaşı olma hakkı vardır.

4. İlke: Çocuklar; sosyal güvenlikten yararlanmalı, sağlıklı bir biçimde büyümesi için kendisine ve annesine doğum öncesi ve sonrası özel bakım ve korunma

sağlanmalıdır. Çocuklara yeterli beslenme, barınma, dinlenme, oyun olanakları ile gerekli tıbbi bakım sağlanmalıdır.

5. İlke: Fiziksel, zihinsel yada sosyal bakımdan özürlü çocuğa, gerekli tedavi, eğitim ve bakım sağlanmalıdır.

6. İlke: Çocuğun, kişiliğini geliştirmesi için anlayış ve sevgiye gereksinimi vardır. Anne ve babasının bakımı ve sorumluluğu altında her durumda bir sevgi ve güvenlik ortamında yetişmelidir. Küçük yaşlarda çocuğu annesinden ayırmamak için bütün olanaklar kullanılmalıdır. Ailesi ve yeterli maddi desteği olmayan çocuklara özel bakım sağlamak toplumun ve kurumların görevidir. Çocuk sayısı fazla olan ailelere devlet yardımı yapılmalıdır.

7. İlke: Genel kültür ve yeteneklerini, bireysel karar verme gücü, ahlaki ve toplumsal sorumluluğu geliştirecek ve topluma yararlı bir üye olmasını sağlayacak eğitim hakkı verilmelidir. Bu eğitimde sorumluluk önce ailenin olmalıdır. Eğitimin ilk aşamaları parasız ve zorunlu olmalıdır.

8. İlke: Çocuk, her koşulda koruma ve kurtarma olanaklarından ilk yararlananlar arasında olmalıdır.

9. İlke: Çocuklar, her türlü istismar, ihmal, ve sömürüye karşı korunmalı ve hiçbir şekilde ticaret konusu olmamalıdır. Çocuk uygun bir asgari yaştan önce çalıştırılmayacak, sağlığını ve eğitimini tehlikeye sokacak fiziksel, zihinsel ve ahlaki gelişmesini engelleyecek bir işe girmeye zorlanmayacak ve izin verilmeyecektir.

10. İlke: Çocuk; ırk, din yada başka bir ayrımcılığı teşvik eden uygulamalardan korunacaktır. Anlayış, hoşgörü, insanlar arası dostluk, barış ve evrensel kardeşlik ortamında enerji ve yeteneklerini diğer insanların hizmetine sunulması gerektiği bilinciyle yetiştirilmelidir.

1.6. ILO

1919 yılında kurulan ve Birleşmiş Milletlerin ihtisas kuruluşu olan Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO), sosyal adaletin ve uluslararası insan ve çalışma haklarının iyileştirilmesi için çalışmaktadır.

ILO'nun, sözleşme ve tavsiye kararları çerçevesinde temel amacı, çalışma hayatında daha fazla istismar edilen kadın ve çocuk işçilerini özel koruma altına alma ve çocuk işçiliğini ortadan kaldırmaktır. Bu bağlamda ILO'nun dört amacı olduğunu görmekteyiz (www.iskur.gov.tr, 2006).

1-“Çalışma yaşamında standartlar, temel ilke ve haklar geliştirmek ve gerçekleştirmek.

2-Kadın ve erkeklerin insana yakışır işlere sahip olabilmeleri için daha fazla fırsat yaratmak,

3-Sosyal koruma programlarının kapsamını ve etkinliğini artırmak

4-Üçlü yapıyı ve sosyal diyalogu güçlendirmektir”.

Bu kapsamda, Türkiye, ILO sözleşmesi ile ilgili olarak temel haklara ilişkin 87, 98, 100, 105 ve 111, 182 sayılı sözleşmeleri onaylamıştır. Bunun ötesinde, 1998 yılında, çocukların çalıştırılmasını etkili biçimde yasaklayacak ulusal bir politikanın uygulanmasını ve çocuklarda çalışma yaşı ile fiziksel ve ruhsal bakımdan da gelişimlerini sağlamak amacıyla, 29 ve 138 sayılı sözleşmeleri de onaylamıştır.

Özetle, Türkiye, ILO'nun temel haklara ilişkin 8 sözleşmesinin hepsini onaylayan 38 dünya ülkesinden biri haline gelmiştir. Bununla birlikte, Ülkemiz tarafından onaylanan ILO Sözleşmelerinin, Anayasamızın 90. maddesine göre yasa hükmünde olduğunu kabul edilmiştir. Bu durum, bu sözleşmeler için, Anayasa aykırı olduğu gerekçesi ile Anayasa Mahkemesi'ne başvurulmasının mümkün olmadığını gösterir. Zira, sözleşmelerin ülkemizde

uygulanabilmesi için iç hukukumuzda düzenlemeler de yapılabilmesi mümkündür (www.iskur.gov.tr, 2006).

Bu gelişmelere müteakip, ILO'nun, 1980'li yılların sonuna kadar, bir çok sözleşme ve tavsiye kararı çıkarmış olduğunu görmemize rağmen çocuk çalıştırılması sorununu tamamen çözemediğini görürüz. 1992 yılından günümüze kadar "Uluslar arası Çocuk İşçiliğinin Sona Erdirilmesi Programı" kapsamında çocuk işçiliğine sorununa çözüm aranmakta olup, ILO tarafından bu konuyla ilgili 22 adet sözleşme çıkarılmıştır. Bu sözleşmeler (www.calisma.gov.tr,2006);

1. "5 Sayılı Asgari Yaş Sözleşmesi (Sanayi) (1919) .
2. 6 Sayılı Gençlerin Gece Çalışması Sözleşmesi (Sanayi) (1919) .
3. 7 Sayılı Asgari Yaş Sözleşmesi (Deniz) (1920) .
4. 10 Sayılı Asgari Yaş Sözleşmesi (Tarım) (1921) .
5. 15 Sayılı Asgari Yaş Sözleşmesi (Trimci ve Ateşçiler) (1921) .
6. 16 Sayılı Gençlerin Tıbbi Muayenesi Sözleşmesi (Deniz) (1921).
7. 3 Sayılı Asgari Yaş Sözleşmesi (Sanayi Dışı İşler) (1931) .
8. 45 Sayılı Yeraltı Çalışması Sözleşmesi (Kadınlar) (1935) .
9. 58 Sayılı Asgari Yaş Sözleşmesi (Deniz) (1936).
10. 59 Sayılı Asgari Yaş Sözleşmesi (Sanayi) (1937)
11. 60 Sayılı Asgari Yaş Sözleşmesi (Sanayi Dışı İşler) (1937) .
12. 77 Sayılı Çocukların ve Gençlerin Tıbbi Muayenesi Sözleşmesi (Sanayi). (1946)
13. 78 Sayılı Çocuk. ve Genç. Tıbbi Muayenesi Sözleşmesi (Sanayi Dışı işler) (1946)l
14. 79 Sayılı Gençlerin Gece Çalışması Sözleşmesi (Sanayi Dışı İşler) (1946)
15. 90 Sayılı Gençlerin Gece Çalışması Sözleşmesi (1948)
16. 112 Sayılı Asgari Yaş Sözleşmesi (Balıkçılar) (1959)

17. 115 Sayılı Radyasyon işlerinde çalıştırma Yasağı Sözleşmesi (1960)
18. 123 Sayılı Asgari Yaş Sözleşmesi (Yeraltı çalışması) (1965)
19. 124 Sayılı Gençlerin Tıbbi Muayenesi Sözleşmesi (Yeraltı Çalışması)(1965)
20. 127 Sayılı En Fazla Ağırlık Sözleşmesi (1967)
21. 138 Sayılı Asgari Yaş Sözleşmesi (1973)
22. 182 Sayılı Çok Kötü Biçimlerdeki Çocuk İşçiliğinin Ortadan Kaldırılmasına ilişkin Acil Eylem Sözleşmesi (1999) "dir.

Çocuk işçiliği sorununun hala çözülememesi, ülkemizi ILO ile işbirliği yaparak çeşitli projeler gerçekleştirmeyi zorlamıştır. Şu an itibariyle ülkemizde hala devam eden önemli projelerden biri Çocuk İşçiliğinin Ortadan Kaldırılması Programı kısaca (IPEC) projesidir (www.iskur.gov.tr, 2006).

Bu bilimsel çalışma, Uluslararası Çalışma Örgütü'nün (ILO) Türkiye Temsilciliği ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının destek vereceği 6-17 yaş grubu arasında çalışan ve risk altındaki çocuklar ile ailelerini hedef alan 7 ilde, (Çankırı, Kastamonu, Ordu, Erzurum, Elazığ, Van ve Sinop illerinde) "Çocuk İşçiliğinin En Kötü Biçimlerinin Ortadan Kaldırılması Projesi'dir." Bu bilimsel çalışmaya göre, çalışan çocuklar için eğitim ve rehabilitasyon hizmeti, çalışan çocukların sorunlarının iyileştirilmesi, iş yaşamından ayrılan çocukları ise uygun okulları yerleştirme ve zorunlu eğitimini tamamlamış çocukları da uygun mesleki eğitim programlarına gönderilmeyi hedeflemektedir (www.kanalb.com.tr,2006).

Ülkemizde, salt bu kapsamda yapılan araştırmalar, 6-17 yaş grubunda olan çocukların sayısının 1.6 milyon olduğu ve çalışan çocukların sayısının bu kesiminin, %10'unu teşkil ettiğini göstermiştir (www.haber.mynet.com, 2006).

Bunun ötesinde, ülkemizde çocukların çalıştırılmasıyla ilgili köy-kent birimleri kıyaslandığında, kentsel yerlerde istihdam edilen çocukların yaklaşık %40'nın sanayi sektöründe ve %26'sının hizmet sektöründe çalıştığı buna mukabil köylerde istihdam edilen 6-14 yaş grubu 820.000 çocuğun %92'sinin tarım sektöründe çalıştığı bilinmektedir (Ayanoğlu, 2002:61).

Özetle, ülkemizde çalışan çocukların büyük çoğunluğu tarım kesiminde çalışmakta olup, bunu sırasıyla hizmet ve sanayi sektörü takip etmektedir. Bu realiteye binaen, ILO tarafından uygulanacak çalışmalar sayesinde, hem çocuk işçiliğinde azalma sağlanırken hem de çocuğun toplumla bütünleşmesi sağlanacaktır. Bu oluşum aynı zamanda, çocuğu suça iten olumsuz çevre şartlarını da asgari bir düzeye indirecektir.

2. Ulusal Tedbirler

Ülkemizde çocuklara yönelik ulusal tedbirler, çıkartılan yasalarla birlikte merkezi ve yerel boyutta görev alan koruyucu kurum ve kuruluşlar eliyle yerine getirilir.

2.1. Ulusal Alanda Hukuki Düzenlemeler

Ülkemizde, çocuklara yönelik koruyucu hükümler içeren mevzuatlar oldukça fazladır. Bu bölüm başlığı altında ise, önemli olduğunu gördüğümüz belli başlı mevzuatlar dikkate alınacaktır.

2.1.1. Çocuk Mahkemelerin Kuruluşu, Görev ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun

Dünyada, Çocuk Mahkemeleri (ÇM) kurulması hususundaki 20. yüzyılın başındaki gelişmeler, bu mevzuda köklü atılımların filizlenmeye başladığı bir dönem olarak bilinmektedir. Bu oluşum sürecinin köklü atılımlarının, Avrupa'da ortaya çıktığına tanık oluruz.

Bu gelişmeler çerçevesinde, Avrupa’da, ilk çocuk mahkemesinin İngiltere’de kurulduğunu görürüz. Bu gelişmeyi müteakip, İngiltere’de aynı zamanda 1908 yılında “Çocuklar Kanunu” da çıkarılmıştır. Bu kanun içerik olarak, 16 yaşından küçük çocukların özel bir biçimde ve ayrı bir duruşma salonunda yargılanacağını içermektedir. Buna mukabil Fransa’da ise, Çocuk Mahkemelerinin ortaya çıkış tarihi 1912 yılı işaret edilmektedir. İngiltere’de kabul edilen “Çocuklar Kanuna” bilakis Fransa’da, çocuklar için çıkarılan kanun içerik bakımından daha hacimli olup; duruşmanın aleni olmaması ilkesi ile 13 yaş mutlak sorumsuzluk yaşı olduğu hususlarını da içermiştir. Bundan öte, bu kanun, hakime çocuğun yaşadığı çevreyi araştırma görevi de vermiştir (Ulak, 1993:42).

Almanya’da ise her ne kadar 1907 yılında Çocuk Mahkemeleri idari bir kararla oluşturulsa da, bu mahkemeler adli açıdan 1923 tarihinde çıkarılmıştır. Bununla birlikte, Almanya’da Çocuk Mahkemeleri, genel mahkemelerden ayrı bir birim olarak kurulmamış; bilakis onun içinde yer alarak ihtisas gerektiren bir kısım olmuştur (Ulak, 1993:42).

Türkiye’de, çocuk mahkemelerinin tarihsel gelişimi ve onu duyulan gereksinim, sanayileşmeyle beraber gitmeyen hızlı kentleşmeyle birlikte sosyal sorunlardan biri olarak kabul ettiğimiz çocuk suçluluğu olgusuna müteakip ortaya çıkmıştır (Ulak, 1993:52).

Bu açıdan, Çocuk Mahkemelerinin oluşturulması yolunda ülkemizdeki ilk gelişmeler, 1945 yılında başlamıştır. Bu gelişmelere müteakip, ülkemizde 7 kasım 1979 yılında, Çocuk Mahkemelerinin kuruluşu, görev ve yargılama usulu hakkındaki kanun resmi gazetede yayımlanarak çıkarılmıştır. Zira, yasanın yürürlüğe giriş tarihi kanunda öngörülen kurumların kurulabilmesi amacıyla iki kez ertelenmiştir. Kanun, ancak 1 haziran 1982 tarihinde yürürlüğe girebilmiştir (Akyüz, 2002:45).

Zaten, 2253 sayılı Çocuk Mahkemeleri Kuruluşu Görev ve Yargılama Usulü hakkındaki kanunun 10. maddesinin 3.4. ve 5. bentleri de, tedbir uygulanacak küçüklerin yerleştirilecekleri resmi kurumlardan bahsetmiştir. (Saldırım, 2002:280).

Bu itibarla, çocuk mahkemesi, korunmaya muhtaç ve suç işlemiş çocuklar hakkında yargı yetkisine sahip olan bir mahkeme olarak ülkemizin hukuki yapısında yerini almıştır. Mahkemelerin suça itilen, ihmal ve istismar edilen çocuklarda başarılı olabilmesi, öncelikle gerekli tedbirlerin hızlı bir biçimde alınması ve bunların çocuğun yararına uygun bir biçimde yerine getirilmesine bağlıdır (Ulak, 1993:25).

Bugün ülkemizde, Ankara ve İstanbul'da 2, İzmir ve Trabzonda ise 1'er tane olmak üzere 6 Çocuk Mahkemesi bulunmaktadır. Bu mahkemelerin yer almadığı illerimizde, yargılama sorumluluğu genel mahkemelere aittir. Bu mahkemelerde, çocuklar tarafından işlenen suçların soruşturma ve kovuşturması; Çocuk Mahkemesi yasasında yer alan usullere göre Cumhuriyet Savcısı tarafından yapılmaktadır (Akyüz, 2002:46).

Çocuk mahkemelerinde bir hüküm yoksa, ceza mahkemelerindeki hükümler uygulanmaktadır. Zira, genel mahkemeler, suçlu çocuğun kişisel özellikleri ve içinde bulunduğu durumu, Çocuk Mahkemelerindeki uygulanan içerik çerçevesinde göz önünde tutmamaktadır. Genel itibari ile, genel mahkemelerde, salt işlenen suç dikkate alınmaktadır. Bu husus ise, çocuk hakları sözleşmesinin 39. ve 40. maddelerinde belirtilen eşitlik ve çocuğun yüksek yararı ilkesine tamamen aykırıdır (Akyüz, 2002:46).

Ancak, çocuk suçluluğu sorunu sadece çocuk mahkemelerinin kurulmasıyla çözülmesi mümkün değildir. Zaten, Birleşmiş Çocuk Hakları Sözleşmesi 40. maddesinin 4. bendin de bu mevzuyu; "Koruma tedbiri, yönlendirme ve gözetim kararları, danışmanlık, şartlı salıverme, bakım için yerleştirme, eğitim ve meslek öğretme programları ve diğer kurumsal bakım

seçenekleri gibi çeşitli düzenlemelerin uygulanmasında, çocuklara durumları ve suçları ile orantılı ve kendi esenliklerine olacak biçimde muamele edilmesi de sağlanmalıdır” (BMÇHS,2005). Muhtelif ve geniş bir açıdan yaklaşılması gerektiğini vurgulamıştır.

Bu bakımdan, ocuk mahkemesi hakimlerinin ve mahkeme çalışanlarının, işlenen suça yönelik olarak, çocuğun özel durumu ile ceza ilişkisini bizzat dikate almalı ve onu ceza-adalet ilişkisini katmadan iyileştirilmesi konusunda gerekli tedbirleri uygulaması gerekmektedir. Bundan te, hakimın çocuğun topluma kazandırılması ve rehabilitasyonunu sağlama yönünde gerekli bilgiye ve inceleme imkanına da sahip olması gerekmektedir. Bu hususi ayrıntıya ilaveten, ocuk mahkemelerinin, çocuğun velisi ve çocuğun şahsi özelliklerini de ayrıca dikkate alması gerekmektedir (Ulak, 1993:25).

Bu gelişmelere müteakip, farklı lkelerde bu konuya yönelik önemli çalışmalar yapıldığını görürüz. Bilhassa, İngiltere’de çocukların yargılanması sırasında salonda sadece, çocuğun ana babası, ilgili memur, çocukları koruma temsilcisi ve baro yeleri bulunmaktadır. Amerika’da ise, ocuk mahkemesi salonuna bir iki resmi görevliden başkasının girilmesine izin verilmez. Bunun tesinde Amerika’da, çocukların ıslahı için istifadeli olduğu düşünülen ocuk mahkemelerindeki ocuk hakimleri yanında özel görevliler denen memurlar da görev almaktadır. Bu görevlilerin temel sorumluluğu ise, hakimın vereceği talimata göre, çocukların, evde, okulda, sokakta, ailesi yanında ve başka yerlerdeki yaşamlarını dikkatle izlemek ve bu hususlarda gerekli bilgi ve belgeleri toplayarak hakime düzenli rapor vermektir (Akyüz, 2002:39-40).

Çoğunlukla bu gelişmeler, hem hakimın aydınlatılarak doğru karar verebilmesi hem de ocuk psikolojisine en uygun adımların atılması açısından oldukça önemlidir.

Bu bağlamda, çocuk hakiminin görevi, sadece çocukları ilişkin delilleri toplamak ve suçun kanunun hangi kapsamına girdiğini bulmaktan öte, tıbbın ve pedagojinin yardımını da arkasına alarak, suçun gerçek nedenini ve suçlunun psikolojisini anlamaya yönelik araştırmalar yapmaktır.

Özetle, Çocuk Mahkemelerin kurulması, suç işleyen çocukların önleme ve onları topluma kazandırma konusunda bir ölçüde yararlı olabilir. zira, bu çocukların esaslı bir biçimde rehabilitasyonunu sağlaması mümkün değildir.

2.1.2. Türk Ceza Kanunu

Tarih boyunca her toplumda bir sosyal olgu olarak görülen suç, farklı toplumlarda suç işleyen bireylere farklı cezaların uygulanmasını gerektirmiştir. Günümüzde ise bilahare çıkartılan yeni ceza yasası, suç işleyen bireyleri, topluma kazandırıcı ve insan haklarına saygılı bir anlayış doğrultusunda yerine getirmeye çalışmaktadır (Saldırım, 2002:279).

Buna mukabil suç olgusu konusunda, devletin aldığı tedbirler ve yasanın ihlali sonucunda suçlulara verilen cezalara rağmen, bireyler hala suç işlemeye devam etmektedir. Bu konuya çocuk suçluluğu sorunu ciddi bir misaldir.

Yeni Türk ceza kanunda, çocuklara yönelik hususi düzenlemeler 56.103. ve 31. maddelerinde yer almıştır. Bu kapsamda, yeni ceza kanunun 56. maddesi, sadece çocuklara özgü güvenlik tedbirleri neler olacağını ve bunların nasıl uygulanması gerektiği ilgili kanunlarda yer alacağını, 103.'üncü madde, çocukların cinsel istismarı ve 31. madde de, yaş küçüklüğü hususlarını içermektedir (Şafak ve Ş. Şafak, 2005: 132).

Bu bağlamda, 103. madde, çocukların cinsel İstismarı 31. madde ise yaş küçüklüğü bahsinde geçmekte olup; 103.madde, “Çocuğu cinsel yönden istismar eden kişi, üç yıldan sekiz yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılacağını” belirtmiştir.

2.1.3. Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu

Ceza muhakemeleri usulü kanununda yeni yapılan düzenlemelerle, çocuklara yönelik maddelerde önemli değişikliklere gidilmiştir. Bu hususla ilgili olarak, 52. madde de, çocuklara yönelik tanıkların dinlenmesinden ve 185. madde de, zorunlu kapalılık konusu yer almıştır (Şafak ve Ş. Şafak, 2005: 233 ve 278).

Bu kapsamda, CMUK'nın 52 ve 185. maddesi, sadece çocuklara yönelik tanıkların dinlenmesi ve duruşmanın kapalı yapılacağı konusunda belirtilen maddeler aşağıda belirtilmiştir (Şafak ve Ş. Şafak, 2005: 233).

Mad 52. Tanıkların dinlenmesi

(1) “Her tanık, ayrı ayrı ve sonraki tanıklar yanında bulunmaksızın dinlenir.

(2) Tanıklar, kovuşturma evresine kadar ancak gecikmesinde sakınca bulunan veya kimliğin belirlenmesine ilişkin hâllerde birbirleri ile ve şüpheli ile yüzleştirilebilirler.

(3) Tanıkların dinlenmesi sırasındaki görüntü veya sesler kayda alınabilir. Ancak;

a) Mağdur çocukların,

b) Duruşmaya getirilmesi mümkün olmayan ve tanıklığı maddî gerçeğin ortaya çıkarılması açısından zorunlu olan kişilerin,

Tanıklığında bu kayıt zorunludur.

(4) Üçüncü fıkra hükmünün uygulanması suretiyle elde edilen ses ve görüntü kayıtları, sadece ceza muhakemesinde kullanılır”.

Mad. 185. “Sanık 18 yaşını doldurmamış ise, duruşma kapalı yapılır, hüküm de kapalı açıklanır”

2.1.4. Polis Vazife ve Selahiyet Kanunu

Polis vazife ve selahiyet kanununda (PVSK), çocukları korumaya yönelik tedbirler genel itibariyle 1. 11. ve 12. maddelerinde düzenlenmiştir (Keklikkırın,1999:21). Bu çerçevede, çocukları korumaya yönelik bu düzenlemelerin neler içerdiği aşağıda maddeler halinde yer almıştır. (Şafak ve Ş. Şafak, 2005: 407 -412).

Madde 1- “Polis, asayiş amme, şahıs, tasarruf emniyetini ve mesken masuniyetini korur. Halkın ırz, can ve malını muhafaza ve ammenin istirahatini temin eder.Yardım isteyenlerle yardıma muhtaç olan çocuk, alil ve acizlere muavenet eder. Kanun ve nizamnamelerinin kendisine verdiği vazifeleri yapar”

Madde 11- (Polisin genel ahlak ve çocukları koruma amacıyla önleme faaliyeti)

“Polis;

A) Genel ahlak ve edep kurallarına aykırı olarak; utanç verici ve toplum düzeni bakımından tasvip edilmeyen tavır ve davranışta bulunanlar ile bu nitelikte söz, şarkı, müzik veya benzeri gösteri yapanları,

B) Çocuklar, kız ve kadınlar ile genç erkeklere sözle veya herhangi bir şekilde sarkıntılık edenleri, kötü alışkanlıklara ve her türlü ahlaksızlığa yönelten ve teşvik edenleri,

C) Genel ahlâk ve edebe aykırı mahiyette her türlü sesli ve görüntülü eserleri, kaydedildiği materyale bakılmaksızın üreten ve satanları,

Herhangi bir müracaat veya şikayet olmasa bile engeller, davranışlarının devamını durdurarak yasaklar, sanıklar hakkında tanzim olunacak evrakı derhal şikayete bağlı suçlar hakkındaki evrakı da şikayet ve müracaat vuku bulduğu takdirde adliyeye tevdi eder”.

(Umuma ve umuma açık yerlerde çalıştırılacaklarda aranılan koşullar, yaş sınırlaması)

Madde 12- “Kanunî istisnalar saklı kalmak üzere, eğlence, oyun, içki ve benzeri amaçlı umuma açık ve açılması izne bağlı yerlerde onsekiz yaşından küçükler çalıştırılmaz”.

2.1.2.5. Çocuk Esirgeme Kanunu

Çocuğun korunmasına yönelik çıkartılan yasalardan biri diğeri, Çocuk Esirgeme kanunudur. Bu yasanın tarihsel gelişim süreci içerisine bakıldığında, ilk düzenlemenin 27 Mayıs 1949 tarihinde resmi gazetede yayımlanan 5387 sayılı Korunmaya Muhtaç Çocuklar Hakkında kanun olduğunu görürüz (Keklikkiran, 1999: 22).

Bu süreçte, aynı ad altında ancak içerik yönünden eski kanunun aksayan yönlerini gidermek amacıyla, 15.05.1957 tarihli ve 6972 sayılı kanun yürürlüğe girmiştir. Bu kanun da, 24.05.1983 tarihli 2828 sayılı “Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu” kanunu ile yürürlükten kaldırıldığını görürüz (Keklikkiran, 1999: 22). Şu anda ise, ülkemizde 2828 sayılı kanun uygulanmaya devam etmektedir.

2828 sayılı kanunun çocukları koruyucu ile ilgili hükümleri, aşağıda belirtilmiştir (2828 Sayılı Çocuk Esirgeme Kanunu).

Madde 1 – “Bu Kanunun amacı; korunmaya, bakıma veya yardıma muhtaç aile, çocuk,sakat,yaşlı ve diğer kişilere götürülen sosyal hizmetlere ve bu hizmetleri yürütmek üzere kurulan teşkilatın kuruluş, görev, yetki ve sorumluluklar ile faaliyet ve gelirlerine ait esas ve usulleri düzenlemektir.

Madde 2 - Bu Kanun, sosyal hizmetlerle ilgili tüm kamu kurum ve kuruluşları ile gerçek kişileri ve özel hukuk tüzelkişilerini, sosyal hizmet kurum ve kuruluşlarında

çalışan personeli, sosyal hizmetlerden faydalananları ve faydalananacak durumda olanları kapsar.

Tanımlar

Madde 3 – “Kanunda geçen; a) "Sosyal Hizmetler"; kişi ve ailelerin kendi bünye ve çevre şartlarından doğan veya kontrolleri dışında oluşan maddi, manevi ve sosyal yoksunluklarının giderilmesine ve ihtiyaçlarının karşılanmasına, sosyal sorunlarının önlenmesi ve çözülmesine yardımcı olunmasını ve hayat standartlarının iyileştirilmesi ve yükseltilmesini amaçlayan sistemli ve programlı hizmetler bütünü,

b) "Korunmaya Muhtaç Çocuk"; beden, ruh ve ahlak gelişimleri veya şahsi güvenlikleri tehlikede olup; 1. Ana veya babasız, ana ve babasız, 2. Ana veya babası veya her ikisi de belli olmayan,3. Ana ve babası veya her ikisi tarafından terk edilen,4. Ana veya babası tarafından ihmal edilip; fuhuş, dilencilik,alkollü içki leri veya uyuşturucu maddeleri kullanma gibi her türlü sosyal tehlikelere ve kötü alışkanlıklara karşı savunmasız bırakılan ve başıboşluğa sürüklenen,

f) Sosyal hizmet kuruluşları; bu Kanunun amacına ve belirtilen esaslara uygun faaliyette bulunan kuruluşlar olup bunlardan;

1. "Çocuk Yuvaları"; 0 - 12 yaş arası korunmaya muhtaç çocuklarla gerektiğinde 12 yaşını dolduran kız çocuklarının, bedensel, eğitsel, psiko sosyal gelişimlerini, sağlıklı bir kişilik veya iyi alışkanlıklar kazanmalarını sağlamakla görevli ve yükümlü yatılı sosyal hizmet kuruluşlarını,

2. "Yetiştirme Yurtları"; 13 - 18 yaş arası korunmaya muhtaç çocukları korumak, bakmak ve bir iş veya meslek sahibi edilmeleri ve topluma yararlı kişiler olarak yetiştirmelerini sağlamakla gö yükümlü olan yatılı sosyal hizmet kuruluşlarını,

3. "Kreş ve Gündüz Bakımevleri"; 0 - 6 yaş grubundaki çocukların bakımlarını gerçekleştirmek, bedensel ve ruhsal sağlıklarını korumak ve geliştirmek ve bu çocuklara temel değer ve alışkanlıkları kazandırmak amacıyla kurulan (Mülga: 21/1/2000-594 KHK/1md.) (1) ve yatılı olmayan sosyal hizmet kuruluşlarını,

(1) Bu alt bendde yer alan "ve sunduğu hizmetler karşılığında ücret alan" ibaresi 21/1/2000 tarih ve 594 sayılı KHK ile metinden çıkarılmıştır.

4. "Huzurevleri"; muhtaç yaşlı kişileri huzurlu bir ortamda korumak ve bakmak, sosyal ve psikolojik ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla kurulan yatılı sosyal hizmet kuruluşlarını,
5. "Bakım ve Rehabilitasyon Merkezleri"; bedensel, zihinsel ve ruhsal özürleri nedeniyle normal yaşamın gereklerine uymama durumunda olan kişilerin, fonksiyon kayıplarını gidermek ve toplum içinde kendi kendilerine yeterli olmasını sağlayan beceriler kazandırmak veya bu becerileri kazanamayanlara devamlı bakmak üzere kurulan sosyal hizmet kuruluşlarını,
6. (Ek: 30/5/1997-KHK-572/5 md.) "Çocuk ve Gençlik Merkezleri", eşler arası anlaşmazlık, ihmal, hastalık, kötü alışkanlık, yoksulluk, terk ve benzeri nedenlerle sokağa düşerek sosyal tehlike ile karşı karşıya kalan veya sokakta çalışan çocuk ve gençlerin geçici süre ile rehabilitasyonlarını ve topluma yeniden kazandırılmalarını sağlamak amacıyla kurulan yatılı ve gündüzlü sosyal hizmet kuruluşlarını,
7. (Ek: 30/5/1997 - KHK-572/5 md.) "Kadın veya Erkek Konukevleri", fiziksel, duygusal, cinsel ve ekonomik istismara uğrayan kadın veya erkeklerin psiko-sosyal ve ekonomik problemlerinin çözülmesi sırasında varsa çocukları ile birlikte ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla geçici bir süre kalabilecekleri yatılı sosyal hizmet kuruluşlarını,
8. (Ek: 30/5/1997 - KHK-572/5 md.) "Toplum veya Aile Danışma Merkezleri", toplumun ve ailenin gelişmesi için; bireyin katılımcı, üretken ve kendine yeterli hale gelmesi amacıyla koruyucu, önleyici, eğitici, geliştirici, rehberlik ve rehabilite edici işlevlerini, gerekirse diğer kuruluşlar ve gönüllülerle işbirliği içerisinde sunmakla görevli bulunan gündüzlü sosyal hizmet kuruluşlarını,
9. (Ek: 30/5/1997 - KHK-572/5 md.) "Aile Danışma ve Rehabilitasyon Merkezleri", özürlü çocukları kendi kendine yeterli düzeye getirmek, okul eğitimine hazırlamak ve aile içi uyumu sağlamak amacıyla özürlü çocuklara ve ailelerine hizmet sunan gündüzlü sosyal hizmet kuruluşlarını,
10. (Ek: 21/1/2000 - KHK - 594/1 md.) "Çok Amaçlı Sosyal Hizmet Kuruluşları"; aynı yerleşkede ve/veya binada, birden çok sosyal hizmet kuruluşunun tek yönetim ve

denetim altında kurulmasına ve çalışmasına imkan tanıyan sosyal hizmet kuruluşlarını,

11)(Ek: 07/07/2005 – Kanun No:5378 RG 25868 /26 md.) "Çocuk evleri"; 0-18 yaşlar arasındaki korunmaya muhtaç çocukların kaldığı ev birimlerini,

f) "Kurum"; bu Kanunla kurulan Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğünü,İfade eder

Madde 9 - Kurumun görevleri şunlardır:

a) “Sosyal yardım ve hizmetlerle ilgili esasları,sosyal hizmetler politikası ve hedeflerine uygun olarak tespit etmek,çalışma plan ve programlarını hazırlamak, uygulamak ve bu konuda ilgili bakanlık,kurum ve kuruluşlar arasında Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı adına Koordinasyon ve işbirliği sağlamak.

b)(Değişik: 30/5/1997-KHK-572/8 md.) Öncelikle çocuğun aile içinde yetiştirilmesi ve desteklenmesi için aileyi eğitim, Danışmanlık ve sosyal yardımlarla güçlendirmek, korunmaya, bakıma ve yardıma muhtaç çocuk, özürü ve yaşlıların tespiti, bunların korunması, bakımı, yetiştirilmesi ve rehabilitasyonlarını sağlamak üzere gerekli hizmetleri yürütmek, bu hizmetler için 3 üncü maddede sayılan sosyal hizmet kuruluşlarını 4 üncü maddede belirtilen esaslar çerçevesinde kurmak ve işletmek.

c) Çalışan ana ve babalar ile yurt dışındaki işçilerin çocuklarının bakımını ve korunmasını sağlamak amacıyla imkânları ölçüsünde gündüzlü veya yatılı kuruluşlar kurmak ve işletmek.

d) Yoksulluk içinde olup da temel ihtiyaçlarını karşılayamayan ve yaşamlarını en düşük düzeyde dahi sürdürmekte güçlük çeken kişi ve ailelere kaynakların yeterliliği ölçüsünde ayni ve nakdi yardımlarda bulunmak amacıyla gerekli hizmet ve programları geliştirmek ve uygulamak.

e) Kurum görevlerinin yerine getirilmesinde yardımcı olmak amacıyla halkın gönüllü katılımın sağlamak ve organize etmek, toplumun örf, adet, inançlarına göre yapacağı yardım ve bağışlara ilişkin programlar geliştirmek ve yürütülmesini sağlamak,bu amaçla ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile gönüllü kuruluşlar arasında

işbirliği yapmak, yardımda bulunmak isteyen kişi, kurum ve kuruluşlara yol göstermek.

f) Dernek ve vakıfların sosyal hizmetler alanındaki faaliyetlerini yönlendirmek, bunların bütçelerinde sosyal hizmetlere ayırdıkları payların yerinde ve verimli bir şekilde kullanılmasını sağlamak amacıyla görüş ve tavsiyelerde bulunmak.

g) (Değişik: 07/07/2005 - Kanun No:5378- RG 25868 /28 md) Kuruma bağlı olanlar dışında kurulacak sosyal hizmet kuruluşlarının, özel eğitim ve rehabilitasyon hizmeti verenler hariç olmak üzere açılış iznine, her türlü standartlarına ve işleyişlerine ilişkin esasları, varsa ücret tarifelerini tespit etmek, onaylamak, denetimini yapmak ve bu esaslara uymayanların faaliyetlerini durdurmak.

h) Sosyal yardım ve hizmetlerle ilgili alanlarda araştırma, yayın ve tanıtma faaliyetlerinde bulunmak, uluslararası düzeyde sosyal hizmet uygulamalarını izlemek, değerlendirmek ve uluslararası kuruluşlarla işbirliğinde bulunmak.

ı) Hizmet için gerekli personeli bu hizmete elverişli kişiler arasından seçmek, eğitmek, yetiştirmek, çalışma esaslarını ve sorumluluklarını belirlemek ve ilgili alanlarda görevlendirmek;

j) (Değişik: 30/5/1997-KHK-572/8 md.) Toplumun değişen ihtiyaçlarına göre özürli ve diğer sosyal hizmet alanlarında, Kanunlarla verilen diğer görevleri yerine getirmek, bunun için uygun gördüğü sosyal hizmet kuruluşlarını genel esaslar çerçevesinde kurmak ve işletmek,

k) (Ek: 24/1/1989- KHK-356/2 md.; Mülga: 6/12/1989 - KHK - 396/28 md.; Ek: 14/3/1991-3703/2 md.) Ailenin bütünlüğünü korumak, parçalanmış ailelerin korunmaya, yardıma ve bakıma muhtaç fertleriyle çocuklarına her türlü maddi, manevi ve sosyal destek sağlamak; bu amaçla gerekli plânlamaları yapmak, eğitim faaliyetlerinde bulunmak.

l) (Ek: 21/1/2000 - KHK - 594/3 md.)

Doğal afetler nedeniyle ortaya çıkabilecek sorunların çözümüne yönelik sosyal hizmetleri önceden planlamak, afetzedelerin ivedi gereksinimlerini karşılamaya ve afet sonrası sorunlarını çözümlmeye yönelik geçici veya sürekli hizmetleri yerine

getirmek, afetle bağlantılı göçler ve göçmenlerle ilgili her türlü sosyal hizmeti gerçekleştirmek.

Korunma Kararı

”Madde 22 – “Korunmaya muhtaç çocukların reşit oluncaya kadar bu Kanun hükümlerine göre Kurumca kurulan sosyal hizmet kuruluşlarında bakılıp yetiştirilmeleri ve bir meslek sahibi edilmeleri hususundaki gerekli tedbir kararı yetkili ve görevli mahkemece alınır. Bu karar için gerekli belgeler Kurumca düzenlenir ve ilgili mahkemeye gönderilir.

“Haklarında derhal korunma tedbiri alınmasında zorunluluk görülen çocuklar mahkeme kararı alınıncaya kadar, bu Kanuna göre kurulmuş kuruluşlarda veya aile yanında mahalli mülki amirin onayı alınmak suretiyle bakım altına alınır.

Koruyucu Aile

Madde 23 – “Mahkemece korunma kararı alınan korunmaya muhtaç çocuğun bakımı ve yetiştirilmesi bu Kanuna göre kurulmuş kuruluşlarda olduğu kadar Kurumun denetim ve gözetiminde bir "Koruyucu Aile" tarafından da yerine getirilebilir.

Koruyucu aile, korunmaya muhtaç çocuğun bakımını ve yetiştirilmesini gönüllü olarak üstlenebileceği gibi Kurumca tespit edilecek ve ödenecek bir ücret karşılığında da yapabilir.

Koruyucu ailelerin seçimine, çocukla ilgili sorumluluklarına, Kurumla olan ilişkilerine, hizmetin işleyişine ve aileye bu hizmeti karşılığı ödenecek ücrete ilişkin esaslar bir yönetmelikle düzenlenir.

Korunma kararının süresi ve kaldırılması

Madde 24 – “Korunma kararı genel olarak çocuk reşit olana kadar devam eder.

Ancak bu karar, korunma kararına neden olan şartların ortadan kalkması halinde Kurum yetkililerinin önerisi üzerine mahkemece çocuk reşit olmadan önce kaldırılabilir gibi reşit olduktan sonra da çocuğun rızası alınmak şartıyla devamı

hususunda karar verilebilir. Reşit olduktan sonra korunma kararının devamı aşağıda belirtilen şartlara bağlıdır.

a) 18 yaşını tamamlamış olan korunmaya muhtaç çocuklardan;

1.Ortaöğrenime devam edenlerin 20 yaşına kadar,

2. Yükseköğrenime devam edenlerin 25 yaşına kadar korunma kararları uzatılabilir.

b) Öğrenime devam etmeyen 18 yaşını doldurmuş çocukların bir iş veya meslek sahibi edilerek kendi kendilerine yeterli olabilmelerinin sağlanması amacıyla 20 yaşına kadar korunma kararları uzatılabilir.

Bunlardan korunma kararı kalkmış; ancak tek başına yaşamını sürdüremeyecek durumda bulunan kız çocukları, Kurumca himaye olunur. Bu çocukların emek karşılığı iâşe, ibate ve harçlıkları Kurumca karşılanmak kaydıyla Kurum hizmetlerinde çalışmaları da sağlanabilir.

c) Bedensel, zihinsel ve ruhsal sakatlıkları nedeniyle sürekli bakıma muhtaç durumda bulunan ve çalışmaktan aciz olan çocukların korunma kararı uzatılır.

Korunma kararı kalkan çocukların Kurumla ilişkilerinin devamı sağlanır.Bu çocuklara gerektiğinde imkanlar ölçüsünde Kurumca yardımcı olunur.

Korunmaya muhtaç çocukların eğitim ve öğretimlerinin sağlanması veya meslek sahibi yapılımları”

Madde 25 – “Okul çağındaki korunmaya muhtaç çocukların eğitim ve öğretimleri Milli Eğitim Bakanlığı ile diğer kamu kurumlarına ait okullarda gerçekleştirilir.

Herhangi bir nedenle okula devam etme imkânı bulamayan çocuklar, kamu ve özel işyerlerinde ücret mukabilinde çalıştırılarak bir meslek sahibi yapılırlar. Bu şekilde çalıştırılan çocukların ücretlerinin yurt idarelerince tespit edilen miktarı kendilerine harçlık olarak verilir. Geri kalan miktar aybaşını takip eden on gün içinde milli bankalarda çocuk namına açtırılan hesaba yatırılır. Çocuğun ücretinin başlama zamanı ve miktarı, yurt idaresi ile işveren arasında mahalli örf ve rayice göre tespit olunur. Bu konuya ilişkin hususlar bir yönetmelikle belirlenir.

(Değişik: 30/5/1997-KHK-572/10 md.) Özel eğitim gerektiren korunmaya muhtaç çocukların eğitim ve öğretimleri Milli Eğitim Bakanlığına bağlı resmi ve özel eğitim-öğretim kurumlarında sürdürülür. Korunmaya muhtaç özürlü çocukların eğitimleri Milli Eğitim Bakanlığı ile birlikte plânlanır”.

2.2. Ulusal Alandaki Koruyucu Kurumlar

Ulusal alandaki koruyucu kurumlar, çocuk suçluluğu sorunun çözümünde bizzat görev alan kamu kurum ve kuruluşlar eliyle yürütülmektedir. Bu kurum ya da kuruluşlar, sadece yasalar boyutunda kendilerine yüklenen görevlerin yanı sıra çocukların sosyalleşmelerine yönelik sosyal ve kültürel boyutta da hizmet vermektedirler.

2.2.1 Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu

Ülkemizde merkez ve il düzeyinde örgütlenen Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu Müdürlüğü, çocuklara yönelik hizmet veren önemli ihtisas kurumlarından biridir.

Ülkemizde sosyal hizmetlerin biriminin tarihsel sürecini, 1959 yılında Sosyal Hizmetler Enstitüsü, bunu müteakip 1961 yılında Sosyal Hizmetler Akademisi ve bilahare onu 1963 yılında Sosyal Hizmetler Genel Müdürlüğü kurulması takip etmiştir.

Bu dönem içerisinde, eğitim ve kurumsal anlamdaki yapıların gözden geçirilmesi de ülke gündemine girmeye başlamıştır. Oluşturulmak istenen kurumsal yapının, Sosyal Hizmet gereksinimlerine yanıt vermemesi ve yasaların uygulanmasında kurumlara düşen her bir hizmet alanında ortaya çıkan çok başlılık nedeniyle, 24 Mayıs 1983 tarihinde 2828 Sayılı Kanun ile Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü (SHÇEK) kurulmuştur. Kuruluşuna binaen, nitelik ve nicelik açısından her ne kadar olumlu gelişmeler yaşanmış olsa da, toplumda hizmet götürülen kişi, grup ve aile sayılarında önemli artışlar olması nedeniyle; bu kurumlardan

çocukların istifade etmesi açısından çok etkili olamadığını görürüz (Gökcan, 2006).

Bununla birlikte, ülkemizde aile parçalanmalarının hızla artışı, ekonomik ve sosyal sorunların giderek artması ve kurumun hizmetlerinden istifade edenlerin belli bir eğitim ve kültür düzeyinde olmaması gibi olumsuz durumların, hizmetlerin beklenen ihtiyaçlara uygun bir şekilde cevap verebilmesini de engellemiştir (Gökcan, 2006).

SHÇEK kurumu, çocuk suçluluğu konusundaki hizmetlerini genel itibariyle, “Korunmaya Muhtaç Çocuklara Yönelik” hizmetler kapsamında yerine getirmektedir. 2Korunmaya Muhtaç Çocuklar Kavramı”, bu hususta SHÇEK kurumun çocuklara yönelik önemli hizmetlerinden biridir (www.eyupcocukyuvasi.org,2006). “Korunmaya Muhtaç Çocuklar Kavramı”;

- I. “Ana veya babasız ,
- II. 2-Ana veya babası veya her ikisi de belli olmayan,
- III. 3-Ana veya babası veya her ikisi tarafından terk edilen,
- IV. 4-Ana veya babası tarafından ihmal edilip, fuhuş, dilencilik, alkollü içkiler veya uyuşturucu maddeler kullanma gibi her türlü sosyal tehlikelere ve kötü alışkanlıklara karşı savunmasız bırakılan ve başıboşluğa sürüklenen çocuğu ifade etmektedir”

Zira, bu kurum ülkemizdeki en önemli koordinasyon birimlerden biri olmasına rağmen, bilhassa hafta sonlarında çocuklara yönelik hizmetlerinde önemli sıkıntılar yaşadığı görülmektedir. Bu sıkıntılar, kimliği ve ikameti tespit edilemeyen çocukların işlem ve teslimlerinde, suç işlemiş çocuklarla, korunmaya muhtaç çocukların fiziki yetersizlikler nedeniyle aynı yerlerde kalmaları ve cinsel sömürüye maruz kalmış kız çocukları için özel bakım ünitelerinin oluşturulmaması gibi belli başlı konular bunların başında gelmektedir (Sarpdağ,2006:156-157).

Bu olumsuz durumlara bilakis, SHÇEK kurumu, çocuk ve gençlerin hem topluma kazandırılması hem de sosyalleşme sürecine katkıda bulunmak amacıyla gençlik merkezleri oluşturarak hizmetlerine devam etmektedir.

2.2.1.1. Gençlik Merkezleri

Hızlı kentleşme ve toplumsal değişimin yarattığı dönüşüm, ihtiyaç içerisindeki tüm gruplara çeşitli ve yeterli düzeyde hizmet götürülmesini güçleştirmektedir. Bu bakımdan, halkın her bakımdan, kalkınmaya ve değişmeye hazır duruma getirilmesi, teknolojik ve ekonomik alanlardaki değişmelere paralel olumlu anlayış değişikliklerin oluşturulması ve bu değişime halkın uyumun sağlanması için sosyal ve kültürel imkanların artırılması gerekmektedir.

Bu anlayıştan yola çıkılarak, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğüne bağlı çağdaş sosyal hizmet politikaları bağlamında, 1992 yılında “Toplum Merkezi Projesi’ni” hazırlanmış ve 1993 yılında toplum merkezi hizmeti olarak açılmıştır. (www. shcek. gov.tr /hizmet/aile, 2006).

Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme kurumu’na bağlı olarak çalışan Çocuk ve Gençlik Merkezi, koruyucu-önleyici, eğitici-geliştirici, rehberlik ve rehabilite edici fonksiyonları ile günümüzde yaşanan hızlı toplumsal değişme, kentleşme ve göçün meydana getirdiği problemlere bir çözüm olarak ortaya atılmıştır. Bu merkez, bireylere, gruplara, ailelere ve topluma hizmetleri en kolay ulaşılabilir biçimde sunmaya çalışan ve diğer kamu kurum ve kuruluşlarla, sivil toplum örgütleri ve gönüllülerle işbirliği ve eşgüdüm içinde bu etkinlikleri yerine getirmeye çalışır (www.shcek.gov.tr/proje/aydin, 2006).

Bu temel vazifesine müteakip, Çocuk ve Gençlik Merkezlerinin asıl önemli görevi, çocuğun ve ailenin zarar görmesini önleme ve olası sorunların

rehabilitasyonu sağlamaktır. Bu açıdan, “Çocuk ve Gençlik Merkezleri, çocuğun bireysel ve toplumsal çıkarının örtüşmesini sağlayarak, kişiliğinin olumlu yönde gelişmesine katkıda bulunmaktadır.

Bu bağlamda, Çocuk ve Gençlik Merkezi’nin Görevleri, 30.09.2001 tarihli ve 24539 sayılı resmi gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren Çocuk ve Gençlik Merkezleri Yönetmeliğinin 8. maddesinde belirtilmiştir (24539 sayılı Çocuk ve Gençlik Merkezleri Yönetmeliği, 2001).

Bu görevleri;

- a- “0 – 18 yaşları arasında olup herhangi bir şekilde ihmal ya da istismara uğramış çocuklar ile bu çocuklara ilk müdahaleyi yapmak, soruna yönelik tanı ve teşhisi koymak, çocuk ve aileye gerekli tıbbi, psikolojik, sosyal ve hukuki yardımı vermek, çocuk ve ailesine yönelik tedavi ve rehabilitasyon programlarını belirlemek ve uygulamak, çocuk ve ailenin gerekli makamlara devretmek ve diğer kurum ve kuruluşlar ile iş birliği yaparak çocuk ve aileyi izlemek görevlerini yerine getirmek,
- b- İhmal ya da istismar şüphesi ile merkeze gelen ya da gönderilen çocuklara yönelik fiziksel, psikolojik, duygusal ve sosyal yönden ilk değerlendirmeyi ve müdahaleyi yapmak, gerekli raporları hazırlamak, adli makamlar ya da mahkemeler tarafından gönderilen vakalarda konu ile ilgili gerekli değerlendirme ve incelemeyi yaparak “Bilirkişi Raporu” düzenlemek, ilgili yasa ve mevzuat çerçevesinde gerek görülen olgularda ilgili makamlara suç bildirimini yapmak,
- c- Çocuk İhmal ve İstismarı konusunda bilimsel araştırmalar yapmak,
- d- Çocuk İhmal ve İstismarı konusunda Kamu Kurum ve Kuruluşları, Sivil Toplum Örgütleri ve halka yönelik eğitim çalışmalarını planlamak, organize etmek ve uygulamak,
- e- İhmal ve istismara uğramış çocuğun kendisine, ailelere ve içinde yaşadığı sosyal çevreye yönelik sosyal hizmet programları hazırlamak ve uygulamak,
- f- Çocuklarla ilgili her türlü yönetsel ve mesleksi kayıtları tutmak, belgeleri saklamak,

- g- Çocukların ve ailelerin durumlarını inceleyerek 2828 sayılı kanun kapsamında koruma altına alınması gereken çocuklara ilişkin ilgili mevzuat doğrultusunda çalışmaları başlatmak,
- h- Travma sonrası stres tepkilerini azaltmak ve çocukların sosyalleşmesini sağlayarak, her türlü sosyal, kültürel, sanatsal ve sportif etkinlikleri düzenlemek,
- i- Konu ile ilgili kamu kurum ve kuruluşlar ile gönüllü kuruluş ve kişilerle işbirliği yapmak; eşgüdüm içinde çalışmayı sağlayıcı önlemler almak,
- j- Merkezde tam ve yarı zamanlı görevli meslek elemanları tarafından konu ile ilgili nicel ve nitel bilgileri toplamak, bu bilgilerin yorum ve değerlendirmesini yapmak, izlenecek strateji ve uygulanabilecek mesleki müdahale yöntem ve tekniklerini belirlemek, bu doğrultuda gerekli mesleki çalışmaları yapmak,
- k- Merkezde çalışacak tam ve yarı zamanlı personele ve hizmetlerin yürütülmesinde birlikte çalışılan kurum, kuruluş ve kişilere yönelik sorun alanına ve uygulamalara ilişkin hizmet içi eğitim programları düzenlemek,
- l- Sosyal hizmet kurum ve kuruluşları dışındaki birimlerle sağlık, eğitim, hukuk, istihdam, sosyal güvenlik vb. konularda her türlü mesleki ilişki kurmak, işbirliği yapmak ve eşgüdüm içinde çalışmak,
- m- Merkezle ilgili her türlü yönetsel iş ve işlemleri yerine getirmek; merkez kayıtları ve çalışma raporlarını gizlilik ilkesini ihlal etmeyecek şekil ve uygunlukta düzenli aralıklarla ilgili makamlara iletmek,
- n- Çocuk İhmal ve İstismarı kapsamına giren konularda “Bilirkişi Raporu” düzenlemek gibigörevlerini yerine getirmektedir”.

2.2.2. Belediyeler

Belediyeler, çocuk suçluluğu ile mücadele kapsamında gerçek anlamda hizmeti ilk elden yerine getiren birimlerdir. Belediyeler, sorumluluk bölgelerinde bulunan, sorunlu, yardıma muhtaç ve yoksul çocukların çözümüne yönelik tedbirler ve bu tedbirler doğrultusunda gerekli araç, gereç,

personel ve altyapı konusunda gerekli önlemleri alan yerinden yönetim kuruluşlarıdır.

Bu bağlamda, Belediyeler, hizmetlerini toplum merkezleri çerçevesinde gençlik hizmetleri eliyle yerine getirmeye çalışmaktadırlar (Sarpdağ, 2006:158-159). Zira, ülkemizde bu tür hizmetlerin tedricen geliştiği görülmektedir.

Ankara Büyükşehir Belediyesinin, çocuk ve gençlere yönelik hizmetlerini, Ankara sokaklarında çalışan “Çocuklar Merkezi, Çocuk Meclisi, Gençlik Merkezleri ve Çocuk Klüpleri” kapsamında gerçekleştirdiğini görmekteyiz. Özellikle, Ankara Büyükşehir Belediyesi, 4 aralık 1992 tarihinde ILO-IPEC kapsamında “Ankara Sokaklarında Çalışan Çocuklar Merkezi” yönelik hizmetini bir protokolle başlatmıştır. Her ne kadar ILO tarafından destek kesilmesine rağmen çalışmalarına devam etmektedir (www. Ankara.bel.tr, 2006).

Büyükşehir Belediyesinin mücavir alan içerisinde tüm gençlerin beden ve ruh sağlığını korumak, ilgi alanları doğrultusunda sosyal-kültürel hizmetlerini karşılamak amacıyla gençlik merkezlerini kurmuştur. Belediye tarafından yerine getirilen gençlik merkezlerinin sayısı, Altındağ, Sincan ve Dikmen de olmak üzere 3 tanedir. Aynı zamanda, yoksul kent mahallelerinde yaşayan çocukların gelişimlerini olumlu yönde desteklemek ve çevrenin olumsuz etkisinden uzak tutmak amacıyla Çocuk Klüpleri kurulmuştur. Bu klüplerinin sayısı ise 5 tanedir (www. ankara.bel.tr, 2006).

Sokakta Çalışan Çocuklar Merkezi, sokakta yaşayan çocukların aile, okul, çevre ve toplum ile ilgili sorunların uyumsuzluklarını çözmek, ihtiyaçların karşılamak, desteklemek ve rehabilitasyonu sağlamak gibi çocuk ihmal ve istismarını önlemeye yönelik bir çok sosyal projeyi yerine getirmeyi amaçlamıştır (www. ankara.bel.tr, 2006).

Belediyeler tarafından kurulan sokakta çalışan çocuklar merkezi, gençlik hizmetleri ve çocuk klüplerinin sayısının her ne kadar sınırlı sayıda olduğunu görsek te, “En ucuz iş bulma ve suç engelleme yöntemi” olduğu görülmektedir. Çünkü bu iş potansiyelinden en az 20 bin genç faydalanmaktadır (Hatipoğlu, 2006:10).

Sosyal projelerin, hem ucuza mal olması nedeniyle hem de sosyal sorunlarının yol açacağı olumsuzlukların maliyetinden daha az olması münasebetiyle, üstlendikleri görevin kısmen de olsa yerine getirilmesi açısından oldukça önemli bir gelişme olduğunu görürüz. Çünkü bu hizmetlerin yerine getirildiği mekanlarda, çocuk suçluluğunun azaldığı, çocukların kötü alışkanlıklardan uzak durulması sağlandığı kısacası çocukların toplumla bütünleştiği görülmüştür.

2.2.3. Ankara Emniyet Müdürlüğü Çocuk Şube Müdürlüğü

Çocuğu yönelik yeni düzenlemelerin başında “ÇOCUĞUN POLİSİ DEĞİL, POLİSİN ÇOCUĞU ANLAYABİLECEĞİ” bir anlayışın oluşturulması; çocuk-suç ilişkisinin ve çocuğun taraf olduğu tüm adlî ve idarî işlemleri yerine getirecek bir “Çocuk Şubesi ve Polisnin ” kurulmasına bir dayanak noktası olmuştur (Güller, 2006).

Bu amaçla, ülkemizde Çocuk Şube Müdürlüğü’nün tarihsel gelişiminde, ilk düzenleme, 18 Şubat 1967 yılında Valilik oluru ile faaliyete geçen Çocuk Bürosudur. Bu büro, 20 Şubat 1980 tarihinde Çocuk Şube Müdürlüğüne dönüşmüştür (Çocuk Şube Müdürlüğü Brifingi, 2002).

Devam eden bu süreçte, 05.10.1995 tarihinde Küçükleri Koruma Şube Müdürlüğü kurulmuş olup, 04.12.1995 tarihinde bu gelişmeyi müteakip İl Emniyet Müdürlüklerine bağlı Küçükleri Koruma Şube Müdürlüğü Yönetmeliği çıkarılmıştır. Zira, KKŞM’nin hem hizmet anlayışı hem de içerik bakımından Emniyet teşkilatında, çocuğun yüksek yararına yönelik hizmetlerde yeterli olmadığı görülmüştür (Sarpdağ,2005: 106-109).

Bunun ötesinde, çocuğa yönelik hizmetler için gerekli araçların eksikliği, uzman personelin bulunmaması, çocukların barınabilecekleri bakım ünitelerin olmaması ve Emniyet Müdürlüğü binasının çocuğa yönelik hizmetler için etkin ve işlevsel olmaması; Küçükleri Koruma Şube Müdürlüğü'nün dönüşümünü zorunlu kılmıştır (Sarpdağ,2005: 106-109).

Bu dönüşüm, başta Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi olmak üzere, diğer mevzuatlarda göz önüne alınarak (2001 tarihli 24372 sayılı kanun), 13.04.2001 tarihinde yeniden yapılandırılmış ve Çocuk Şube Müdürlüğüne dönüşmüştür (Güller, 2006).

Çocuk Şube Müdürlüğü, illerde Çocuk Şube Müdürlüğü şeklinde, teşkilatlanmıştır. Bu çerçevede, 81 ilimizde, Çocuk Şube Müdürlüğü teşkilatı kurulmuştur. Çocuk Şube Müdürlüğü ise, kendi içerisinde, “Kayıp Çocuklar Bürosu”, “Suç Önleme Bürosu”, “Adli İşlemler Bürosu” ve “Sosyal Hizmet Bürosu” kısımlarından meydana gelmektedir. Bunu müteakip, büyük illerde bu büroların yanı sıra “Çocuk Bakım Üniteleri” yer almaktadır. (Sarpdağ,2005: 106-109).

Ankara Emniyet Müdürlüğüne bağlı olarak faaliyet gösteren Çocuk Şube Müdürlüğü, Çankaya İlçe Emniyet Müdürlüğü'nün 3. katında faaliyet göstermektedir. Çocuk Şube Müdürlüğü Görev ve çalışma esasları yönetmeliğe göre şubede;

- Şube Müdürü
- Şube Müdür Yardımcısı
- İdari Büro Amirliği
- Sosyal Çalışmacı
- Sosyal Hizmet Büro Amirliği
- Suçu Önleme Büro Amirliği
- Kayıp Çocuklar Büro Amirliği

- Adli İşlemler Büro Amirliğinden meydana gelmektedir (Çocuk Şube Müdürlüğü Brifingi, 2004).

Ayrıca, ÇŞM'lüğü personel durumuyla ilgili bilgiler de aşağıda verilmiştir.

2002 yılında,

- a. 1 Şube Müdürü,
- b. 1 Emniyet Amiri, 3 Başkomiser,
- c. 3 Komiser,
- d. 2 Komiser Yardımcısı,
- e. 54 Polis Memuru (11 Bayan),
- f. 1 Sosyal Hizmet uzmanı,
- g. 1 Psikolog,
- h. 3 GİH (Genel İdare Hizmetleri) ve
- i. 1 teknisyen yardımcısından
- j. ve toplam 67 personelden oluşmuştur.

2003 yılında,

- a. 1 Şube Müdürü,
- b. 2 Emniyet Amiri,
- c. 1 Başkomiser,
- d. 2 Komiser,
- e. 3 Komiser Yardımcısı,
- f. 45 Polis Memuru (7 Bayan),
- g. 2 Sosyal Hizmet uzmanı,
- h. 1 Psikolog
- i. 3 GİH (Genel İdare Hizmetleri)
- j. 1 teknisyen yardımcısı

k. ve toplam 71 personelden oluşmuştur.

2004 yılında ise,

- a. 1 Şube Müdürü,
- b. 3 Emniyet Amiri,
- c. 3 Başkomiser,
- d. 3 Komiser,
- e. 2 Komiser Yardımcısı,
- f. 62 Polis Memuru (11 Bayan),
- g. 1 Sosyal Hizmet uzmanı,
 - a. 0 Psikolog,
- h. 3 GİH (Genel İdare Hizmetleri)
- i. 1 teknisyen yardımcısından
- j. ve toplam 79 personelden oluşmuştur (Çocuk Şube Müdürlüğü Brifingi, 2002-2003-2004).

Son 3 yıl içerisinde, personel sayısının giderek arttığını görmemize rağmen sosyal hizmet uzmanı ile psikolog sayısında önemli değişme olmadığını hatta azaldığını görürüz. Temel amacın çocuğunu yüksek çıkarı olduğuna göre, uzmanlık gerektiren birimlerde çalışan personel sayısının artırılması çocuğun gelişimi ve psikolojisi açısından bir elzem olarak karşımızda durmaktadır.

Bunun yanı sıra, birim amirleriyle birebir yapılan görüşmeler neticesinde, şubenin 5 ekip ile faaliyetini sürdürdüğü ve 2003 yılından itibaren çocukla mücadelede yaş sınırının 18'e yükseltildiğini ve iş yoğunluğunun giderek arttığını belirtmişlerdir. Bunu müteakip, teknik ekipman alanında önemli eksiklere rağmen personelin özveriyle çalışarak suçla mücadelede önemli başarılar elde ettiklerini vurgulamıştır.

Bundan ziyade, çocukların, 12 yaşına kadar ceza sorumluluğu bulunmadığını belirterek, aileleri tarafından bu yaş grubuna giren çocukların dolandırıcılık/yankesicilik, kap-kaç gibi suç türlerinde kullanıldığını ve özellikle Çankaya ilçesinde bu meselenin yoğun olarak gözlenildiğini ifade etmişlerdir.

Ayrıca, çocukların ilimizde suç işleyen çocukların tutuklanmaları halinde tutuklananların rehabilite edilme konusunda, sadece Keçiören ıslah evi götürüldüğünü ve bunun yeterli olmadığını belirtmişlerdir.

ÇŞM’de çocuğa hizmet veren temel birimlere aşağıda yer verilmiştir.

2.2.3.1. İdari Büro Amirliği

Bu birimin temel görevi, evrak kaydı tutmak, malzeme ihtiyacını tespit ederek teminini sağlamak, çocuk istatistik formunda yer alan bilgileri düzenlemek ve bunun akabinde çocuğa yönelik koruyucu özel güvenlik kuralları hükümlerinin uygulanmasını sağlamaktır (Sarpdağ,2005: 106-110).

2.2.3.2. Sosyal Hizmet Büro Amirliği

Sosyal hizmetler Büro Amirliği, çocuğun içinde bulunduğu çevre şartları, ailenin durumuyla ortaya çıkan olayları veya ailelerin kontrolü dışında ortaya çıkan olayları gözlemleyen birimdir.

Bu birimde, emniyet personeli dışında görev yapan psikologlar ve sosyal çalışmacılar görev almaktadır. Bu birimlerde görev yapanlar, sosyal inceleme raporunu yazarak, çocukla ilgili işlemleri bu raporlar doğrultusunda yerine getirilmesine yardımcı olmaktadır (Sarpdağ,2005: 106-110).

Bu rapor doğrultusunda sosyal çalışmacılar, çocukla ilgili, çocuğun, kimlik bilgileri, kişilik özellikleri, ailesinin durumu, okul ve arkadaş çevresi ve

çocuğu suça iten sosyal, psikolojik ve fiziki nedenlerle ilgili bütün bilgileri araştırır. Özellikle, sosyal çalışmacılar, suçluluğu ortadan kaldıracak plan ve programlar geliştirmenin yanında, bu çocukların ailelerine ve bilhassa çocukların kendilerine rehberlik hizmetinde bulunurlar (Sarpdağ,2005:113).

Bunun ötesinde sosyal çalışmacılar, diğer kuruluşlarla işbirliği içine girmeye çalışarak İhmal ve istismara maruz kalmış, korunmaya muhtaç, evden ya da bulunduğu kurum ya da kuruluştan kaçan, sokakta yaşayan, sokakta çalıştırılan çocukların teslim edilmesi gereken yerlere ve çocukla ilgili sorumluluğu yerine getirmeyen ana, baba ve vasi veya çocuktan sorumlu olan kişiler hakkında bilgi edinmeye çalışarak sorumlu olan bu kişiler hakkında İl Sosyal Hizmetler Müdürlüğüne bilgi vermeye çalışır (Sarpdağ,2005:114)

Bu hizmetlere ilaveten, büroya getirilen çocukların boş zamanlarını değerlendirebilmesi amacıyla, sosyal, eğitici ve kültürel faaliyetler yerine getirmenin yanısıra, çocuğun zorunlu ihtiyaçları olan barınma, beslenme, temizlik gibi ihtiyaçlarını da yerine getirir. Aynı zamanda çalışan çocukların işyeri şartları ya da işverenin kendisinden kaynaklanan ihmal ve istismar konularıyla ilgili Bölge Çalışma Müdürlüğüne bilgi vermekle görevli bir birimdir (Çocuk Şube Müdürlüğü Brifingi, 2004).

2.2.3.3. Suçu Önleme Büro Amirliği

Korunmaya muhtaç çocuğa karşı ve çocuk tarafından suç işlenmesini önlemek amacıyla kurulan bu biriminin sorumluluk alanı içerisindeki temel görevleri aşağıda belirtilmiştir (ÇŞM Brifing Raporu, 2004).

- I. “Çocuğa karşı ve çocuk tarafından suç işlenmesini önleyici çalışmalar yapmak Motorize ve yaya devriyeler ile genel kontroller yapmak

- II. Eğitim ve öğretim kuruluşları ile eğlence ve sosyal merkezlerinin bulunduğu yerlerde çocuklarla ilgili genel kontroller yapmak
- III. İçki satışı yapılan bar, meyhane ve kafeşantan ile mülki amir tarafından yasaklanan kahvehane, kıraathane, bilardo salonu ile elektronik oyun yerleri gibi izne bağlı yerlere alınıp alınmadıkları yanında çalışıp çalışmadıklarını kontrol etmek
- IV. Uçucu, uyuşturucu ve psiktrop madde kullanan veya kullandığında şüphe edilen çocukları sağlık kuruluşu veya rehabilitasyon merkezlerine teslim etmek ve çocuğun korunması için İl Sosyal Hizmetler Müdürlüğüne bilgi vermek,
- V. Okullardaki risk grupların tespit ederek, bu gruptaki öğrencilerin iyileştirilmesi ve gerekli tedbirlerin alınması için okul idareleri, rehber öğretmenler, aileler ve İl Sosyal Hizmetler müdürlüğü ortak çalışmalar yapmak,
- VI. Zorunlu eğitim çağında olupta okula gitmediği ya da devam edemeyen öğrencileri tespit ederek İl Milli Eğitim Müdürlüğüne bilgi vermek, gereken konularda ise yardımcı olmak,
- VII. Islah ve tedavi kararı verilen çocukları, mahkeme kararında belirtelen yerlere teslim etmektir”

Bu birim, kanunların kendisine verdiği yetkiler çerçevesinde aynı zamanda yukarıda belirttiğimiz her türlü denetlemeyi ve çalışmaları yapmaktadır.

2.2.3. 4. Kayıp Çocuklar Büro Amirliği

Kayıp Çocuklar Büro Amirliği, sokakta yaşayan, evden ya da bulunduğu yerden kaçan ve yakınları tarafından haber verilen çocukların, fotoğraf albümünü hazırlayan, ülke genelinde arattırılmasını sağlayan, bulunan çocukların kayıp olup olmadıklarını araştıran, sosyal inceleme raporunu hazırlattırarak, çocuğun evden kaçma nedenlerinin araştıran, nedenlerinin aileden kaynaklanması hallerinde, durumu İl Sosyal Hizmetler Müdürlüğüne bildiren, buluntu bebeği, derhal İl Sosyal Hizmetler Büro Amirliğine teslim eden ve son olarak, kaybolan ve bulunan çocukların

istatistiğini hazırlamakla görevli olan bir birimdir (Çocuk Şube Müdürlüğü Brifingi, 2005).

2.2.3. 5. Adli İşlemler Büro Amirliği

Bu büro amirliği, suç şüphesi altında bulunan çocukların, eşgal bilgi ve çocuk bilgi formlarını doldurarak kimlik ve suç tespiti yapan, kanuni haklarını hatırlatan, gözaltında bulunan çocuğun zorunlu ihtiyaçlarını karşılayan, olayla ilgili C.Savcısına bilgi veren, çocuklarla ilk görüşmenin sosyal çalışmacılar tarafından yapılmasını gerçekleştiren, kullanılan dili anlamayan veya konuşamayan çocuklara tercüman yardımından faydalandıran, çocuk hakkında sosyal inceleme raporunun düzenlenmesini sağlayan, suç işleyen çocuklar hakkında suç işleme nedenlerini ve türlerini içeren bir dosya hazırlayan ve sorumluluklarını yerine getirmeyen veli, vasi ve yasal olarak sorumlu olanlar hakkında Cumhuriyet savcılığına bilgi vermekle yükümlü olan bir birimdir (Sarpdağ, 2005: 112).

2.2.4. Sivil Toplum Kuruluşları

Sivil toplum kuruluşları, genel anlamda, günümüzde ekonomik, sosyal ve sair nedenlerden dolayı giderek büyüyen çocuk sorunu boyutuna karşı kamuoyunu bilgilendiren, yapılması gereken önerileri sunan ve alınması gereken tedbirleri göstermeye çalışan gönüllü kuruluşlardır. Bu birimler içerisinde bahse lüzum duyulan, Umut Çocukları Derneği ve Sokak Çocukları Vakfı'dır.

2.2.4.1. Umut Çocukları Derneği

Umut Çocukları derneği, sokakta yaşayan, maddi ve manevi yardıma muhtaç veya madde bağımlısı çocukları bu tür olumsuz davranışlardan kurtarma, sağlık ve eğitim ihtiyaçlarını karşılama ve gerekirse iş ve meslek

edinmelerine yardımcı olarak topluma ve ailelerine kazandırmayı hedefleyen bir dernektir. Dernek, bu çalışmaları, kamu kurum ve kuruluşları olduğu gibi özel kuruluşlarla işbirliği halinde yerine getirmeye çalışmaktadır (www.umutcocuklari, 2006).

Bu yaklaşım çerçevesinde derneğin yerine getirdiği hizmetlerden biri, “Gece Barınağı” projesidir. Bu projenin amacı, sürekli sokakta kalan çocukları çevrenin menfi tesirlerinden korumaktır. Bu projede 30 çocuk sürekli olarak geceleri bu barınakta kalabilmekte, aynı zamanda bu süreçte barınakta kalan çocuklara eğitim hizmeti de verilebilmektedir (www.umutcocuklari, 2006).

2.2.4.2. Sokak Çocukları Vakfı

Sokak Çocukları Vakfı, 1996 yılında sokakta yaşayan çocukların, eğitim, sağlık ve barınma gibi temel ihtiyaçları karşılama ve onları sokağın olumsuz etkilerinden karşı korumak için bilimsel çalışmalar gerçekleştiren bir kuruluştur.

Çocuklar için sokak yaşantısına alternatif bir model oluşturmaya çalışan vakfın temel amacı, çocukların kendilerini keşfetmelerini sağlayarak geleceklerini onlara geri vermeye sağlamaktır. Bu amaç doğrultusunda, “Gençlik Evi Projesi.” ve “Sokaktalar Sempozyumu” çalışmalarını gerçekleştirmiştir (www.turkiyesokakcocuklari.org, 2006).

Bu çalışmalardan biri olan “Sokaktalar Sempozyumunun” içerik olarak, sokak çocukları konusunda yeterli ilgi ve desteğin verilmediği ülkemizde, bu konuda çalışan, tüm kamu kurum ve kuruluşlarıyla birlikte sivil toplum kuruluşlarının bir araya gelerek, bilgi alışverişi ve bunun sürekliliğinin sağlanmasıdır. Diğer bir çalışma olan “Gençlik Evi Projesi” ise, “Sokak yaşamına alternatif bir model oluşturma olup, sokaktaki çocuk olgusuna son vermeyi amaçlamaktadır”. Bundan öte, bu çalışma, sokakta yaşayan çocuklara örgün eğitim ve barınma imkanı sunarak, çocuk ihmalini ve istismarını engellemeyi de amaçlamıştır (www.turkiyesokakcocuklari.org, 2006).

Bu bilimsel çalışmalar sayesinde, çocukların sosyal hizmet uzmanı, psikolog ve rehber öğretmenlerin eşliğinde, bir taraftan rehabilitasyon ve sosyal hayata uyumu sağlanırken; diğeri bir taraftan, ğretmen ve yönetim kadrosu eşliğinde eğitim-ğretim basamağına ilk adımlarını atmaları sağlanır. Bu gelişimlere ilaveten, çocukların kabiliyetlerini keşfetme ve geliştirme sürecinde, çeşitli kurslar, uğraş öğretileri, sportif ve sanatsal faaliyetlerle de uğraştıktıkları görölmektedir (www.turkiyesokakcocuklari.org, 2006). Özetle, ocuk suçluluğı konusuna yönelik önemli adımlar atmaya çalışan sivil toplum örgütlerinin çalışmalarının yaygınlaştırılarak büyütölmesi ve onlara destek verilmesi gerekmektedir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

L- ARAŞTIRMANIN ADI:

Ankara ili Çankaya ilçesindeki kent ölçeğindeki çocuk suçluluğunun değerlendirilmesi

2- ARAŞTIRMANIN KONUSU :

Ankara ili Çankaya İlçesindeki çocuk suçluluğunun nedenleri ve artışı yapılan tezin konusunu oluşturmaktadır

3- ARAŞTIRMANIN EVRENİ

Araştırmanın evreni olarak Ankara ili Çankaya ilçesinde oturan vatandaşlarımız örneklem olarak alınmıştır. Çankaya ilçesinin nüfusunun yaklaşık olarak 1 milyon civarında olduğu tahmin edilmekte olup; evrenin onbinde biri örneklem olarak alınmıştır.

4- ARAŞTIRMANIN AMACI:

İnsan sosyal bir varlıktır. Sosyal bir çevrede çevrenin şartlarıyla şekillenir. Toplumca kabul edilmiş olan ahlak, din ve hukuk gibi kurallara uyar ve kendisine verilen görevleri yerine getirir.

Bununla birlikte hiçbir çocuk, sosyal olarak dünyaya gelmez. Aile, okul ve çevre üçgeni içerisinde kazanacağı ve öğreneceği eğitim, terbiye ve alışkanlıkları ile sosyal yapı içerisinde gelişir veya gelişemez.

Sosyal bir olay olan suç, toplumdan topluma ve aynı toplumda süreç içerisinde nicelik ve nitelik olarak sürekli değişmektedir. Bununla birlikte, sanayileşme, göç ve kentleşme olguları da suç olayını etkilemektedir. Hızlı

nüfus artışı, köyden şehre göç, şehir hayatını daha komplike hale getirmiş, içten yüzyüze ilişkiler önemini kaybetmiştir. Bu kompleks alan içerisindeki sosyal kontrol ve baskı etkisi de giderek azalmıştır (İçli'den akt. Özcan, 1991).

"Çocuk suçluluğu" konusu ise, günümüzün dikkati çeken güncel sorunlarından olup, sorunun yanısıra, uzmanlarca da sistematik bir biçimde inceleme ve çözüm yolları aranmaktadır.

Bu çalışmanın temel amacı; Çankaya ilçesinde çocuk suçluluğunun artış nedenlerinin, kent ölçeğinde ortaya konulması ve bu nedenlerle ilgili çözüm önerilerinin sunulması.

5.ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Toplumların gerek hayat tarzında, gerekse kültürel özelliklerinde bir değişimin yaşanması, sosyal değişimin toplumsal alanda değişmesinin bir sonucudur. Bir taraftan geleneksel yapılar zayıflarken, diğer yandan ilerleme yolunda yeni toplumsal yapılar oluşmuştur (İzkan, 1992 :1).

Hızlı kentleşmenin yaşanmasıyla birlikte, kentsel alan içerisinde yeni problemlerin ortaya çıkması da kaçınılmaz bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. (İzkan, 1992:1).

Türkiye'de, son yıllarda devam eden hızlı kentleşme sürecinin getirdiği olumsuz durum, kent sorunlarının giderek artırmının yanı sıra, yerel yönetimler ile güvenlik örgütlerinin üstesinden gelemeyeceği pek çok sorunu da beraberinde getirmiştir. Özellikle, kentsel alanda toplumsal, ekonomik ve kültürel koşulların bir sonucu olarak, birey içinde yaşadığı çevrede küçük yaşta suçla tanışabilmektedir.

Dünyamızın geleceği olan çocukların anti-sosyal eğilimlerinin yasa müdahalesi haline getirecek bir duruma dönüşmesi, insanlık geleceğini süreç içerisinde temsil edecek nesillerin ciddi bir tehlike olarak görülmesi açısından bu çalışma önemlidir.

6. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ :

Bu çalışma da, araştırma tekniklerinden anket ve görüşme yoluyla, çocuk suçluluğunun nedenleri ve çocuk suçluluğunun önlenmesi için gerekli olan durumlar incelenmiştir.

Araştırmamızın birinci aşamasında, suç teorileri, suç, çocuk suçluluğu ve kentsel sorunlar konusu üzerinde bir literatür çalışması yapılmıştır.

Araştırmanın amacı doğrultusunda, yerli kaynaklara ait suç istatistikleri ile literatür çalışması sonucunda elde edilen bilgiler değerlendirilerek araştırma soruları oluşturulmuştur.

Son olarak araştırmamız da, araştırma soruları ve suç teorilerinden hareketle, anket soruları hazırlanmıştır. Anket soruları ve yapılan görüşmeler, kent ölçeğinde çocuk suçluluğu konusuna yol gösterecek tarzda incelenmeye çalışılmıştır.

7. ARAŞTIRMA SORULARI

Çocuk Suçluluğuna ilişkin araştırma sorularımızı oluştururken konu ile ilgili temel hareket noktalarımız şunlardır:

- Çocuk Suçluluğunun en fazla kentlerde işlendiği,
- Diğer suç türlerine nazaran çocuklar tarafından işlenen suçların daha ağır maddi ve manevi sonuçlar doğurması,
- Çocuk suçluluğu en fazla Çankaya ilçesinde işlendiği,
- Çocuk işçiliği ve sokakta çalışan çocukların en fazla Çankaya ilçesinde olduğu,
- Suç işleyen çocukların maddi durumlarının iyi olmadığı,
- Göçün çocuk suçluluğu üzerinde etkili olduğu,
- Gençlik merkezlerinin bulunduğu mekanlarda çocuk suçluluğunun azaldığı,

Bu doğrultuda araştırmada sorduğumuz temel sorular şunlardır:

- Kentte çocuk suçluluğunun oluşmasını engellemek amacıyla neler yapılmalıdır?
- Kent ölçeğinde çocuk suçluluğunun sorunu hakkında vatandaşlar tarafından temel olarak belirlenen nedenler nelerdir?

8. ARAŞTIRMANIN KAPSAM VE SINIRLILIKLARI

Bu araştırma da, çocuk suçluluğu, sosyolojik açıdan incelenmiştir. Dolayısıyla çocuk suçluluğuna ilişkin teknik ve hukuku boyut bilgilendirme

maksadıyla verilmiş, esas olarak konunun suç sosyolojisi ile alakalı boyutu üzerinde durulmuştur. Bu bağlamda, araştırmamız kapsamında gerçekleştirilen veri toplama ve değerlendirme süreci çocuk suçluluğu ile ilgili bulgular elde etmeye yönelik planlanmıştır.

Literatürde, çocuk suçluluğu ile ilgili güncel bilgileri içeren yerli ve yabancı kaynak bulunmaktadır. Özellikle Ankara Emniyet Müdürlüğü Çocuk Şube Müdürlüğü'nden elde edilen veriler ve raporlar "Çocuk Suçluluğu" ile ilgili daha kapsamlı ve derinlemesine bilgi sahibi olunulmasına yardımcı olmuştur.

Çocuk suçluluğu alan araştırmasını uygulamak için Çankaya İlçe Emniyet Müdürlüğü Çocuk Şube Müdürlüğü'nde çalışan polisler, çocuk suçluluğunun nedenleri üzerinde bir anket çalışması yapılmak istenmiş fakat gerekli izin alınamamıştır. Bunun üzerine evren, Çankaya İlçesinde oturan vatandaşlar tercih edilmek zorunda kalmıştır.

Konunun bilimsel temellere dayanması ve kabul görmesi açısından çocuk suçluluğunun işlendiği sosyal ortam ve çevrelerle birlikte suç teorilerinden hareketle, araştırmanın evreni Ankara ili Çankaya ilçesinde oturan vatandaşlar seçilmiştir. Bu çerçevede toplam 100 kişiye anket yapılmıştır. Yapılacak olan anket çalışması ile de, çocuk suçluluğu artış nedenleri ve bu nedenleri giderilmesine yönelik tedbirler bu çalışmanın kapsam ve sınırlılıkları olacaktır.

9. VERİLERİN ANALİZ EDİLMESİ

Anketlerin uygulaması bittikten sonra toplanan anketler teker teker kontrol edilmiş, eksik olan anketler değerlendirilmeye alınmamıştır. Daha sonra bütün veriler SPSS programına girilmiştir.

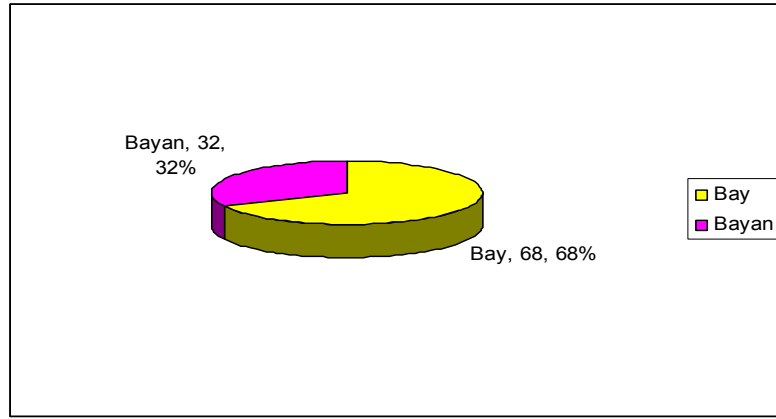
II. ARAŞTIRMA BULGULAR

Araştırma sonucunda elde edilen bilgiler aşağıda gösterilmiştir.

Çizelge 1.1. Ankete katılan vatandaşlarımızın cinsiyete göre dağılımı.

Cinsiyet

	Frekans	%
Bay	68	68.0
Bayan	32	32.0
Toplam	100	100.0

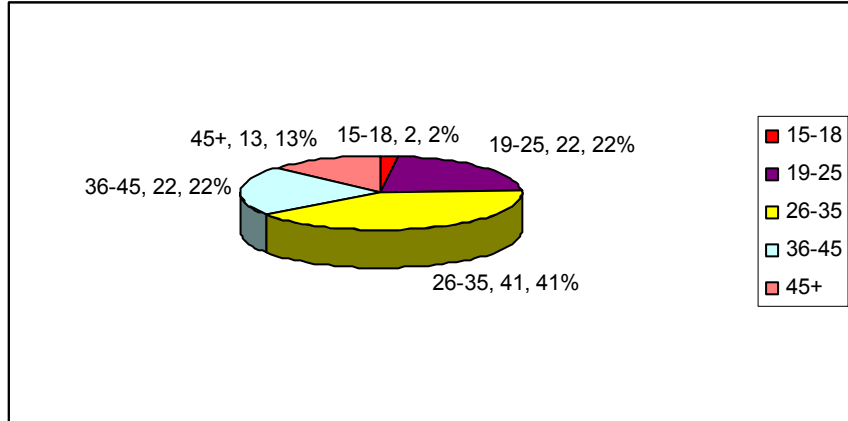

Çankaya ilçesinde yapmış olduğumuz ankete katılan vatandaşlarımızın, %68'i erkektir.

Çizelge1. 2. Ankete katılan vatandaşlarımızın yaşa göre dağılımı.

Yaş

	Frekans	%
15-18	2	2.0
19-25	22	22.0
26-35	41	41.0
36-45	22	22.0
45+	13	13.0

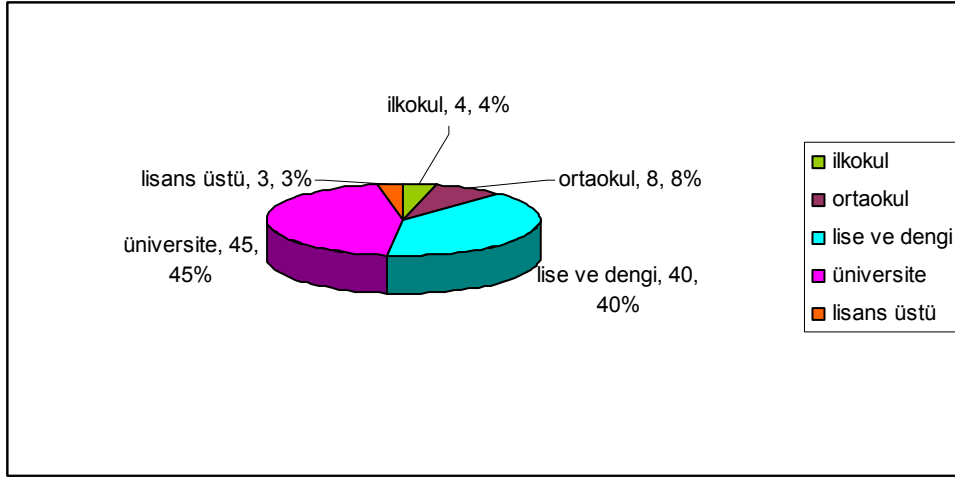

Çankaya ilçesinde yapmış olduğumuz ankete katılan vatandaşlarımızın yaş durumlarına baktığımızda, 26-35 yaş dilimi arasında katılanların %41, hem 36-45 ile hem 19-25 yaş dilimi arasında katılanların %22, 45 ve yukarısı %13 ve 15-18 yaş dilimi arasında katılanların oranı %2 olmuştur.

Çizelge1.3. Ankete katılan vatandaşlarımızın eğitim durumu.

Eğitim

	Frekans	%
ilkokul	4	4.0
ortaokul	8	8.0
lise ve dengi	40	40.0
üniversite	45	45.0
lisans üstü	3	3.0
Toplam	100	100.0

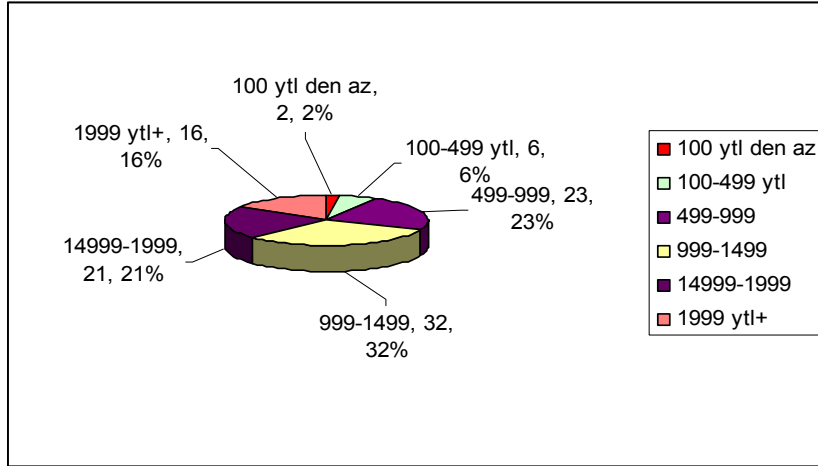

Çankaya ilçesinde yapmış olduğumuz ankete katılan vatandaşlarımızın eğitim durumlarına baktığımızda; üniversite mezunu olanların %45, lise ve dengi mezunu olanların %40, ortaokul mezunu olanların %8.8, ilkokul mezunu olanların %4 ve lisans üstü mezunu olanların %3.3 olduğu görülmüştür.

Çizelge1.4. Ankete katılan vatandaşlarımızın gelir durumu.

Gelir

	Frekans	%
100 ytl den az	2	2.0
100-499 ytl	6	6.0
499-999	23	23.0
999-1499	32	32.0
1499-1999	21	21.0
1999 ytl+	16	16.0
Toplam	100	100.0

Çankaya ilçesinde yapmış olduğumuz ankete katılan vatandaşlarımızın gelir durumlarına baktığımızda; geliri 100 Ytl'den az olanlar %2, 100 ile 499 Ytl arasında olanlar %6, 499 ile 999 Ytl arasında olanlar %23, 999 ile 1499 Ytl arasında olanlar %32, 1499 ile 1999 Ytl arasında olanlar %21 ve geliri 1999 Ytl'den fazla olanlar ise %16 olduğu görülmüştür.

Bu bağlamda, ilçede oturan vatandaşlarımızın büyük çoğunluğu orta ve üst düzey gelir grupları arasında yer almaktadır.

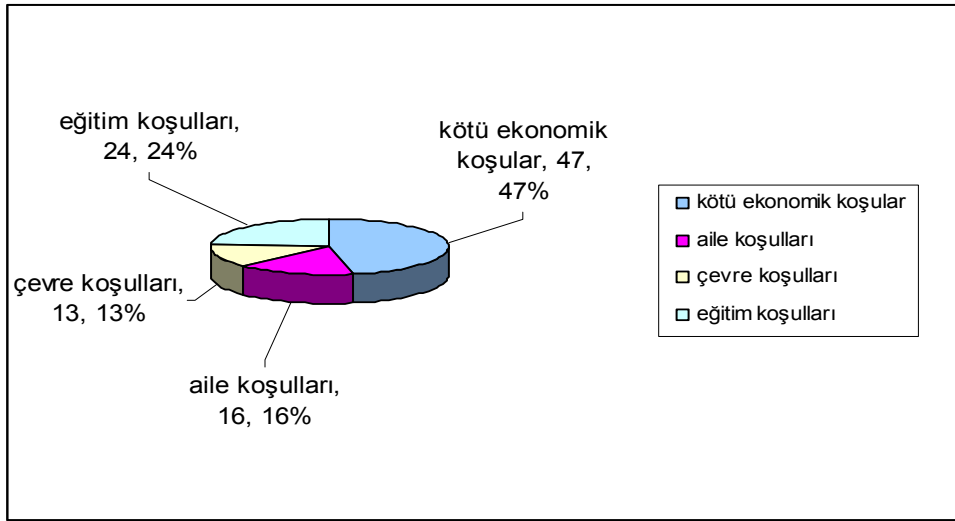
Çizelge 1.5. Ankete katılan vatandaşlarımıza, kent ölçeğinde çocuk suçluluğunun artışının en önemli nedeni sorusu.

Soru 1

	Frekans	%
kötü ekonomik koşullar	47	47.0
aile koşulları	16	16.0
çevre koşulları	13	13.0
eğitim koşulları	24	24.0
Toplam	100	100.0

EĞİTİM * S1 Çapraz Tablo

		<i>Kötü ekonomik koşullar</i>	<i>aile koşulları</i>	<i>çevre koşulları</i>	<i>eğitim koşulları</i>	<i>Toplam</i>
<i>İlkokul</i>	Sayısı	1		1	2	4
	Toplamda %si	1.0%		1.0%	2.0%	4.0%
<i>Ortaokul</i>	Sayısı	2	1	2	3	8
	Toplamda %si	2.0%	1.0%	2.0%	3.0%	8.0%
<i>Ortaokul</i>	Sayısı	13	11	4	12	40
	Toplamda %si	13.0%	11.0%	4.0%	12.0%	40.0%
<i>Lise Ve Dengi</i>	Sayısı	30	4	5	6	45
	Toplamda %si	30.0%	4.0%	5.0%	6.0%	45.0%
<i>Üniversite</i>	Sayısı	1		1	1	3
	Toplamda %si	1.0%		1.0%	1.0%	3.0%
<i>Toplam</i>	Sayısı	47	16	13	24	100
	Toplamda %si	47.0%	16.0%	13.0%	24.0%	100.0%

Çankaya ilçesinde yapmış olduğumuz ankete katılan vatandaşlarımıza, kent ölçeğinde çocuk suçluluğunun artışının en önemli nedeni sorulduğunda; %47'si kötü ekonomik koşullar, %24'ü eğitim koşulları, %16 aile koşulları, %13'ü de çevre koşulları olduğunu belirtmiştir. Genel itibariyle, lise ve dengi okul mezunu olanların, sorunu kötü ekonomik koşullar olarak belirtmiştir.

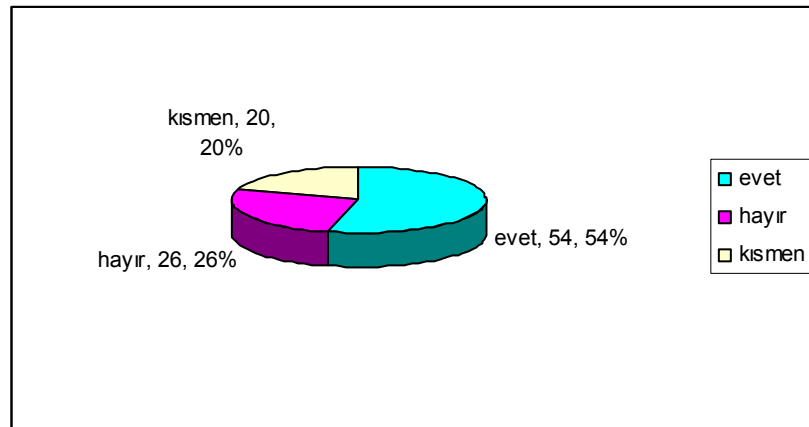
Yoksulluk ile suç arasındaki ilişkiyi kurmak amacıyla, TİSVA (Türkiye İsrarı Önleme Vakfı) tarafından 6 ildeki, (Ankara, Adana, Diyarbakır, İstanbul, Trabzon ve İzmir’de) 10 cezaevinde 1525 hükümlü ve bu illerde yaşayan değişik meslek gruplarından 1250 kişi üzerinde yapılan başka bir araştırmanın sonuçları da, suçların birinci nedeninin işsizlik ve yoksulluk olduğunu göstermiş, diğer nedenlerin de göç, manevi değerler sistemindeki zayıflama, güvenlik önlemlerinin yetersizliği, eğitim kalitesinin düşük olması, uyuşturucu ve alkol bağımlılığı, düzensiz aile yapısı ve medyanın olumsuz etkisi olarak sıralanmıştır (Akgöl, 2006:15).

Genel suçlulukta olduğu gibi, çocuk suçluluğunda da yoksulluğun çocukların suça itilmesinde önemli nedenlerden biri olabileceği düşünülmektedir.

Çizelge 1.6. Ankete katılan vatandaşlarımız, suçlu çocuklarla daha önce karşılaşp karşılaşmadıkları ile ilgili soru.

Soru 2

	Frekans	%
Evet	54	54
Hayır	26	26
Kısmen	20	20
Toplam	100	100.0

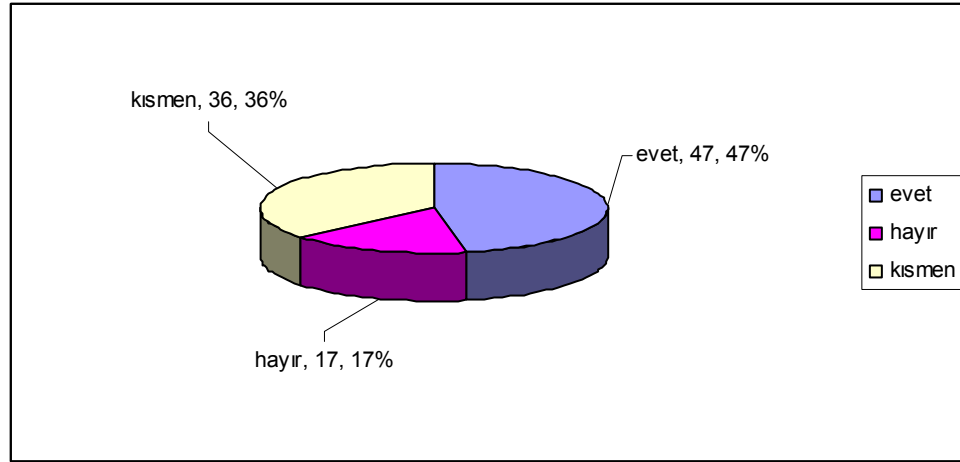

Çankaya ilçesinde yapmış olduğumuz ankete katılan vatandaşlarımıza, suçlu çocuklarla daha önce karşılaşp karşılaşmadıkları ile ilgili soruya; %54'ü evet, %26'sı hayır ve %10'u kısmen karşılaştığını belirtmiştir. Ankete göre, Çankaya'da oturan vatandaşlarımızın büyük çoğunluğunun suçlu çocuklarla karşılaştığını görmekteyiz.

Çizelge 1.7. Ankete katılan vatandaşlarımıza, bu çocukların topluma kazandırılabilirliğine mevzuyla ilgili sorduğumuz soru.

Soru 3

	Frekans	%
Evet	47	47.0
Hayır	17	17.0
Kısmen	36	36.0
Toplam	100	100.0

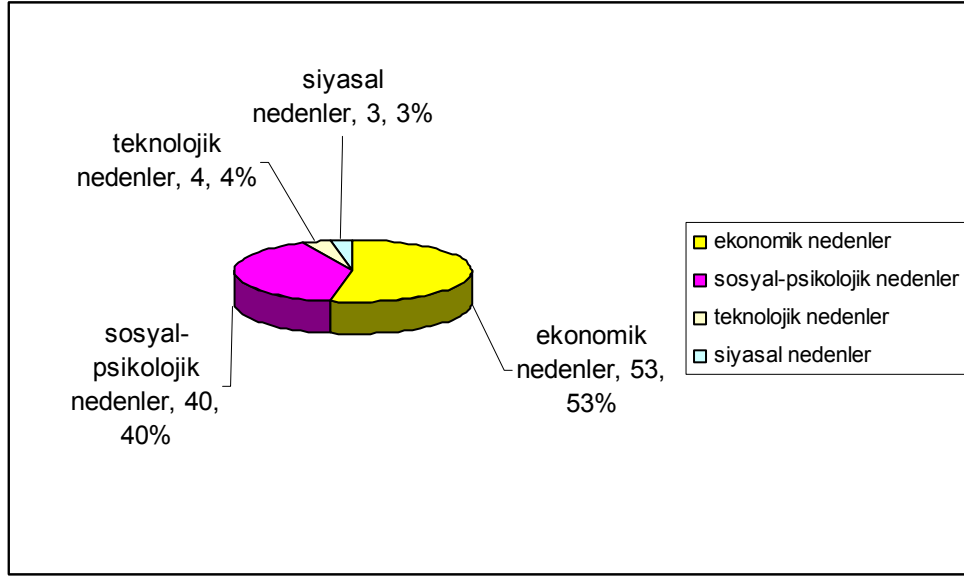
Çankaya ilçesinde yapmış olduğumuz ankete katılan vatandaşlarımıza, bu çocukların topluma kazandırılması ile ilgili sorduğumuz soruya; %47'si evet, %36'sı kısmen ve %17'si olumsuz cevabı vermiştir. Genel itibariyle, bu ilçede oturan vatandaşlarımızın büyük bir çoğunluğu topluma kazandırılabilirliğine inanmaktadır.

Ankara Emniyet Müdürlüğü tarafından Polis Amca İlköğretim Okulu ve Hıdırlıktepe İlköğretim okullarına yönelik yerine getirilen sosyal sorumluluk çalışmaları, çocukların topluma kazandırılmasında önemli bir adım olduğu görülmüştür. Ankara Emniyet Müdürlüğü'nün koordinesinde ve uzman eğitici ve öğretmenlerin eşliğinde Altındağ Devlet Tiyatrosu'nda sahneye çıkan çocuklar, Atatürk Oratoryosu, şiir dinletisi, minik şirinler dans gösterisi, modern dans gösterisi, şirinler dans gösterisi, tiyatro gösterisi, resim ve el işi sergisi, Türk Halk Müziği korusu ve folklor alanlarında bir çok aktiviteye katılmışlardır. Çocuklara sorulduğunda, yerine getirmiş oldukları bu çalışmaların kendilerinin özgüvenini artırdığı ve yaşamlarının ileriki anlarına yönelik pozitif bir düşünceye sahip olmaya başladıklarını belirtmişlerdir (Görgülü, 2006).

Çizelge 1.8. Ankete katılan vatandaşlarımıza, Çankaya ilçesindeki çocuk suçluluğunun kentleşmenin hangi nedenin daha etkin olduğu mevzuuyla alakalı sorduğumuz soru.

Soru 5

	Frekans	%
ekonomik nedenler	53	53.0
sosyal-psikolojik nedenler	40	40.0
teknolojik nedenler	4	4.0
siyasal nedenler	3	3.0
Toplam	100	100

EĞİTİM * S5 Çapraz Tablo

		ekonomik nedenler	sosyal- psikolojik nedenler	teknolojik nedenler	siyasal nedenler	Toplam
İlkokul	Sayısı	1	1	1	1	4
	Toplamda %si	1.0%	1.0%	1.0%	1.0%	4.0%
Ortaokul	Sayısı	4	4			8
	Toplamda %si	4.0%	4.0%			8.0%
Ortaokul	Sayısı	24	13	3		40
	Toplamda %si	24.0%	13.0%	3.0%		40.0%
Lise Ve Dengi	Sayısı	23	21		1	45
	Toplamda %si	23.0%	21.0%		1.0%	45.0%
Üniversite	Sayısı	1	1		1	3
	Toplamda %si	1.0%	1.0%		1.0%	3.0%
Toplam	Sayısı	53	40	4	3	100
	Toplamda %si	53.0%	40.0%	4.0%	3.0%	100.0%

S6 * S5 Çapraz Tablo

		<i>ekonomik nedenler</i>	<i>sosyal- psikolojik nedenler</i>	<i>teknolojik nedenler</i>	<i>siyasal nedenler</i>	<i>Toplam</i>
çocuk polisi	Sayısı	20	7	1	1	29
	Toplamda %si	20.0%	7.0%	1.0%	1.0%	29.0%
belediye hizmet birimleri	Sayısı	4	3	1	2	10
	Toplamda %si	4.0%	3.0%	1.0%	2.0%	10.0%
sosyal hizmet uzmanları	Sayısı	11	14			25
	Toplamda %si	11.0%	14.0%			25.0%
sivil toplum kuruluşları	Sayısı	5	4			9
	Toplamda %si	5.0%	4.0%			9.0%
çocuk gelişim uzmanları ve çocuk psikologları	Sayısı	13	12	2		27
	Toplamda %si	13.0%	12.0%	2.0%		27.0%
Toplam	Sayısı	53	40	4	3	100
	Toplamda %si	53.0%	40.0%	4.0%	3.0%	100.0%

Çankaya ilçesinde yapmış olduğumuz ankete katılan vatandaşlarımıza, kentleşmenin hangi nedenin daha etkin olduğu konusunda alakalı sorulan soruya, %53'ü ekonomik nedenler, %40'ı sosyal psikolojik nedenler, %4'ü teknolojik nedenler ve %3'ü siyasal nedenler demiştir. Verilere göre, Çankaya da oturan vatandaşlarımızın çoğunluğu, çocuk suçluluğunda, kentleşmenin ekonomik ve sosyal-psikolojik nedenlerini daha etkili olduğunu belirtmiştir.

Genel itibarıyla, ekonomik nedenler, araştırmaya katılanların eğitim durumlarıyla da anlamlı ilişkiler de kurulmuştur. Araştırmamız da, çocuk suçluluğunun nedenini, ekonomik nedenler olarak yanıtlayan vatandaşlarımızın %20'si Çocuk Polisi, %13 Çocuk Gelişim Uzmanı ve Çocuk Psikologları ve %11 Sosyal Hizmet Uzmanı Olması gerektiğini

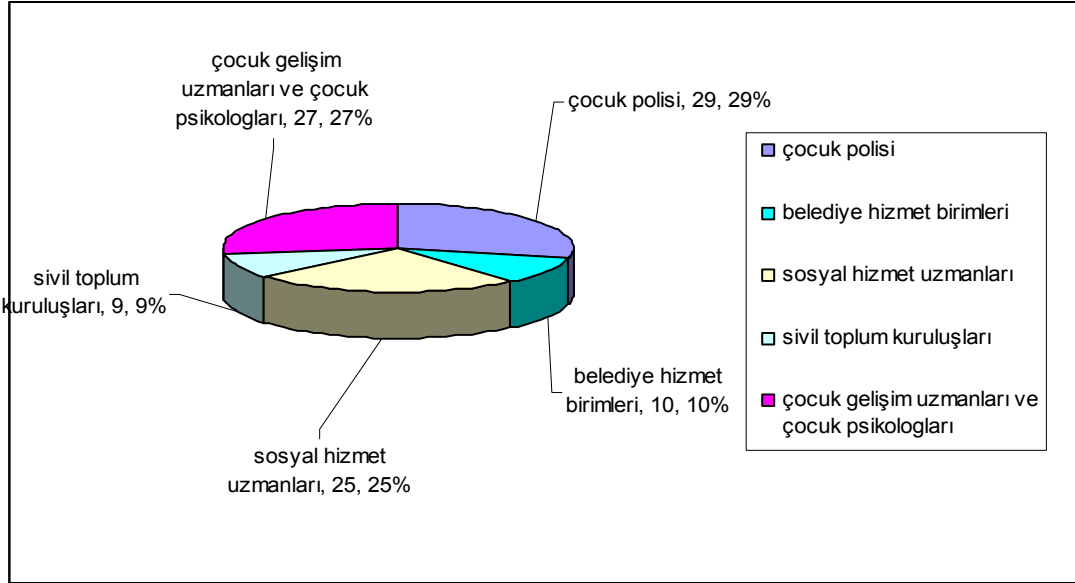
belirtirmen, Sosyo-Psikolojik olarak yanıtlayan vatandaşlarımız, %14 Sosyal Hizmet Uzmanı, %12'si Çocuk Gelişim Uzmanı ve %7 ise Çocuk Polisi Olması gerektiğini düşünmektedir. Bu soruna yönelik yaklaşımda çocuk gelişim uzmanı ve çocuk psikologları, Sosyal Hizmet Uzmanı ve Çocuk Polisinin olması gerekmektedir.

Ankara Emniyet Müdürlüğü ve Sağlık Bakanlığı tarafından 15-16 Mayıs 2006 tarihinde gerçekleştirilen sempozyumda, konuşmaya katılan katılımcılar, çocuk suçluluğu ile mücadelede bütün kurum ve kuruluşların ortak bir mücadele içerisinde olması gerektiğini belirtmişlerdir (Çocuk ve Ergene Yönelik Şiddetin Önlenmesi Sempozyumu, 2006).

Çizelge 1.9. Ankete katılan vatandaşlarımıza, çocuk suçluluğu sorununun çözümünde hangi meslek gruplarına daha çok ihtiyaç duyulmaktadır mevzuuyla ilgili soru.

S6

	Frekans	%
çocuk polisi	29	29.0
belediye hizmet birimleri	10	10.0
sosyal hizmet uzmanları	25	25.0
sivil toplum kuruluşları	9	9.0
çocuk gelişim uzmanları ve çocuk psikologları	27	27.0
Toplam	100	100.0

EĞİTİM * S6 Çapraz Tablo

		çocuk polisi	belediye hizmet birimleri	sosyal hizmet uzmanları	sivil toplum kuruluşları	çocuk gelişim uzmanları ve çocuk psikologları	Toplam
İlkokul	Sayısı		1	1		2	4
	Toplamda %si		1.0%	1.0%		2.0%	4.0%
Ortaokul	Sayısı	2	1	1		4	8
	Toplamda %si	2.0%	1.0%	1.0%		4.0%	8.0%
Ortaokul	Sayısı	12	2	10	1	15	40
	Toplamda %si	12.0%	2.0%	10.0%	1.0%	15.0%	40.0%
Lise Ve Dengi	Sayısı	15	5	13	6	6	45
	Toplamda %si	15.0%	5.0%	13.0%	6.0%	6.0%	45.0%
Üniversite	Sayısı		1		2		3
	Toplamda %si		1.0%		2.0%		3.0%
Toplam	Sayısı	29	10	25	9	27	100
	Toplamda %si	29.0%	10.0%	25.0%	9.0%	27.0%	100.0%

Çankaya ilçesinde yapmış olduğumuz ankete katılan vatandaşlarımıza, çocuk suçluluğu sorununun çözümünde, hangi meslek gruplarına daha çok ihtiyaç duyulmalı ile ilgili verdikleri yanıtlarda, %29.29'si çocuk polisi, %27.27'si çocuk gelişim uzmanları ve çocuk psikologları,

%25.25'i sosyal hizmet uzmanları, %10.10'u belediye hizmet birimleri ve %9.9'u ise sivil toplum kuruluşları olması gerektiği belirtmiştir.

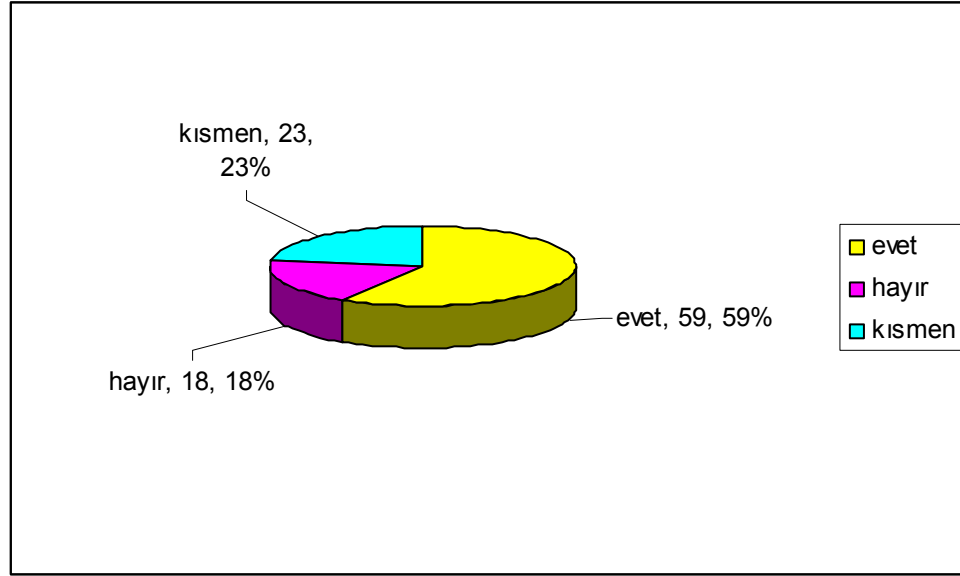
Verilere göre, Çankaya ilçesindeki çocuk suçluluğuna engel olmada, çocuk polisi, çocuk gelişim uzmanları ve psikologlarla birlikte sosyal hizmet uzmanlarına da ihtiyaç duyulduğunu göstermiştir. Araştırmayla katılanların eğitim durumlarına baktığımızda, evrenin %85'ini oluşturan ortaokul ve lise dengi mezunlarının yaklaşık %50'si, Çocuk polisi ve çocuk gelişim uzmanları ve psikolog olması yönünde kanaatlerini bildirmişlerdir.

Çocuk suçluluğunun sebebi ve çözüm yollarının ortaya atılması için soruna çok boyutlu ve interdisipliner yaklaşmak gerekmektedir. Aynı zamanda çok kurumlu mücadelede bir zorunluluk olarak karşımıza çıkmaktadır. Toplumsal problemlerin çözümleri, yine tüm toplumsal kurumların ortak çalışmasıyla mümkün olabilir. Bu bağlamda, suça yönelen çocuklara yönelik faaliyetlerde çok kurumlu yaklaşım bir zorunluluktur (Sökelen, 2006).

Çizelge 1.10. Ankete katılan vatandaşlarımıza,köyden kente göçün çocuk suçluluğuna etkisi olduğunu mevzuuyla ilgili soru.

S7

	Frekans	%
Evet	59	59
Hayır	18	18
Kısmen	23	23
Toplam	100	100.0

EĞİTİM * S7 Çapraz Tablo

		<i>Evet</i>	<i>hayır</i>	<i>Kısmen</i>	<i>Toplam</i>
<i>İlkokul</i>	Sayısı	3	1		4
	Toplamda %si	3.0%	1.0%		4.0%
<i>Ortaokul</i>	Sayısı	5	1	2	8
	Toplamda %si	5.0%	1.0%	2.0%	8.0%
<i>Ortaokul</i>	Sayısı	20	11	9	40
	Toplamda %si	20.0%	11.0%	9.0%	40.0%
<i>Lise Ve Dengi</i>	Sayısı	28	5	12	45
	Toplamda %si	28.0%	5.0%	12.0%	45.0%
<i>Üniversite</i>	Sayısı	3			3
	Toplamda %si	3.0%			3.0%
<i>Toplam</i>	Sayısı	59	18	23	100
	Toplamda %si	59.0%	18.0%	23.0%	100.0%

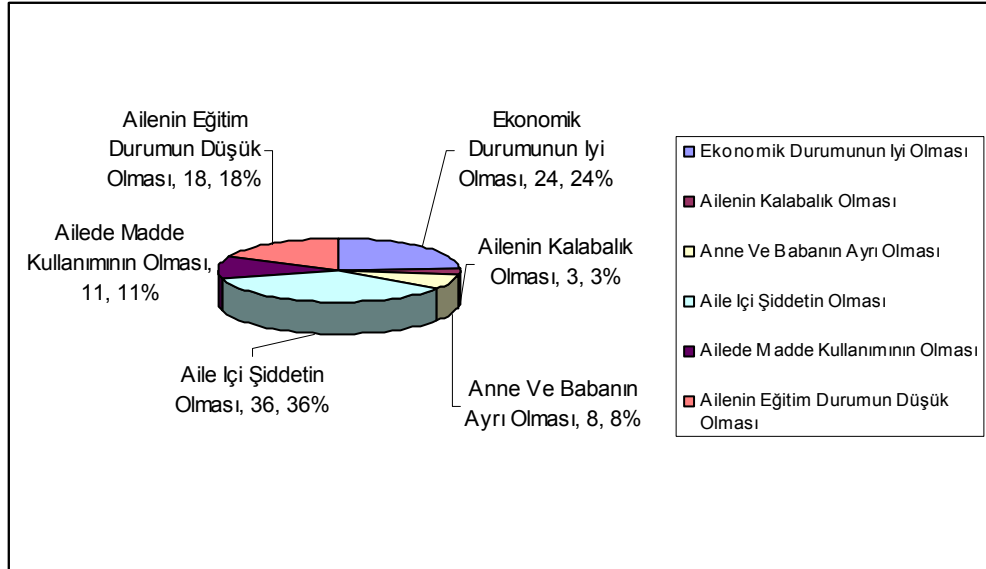
Çankaya ilçesinde yapmış olduğumuz ankete katılan vatandaşlarımıza, köyden kente göçün çocuk suçluluğuna etkisiyle alakalı soruya; %59,59'u evet, %23'ü kısmen ve %18,18 ise olumsuz yanıt vermiştir. Araştırmaya katılan her bir vatandaşın eğitim durumlarıyla çocuk suçluluğunda göçün önemli bir etken olduğu arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Emniyet Genel Müdürlüğü Asayiş Daire Başkanlığının sürekli artan asayiş olayları (adi suçlar, çocuk suçluluğu) ile ilgili olarak hazırlamış olduğu bir raporda, suçlarının nedenlerinin temelinde ekonomik nedenler ve göç sorunu olduğu vurgulanmıştır. Bu sorunun çözümü içinde, polisin branlaşmaya gitmesinin gerekli olduğunu vurgulamıştır (Ercan, 2006:18).

Çizelge 1.11. Ankete katılan vatandaşlarımıza, ailelerin hangi özellikleri, çocuk suçluluğun ortaya çıkmasında daha etkilidir mevzuusuyla ilgili soru.

S8

	Frekans	%
Ekonomik Durumunun İyi Olması	24	24.0
Ailenin Kalabalık Olması	3	3.0
Anne Ve Babanın Ayrı Olması	8	8.0
Aile İçi Şiddetin Olması	36	36.0
Ailede Madde Kullanımının Olması	11	11.0
Ailenin Eğitim Durumun Düşük Olması	18	18.0
Toplam	100	100.0

EĞİTİM * S8 Çapraz Tablo

		<i>ekonomik durumunun iyi olması</i>	<i>ailenin kalabalık olması</i>	<i>anne ve babanın ayrı olması</i>	<i>aile içi şiddetin olması</i>	<i>ailede madde kullanımının olması</i>	<i>ailenin eğitim durumunun düşük olması</i>	<i>Toplam</i>
Çocuk polisi	Sayısı	9	2		11	2	5	29
	Toplamda %si	9.0%	2.0%		11.0%	2.0%	5.0%	29.0%
belediye hizmet birimleri	Sayısı	1		1	3	2	3	10
	Toplamda %si	1.0%		1.0%	3.0%	2.0%	3.0%	10.0%
sosyal hizmet uzmanları	Sayısı	6		4	9	4	2	25
	Toplamda %si	6.0%		4.0%	9.0%	4.0%	2.0%	25.0%
sivil toplum kuruluşları	Sayısı	2			3	1	3	9
	Toplamda %si	2.0%			3.0%	1.0%	3.0%	9.0%
Çocuk gelişim uzmanları ve çocuk psikologları	Sayısı	6	1	3	10	2	5	27
	Toplamda %si	6.0%	1.0%	3.0%	10.0%	2.0%	5.0%	27.0%
Toplam	Sayısı	24	3	8	36	11	18	100
	Toplamda %si	24.0%	3.0%	8.0%	36.0%	11.0%	18.0%	100.0%

Çankaya ilçesinde yapmış olduğumuz ankete katılan vatandaşlarımıza, ailelerin hangi özellikleri, çocuk suçluluğun ortaya çıkmasında daha etkili olduğuna dair sorduğumuz soruya; %36'sı aile içi şiddetin olması, %24'ü ekonomik durumunun iyi olmaması, %18'i ailenin eğitim durumunun düşük olması, %11,11'i ailede madde kullanımının olması, %8,8'i Anne ve babanın ayrı olması ve %3,3'ü ailenin kalabalık olması yanıtını vermiştir. Zaten, yapılan araştırmalarda, aile içerisinde, çocuğu suç işlemeye iten en gerekçelerden en baskın olanının, aile içi şiddetin olduğu gösterilmiştir.

Yapılan araştırmayla ilgili olarak, çocuk suçluluğu sorununda, ailelerin hangi özelliklerine yönelik hangi meslek grup ya da gruplarına ihtiyaç olduğuna dair yapılan çapraz tabloda, ailenin ekonomik durumunun iyi olmaması ve aile içi şiddetin olması cevabı verenlerin %60'nın, %36'sı Çocuk

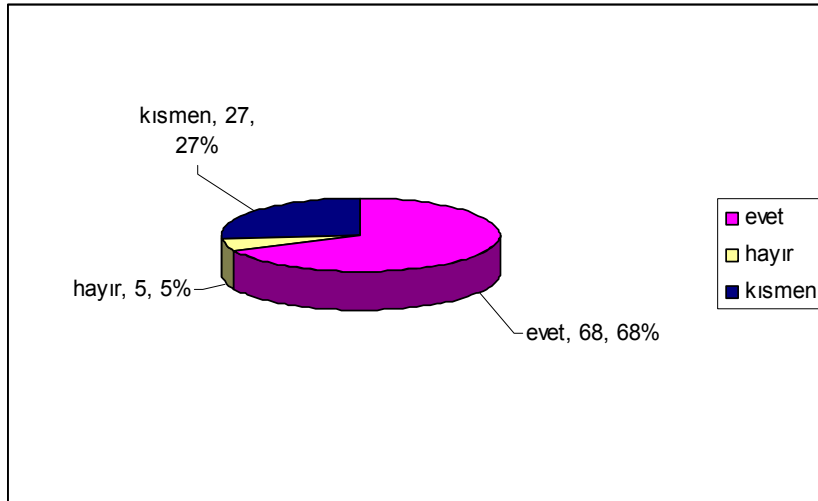
Polisi ve Çocuk Gelişim Uzmanları ve Çocuk Psikologları olması gerektiğini belirtmiştir.

Yapılan bir araştırmada, Güz (2006), çocukların şiddete başvurma ve suç işleme nedenlerin başında, aileden çocuğa yönelik sevgi ve şefkatin az olduğu durumlarda başvurduğu dikkati çekmektedir.

Çizelge 1.12. Ankete katılan vatandaşlarımıza, gençlik merkezlerinin çocuk suçluluğunu azaltılması ve çocukların topluma kazandırılmasında faydalı olup olmadığı ile alakalı soru.

Soru 9

	Frekans	%
Evet	68	68
Hayır	5	5
Kısmen	27	27
Toplam	100	100.0

Çankaya ilçesinde yapmış olduğumuz ankete katılan vatandaşlarımıza, gençlik merkezlerinin çocuk suçluluğunu azaltılması ve çocukların topluma kazandırılması ile ilgili sorduğumuz soruya, %68.68'i müsbet, %27'si kısmen ve %5.5'i menfi cevap vermiştir. Bu durum, gençlik

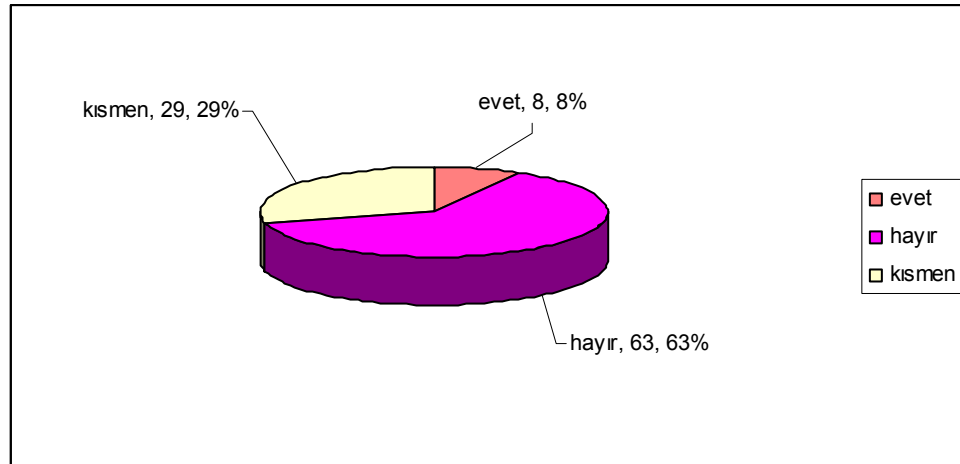
merkezlerinin, çocuk suçluluğunu azaltılmasında, Çankaya’da oturan vatandaşlarımız tarafından önemli bir etken olarak görülmektedir.

Belediyeler tarafından çocuklara yönelik yerine getirilen hizmetlerin çocuk suçluluğunun azaltılmasında etkili olduğu ortaya çıkmıştır. Özellikle, çalışan çocuklar merkezi, gençlik hizmetleri ve çocuk klüplerinin, “En ucuz iş bulma ve suç engelleme yöntemi” olduğu ve bulundukları çevrede çocuk suçluluğunun azalmasına yardımcı oldukları görülmektedir (Hatipoğlu, 2006:10).

Çizelge 1.13. Ankete katılan vatandaşlarımıza, çocuk suçluluğunu önlemede mevcut olan “Yasal Düzenlemelerin” yeterli olup olmadığına dair sorduğumuz soru.

Soru 10

	Frekans	%
Evet	8	8
Hayır	63	63
Kısmen	29	29
Toplam	100	100.0

Çankaya ilçesinde yapmış olduğumuz ankete katılan vatandaşlarımıza, çocuk suçluluğunu önlemede mevcut olan “Yasal Düzenlemelerin” yeterli olması ile alakalı sorduğumuz soruya, vatandaşlarımızın büyük çoğunluğu %63.63 ile hayır yanıtı vermiştir.

Çocuk suçluluğu sorununun giderek artması başta yasalar olmak üzere bir çok düzenlemelerin yetersiz ve eksik kaldığını göstermektedir. İnsanın çok yönlü bir yapısı olması dolayısıyla, sosyal sorunlarının çözümünde de çok boyutlu bir yaklaşımının esas alınması gerekmektedir. Yasalar, bu boyutta çocuk suçluluğu sorunun çözümünde dikkate alınması gereken temel araçlardan biridir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Dünya nüfusunun büyük çoğunluğu oluşturan ve dünyanın geleceği olarak bakılan çocuklara karşı işlenen suçlar veya onlar tarafından işlenen suçların oranı giderek artmaktadır. Çocuk suçluluğu olgusu dediğimiz bu olay, kentlerde etkisini daha fazla göstermekte ve önü alınmazsa yakın bir zamanda toplumsal hayatta ciddi sorunlara yol açabileceği görülmektedir.

Geleceğimizi oluşturan çocukların, bilhassa kentsel alanlarda ekonomik nedenlerden dolayı erken yaşta işe başlayarak çevrenin olumsuz tesiri altına girdikleri ve bu zaman dilimlerinde çocuğun kendisine ya da kendisi tarafından işlenen suçlara sıklıkla karşılaştığı görülmektedir.

Bu konuda, ulusal ve uluslararası boyutta bir takım yasal düzenlemelerin yapıldığı görülmekle beraber, uygulamada güçlüklerle karşılaştığı görülmektedir. Salt yasa çıkarmakla sorunu çözmenin yeterli olmadığı da anlaşılmıştır. Bu kapsamda, uygulamadaki güçlüklerin aşılması çocuk suçluluğu sorunu çözümünde daha etkili olacaktır.

Suçların nedenlerinin, özellikle çocuk suçluluğu meselesinin iyi tespit edilmesi ve soruna yönelik acil kararların alınması günümüzde artık kaçınılmaz bir zorunluluk olarak ortaya çıkmaktadır. Çünkü, geç kalınmış bir uygulamanın faturasını bütün toplum çekmektedir. Bu açıdan, salt polislik hizmetinin uygulanması bağlamında değil, çocuğa hizmet edecek her kurum ve kuruluşun bu doğrultuda hizmet birimlerini ivedi olarak oluşturması gerekmektedir. Merkezi ve yerel yönetimlerin de kendi görev ve uzmanlık alanlarında hizmetlerini çocuğun yüksek yararı doğrultusunda yerine getirmesi gerekmektedir.

Polisin, çocuklara yönelik hizmet verdiği en önemli birimlerden biri olan Çocuk Şubesinin, Emniyet Teşkilatının uzman birimlerinden biri olması ve çalıştıracak personelin hem mesleki hem de eğitim imkanları bakımından en üst düzey bilgi ve teknik donanıma sahip olması gerekmektedir. Aynı zamanda, bu birimde çalışan çocuk gelişim uzmanı ve çocuk psikologlarının sayısını artırılmalıdır. Bu uzmanların, günün her saatinde çocuklara yönelik hizmet sunabileceği düzenlemelerin de ayrıca yapılması gerekmektedir.

Çocuk Şubesinin bünyesinde faaliyet gösteren görevlilerin asli görevlerini aksatmadan yürütebilmesi için; diğer kuruluşların (SHÇEK, Adalet Bakanlığı, MEB, Sağlık Bakanlığı ve Belediyelerin) evsizler, sokakta yaşayan, madde bağımlısı, fuhuşa bulaşmış çocuklar ve suç davranışı gösteren çocukların rehabilitasyonuna yönelik kuruluşlarını ivedi olarak açması gerekmektedir.

Çocuğa yönelik ilgili kurumlarca yerine getirilen tedavi hizmetleri sürecinde, çocuklar tedavi bitiminde aileleri tarafından tutulamıyorsa veya aileye gitmeyi istemiyorsa, Belediye ya da Sosyal Hizmetler kurumuna bağlı olarak kurulan gençlik merkezleri ve çocuk klüpleri aracılığıyla iş ve sosyal ve kültürel faaliyetlere yönlendirilmesi ve topluma kazandırılması gerekmektedir.

Özellikle, Avrupa Birliği üye ülkelerinden biri olan Polonya'da çocuk ilgili ilgili birimler ziyaret edildiğinde, çocuklara yönelik hizmet yapan birimlerin sivil toplum kuruluşu olduğu ve Blue room olarak adı geçen yerde çocukların tedavi edildiği, çocukların tedavisinde pedagog nezaretinde minik köpeklerin kullanıldığı ve bu hizmetin üst yaş sınırı olarak 18 yaşına kadar devam edildiği görülmüştür.

Bu uygulama, ülkemizde hizmet yönünden karşılığı olarak bilinen rehabilitasyona atıf yapmakta ve rehabilitasyonun ne kadar önemli olduğunu ortaya koymaktadır.

Bu kapsamda, ilimizde, çocukların rehabilitasyonunu sağlama konusunda ıslahevlerinin sayısı oldukça az olduğunu görürüz. Bu konuda öncelikle ilimizde, ıslahevlerinin sayısının artırılması ve burada kalacak çocukların koğuş sistemi gibi bir hizmet anlayışından ziyade, çocukların birbirlerinden etkilenmeyecekleri 2-3 kişilik odalarda kalmalarının sağlanması gerekmektedir. Aynı zamanda, çocukların burada kaldıkları süre içerisinde, okuma yazma, el sanatları, iş edindirme alanında faaliyetlere katılımları sağlanarak çocukların ıslah edilmesi ve topluma kazandırılmaya çalışılması gerekmektedir.

Bu alanda hizmet veren sivil toplum örgütlerinin desteklenmesine çalışılmalı ve çocuğa yönelik yapmış oldukları barınak, misafirhane ve iş edindirme merkezlerinin denetime açık olmak kaydıyla faaliyete geçirilmesinin sağlanması gerekmektedir.

Yasalar boyutunda da ciddi sıkıntılar görülmektedir. Bu sıkıntıların en önemlilerden biri, 12 yaşını doldurmamış çocukların cezai ehliyetinin bulunmamasında karşılaşılmaktadır. Özellikle, aile fertleri tarafından, çocuğun bu sorumsuzluk yaşından yararlanarak çocukları suçta kullandıklarını görürüz. Bu hususlar da, sorumluluğu bulunanlar hakkında gerekli cezai yaptırımlar uygulanmalıdır.

Bununla birlikte, her yaş grubu arasında yer alan çocuklara salt özel güvenlik tedbirleri uygulanmaktadır. Bunun yeterli olmadığı herkes tarafından açıkça görülmektedir. Bu açıdan çocuğa uygulanacak özel tedbirlerin ötesinde, çocuk ve ailesine yönelik yapılacak hizmetlere de önem verilmesi gerekmektedir.

Bir toplumu ayakta tutacak en güçlü değerlerin öncelikle ailede başladığı bilinen bir aşıkardır. Çocukların sağlıklı ve topluma hizmet götüren bir birey olabilmesi, aile kavramının kutsallığını ön plana koyacak eğitici ve öğretici çalışmaların yapılması gerekmektedir.

Mağdur çocuklara yönelik hizmette de, toplumda koruyucu aile kavramının yaygınlaştırılması sağlanmalıdır. Bu açıdan, mağdur olan çocukları kabul edecek ve onların bakımını üstlenecek ailelere de maddi yardım sağlanması gerekmektedir.

Aile içi şiddet, çocukların en çok etkilendikleri olumsuzluklardan biridir. Aile içi şiddetin azaltılmasına yönelik, ebeveynlerinin bilinçlendirilmesi özellikle gerekmektedir. Aynı zamanda, aile bağlarının güçlendirilmesi ve risk grubu altında bulunan çocuklara eğitim desteği verilmelidir.

Çocuk suçluluğunun en önemli nedenlerinden biri olan ailenin ekonomik yapısından kaynaklanan sorunların çözümünde de, devletin gerekli yardımı yapması ve çocukların eğitimi ve öğretimi için gerekli kolaylıkları sağlaması gerekmektedir.

Bunun ötesinde, ülkemizde okul-aile işbirliği çevresinde, çocuğun aile ve okul çevresinde kalan boş zamanlarını değerlendirecek ve suç işlemesini önleyecek suç politikaları hayata geçirmeleri de gerekmektedir. Bu kapsamda, sivil toplum örgütlerin çocuklara yönelik yapacakları hizmetler teşvik edilerek desteklenmelidir.

Suç oranlarının artmasında, özellikle aile içi Şiddet, ailenin ekonomik durumunun iyi olmaması, sokakta barınma kolaylığı, göç, akran bulma kolaylığı, bağımlılık yapıcı maddeye çabuk ulaşma ve bunun ötesinde toplumun bakış açısının oldukça önemli olduğu görülmektedir. Bahse konu bütün bu durumlar, çocuğun sokak sürecinin uzamasına neden olduklarından bu alanlara yönelik gerekli tedbirlerin alınması ve toplumun bilinçlendirilmesi gerekmektedir.

Belediyeler, Sosyal hizmet kurumları ve sivil toplum kuruluşları tarafından yapılan ve çocukların sosyal gelişimi yönünde önemli faydaları görülen gençlik merkezleri, çocuk klüpleri ve çocuğa yönelik gerçekleştirilen yapılanmalar teşvik edilmelidir. Bunu müteakip, ülkemizde yeteri kadar olmayan bu merkezlerin sayılarının artırılması gerekmektedir. Sosyal nitelikteki bu hizmetlerin çocuğun hem mesleki gelişimini hem de suç işlemesini engellemede çok faydaları oldukları görülmektedir.

Çocukları sadece ilgili kurumlara yerleştirmek de bir çözüm olarak görülmemeli, çocuğun ihtiyacına uygun olan oyun ve eğlence gruplarına katılması da sağlanmalıdır. Çocuğun toplum kazandırma ve toplumla barışık olması açısından bu yapılanmalar da oldukça önemlidir.

Göç, çocuk suçluluğu konusunda önemli bir neden olarak kabul edilmektedir. Göç, çocuğun sokağa itilmesini ve sokağın marjinal çevreleriyle buluşmasını hızlandırmaktadır. Ayrıca, çocuk açısından suç işlemeyi kolaylaştıran önemli bir neden olarak görülmektedir. Bunun yanında, göç hareketlerinin gecekondulaşma açısından getirdiği en önemli problemlerden biri, çocuklar için riskli ortamların oluşmasına neden olmasıdır. Bu bağlamda bu olumsuzlukların giderilmesi herşeyden önce, kentlerde ucuz konut yapımının sağlanması, kalkınmada öncelikli yörelerin teşvik edilerek göçün kontrol altında tutulması gerekmektedir.

Bunun yanında, Çocuk Mahkemelerinin sayısı yetersiz olduğu görülmektedir. Çocuk mahkemelerin olmadığı yerler de bu hizmetler genel mahkemeler tarafından yerine getirmektedir. Genel mahkemeler, suçlu çocuğun kişisel özellikleri ve içinde bulunduğu durumu, Çocuk Mahkemelerindeki uygulanan muhteviyat çerçevesinde göz önünde bulundurmamaktadır. Bu açıdan çocuğun yüksek yararı doğrultusunda çocuk mahkemelerinin sayısının artırılması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

AÇIKGÖZOĞLU, Saim. (1996), “Yaşanabilir Kent Ortamı İçin Bakımsız ve Kimsesiz Çocukların Haklarını Korumada Çocuk ve Dost Aile Merkezi”, **Habitat II Kent Zirvesi İstanbul 96**, İstanbul.

ALACAKAPTAN, Ugur. (1975). **Suçun Unsurları**. Ankara.

AKALIN, Nejat, (1999), “**Çocuğun Suça İtilmesinde Toplumsallaşma Öğelerinin Etkisi**”, 1.İstanbul Çocuk Kurultayı Bilidiriler Kitabı, İstanbul Çocukları Vakfı Yayınları, İstanbul.

AKERS, L.Ronald. (1999), “**Criminological Theories**”, Fitzroy Dearbon Publishers, London.

AKKAYAN Taylan. (1979), “**Göç ve Değişme**”, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları No: 2573, İstanbul.

AKGÜL, Aziz. (2006), “İşsizlik ve Yoksulluk Toplumu Suça itiyor”, Tercüman Gazetesi, s.15.

AKYÜZ, Yahya. (2002), “**Çocuk Suçluluğu Konusunda Türk Eğitim Tarihinde İlk Önemli Araştırma**”, 1.Ulusal Çocuk ve Suç:Nedenler ve Önleme Çalışmaları Sempozyumu, Türkiye Çocukları Yeniden Özgürlük Vakfı, Ankara.

Ankara Emniyet Müdürlüğü, Çocuk Şube Müdürlüğü 2003, 2004 ve 2005 yılı istatistik Verileri.

Ankara Emniyet Müdürlüğü Çocuk Şube Müdürlüğü 2002/2003/2004/2005 Yılı Birifing raporu.

Anonim, (2006), “**Ankara Sokaklarında Çalışan Çocuklar Merkezi**”, www.ankara.bel.gov.tr/dosya.asp?dosya=147, (Erişim tarihi, 19.10.2006).

Anonim,(2005), “**Çocuk Hakları, Bizim Geleceğimiz**” wwww.amnestyturkiye.org/sindex.php3?sindex=vifois1612200309, (Erişim tarihi, 12.09.2005).

Anonim,(2006), “**Çocuk Klüpleri**”, www.ankara.bel.gov.tr/dosya.asp?dosya=145, (Erişim tarihi, 19.10.2006).

Anonim,(2006), “**Çocuk Meclisi**”, www.ankara.bel.gov.tr/dosya.asp?dosya=508, (Erişim tarihi, 19.10.2006).

Anonim,(2006), “**Gençlik Merkezlerin Sayısı**”, www.ankara.bel.gov.tr/dosya.asp?dosya=144, (Erişim tarihi, 19.10.2006).

Anonim, (2005), “**Sosyolojik Açıdan Çocuk Suçluluğu Ve Bir Hukuk Devleti Olan Türkiye’de Devletin Cezalandırma Yetkisini Kullanış Biçimi**” <http://www.sosyalhizmetuzmani.org/cocuksuclulgu.htm>, (Erişim tarihi, 12.09.2005).

Anonim, (2005). “**Çocuk Suçluluğu Ve Önlenmesi**”, <http://veysel.kolayweb.Com>, (Erişim tarihi, 23..05. 2005).

Anonim, (2006), “**Ankara**” [www. Ankara rehberi.com/ankara/nüfus2000.asp](http://www.ankara rehberi.com/ankara/nüfus2000.asp) (Erişim Tarihi, 27.02.2006).

Anonim, (2006). “**Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu**”, <http://www.eyupcocukyuvasi.org/chcek.htm> (Erişim Tarihi, 11.04.2006).

Anonim, (2006). “**Toplum Merkezleri**”, http://www.shcek.gov.tr/portal/dosyalar/hizmetler/aile/top_merk.asp(Erişim Tarihi, 11.04.2006).

Anonim, (2006).”**Çocuk İhmal Ve İstismarına Multidisipliner Bir Yaklaşım Ve Çocuk Gençlik Merkezi**”, <http://www.shcek.gov.tr/portal/dosyalar/projeler/ProjeAydin/ProjeAydin.asp> (Erişim Tarihi, 11.04.2006).

Anonim, (2006), “**Çocuk ve Gençlik Merkezleri Yönetmeliği**”,http://www.shcek.gov.tr/portal/dosyalar/shcek/mevzuat/yonetmelikler/37_cogem.asp, (Erişim Tarihi, 11.04.2006).

Anonim, (2006), “**ILO'dan Çocuk İşçiler İçin Proje**”<http://haber.mynet.com/detay/news/?mainPage=1&which=summary&type=center&id=N5984&ref=haberHome&ref2=1&date=05Nisan2006>. (Erişim Tarihi, 13.04.2006).

Anonim, (2006),“**ILO, Türkiye'deki Çocuk İşçiler İçin Proje Başlatıyor**”,<http://www.kanalb.com.tr/haber.php?id=3446> (Erişim Tarihi, 13.04.2006).

Anonim,(2006),“**ILO VE ÇOCUK ÇALIŞTIRILMASI**”, <http://www.calisma.gov.tr/calisanocuklar/ilo.htm>.13.04.2006 (Erişim Tarihi, 13.04.2006).

Anonim, (2006), **ULUSLARARASI ÇALIŞMA ÖRGÜTÜ (ILO)** <http://www.iskur.gov.tr/mydocu/mevzuat/ilo1.htm> (Erişim Tarihi, 13.04.2006).

ASLANOĞLU, Rana.A. (2000), “**Kent Kimlik ve Küreselleşme**”, Ezgi Kitabevi, 2.Baskı, Bursa.

ATASOY, Sevil ve ZİYALAR Neylan. (2002), “**1997 ve 1998 Yıllarında İstanbul Ve Los Angeles'te Güvenlik Birimleriyle İhtilaf Haline Düşen Çocukların Karşılaştırılması**”, 1.Ulusal Çocuk ve Suç:Nedenler ve Önleme Çalışmaları Sempozyumu, Türkiye Çocukları Yeniden Özgürlük Vakfı, Ankara.

ATASOY, Sevil ve ZİYALAR Neylan. (2002), “**Çocuklarla Kriminolojik Amaçlı Görüşme Teknikleri**”, 1.Ulusal Çocuk ve Suç:Nedenler ve Önleme Çalışmaları Sempozyumu, Türkiye Çocukları Yeniden Özgürlük Vakfı, Ankara.

ATAUZ, Sevil.(2005),”**Korunma Altındaki Çocukların İhmal Ve İstismarı**”, <http://www.shuderneği.org/korumaaltindakicocuklar.htm>, (Erişim tarihi, 12. 09. 2005).

AYANOĞLU, Hüseyin; (2002), “**Çocuk Suçluluğu Ve Nedenleri İle Uluslar Arası Ve Ulusal Hukukta Çocuğun Hakları**”, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku AnabilimdalıYüksek Lisans Tezi, Eskişehir.

AYÇAN, Nihat; (1991), “**Suçun Sosyolojik Açısından Temellendirilmesi Üzerine Bir Deneme**”, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Bölümü Doktora Tezi, İstanbul.

AZİZ, Aysel. (1984), “**Kırsal Kesimde İletişim Araçlarının Aile Yapısına Etkisi**”, Türkiye’de Ailenin Değişimi, Türk Sosyal Bilimler Derneği Yayını, Ankara.

BAL, Hüseyin. (1999), “**Kent Sosyolojisi**”, Turhan Kitabevi, 1. Baskı, Ankara.

Balamir, RAHŞAN. (1999), “**Suç Teorileri İçinde Chicago Okulu’nun Yeri Ve Önemi**”, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Ana Bilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

BARIŞ, İsmail. (2005), “Çocukların Korunması”, **Evet Deyin**, Üç Aylık Ünicef Türkiye Bülteni, İstanbul.

BAYHAN Vehbi. (1997), **“Türkiye’de İç Göçler ve Anomik Kentleşme”**, **Toplum ve Göç**, II. Ulusal Sosyoloji Kongresi, T.C. Başbakanlık, D.İ.E Yayınları, Ankara.

BERİTAN, Saim Can. (2003), **“Sokağın Yoksul Çocukları”**, Deniz Feneri Yayınları, 3.cilt, 1.baskı, İstanbul.

BERKES, Niyazi. (1985), **“Felsefe ve Toplumbulum Yazıları”**, Adam Yayınıarı.

BIYIKLI, Latife.(2002), **“1.Ulusal Çocuk ve Suç:Nedenler ve Önleme Çalışmaları Sempozyumu”**, Türkiye Çocukları Yeniden Özgürlük Vakfı, Ankara.

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi.

BUZ, Sema.(2003), **“Yoksulluk ve Göç”**, Deniz Feneri Yayınları, 2.cilt, 1.baskı, İstanbul.

Çocukları koruma kanunu tasarısı hakkında Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksekokulu ve Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Ortak Raporu, (12. 09.2005).

Çocuk ve Gençlik Merkezi Yönetmeliği.

DARCAN, Emirhan; (2003), **“Kolluk Hizmetlerinde Kurumsal İşbirliği ve Toplum Destekli Suç Önleme Yaklaşımları”**, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Bilimleri Bilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

DEMİR Ö., ACAR M., (1993), **“Sosyal Bilimler Sözlüğü”**, 2. Baskı, İstanbul.

DOĞAN, Erkan. (1980), **“Kentlileşen Efendiler”**, Güçlü Matbaacılık, İstanbul.

DUMAN, Nurdan. (2002), **“Çeteye Katılma Potansiyeli Olan Ve Olmayan Liseli Gençlerin Arkadaş Grupları İle İlişkileri: ÇETEYE KATILMA POTANSİYELİ OLAN GENÇLERİN GRUP DİNAMİKLERİ”**, 1.Ulusal Çocuk ve Suç:Nedenler ve Önleme Çalışmaları Sempozyumu”, Türkiye Çocukları Yeniden Özgürlük Vakfı, Ankara.

DURMAZ, Şükrü. (2005), **“Bilişim Suçlarının Sosyolojik Analizi”**, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetim Ana Bilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

ELMACI, Nuran;ÖZELÇİ, Pervin. (2003), **“Diyarbakır’da Göç Alan Bölgelerde Kadın ve Çocuk Sağlığına İlişkin Bazı Notlar”**, Deniz Feneri Yayınları,3.cilt,1.baskı, İstanbul.

ERCAN, Kadir. (2006), **“Polis Hırsızla Mücadele için Telekulak İstiyor”**, Gündem Gazetesi, s.18.

ERGENÇ Öner. (2005), **“Çocukların Korunması”**, **Evet Deyin**, üç aylık Ünicef Türkiye Bülteni, İstanbul, (Sokak Çocukları Koruma Meclis Araştırma Komisyonu Başkanı).

ERGİL, Doğu. (1980), **“Türkiye’de Terör ve Şiddet”**, Turhan Yayınevi, Ankara.

ERKAN, Rüstem; BAĞLI, Mazhar; SÜMER, Faruk ve ÜNVER Mahmut. (2002), **“Sosyal Çevrenin Sokak Çocukluğuna Ve Çocuk Suçluluğuna Etkisi”**, 1.Ulusal Çocuk ve Suç:Nedenler ve Önleme Çalışmaları Sempozyumu, Türkiye Çocukları Yeniden Özgürlük Vakfı, Ankara.

ERSÖZ, Mahir; (2003), **"Yeni Yönetim Yaklaşımlarının Polis Örgütlerinde Uygulanabilirliği"**. Türkiye Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü Kamu Yönetimi Lisans Üstü Uzmanlık Programı, Ankara.

ERTOSUN, Ali Suat.(2002), **"1.Ulusal Çocuk ve Suç:Nedenler ve Önleme Çalışmaları Sempozyumu"**, Türkiye Çocukları Yeniden Özgürlük Vakfı, Ankara.

Eş, MUHARREM ve Güloğlu, TUNCAY, **"Bilgi Toplumuna Geçişte Kentleşme ve Kentsel Yoksulluk"**: İstanbul Örneği, www.bilgiyönetimi.org/cm/pages/mklgos.php?nt=239, (Erişim Tarihi, 20.11.2006).

FRAGER, Robert. (1996), **"Yabancılaşma ve Anomi, Anlam ve Cemaate Karşı Zihinsel Sıkıntı ve Potansiyel Çözümlerdeki Bazı Temel Sosyal Unsurlara Bakış"**, Şehir ve Gençlik Uyuşturucu-Akıl Hastalıkları, **Habitat II Kent Zirvesi İstanbul 96**, İstanbul.

GEBİZLİOĞLU, Ömer. (2002), **"1.Ulusal Çocuk ve Suç:Nedenler ve Önleme Çalışmaları Sempozyumu"**, Türkiye Çocukları Yeniden Özgürlük Vakfı, Ankara.

GÖKCAN, Kemal. (2006), **"SOSYAL HİZMETLER VE ÇOCUK ESİRGEME KURUMU VE SOSYAL HİZMET UZMANLARI"** ,<http://www.sosyalhizmetuzmani.org/shcekveshu.htm>, (Erişim Tarihi, 11 Nisan 2006).

GÖKCAN, Kemal. (2006), **"SOSYAL DEVLET VE SOSYAL HİZMETLER"**, <http://www.sosyalhizmetuzmani.org/sosyaldevlet.htm> (Erişim Tarihi, 11 Nisan 2006).

GÖKÇE, Birsen. (1973), **"Gecekondu Gençliği"**, Hacettepe Üniversitesi Yayınları, Ankara.

GÖRMEZ, Kemal. (1990), “Şehir ve İnsan”, **Karınca Kooperatif Postası**, Yıl:56, Sayı:637, Ankara.

GÖRMEZ, Kemal. (1991), “Şehir ve İnsan”, **Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları Araştırma ve İnceleme Dizisi**, İstanbul.

GÖRMEZ Kemal, **Kent ve Siyaset**, Gazi Kitabevi, Ankara, 1997.

GÖRMEZ Kemal (2004), “**Ankara**”, Gazi Kitabevi, Ankara.

GERMEÇ, Ezgi.(2002),” **Suçlu Çocukların Topluma Yeniden Kazandırılması**”, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Sakarya.

GIDDENS, Ahthony; (2000), “ **Sosyoloji**”, Ayraç Yayınevi, Ankara.

Görgülü, Erol.(2006), “Kabus Okul”da 601 çiçek açtı, www.hurriyet.com.tr, (Erişim tarihi, 17.11.2006).

GÜLER,Muammer. (2005), “**Sokakta Yaşayan ve Sokakta Çalıştırılan Çocukların Korunması Hizmet Modeli Değerlendirme Raporu**”, İstanbul.

GÜLLER, Murat. (2006). “**Çocuğun Güvenliği Bağlamında Çocuk-Suç İlişkisi ve Çocuk Polisi**”, Milli Eğitim Dergisi, sayı: 151, <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/151/guller.htm>. (Erişim Tarihi 07.04.2006).

GÜLTEKİN, Ömer Faruk. (2005). “**DEĞİŞEN DÜNYADA DEVLET TOPLUM İLİŞKİSİ VE AVRUPA BİRLİĞİNİN POLİSLİK ANLAYIŞINA ETKİSİ**”, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

GÜNGÖR, Mehmet.(2003), **“Yoksulluk ve Sokakta Çalışan Çocuklar**
“(Mersin Örneği), Deniz Feneri Yayınları, 3. Cilt,1.Baskı,İstanbul.

HALMAN, Talat. (2002), **“1.Ulusal Çocuk ve Suç:Nedenler ve Önleme**
Çalışmaları Sempozyumu”, Türkiye Çocukları Yeniden Özgürlük Vakfı,
Ankara.

HANCI ,Hamit (1999); **Çocuk Suçluluğuna Yol Açan Sosyal Bir Yara “İç**
Göçler Ve Çarpık Kentleşme”,www.kriminoloji.com (Erişim Tarihi :16 Mayıs
2005).

HANCI,Hamit.(1995);”**Gecekondulaşma ve Çocuk Suçluluğu**”, www.med.ege.edu.tr (Erişim tarihi :16 Mayıs 2005).

HARMANLI, Zahit. (2005),”**Çocuk Suçluluğu ve Nedenleri**”, www.geocities.com/Paris/Louvre/4930/proje/suc.html (Erişim Tarihi : 23 Mayıs 2005).

HATİPOĞLU, Ali Tarık. (2006), **“Sosyal Projeler Suç Engelleme Yöntemi”**,
Ankara Büyükşehir Belediyesi, İlçe Belediyeleri ve İlk Kademe Belediyeleri
Faaliyetleri Hakkında Bilgilendirme Yayın Organı 18-31 Ekim 2006,
Büyükşehir Ankara, Yıl:2,Sayı:101.

İLCİ, Şükrü; (2002), **“ Çocuk Suçluluğu ve Çocuk Yargılamasının Adli**
Bilimler Açısından Değerlendirilmesi”, İstanbul Üniversitesi Adli Tıp
Enstitüsü Sosyal Bilimler Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

İÇLİ, Tülin. (1994), **“Kriminoloji**, Bizim Büro Basımevi, Ankara.

İÇLİ, Tülin. (2001), **“Kriminoloji**, Bizim Büro Basımevi, 4.Baskı, Ankara.

İÇLİ, Tülin.(2003), **“Toplumda Kopuş:Suç ve Şiddet”**, iç.Sosyolojiye Giriş,
(Ed: İhsan SEZAL), Martı Yayınları, Ankara.

İNAN, Ali Naim. (2002), **“1.Ulusal Çocuk ve Suç:Nedenler ve Önleme Çalışmaları Sempozyumu”**, Türkiye Çocukları Yeniden Özgürlük Vakfı, Ankara.

İSBİR, Eyüp.(1991), **“Şehirleşme ve Meseleleri”**, 2.Baskı, Ankara.

İSBİR, Eyüp. (1986), **“Şehirleşme ve Meseleleri”**, 1.Baskı, Ankara.

İSBİR, Eyüp Günay, (1982) ,**”Kentleşme Metropolitan Alan ve Yönetimi”**, Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Yay No:185, Ankara.

İŞİK, Oğuz. (1996), **“Yüzyıl Biterken Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi”**, cilt 13, İletişim Yayınları, İstanbul.

İZKAN, Sadettin. (1992), **“Türkiye’de Toplumsal Değişme ve Kentleşme Sürecinde Suç ve Suçluluk Olgusuna Sosyolojik bir Yaklaşım”**, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Sivas.

KANER, Sema. (2002), **“Suç Davranışı Ölçeği Geliştirme Çalışması”** 1.Ulusal Çocuk ve Suç: Nedenler ve Önleme Çalışmaları Sempozyumu”, Türkiye Çocukları Yeniden Özgürlük Vakfı, Ankara.

KARTAL, Kemal. (1992), **“Ekonomik ve Sosyal Yönleriyle Türkiye’de Kentleşme”**, Adım yayınları, Ankara.

KART, Kadir; (2003), **“Sosyo Kültürel Ve Demografik Yönden Bursa’da Çocuk Suçluluğu”**, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Bursa.

KARTAL, Kemal.(1983), **“Ekonomik ve Sosyal Yönleriyle Türkiye’de Kentleşme”**, Yurt Yayınları, Ankara.

KEKLİKKIRAN, Mehmet; (1999), **"Türkiye'de Çocuk Suçluluğu"**, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

KELEŞ, İHSAN. (1997), **"Türk Pozitif Hukukunda Enformasyon ve İfade Hürriyetinin Konumu"**, Yaz Gündemi, s,66-74.

KELEŞ, Ruşen. (1993), **"21. Yüzyılın Eşiğinde Kent ve Çevre"** Toplum ve Çevre, Haz. Yakın Ertürk, Sosyoloji Derneği Yay, Ankara.

KELEŞ, Ruşen. (1996), **"Kentleşme Politikası"**, İmge Yayınları, 3.Baskı, Ankara.

KELEŞ, Ruşen. (1984), **"Kentleşme Politikası"**, İmge Kitabecisi, Nisan, 7. Baskı, Ankara.

KELEŞ, Ruşen. (2002), **"Kentleşme Politikası"**, İmge Kitabecisi, Nisan, 7. Baskı, Ankara.

KELEŞ, Ruşen. (2006), **"Kentleşme Politikası"**, İmge Kitabecisi, Nisan, 9. Baskı, Ankara.

KELEŞ, Ruşen. (1998), **"Kent Bilim Terimleri Sözlüğü"**, İmge Kitabecisi, Ankara.

KELEŞ, Ruşen.(1982), **"Türkiye'de Kentleşme ve Kentsel Gelişme Politikaları Kentsel Bütünleşme"**-Türkiye Gelişme Araştırmaları Vakfı, No:4 Ankara.

KELEŞ, R. ÜNSAL, A. (1982), **"Kent ve Sosyal Şiddet"**, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, Ankara.

KEPENEKÇİ, Yasemin Karaman ve ÖZCAN, Arfe Yücedağ, (2002). **“Okullarda Çocuk Suçluluğunun Önlenmesi”**, 1.Ulusal Çocuk ve Suç:Nedenler ve Önleme Çalışmaları Sempozyumu, Türkiye Çocukları Yeniden Özgürlük Vakfı, Ankara.

KIRAY, Mübeccel. (1982), **“Toplumsal Değişme ve Kentleşme”**, Kentsel Bütünleşme TGAV Yayınları, Ankara.

KIRAY, Mübeccel. (1982b), **“Modern Şehirlerin gelişmesi ve Türkiye’ye Has Bazı Eğilimler”**, Toplumbilim Yazıları, Gazi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Yayını No:7, Ankara.

KIRAY, Mübeccel. (1984b), **“Büyük Kent ve Değişen Aile”**, Türkiye’de Ailenin Değişimi, Türk Sosyal Bilemler Derneği Yayını, Ankara.

KIZILÇELİK, Sezgin. (1991), **“Sanayileşme ve Kentleşme Süreci İle Ortaya Çıkan Bazı Sosyal Problemlerin Suça Etkisi Üzerine Sosyolojik Düzeyde Teorik Bir Çalışma”**, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı, Ankara.

KONANÇ, Esin. (1974); **Çocuk Suçluluğu**, Gazi Üniversitesi Merkez Kütüphanesi, Ankara.

KONGAR, Emre.(1982), **“Kentleşen Gecekondulu, Gecekondulaşan Kent”**, Kentsel Bütünleşme, TGAV Yayını, Ankara.

KORKMAZ, Abdullah. (1981-1985 Malatya Araştırması), **“Şehirleşme ve Suç”**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Yapı ve Sosyal Değişme Anabilim Dalı Doktora Tezi, İstanbul.

KURTZ, Lester. (1984), **“Evaluating Chicago Sociology”**, The University of Chicago Press, Chicago.

ÖNDER, Şenyapılı.(1984), **“Kentlileşmeyen Ülke, Kentlileşen Köylüler”**, Odtü Mimarlık Fakültesi Ara Yayınları, Ankara.

ÖZCAN, Nilüfer. (1991), **“Türkiye’de Sosyo- Kültürel ve Fiziksel Çevrenin Suçluluğa Etkisi Üzerine Sosyolojik Bir Çalışma”**, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Ankara

ÖZER, İnan. (2004), **“Kentsel Ekonomik Araştırmalar Üzerine Sosyolojik Bir Değerlendirme”**, Kentsel Ekonomik Araştırmalar Sempozyumu, 2.cilt, Ankara.

ÖZMEN, Fatma. (2001). “Demokratik Topumlarda Suç Önleme Yaklaşımları: Toplum Yönelimli Polislik” **21.yy.da Polisin Eğitimi Sempozyumu**. Ankara: EGM Eğitim Daire Başkanlığı, ss. 651-660.

PIETERS, Lila. (2005), “Çocukların Korunması”, **Evet Deyin, ÜÇ AYLIK ÜNİCEF TÜRKİYE Bülteni**, İstanbul. Unicef Türkiye Program Koordinatörü.

POLAT,Oğuz. (2002),**“Çocuk Suçluluğu”**, www.kriminoloji.com (Erişim Tarihi: 18 Mayıs 2005).

SALDIRIM, Mustafa. (2002), **“Suça İtilmiş Çocukların Yeniden Sosyalleşmesi Projesi”**, 1.Ulusal Çocuk ve Suç:Nedenler ve Önleme Çalışmaları Sempozyumu, Türkiye Çocukları Yeniden Özgürlük Vakfı, Ankara.

SANCAR, Alper. (2006), **“Öğrenciler Bıçakla Gittikleri Okula Şimdi Çiçek Götürüyor”**, www.zaman.com.tr, (Erişim Tarihi, 17.11.2006).

SARPDAĞ, Mustafa. (2005), **“Çocuk Suçluluğu ve Polis”**, Ahsen Matbaacılık, Reklam, Grafik, Tasarım Baskı, Ankara.

SENCER, Yakut. (1979), **“Türkiye’de Kentleşme”**, Kültür Bakanlığı Yayınları No:345,Ankara.

SÖKELEN, İsmail. (2006), Çocuk ve Ergene Yönelik Şiddetin Önlenmesi Sempozyumu”, **Çocukları Şiddet ve Suçtan Uzaklaştırılmasında Toplum Destekli Polislik Uygulamaları”**, Ankara.

SONGÜL, Ali.(2005), **”Psikososyal Sağlığımız Birey Aile Ve Toplum Sorunlarımız”**, <http://www.Sosyalhizmetuzmani.Org/Psikososyalsaglik.Htm>, (Erişim tarihi, 12.09.2005).

ŞAFAK, Ali ve Ş.ŞAFAK, Ahmet. (2005), **“”Güvenlik Kuvvetleri ve Polis Mevzuatı”**, Başkent Klşe Matbaacılık, 9.Baskı, Ankara.

TANSI, Şenyapılı. (1978), **“Bütünleşmemiş Kentli Nüfus Sorunu”**, Odtü Yayınları, Ankara.

TARTAR, Gülistan; (1993), **”Metropolitan Alanda Çocuk Suçluluğu İstanbul Çevresinde Yapılmış Bir İnceleme”**, Mimar Sinan Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

TEKELİ, İlhan.(1982). **“Türkiye’de Kentleşme Yazıları”**, Turhan Kitabevi, Ankara.

TEKELİ, İlhan. (1976), Y. Gölüksüz ve F.Oktay, **“Gecekondolu,Dolmuşlu, İşportalı Şehir”**, İstanbul.

TEZCAN, Mahmut. (1984), **“Sosyal ve Kültürel Değişme”**, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, Ankara.

TEZCAN, Mahmut. (1999), **“Sosyolojiye Giriş”**, Temel Kavramlar, 4. Baskı, Ankara.

PINAR, Aytaç. (2005), **“Çocuk Mahkemeleri”**, <http://www.sosyalhizmetuzmani.org>, (Erişim tarihi, 12.09.2005).

TOLAN, Barlas. (1991), **“Toplum Bilimine Giriş”**, Adım Yayınları, Ankara.

TOLAN, Barlas. (1983), **“Çağdaş Toplumun Bunalımı, Anomi ve Yabancılaşma**, AİTİA Yayını, Ankara.

TURAN, İlker. (2003), **İnsan Hakları**. Uluslar Arası Temel Belgeler Türkiye’de İnsan Hakları Uygulamaları, Ankara.

TÜĞİAD (Türkiye Genç İşadamları Derneği). (1998), **“2000’li Yıllara Doğru Türkiye’nin Önde Gelen Sorunlarına Yaklaşımlar”**, 31, Suç Ekonomisi, Ocak.

TÜRKDOĞAN, Orhan. (1982), “Aydınlıktakiler ve Karanlıktakiler”, Üçdal Neşriyat, İstanbul.

TÜZÜN, Birgül. (1995), **“Çocuk Suçluluğu Kavramı ve Yasal Kuramsal Düzenlemeler”**, İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı, İstanbul.

UĞUR, Naci. (1986), “**Gecekondularda Suç ve Suçluluk**”, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

ULAK, Mustafa Yener. (1993), **“Çocuk Suçluluğu ve Çocuk Mahkemeleri”**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Ana Bilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

ULUĞTEKİN, Sevdâ. (1991), " **Hükümlü Çocuk ve Yeniden Toplumsallaşma**", Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksekokulu, Bizim Büro, Ankara.

URHAL, Ömer. (1992), "**Şehirleşme ve Asayiş İlişkisi**", Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Konya.

YARDIMCI, Yusuf; UYGUR, Sevil; ALICI, Sema; LEVENT, Haluk ve EKNİ, Sühendan. (2003), "**Türkiye’de Hanehalkı Yoksulluk Profili ve Yoksulluk Kestirimine Yönelik Regresyon Modelleri**", Deniz Feneri Derneği, 1.cilt, 3.baskı, İstanbul.

YAVUZER, Haluk. (1986), **Psiko-Sosyal Açından Çocuk Suçluluğu**, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi yayınları, İstanbul.

YAZICI, Erdinç. (2004). "**Yirminci Yüzyılda Gelenekten Moderniteye Türk Sosyo-Kültürel Yapısında Gözlenen Değişmeler**", Türkiye Ve Dünya, 1.Basım, Der, Ankara.

YENER ULAK, Mustafa. (1993), " **Çocuk Suçluluğu ve Çocuk Mahkemeleri**", İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

YILMAZ, Türkan. (2002), "**Ergenlerin Risk Alma Davranışının İncelenmesi**", 1.Ulusal Çocuk ve Suç:Nedenler ve Önleme Çalışmaları Sempozyumu", Türkiye Çocukları Yeniden Özgürlük Vakfı, Ankara.

WIRTH, Louis.(1981), "**İdeologilal Aspects of Social Disorganization A.Regs (Ed) On Cities and Social Life**, The University of Chicago Pres, Chicago.

ZEYTİNOĞLU, Sezen. (2005), "**Korunma Altındaki Çocukların İhmal Ve İstismarı**", <http://www.shuderneği.org/korumaaltindakicocuklar.htm>, (Erişim tarihi, 12.09.2005).

Değerli vatandaşımız;

kamu vicdanını önemli ölçüde rahatsız eden çocuk suçluluğu toplumumuzun önemli sorunlarından biridir. Kent ölçeğinde çankaya ilçesindeki çocuk suçluluğu sorununun ortaya konulabilmesi ve gerekli verilerin toplanabilmesi amacıyla sizin görüşlerinize başvurulmuştur. Anketin birinci bölümde, kişisel bilgilerinize ilişkin açıklamalar, ikinci bölümünde ise, çocuk suçluluğuna dair düşüncelerinize ilişkin 10 tane soru yer almaktadır.

Araştırmanın amacına ulaşması bakımından sorulara içtenlikle vereceğiniz cevaplar çok önemlidir. Size uygun gelen ifadeyi X koyarak işaretleyiniz. Lütfen hiçbir ifadeyi cevapsız bırakmayınız ve birden fazla cevap vermeyiniz.

Yardımlarınız için teşekkür ederiz.

BÖLÜM 1**Kişisel Bilgiler:**

1. Cinsiyetiniz :
☐ Bay ☐ Bayan
2. Yaşınız :
☐ 15-18 ☐ 19-25 ☐ 26-35 ☐ 36-45 ☐ 45 ve yukarısı
3. Eğitim Durumunuz :
☐ İlkokul
☐ Ortaokul
☐ Lise veya dengi
☐ Üniversite
☐ Lisans Üstü
4. Mesleğiniz: (.....)
5. Oturduğunuz Mahalle : (.....)
6. Ailenizin toplam aylık geliri ne kadardır.?
☐ 100 YTL'den az (100 liradan az)
☐ 100- 499 YTL arası
☐ 499- 999 YTL arası
☐ 999- 1.499 YTL arası
☐ 1.499- 1.999 YTL arası
☐ 1.999 YTL'den daha fazla

BÖLÜM 2

1. Size göre Kent Ölçeğinde Çocuk Suçluluğunun artışının en önemli nedeni nedir?

a)Kötü ekonomik koşullar	b)Aile koşulları
c)Çevre koşulları	d)Eğitim koşulları
- 2) Suçlu Çocuklarla Daha Önce Hiç Karşılaştınız Mı?
a) Evet	b) Hayır	c)Kısmen

3. Bu çocukların topluma kazandırılabilenize inanıyor musunuz?

- a)Evet b)Hayır c)Kısmen

4. Eğer 3. soruya cevabınız evet veya kısmen ise, bunun için önereceğiniz bir yöntem var mıdır?

5. Çankaya ilçesindeki Çocuk suçluluğunda kentleşmenin hangi nedenin daha etkin olduğunu düşünüyorsunuz?

- a) Ekonomik nedenler
b) Sosyal-Psikolojik nedenler
c) Teknolojik nedenler
d) Siyasal nedenler

6. Çocuk suçluluğu sorununun çözümünde kent ölçeğinde hangi meslek gruplarına daha çok ihtiyaç duyulmaktadır?

- a)Çocuk Polisi
b)Belediye Hizmet Birimleri
c)Sosyal Hizmet Uzmanları
d)Sivil Toplum Kuruluşları
e)Çocuk Gelişim Uzmanları Ve Çocuk Psikologları

7. Köyden (taşradan) kente göçün çocuk suçluluğuna etkisi olduğuna düşünüyor musunuz?

- a) Evet b) Hayır c)Kısmen

8. Size göre Ailelerin hangi özelliği, çocuk suçluluğun ortaya çıkmasında daha önemlidir?

- a) Ekonomik durumunun iyi olmaması
b) Ailenin Kalabalık olması,
c) Anne ve Babanın ayrı yaşaması
d) Aile içi şiddetin olması
e) Ailede madde kullanımının olması (Alkol, uyuşturucu vb)
f) Ailenin eğitim durumunun düşük olması

9. Gençlik Merkezlerinin çocuk suçluluğunun azaltılması ve çocukların topluma kazandırılmasında faydalı olduğunu düşünüyor musunuz?

- a) Evet b) Hayır c)Kısmen

10. Çocuk Suçluluğunu önlemede mevcut olan “Yasal Düzenlemelerin” yeterli olduğunu düşünüyor musunuz?

- a) Evet b) Hayır c)Kısmen

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, adı : TERZİ Ali Kemal
 Uyruğu : T.C
 Doğum Tarihi ve Yeri : 11.08.1978 Ankara
 Medeni Hali : Bekar
 Telefon : 0(312) 256 15 97
 Faks : 0(312) 303 50 22
 e-mail : kemal22tr@yahoo.com

Eğitim

Derece	Eğitim Birimi	Mezuniyet Tarihi
Yüksek Lisans	: Gazi Üniversitesi /Kamu Yönetimi Böl.	2007
Lisans 1	: Gazi Üniversitesi /Kamu Yönetimi Böl.	2005
Lisans 2	: Polis akademisi	2001

İş Deneyimi

Yıl	Yer	Görev
2001-2006	Ankara Emniyet Müdürlüğü	Komiser

Yabancı Dil

İngilizce

KENT VE ÇOCUK SUÇLULUĞU ÇANKAYA ÖRNEK ARAŞTIRMASI

(Yüksek Lisans Tezi)

Ali Kemal TERZİ

GAZİ ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Temmuz 2007

ÖZET

Çocuk suçluluğu sorunu dünyada ve ülkemizde giderek artan önemli bir sorundur. Çocuk suçluluğu olgusunun kentlerde daha fazla işlendiği bilinmektedir. Bu çalışmamızda kent çevresinde çocuk suçluluğun nedenlerini ortaya konulmaya çalışılmıştır Bununla birlikte çocuk suçluluğunun sorununa yönelik çözüm önerileri ortaya konulmak hedeflenmiştir

Çalışmamız da, araştırmanın evreni olarak Ankara ili Çankaya ilçesinde oturan vatandaşlarımız seçilmiştir. İlçe nüfusunun Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) 2006 yılında verilerine göre 1 milyon civarında olduğu anlaşılmaktadır (www.tuik.org.tr; 2006). Onbinde bir örnek seçilerek alınan örneklemin yığını yeterli düzeyde temsil edileceği düşünülmüştür.

Araştırma da kullandığımız ana yöntem anket-survey yöntemi olmuştur. Vatandaşlarımıza iki bölümden oluşan anket soruları sorulmuştur. Ayrıca, Çocuk şubesinden alınan 2003-2004 ve 2005 yılına yönelik elde ettiğimiz veriler ile çocuk suçluluğunun yıllara göre artışı ve geline boyut gösterilmek istenmiştir.

Anket ve verilerden aşağıdaki sonuçlar ortaya çıktığı görülmüştür;

Taşradan kente göçün, çocuk suçluluğuna etkili olduğu ortaya çıkmıştır.

Kent ölçeğinde çocuk suçluluğunun en önemli artış nedeni ekonomik koşullar olduğu ortaya çıkmıştır.

Kent ölçeğinde çocuk suçluluğu sorunun çözümünde bütün meslek gruplarına birbirine yakın oranda ihtiyaç duyulduğu görülmüştür.

Çocuk suçluluğunun ortaya çıkmasında ailelerin özelliklerine bakıldığında, aile içi şiddetin olması ve ailenin ekonomik durumunun kötü olmasının etkili olduğu görülmüştür.

Çocuk suçluluğunun azaltılması ve çocukların topluma kazandırılmasında, gençlik merkezlerinin faydalı olacağı ortaya çıkmıştır.

Çocuk suçluluğu sorununun çözümünde yasal düzenlemelerin, yeterli olmadığı ortaya çıkmıştır.

Çalışmamızda sonuç olarak, çocuk suçluluğa ile mücadele de toplum, aile ve çevre odaklı hizmet veren kurumların işbirliğinin kesintisiz bir şekilde sürdürülmesinin sağlanması, suç mağduru olarak sosyal-psikolojik boyutta zarar gören çocuğa, uzman personel desteğinin verilmesi ve ailenin ekonomik yapısından kaynaklanan sorunların çözümünde de, çocukların eğitimi, gelişimi ve topluma kazandırma açısından devletin sosyal devlet ilkesinin bir gereği olarak gerekli yardımı yapması gerekliliği vurgulanmıştır.

Bilim Kodu :

Anahtar Kelimeler : Çocuk Suçluluğu, Göç, Kent

Sayfa Adedi :192

CITY AND JUVENILE DELINQUENCY, SAMPLE OF ÇANKAYA COUNTY

(Master Thesis)

GAZİ UNIVERSITY INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCES

JULY 2007

ABSTRACT

Juvenile Delinquency's problem have been increased steadily not only in Turkey but also in the world. It was known that Juvenile Delinquency's issue met a lot in the city. In this study, Juvenile Delinquency's causes might have been determined in the city centre. Besides, solution proposed with regard to juvenile delinquency have been aimed.

In this study, residents of Çankaya County of Ankara are selected as the universe of the research. According to Turkish Statistical Institute, the population of Çankaya is estimated that about 1 million (www.tuik.org.tr;2006). It is thought that one sample per ten thousand universe is enough to represent.

The main method used in the research is survey. A survey with two parts is conducted to residents. Besides, by the data received from The Section of Children, it is aimed to show the increase in juvenile delinquency and present serious situation.

It is observed that following results appeared by the survey and data;

The most important reason of juvenile delinquency in Çankaya County is economical reasons emerged with urbanization.

It is appeared that migration from country to city is effective in juvenile delinquency.

It is developed that the most important reason of increase in juvenile delinquency in cities is economical conditions.

It is observed that all professions are required at the same level in solving the juvenile delinquency problem.

It is seemed that existence of domestic violence and economical problems of the family is influential on juvenile delinquency

It is appeared that youth centers are beneficial while decreasing the juvenile delinquency and gaining to the society

It is appeared that legal arrangements are not sufficient in solving the problems about delinquency

As results, with regard to combating against juvenile delinquency, It was emphasized that organizations carried out society, family and environment oriented services steadily for children, child as a victim who encountered a social and psychology damage, so they was giving a support from staff who was interested in children, and also with regard to Juvenile delinquency's solving, family's bad economic situation will be improved. Therefore, social state should carry out a necessary aids for children's education, development and gaining of social life of children.

Scientific code :

Key Words : Çocuk Suçluluğu, Göç, Kent

Number :192